

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΠΝΕΥΜΑ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑ ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΤΕΧΝΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Συρτής - Διευθυντής: Λάμπρος Μάλαμας Χρόνος 9ος Τεύχος

37

«Σ' όλο τον κόσμο ξαστεριά
σ' όλο τον κόσμο ήλιος»

ματα:

Τιμητικά πρωτοσέλιδα: Αρσένης Γεροντικός

Παράινέσεις για το Σολωμό

Παγκόσμια Ποίηση

Ελληνική Ποίηση

Νέοι Ποητές

Σπουδαία μελέτη για τον Φ. Λόρκα

Ένα υπόμνημα του Χάινε

Ο αντιφατικός Ελύτης

Η εξέλιξη της ζωγραφικής

Αντιπολεμικά Διηγήματα

Ελληνοβαλκανικές Συνεργασίες

Από τη βουλγάρικη κουλτούρα

Βιβλίο στην ΕΣΣΔ για τον Μεγαλέξανδρο

Οι Συγγραφείς και τα βιβλία

Αποκαλυπτική κριτική καμπάνια για το Εθν. Θέατρο

Πρωτότυπα λαογραφικά κείμενα

Με την πειθώ των αριθμών

Με το σφυρί στα καμώματα

Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα

Πλούσια και μαχητικά σχόλια

Μηνύματα στο «Ελεύθερο Πνεύμα»

Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα

Πρωτότυπη Επιθεώρηση αγωνιστικής Λογοτεχνίας και κριτικού προβληματισμού.

Μαχητικό όργανο διαφώτισης και πνευματικής καλλιέργειας του λαού.

Όσα σημειωνω, τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρω να βλέπω το άδικο, να πνίγει το δίκαιο.

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

Περιεχόμενα

Πρωτοσέλιδα	σελ.
Αρσένης Γεροντικός (Λ. Μάλαμα)	337
Συμπληρωματικά για τον Ελιγιά	381
Παραίνηση για το Σολωμό	381
Παγκόσμια Ποίηση	
Από Αγκόλα Μετ. Ομ. Σανς	382
Από Τουρκία Μετ. Στ. Μαγιάπουλος	382
Από Αγγλία Μετ. Γούλα Σμυρνιώτη	382
Από Μαδαγασκάρη Μετ. Ομ. Σανς	383
Από Αυστρία Μετ. Γ. Κεντρωτής	383
Από Αλβανία Μετ. Βασ. Κότσιας	384
Από Βουλγαρία Μετ. Ρίτα Μπούμη	384
Από Ινδία Μετ. Αγνή Σχοινά	384
Ελληνική Ποίηση	
Δυό ποιήματα Γ. Θεοφανόπουλου	385
Ελπιδοφόρο Μήνυμα Κ. Καρά	386
Ο Κόχρας Θ.Κ. Τρουπή	386
Η επανάσταση των σκλάβων Ζ. Στάλιου	387
Γράμμα στη Μάνα Γ. Νικολάου	388
Ο Θανάσης Α. Κυριακόπουλου	388
Τρία ποιήματα Στ. Τηλικιδή	389
Εικόνες από την Εθν. Αντίσταση Σπ. Μουσελίμη	389
Διδαχή Μαρ. Παρασκευά	389
Ο Κωστίος Μαν. Σταγάκη	390
Τρία ποιήματα Κ. Πηγαδιώτη	390
«Ασκολοούν» Ζυγαριά Β. Σουλτάνη	390
Ήταν λουλούδια Ν. Καραβασίλη	390
Όνειρο Μ. Μπάκολη	390
Ίσως... άλλοτε Δ. Κουλεντιανού	391
Πώς πόθησα Στ. Καλού	391
Δυό ποιήματα Ελπ. Καρά-Αμαράντου	391
Ερωτικό τραγούδι Ν. Σπάνια	391
Επικοινωνία Δ. Καρούσου	391
Σαν αυτοκριτική Δ. Πανουσάκη	392
Ζεστασιά Ν. Νικήτα	392
Κοσμογονικά Μ. Παναγόπουλου	392
Η ποίηση Κ. Κοκόροβιτς	393
Πρέπει Α. Μπουραντζή-Θώδα	393
Προχωρώντας Γ. Κακολύρη	393
Νέοι Ποιητές	
Η Λευτεριά Μαίρης Ηλ. Τράνακα	394
Στους Τούρκους αγωνιστές Δ. Κατσούλη	394
Επιγραμματικοί στίχοι Λ. Γιαννακόπουλου	394
Γυρισμός Δ. Αλεξίου	395
Καφενείο στο χωριό Γ. Αγραϊκού	395
Πολυτεχνείο Ν. Μπατάγια	395
Στίχοι Γ. Πανδή	395

Πεζογραφία

Φεντερίκο Γκ. Λόρκα Στέλιου Φώκου	396
Λούντβιχ Μπέρνε - Ένα υπόμνημα Μετ. Ντ. Κούγκουλος	402
Ο αντιφαστικός Ελύτης Κ. Χατζή	403
Τεχνοτροπίες και εξέλιξη στη ζωγραφική μετά την Αναγέννηση Μηνά Χ. Στράτη	406
Ένας καινούργιος κόσμος Ζαφείρη Στάλιου	409
Η Ηλιόφωτη Μιχάλη Μπάκολη	412
Ελληνοβαλκανικές Συνεργασίες	
Διεθνής έκθεση γελοιογραφίας Γ. Γκαγκούλια	413
«Η Σημαία της Ειρήνης» Γ. Γκαγκούλια	413
Αλέξανδρος ο Μακεδών και η Ανατολή Ι. Πριλούτσκια	413
Κριτική βιβλίων από το Λ. Μάλαμα	415
Κριτική θεάτρου από το Λ. Μάλαμα	417
Λαογραφία	
Τα Μαστοροχώρια Τάσου Παπασταύρου	420
Λαογρ. Κομπσιού Λάμπρου Τασιόπουλου	422
Ευτράπελοι μύθοι Δημήτρη Σέττα	423
Με την πειθώ των αριθμών	424
Με το σφυρί στα καμώματα	
Σχόλια του Άλκη Φωτεινού	425
Πολιτικοκοινωνικά κεντρίσματα	
Σχόλια του Στέλιου Κεντρή	429
Μηνύματα στο Ελεύθερο Πνεύμα	434
Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα	436

«Ελεύθερο Πνεύμα»

Ιδιοκτήτης - υπεύθυνος - εκδότης
Λάμπρος Μάλαμας
Διεύθυνση σύμφωνα με το νόμο:
Ε. Βενιζέλου 188 - Γιάννινα
τηλέφωνο: 0651.22030

Τιμή τεύχους δρχ. 80
Χρονιάτικη συνδρομή δρχ. 350
Φιλική δρχ. 500
Ιδρύματα - Δήμοι δρχ. 1.000

Υψηλή - αλληλογραφία - επιταγές - στον ίδιο
Φιλοξενούνται μόνο δημοσίευτες συνεργασίες και χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Φωτοστοιχειοθεσία: Ανδρ. Μεταξά 7, Αθήνα
"ΑΧΤΙΔΑ" ΕΠΕ Τηλ. 3637125

Αναπαραγωγές: Γιάννης Κουτσούρης
Τζαβέλα 7, Αθήνα, 3611238

Ελεύθερο Πνεύμα

Έρευνα — Στοχασμός — Τέχνη — Κριτική

Ίδρυτής — Διευθυντής: Λάμπρος Μάλαμας

Β' Εκδοτική περίοδος
9ος χρόνος 37 τεύχος
Ιούλης — Αύγουστος
Σεπτέμβρης 1980

Νεώτεροι και ζωντανοί προοδευτικοί λόγιοι της Ηπείρου

Α. Γεροντικός

Το «Ελ. Πνεύμα» από το τεύχος τούτο και στο 38, 39 και 40 θα τιμήσει με πρωτοσέλιδα τους ζωντανούς 80χρονους Λόγιους της Ηπείρου αρχίζοντας (χωρίς καμιά αξιολογική προτίμηση) 1) από τον Αρσένη Γεροντικό, 2) Σωτήρη Ζούμπο, 3) Σπύρο Μουσελίμη, και 4) Κώστα Λαζαρίδη. Έτσι για να προσφέρει από ευθύνη χρέος κι αγάπη, μια δίκαιη προβολή χαράς στους σεβαστούς κι αξιόλογους αυτούς συγγραφείς, που ανάλωσαν τη ζωή-τους για την πρόοδο των Ηπειρωτικών Γραμμάτων, και αποτελούν ο καθένας στο είδος και στον τομέα-του από μια ξεχωριστή πνευματική φυσιογνωμία.

Αρσένης Γεροντικός

Του Λάμπρου Μάλαμα

Ο Γεροντικός, είναι ένας ευγενικός, σεμνός κι αθόρυβος εργάτης της ανθρωπιότητας παιδείας της κριτικής και της Λογοτεχνίας. Έχει διαπρέψει κύρια σαν κριτικός και μεταφραστής δυτικοευρωπαϊών ποιητών. Γεννήθηκε στον Ποταμό της Κέρκυρας στην ανατολή του εικοστού αιώνα. Μα πολιτογραφήθηκε, έζησε κι έδρασε τα πιάτερα χρόνια της ζωής-του στην Ήπειρο. Σ' αυτό συντέλεσε βέβαια κι η παντριά-του στα Γιάννινα. Οι ρίζες του γενεαλογικού-του δέντρου είχαν τραφεί, από τους χυμούς του παραδοσιακού εφτανησιώτικου πολιτισμού και η πατρική καταγωγή-του ανακλαδίστηκε από ξακουστή κερκυραϊκή οικογένεια. Ενώ η μάνα-του ήταν Ηπειρώτισσα από το γένος Σταύρου, ταλentoύχα, που είχε γράψει και διηγήματα. Ο θεός-του Ηλ. Σταύρου είχε αναδειχτεί από τους πρώτους και φανατικούς συνεργάτες του πρώτου προοδευτικού περιοδικού στη χώρα, το 1920, του θρυλικού «Νουμά».

Απ' αυτό το οικογενειακό περιβάλλον, το ζεστό ποιητικό κλίμα και το γόνιμο θερμοκήπιο, ξεπήδησαν και οι σπιθες που εκκόλαψαν και γονιμοποίησαν το τάλαντο του Α. Γεροντικού και η πολύχρονη δίψα-του για την πλούσια, τη σωστή κι αληθινή μόρφωση. Φοίτησε σε γυμνάσιο της γενέτειράς-του, και πήρε φώτα κι ανώτερες σπουδές στην Ευρώπη. Έξη χρόνια στην Ελβετία, έλαβε δίπλωμα από Κολλέγιο της Γενεύης· και δύο χρόνια στο Γκράτς της Αυστρίας, κατάχτησε 4 ευρωπαϊκές γλώσσες. Όταν γύρισε στην Ελλάδα, διορίστηκε καθηγητής των γαλλικών στο Μοριά και σ' άλλα γυμνάσια της χώρας. Παντού ο Γεροντικός δίδαξε με ευσυνειδησία και τιμιότητα τη φιλολογική, ιστορική και κοινωνική αλήθεια, με την ελπίδα και τ' όνειφο, να εξευρωπαϊάσει τα ατίθασα και ανειρηνέντα στοιχεία της νεώτερης και πολύπαθης Ρωμοσύνης.

Ο Γεροντικός διακρίνεται για το οξύ κριτικό-του πνεύμα και κάποια σωστή φιλοσοφική ενατένιση πραγμάτων και ζωής. Καθαρό μυαλό, με γερή γνωσιολογική αρματοσωιά, δούλεψε με πολύ μεράκι σε μεταφραστικές και δοκμιογραφικές εργασίες. Έτσι και η θυμοσοφία και το χιούμορ, είναι δύο στοιχεία που μετράνε τη βαρύτητα της πνευματικής-του κατάρτισης, της ευρωπαϊκής ευγένειας και της επικουρείας ξενισιάς.

Στη Λογοτεχνία πρωτοεμφανίστηκε το 1928, με δύο μελέτες-του για τους Γάλλους ποιητές Βερλαινί και Μπουρζέ στο περιοδικό «Άγιος Σπυριδών» της Κέρκυρας. Από τότε συνέχισε την πνευματική-του δράση με συνεργασίες σε περιοδικά κι εφημερίδες, όπου με το κριτικό σημείωμα, το άρθρο, το σχόλιο, ή τη φιλολογική επιφυλλίδα, έθεσε την εμπειρική σφραγίδα της κρίσης-του

πάνω στη ζωή της τέχνης και στα σημαντικά πνευματικά γεγονότα που σημάδεψαν τα χρόνια-του. Με λεπτή ειρωνία, σάτιρα, και σοβαρό δικό-του ύφος, επικρίνει την πιασφόρμιση και την κοινωνική αδικία, και παίρνει θέσεις τολμηρές υπέρ της επιστήμης, της αλήθειας και της προόδου. Στα 1934, δημοσίευσε στο δελτίο λεπουργιών Μέσης Εκπαίδευσης, πλατιά μελέτη για τη διδασκαλία της Ιστορίας. Κύριο μέλημα και σκοπός-του στην Παιδεία, ήταν να διαδοθεί και συνειδητοποιηθεί η ιστορική αλήθεια και η μεθοδική διδασχή. Στα 1935 μετέφρασε το «Βρεττανικό» του Ρακίνα. Στον καιρό της Κατοχής, συνεργάστηκε με το περιοδικό «Ηπειρωτικά Γράμματα» κ.ά. Από το 1952 έγινε και σινταχτικός στυλοβάτης της «Η. Εστίας». Έχει ευρυμάθεια και πολυγλωσσία. Σάρκασε την αντιδραστική πορεία των συγκαιρινών-του. Δούλεψε για τα πεπρωμένα της προόδου. Η ευρωπαϊκή και κλασική-του μόρφωση, τον έφερε πολλές φορές σε στάση αποστροφής και σιωπής για τα ανεκδιήγητα και αδιόρθωτα ηθικά και υλικά κοινωνικά κακά. Αλλά, δεν έπαυε με τη διδασχική-του προσφορά να επηρεάζει το καταδύναμη το πνευματικό «γύγνεσθαι» του τόπου-μας. Τον διακρίνει πάντα ένας υγιής ρωμαντισμός, σαν εκείνον που γέννησε η Γαλλική Επανάσταση, και που διαμόρφωσε την κοινωνική συνείδηση των ευρωπαϊκών λαών στις αρχές του 19ου αιώνα. Ο Γερωντικός δεν έπαυε να είναι στο βάθος-του κι ένας οργίλος ρεαλιστής του καμικωτραγκού-του περιγύρου. Παραμένει ένας προνομιοχός της κριτικής σκέψης στη νεώτερη Ηπειρο, κι εκτιμήθηκε από τους σοβαρούς κύκλους των Γραμμάτων στην Ελλάδα. Είχε γίνει και μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών. Η κριτική ματιά-του διεισδύει ως τις έσχατες ρίζες της ζωής, ως τις απώτερες κι ουσιαστικότερες μνήμες της ιστορίας. Η οργανική-του από τη φύση αδύναμια, η ευαισθητή, σωματική και ψυχική-του κρφή, δέχτηκαν κατά καιρούς με μιαν ανάλογη αντοχή, όλα τ' ανεμοδαρσίματα μιας αγωνίας, που συγκλονίζουν τις κοινωνίες σαν οι ασκοί του Αϊόλου στις απάνθρωπες φουρτούνες του καιρού-μας. Τον διέπει υπομονή και μετριοπάθεια, μα οι κεραίες του νού-του σηματοδοτούν τη λύτρωση. Κράτησε έναν πυρό της αλήθειας. Μια αλήθεια π' αγάπησε και φώτισε από τα καθηγητικά-του έδρανα, ως τις εστίες και τις σκοπιές που εξαχτίνωσε τα πνευματικά-του ενδιαφέροντα· και που τόσο τον εκτίμησαν και τον θυμούνται οι γενιές των μαθητών και οι φίλοι-του. Ανάλυσε με οξυδέρκεια και βαθύ στοχασμό, πολλά κριτικά και αισθητικά φαινόμενα. Οι προτιμήσεις-του κορφολογιούνται πάντοτε ανιστηρά μέσα από τα πλαίσια της αληθινής τέχνης, καθώς και από εξαιρέσεις φιλικκοινωνικών δεσμών του βίου-του. Σε πολλά γραφόμενά-του παροτρύνει τους νέους για καρποφόρους και κοινωνικά αποτελεσματικούς προσανατολισμούς, για λαμπρά στάδια τίμων και δίκαιων αγώνων. Προτείνει σωπτικές για τις φινικές αξίες της ζωής κατευθύνσεις. Αποτρέπει τη στεία επίδειξη στην τέχνη, την υπερβολική αφάιρεση, τ' αναμικά και άφρα κείμενα, που οδηγούν σε λαβύρινθους και αδιέξοδα. Νά τι λέει σε μια εισαγωγή-του για το Γάλλο ποιητή Ρεμπώ:

«Οι νεώτεροι αν θέλουν να είναι αληθινοί, μπορούν με τα μέσα που προσφέρει η τέχνη, να δώσουν την εικόνα του αγώνα μεταξύ του εγωισμού του μεμονωμένου ανθρώπινου πλάσματος και της κουλτούρας, που με κόπους και αίμα δημιουργεί η ανθρώπινη ομάδα. Τότε μόνον θα είναι άξιοι του προσρισμού-τους, και όχι όταν αυτοτυραννούνται, όπως οι καλόγεροι του Θουρμαράν σ' έναν μαζοχιστικό, άκαρπον αγώνα, ή όταν κατατυραννούν τους αναγνώστες-τους με γρίφους ή δήλια προβλήματα. Δεν αρκεί η απομόνωση σε φιλιτιστίους πύργους, όπου περιφρονώντας τον γύρω-τους κόσμο, οι παλαιοί ρωμαντικοί, θεωρώντας τον ομφαλό-τους, επίστευαν ότι θεωρούν την ψυχή-τους την αιώνια».

Συχνά, ευρύτεροι κύκλοι γραμμάτων και τεχνών, έπαιρναν τη γνώμη-του πάνω σε πολιτιστικά ζητήματα. Γιατί, η κάθε γνώμη-του είχε στράνταχη λογική στηριξη και αδιαμφισβήτητη εγκυρότητα. Έχει αυτογνωσία, σύνεση και ειλικρίνεια. Τα δημιουργικά-του μέτρα και σταθμά, στάθηκαν εκλεκτικά. Σέβεται κι εκτιμάει τις γνήσιες μορφές και τα πηγαία ταλέντα. Σημαιολογεί σωστά τις αισθητικές επιδόσεις στην τέχνη. Διασκεδάει την ανία-του με τη φαιδρή όψη της ζωής. Οι ουσιαστικές-του αναλύσεις, υποδηλώνουν το θάνατο των αξιών, και ανακόβουν τα βαρβαρικά

νυστέρια που κρατούν ανοιχτές τις πληγές της ανθρωπότητας. Οι φανφαρόνοι και τα κίββαλα με τις παραξία προβολές και τα ιδιοτελή συμφέροντα ίσως τον αόκησαν όπως και τον Π. Σπανδωνίδη σαν σπουδαίο κριτικό της κουλτούρας. Ο Γ. έδωσε μετρημένους, μα λογικούς σέ νόστο και ουσία καρπούς. Κυρίαρχο μέλημα στη γραφή-του είναι η καθάρια δημοτική γλώσσα, η σαφήνεια, ο τονισμός των λέξεων, η ορθή έκφραση, ο σωστός αισθαντικός λόγος. Ο Γερ. γράφει σ' ένα δοκίμιο για την «Ιστορία»:

«Χρέος βασικό των Ελλήνων ιστορικών είναι να ανασύρουν, μέσα από την αρχαία μούχλα των εγωισμών και των συμφερόντων, γεγονότα σπουδαία της ιστορικής πορείας του λαού-μας...» και αλλού «Μας θέλουν όταν μας χρειάζονται και μας πετούν σαν σπυρίδι λεμόνι, όταν πάνον να έχουν την ανάγκη-μας. Αυτή την καυτερή αλήθεια θα έπρεπε πρώτα - πρώτα να κάμει βίωμα του τόπου-μας μια τίμα παιδεία...». «Ο αγώνας για την αλήθεια

είναι το ευγενέστερο πνευματικό άθλημα».

Η κριτική της τέχνης στην Ήπειρο και στην Ελλάδα, γνώρισε δυνατές και φωτεινές αναλαμπές με τις εποπτικές ματιές και γραφές του Α.Γ. Προσανατολισμένος σταθερά με τις δυνάμεις της εξέλιξης και της προόδου. Συχνά παραδειγματίζει τα νικηφόρα και θαυμαστά επιτεύγματα του Σοσιαλισμού· και σατιρίζει με δηκτική ειρωνία τη σήψη, την ηθική κατάπτωση και την αποσύνθεση του καπιταλιστικού κόσμου. Ανασαίνει πλατιά σε ευρωπαϊκά επίπεδα σκέψης και τέχνης. Αντικρύζει σαν προνομιούχος ρασιοναλιστής λόγιος, να συμβάντα της ηθικοπολιτικής, καλλιτεχνικής και αισθητικής ζωής του τόπου. Κάθε γνώμη-του, ακολουθεί το πνεύμα του καιρού-του.

Οι μεταφράσεις του «Μεθυσμένου καραβιού» του Ρεμπώ, των «Μύθων» του Λαφονταίν, του «Βρετανικού» του Ρακίνα από τον Γ. είναι τρία μικρά μνειακά έργα για τη νεοελλ. μεταφρ. Λογοτεχνία, που οφείλονται στο ευγενικό πάθος, στην εύπλαστη ποιητική γλώσσα, στην ευλάβεια της πιστότητας των ποιητικών νοημάτων και στην προσωπική γλωσσοαισθητική πνοή, δροσιά και χάρη που τους εμφύσησε ο Γεροντικός, ως αναπλάστης και αναδημιουργός. Γάλλους ποιητές μετέφρασε πολλούς κι ο Σημηριώτης. Μα ο Γ. που έζησε πολλά χρόνια στην Ευρώπη, βίωσε περισσότερο τους πόνους και τους καημούς της Γαλλικής ποίησης και ζωής· και πιά σίγουρα και με άμεση επιδρασιακή συγκίνηση μεταγλωττίζει και μετουσιώνει τη βιωματική τέχνη ένας τεχνίτης, παρ'ότι ένας άλλος που προσπαθεί ν' αφομοιώσει και ν' αποδώσει με τη μελέτη, την αφήγηση και την έμμεση εντύπωση.

Στην τεχνική του λόγου είναι ένας σπουδαίος σμιλευτής. Στα δοκίμιά-του που έχουν κάποιες βαθύτερες προεκτάσεις, δεν είναι μόνο ένας ευσυνειδητος ερευνητής, αλλά κι ένας υπερασπιστής μάς καφτής κοινωνικής και ιστορικής αλήθειας. Πολλές φορές, οι συνθήκες τον έκαναν να υποφέρει, ψυχικά. Και ιδιαίτερα όταν δε μπορούσε, αυτός ο μύστης της σωστής κριτικής, να διαδώσει και να επιβάλει τις γνώσεις-του, να εκθέσει τις ορθές ιδέες-του, για κάποια γενική ωφελιμότητα. Στα κείμενά-του, ανασαίνει κανείς τη λαγαράδα και την αρχοντιά της καλλιέπειας, μα πάνω απ' όλα την κριτική αλήθεια. Έχει ασχοληθεί με πολλά και διάφορα θέματα. Ξεχωριστήν αξία και βαρύτητα είχαν οι πραγματείες-του γύρω από το σύγχρονο θέατρο και τον αθλητισμό. Εξαιρετη διδαχτική και αποτελεσματική επίδραση άσκησε το μεταφραστικό-του έργο. Απέδωσε με δυναμική ποιητική ενόραση τα βαθιά ποιητικά νοήματα πολλών Γάλλων και Γερμανών ποιητών, όπως των Ρεμπώ, Ρακίνα, Λαφονταίν, Μπωντλαίρ, Σίλλερ, Δάντη κ.ά. Η αντιπροσωπευτική πλαστική κίνηση, η ενοποίηση του χώρου και του χρόνου, η πειθαρχημένη υποταγή του υλικού, η ενσάρκωση υψηλών ποιητικών τόνων στην υπεύθυνη μεταγλώττιση, και η προσωπική απόχρωση που χαρίζει σ' όλες τις μεταφράσεις-του, προσπορίζουν στην καλλιτεχνική-του συνείδηση έναν τίτλο τιμής: τόν τίτλο του σοβαρού και έγκυρου μεταφραστή των νεότερων χρόνων. Μας δίνει με αλληγορία, με χάρη, λυρική ομορφιά και πειστική γοητεία ποίηση του Λαφονταίν. Στους μύθους του Γάλλου ποιητή, αναλύονται οι σχέσεις κι οι αδερφικοί δεσμοί που υπάρχουν ανάμεσα σε πρόσωπα και πράγματα της γης· σ' όλα τα όντα που επηρεάζουν τη ζωή του ταλαίπωρου ανθρώπου. Έκανε τους μύθους του Λαφονταίν χαριτωμένη ποίηση, πιστή κι αληθινή, γεμάτη καθώς είναι, αλληγορική και παραβολική σημασία. Νά, πώς σαρκάζει ο Γεροντικός από τον Λαφονταίν τους νεόπλουτους. Παραθέτουμε δυό τετράστιχα, από το μύθο-του «ο μπαλωματής κι ο τραπεζίτης»:

«

Τρέχει στο σπίτι· στο κατώϊ-του σιγουρέβει
το χρήμα-του, και τη χαρά μαζί-του.

Ίταν τα τραγούδια. Στέρεψε η φωνή-του,
αφόντας πλούτισε. Αρχίσανε οι λαχτάρες·
σε γλυκόν ύπνο πιά δε μπόρεσε να γείρει·
είχε τις έγνιες μοναχές, για μονοσαφίρη,
την κακήν υποψία, τις πικρές τρομάρες.

..... »

Και αλλού ο μεταφραστικός στίχος του Α. Γεροντικού ενσαρκώνει των μεγάλων προβλημάτων πικρές απολογίες:

«

Κλειούμε πολύ· μας ρέβουν οι γιορτές,
κι ο αιδεσμοίτατος, ο άξιος-μας λευίτης
σου ξετρυπώνει νέους αγίους στο συναξάρι,
και λειτουργάει ξωκλήσια και μετόχια!

..... »

Πολύ υποβλητικά, μεταφράζει επίσης τον εκρηκτικό κι ατίθαιο Ρεμπώ, στη δεκαοχτάχρονη ακάθεχτην ορμή-του, την

καταραχτώδη περιγραφική-του αρμονία, που άδραξε από τη
χαίτη την ποίηση του σύμπαντος, σαν ο Μωϋσής τα οργισμένα
σύννεφα, με τη μαγική-του ράβδο και τὰ ἔκανε εντολοδοχικό
ποιητικό κρασί, που πότισε κάμπους και βουνά κι εκστασιαστή-
κεν ο κόσμος:

.....

8

Ξέρω ουρανούς που λυώνουν σε αστραπές ρεσάκ που βράζουν
ρέματα ύστερικά, τυφώνες· ξέρω δειλινά
και αυγές λευκές που σαν λαός περιστεριών φαντάζουν·

.....
Είδα τον κρύον ήλιο με κρυφές φρέσες γεμάτων,
ν' αγνοφωτίζει βιολετιά πτήγματα μακρουλά·
και όμοιο με ηθοποιούς πολύ αρχαίων δραμάτων.
παρὰθυριών, το κύμα, ρίγη πέρα να κυλά.

13

Είδα να βράζουν σαν απέραντα καλάθια τα έλλη,
όπου στα βούρλα μέσα σέπεται ένας Λεβιαθάν·
γκρεμίσματα άξωφνα νερών σε μια μπονάτσα μέλι,
και μακρινά τοπία, που προς τα χάη κατραυλάν.

14

Ἴηλιοι άσπροι, νερά μάργα, παγώνες, φλογισμένα
ουράνια, σε μουντούς κόλπους ναύαγια ουκτρά,
όπου ερπετά τεράστια από κορέους τριμμένα
πέφτουν με μαύρα αρώματα από δοντριά στρεβλά.

.....

Στα γενικά προβλήματα του αιώνα-μας, ο Α. Γεροντικός στάθηκε πιότερο στις περιοχές των
συνειδήσεων· ένας ορθολογικός κριτής, μα και μαζί, πολλές φορές, ένας ενδόμυχος πλήγωμένος
μάρτυρας, από τους εμπαιγμούς της όποιας δημαγωγίας. Το όνειρο για τη σωστή δικαιοσύνη του
κόσμου, γκρεμίστηκε από τα νιάτα-του ακόμα, μέσα στα βάραθρα των ατομικιστικών, εριστικών,
και φιλοπολεμικών καταστάσεων του σύγχρονου κόσμου. Αυτά του δημιούργησαν πρόωρες
κοπώσεις, ανησιχίες, κι άλλοτε κακοκεφίες.

τον ακόμα, μέσα στα βάραθρα των ατομικιστικών, εριστικών, και φιλοπολεμικών καταστάσεων
του σύγχρονου κόσμου. Αυτά του δημιούργησαν πρόωρες κοπώσεις, ανησιχίες, κι άλλοτε κακοκε-
φίες.

Πάντως διακριθike με τη δύναμη του λόγου-του. Έλκισε σα μαγνήτης, και επηλήθηκε με την
εντυπωσιακή-του γνωσιολογία. Κάθε στόχος και αντικείμενο που έλαχε να περάσει από το
κριτικό-του φωτοσκόπιο, ευτύχησε να κερδίσει από τη μιά πλευρά την ιστορική καταξίωση, με τη
δίκαιη ηθική κατάφαση, κι από την άλλη, την αναγκαία κι ωφέλιμη παρατήρηση, και την προποι-
μενη ανοστηρή επιφράβευση. Στη νεώτερη πνευματική Ελλάδα, σπάνια ενθουσιάζτηκε, ακόμα κι
από γνήσιες μορφές τέχνης. Στέκει πιότερο ελληνολόγος του αρχαίου-μας πολιτισμού. Επέκρινε
και γιουχάισε ψεύτικες κι αφηρημένες τέχνες. Μέσα στις πικρές-του εμπειρίες χαλύβδωσε μια
λογική με τετράγωνους συλλογισμούς, ακόμα και με τα δειλήματά-του. Η ενσυναισθητική-του
φύση, ποτίστηκε με αλαβάστρινα κατασταλάματα, μιάς κάποιας ανθρώπινης σοφίας. Οι
πνευματικοί-του καρποί θα κρατήσουν για πολύ, αναλλοίωτη δροσιά και γλυκάδα.

Ο Γ. είναι ένα σημαντικό κι αξιόλογο κεφάλαιο τα τελευταία χρόνια στην κουλτούρα. Ανέβηκε
στο ύψος ενός ευρωπαϊκού σοσιαλιστικού φιλελευθερισμού· και από κει εκπέμπει τα κύματα της
πνευματικής-του ανεξαρτησίας. Οι συχνές επαναλήψεις των συμφορών του κόσμου, τον ταλάντε-
ψαν την πίστη για μια γενικότερη εξημέρωση του ανθρώπου. Έλπισε πως ο κόσμος που τον περι-
βάλλει θα εξευγενιστεί μπροστά στα σεβάσμια τεμένη του ανθρωπιστικού πολιτισμού. Κι όσο πέρασαν τα χρόνια εδώ πέρα, ποτίστηκε η ψυχή-του με το πικρό απόσταγμα μιάς λύπης και μιάς
απογοήτευσης για τις ανθρώπινες αδυναμίες. Όμως παράμεινε ένα πνεύμα λεπτής και υψηλής
ποιότητας. Ο φακός-του διεισδυτικός, ενδοσκοπεί και ανατέμνει από ισχυρή θέση πολλά τραγελα-
φικά γεγονότα του καιρού-μας. Εντοπίζει τις ευθύνες των άλλων με αγαθή προαίρεση. Ανικανο-
ποίητος τρέφει το βαθύ κι ανείπωτο παράπονο που μέχρι σήμερα δεν έχει παταχθεί η βαρβαρότη-
τα και η βία. Ο καλοζυγιασμένος γραφτός λόγος-του, απόμεινε ένας επίπονος εσωτερικός-του
αγώνας. Παρηγοριά και ανακούφιση του δίνουν τα αγαθά και εύθυμα φραστικά-του σχήματα. Κι
οι αναμνήσεις των ηρώων και των καλών-του φίλων.

Σε βιβλία εξέδωσε κατά καιρούς τα παρακάτω έργα:

- 1) «*Ηρώ και Λέαντρος*» (Μεταφρ. από τα Γερμανικά Σίλλερ).
- 2) «*Σίλλερ*» (ποιήματα μετάφρ. από τα Γερμανικά).
- 3) «*Απαντήσεις*» (Δοκίμια, έκδοση Κερκυρ. Χρονικών).
- 4) «*Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση*» (Μελέτη).
- 5) «*Ο οικισμός και ο άνθρωπος*» (Δοκίμιο).
- 6) «*Κριτικά*» (Βιβλίο κριτικής).
- 7) «*Το μεθυσμένο καράβι*» (Μεταφρ. από τα Γαλλικά του Ρεμπώ).
- 8) «*Κριτική η παλιά και η Νέα*» (Δοκίμιο).
- 9) «*Ο Βρετανικός του Ρακίνα*» (Θεατρικό).
- 10) «*Ιστορία: ένας όχι και τόσο άμεμπτος παιδαγωγός*» (Δοκίμιο).

Έχει και έτομα για έκδοση:

- 1) «*Οι 90 καλύτεροι μύθοι του Λαφονταίν*» (Έμμετρη απόδοση με εισαγωγή).
- 2) «*Μικρή ανθολογία Ευρωπαίων ποιητών*
(Vigny, Hugo, Burns, Burger, Goilne, Dante, κλπ.).
- 3) «*Ο αθλητισμός*» (Μεγάλη ιστορική μελέτη).

Αυτός ο ευγενικός καθηγητής, ο απλός και λιτός άνθρωπος με το αυθόρμητο χιούμορ και τους βαθιούς υπαινιγμούς. Αυτό το μισοαδύνατο κορμί, με κάποια ασθματικά πονίδια, κρύβει μέσα του και μέσα στο έργο-του, μια ενωμένη, δυναδική κι αλληλοσυγκρουόμενη δύναμη του παθητικού και του ενεργητικού φορέα των κοσμοσωτήριων ιδεών. Αντιτιθέμενες δυνάμεις, που διακαθορίζονται στην κίνηση και τη στάση-τους, από την κεντρομόλα κριτική μονομαχία-του. Όσο κι αν δεν γλυκοχαράζει η ανάσταση των αληθινών αξιών, όσο κι αν στο μέλλον δεν αναλυθεί κι αξιολογηθεί ο Α. Γ'εροντικός με πληρέστερα κριτήρια στη γενική κλίμακα της νεώτερης δοκιμιογραφικής, κριτικής και μεταφραστικής γραμματολογίας-μας, στη γενέτειρά-του και στα Γιάννινα, θ' αναφέρεται για πολλά κατοπινά χρόνια με ξέχωρη τιμή και περηφάνια τ' όνομά-του, σαν ένα φωτεινό συμβολικό άστρο, που ενώνει την Κέρκυρα με την Ήπειρο, την Ελλάδα με την Ευρώπη και ξεδιαλαμπίζει τον πνευματικό-μας ορίζοντα.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

Συμπληρωματικά στοιχεία για τον Γιώσεφ Ελιγιά

Στο προηγούμενο τεύχος Ν. 36, αφιερώσαμε τα πρωτοσέλιδα στον αδικημένο ιδεολόγο ποιητή Γ. Ελιγιά, με πολλά και νέα στοιχεία για τη ζωή, την πολιτική δράση και το έργο-του. Εδώ, θα παραθέσουμε και τα παρακάτω συμπληρωματικά:

1) Στην Αθήνα δούλευε χρόνια στην εγκυκλοπαίδεια του Δρανδάκη, κάτω από τη φοβέρα και τη δαμόκλειο σπάθη του αντικομμουνιστή Ηρ. Αποστολίδη που ήταν διευθυντής συντάξεως, για ν' απαρνηθεί τις σοσιαλιστικές-του ιδέες. Ο ανθολόγος των συμπαθούντων και φίλων-του ποιητών προϊστάμενος του «Πυρσού», επιδρούσε κάθε μέρα απειλητικά πάνω στον συντάκτη Ελιγιά, πως αν μάθαινε ότι έγραφε του λοιπού ποιήματα κοινωνικά, σοσιαλιστικά κι επαναστατικά θα τού 'κοβε το ψωμί και τό μέλλον. Και ο καημένος ο Γιώσεφ περιορίζονταν βαριοθλιμένος, συρρίκνωνε την οργή και την αγανάκτησή-του και έκανε αναγκαστικά εμφανίσεις με ποιητικά και μεταφραστικά θέματα θρησκευτικά για να βρῖσκει μια κάποιη παρηγοριά κι αλάφρωση στο μεγάλο πόνο-του. Αυτό ήταν ένα αίτιο ανακοπής της δημιουργικής επαναστατικής-του ποίησης.

2) Ο Μπεχορόπουλος δεν ήταν πρόεδρος της Ισραηλ. Κοινότητας στα Γιάννινα όταν το 1935 του έκαναν το μνημόσυνο. Ήταν ένας γιατρός Κοφίνας. Εμείς στην προηγούμενη επισυλλίδα μας πήραμε το στοιχείο από τον Γ. Ζωγραφάκη που εκείνος δεν αναφέρει την πηγή της προέλευσής-του.

Φωτεινές Παραινέσεις

Νέοι ποιητές και φίλοι της αληθινής Λογοτεχνίας. Διαβάστε το αριστούργημα του μεγάλου-μας Δ. Σολωμού «*Η Γυναίκα της Ζάκυθος*» και θα ιδείτε την τραγική σάτιρα που έγραψε ο εθνικός-μας ποιητής ενάντια στην αριστοκράτισσα γυναίκα. Το πόσο την απογυμνώνει και την πετσοκόβει ανελέητα! Με πόση δημιουργική φαντασία κι υποβλητικότητα! Τι οραματιστική ζωντάνια! Τι τρομερές ενοράσεις κι αδρές εικόνες και παρομοιώσεις! Σ' αυτό το έργο-του ξεσκεπάζει και καταδείχνει όλο το σκοτάδι του νου και τη

σάπια ύλη της ψυχής και της διεφθαρμένης ζωής των πλουσίων. Σ' αυτό στιγματίζει την πονηριά και την κακία της μεγαλοαστής γυναίκας που για να φέρει την κάθαρση, στο τέλος, την τρελαίνει. Κι από την άλλη μεριά, δίνει την αντίθεση με αγάπη και τιμή στις γυναίκες του λαού. Δίνει τις αγωνιζόμενες μάνες κι αδερφές ηρωίδες του Μεσολογγιού που επαιτούνε... τη βαθύτερη τραγωδία με την κοινωνική αδικία, κι εκφράζει το δραματικό, επικό και ηρωικό μεγαλείο του «πάντοτ' ευκολόπιστου και πάντα προδομένου» ή «γελασμένου κι ορφανού», όπως θά 'λεγε κι ο Βάρναλης, λαού-μας.

Παγκόσμια Ποίηση

Αγκόλα

Δυτικός πολιτισμός

Αυγουστίνο Νέτο

Μετ. ο Ο. Σανς

Φύλλα από τενεκέ καρφωμένα
σε στύλους
συρμένα στο έδαφος
φτιάνουν το οίκημα.

Μερικά κουρέλια συμπληρώνουν
το οικείο τοπίο.

Ο ήλιος γλιστρώντας μέσα από σχισμές
καλοσωρίζει τον ένοικο.

Ύστερα απ' ένα δωδεκάωρο
δουλικής εργασίας.

Επάζοντας βράχους
μετακινώντας βράχους
σπάζοντας βράχους

μετακινώντας βράχους
σ' ωραίο καιρό
σε υγρό καιρό
σπάζοντας βράχους
μετακινώντας βράχους.

Η γεροντική ηλικία έρχεται νωρίς.

Μιά ψάθα μέσα στις μαύρες νύχτες
είναι αρκετή όταν αυτός πεθαίνει
ευγνώμονα
από κείνα.

AGOSTINHO NETO: Έπαινος πωλητής και πολιτικός. Γεννήθηκε στην Αγκόλα το 1922. Σπούδασε Ιατρική στη Λισαβόνα. Ηγέτης του Πατριωτικού Κινήματος για την απελευθέρωση της χώρας του από το αποικιοκρατικό ζυγό. Είχε συλληφθεί κατά το παρελθόν από τις Πορτογαλικές Αρχές κι είχε μεταφερθεί σε φυλακή στην Πορτογαλία, απ' όπου όμως δραπέτευσε. Υπήρξε ο πρώτος Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Αγκόλα μετά την ανεξαρτησία της. Πάθανε το 1979.

01

Τουρκία

Η χώρα αυτή είναι δική-μας

Ναζίμ Κικμέτ

Μετ. Στέλιου Μαγιόπουλου

Η χώρα αυτή που ορμάει απ' την Ασία με καλπασμό
και που προβάλλει τ' ώριο κεφάλι
σαν το πουλάρι γιομάτο χάρη προς της Μεσόγειος το νερό,
η χώρα αυτή είναι δική-μας, με ματωμένους τους καρπούς
δόντια σφιγμένα πόδια γυμνά.

Σα μεταξένιο τούτη η γη-μας, είναι χαλί-μας,

τούτη η γη-μας, η κόλασή-μας,
τούτ' η παράδεισο είναι δική-μας.

Η θέλησή-μας τώρα τρανεύει
νά 'ναι δική-μας παντοτινά.

Να ζούμε λεύτεροι σαν τα δέντρά,
ωσάν τα δέντρα του ίδιου δάσου
αδερφωμένα κι αγκαλιαστά.

Αγγλία

Σοννέτο αρ. CXLVII

Ουίλλιαμ Σαίξπηρ

Μετ. Γούλας Σμυρναίου

Αγγλία-μου! Παιρνω για σωστό το ψέμα,
για ψέμα το σωστό στον έρωτά-μου.
Κι όμορφο φτάνει τ' άσκημο στο βλέμμα
να μπει μες στην καρδιά με τ' ακριβά-μου.
Τυφλός όπου αγαπά, μα την αλήθεια,
Και πώς ανοιχτομάτης ν' απομείνει
με τόσην αναταραχή στα στήθια,
με τόσο δάκρυ στη ματιά για κείνη!
Στον πόθο-μου σαν ήλιος μες τα νέφη
θλιβός, που χάνει και παιδιάδες κι όρη,
θρηνώ τ' αλάθητό-μου που 'χα θωρί.
Κι έρωτα συ, πανούργε, κάνεις κέφι
το βλέμμα να θολώνεις-μου στο κλάμα,
μη τα στραβά-σου δώ και γίνεις θάμα.

Μαδαγασκάρη

Μπλε μπλε το μάτι τ' ουρανού

Τζάκουες Ραβέ Μαναντζάρα

Μετ. ο Ο. Σανς

Μπλε, μπλε, το μάτι τ' ουρανού
πέρα απ' το παράθυρο!
Σ' άνθηση η ζωή ανάμεσα στα τσίνορά-μου.
Άθραυστος ο ουρανός ανάμεσα στα βλέφαρά-
μου.

Μπλε, μπλε το μάτι τ' ουρανού
πέρα απ' το παράθυρο!

Ψυχροί, ψυχροί, οι τέσσερις τούτοι τοίχοι.
Ο θάνατος γονιμοποιεί χώμα και πέτρα
μ' έναν κρύο αλλόκοσμο ιδρώτα.
Φρέσκες, φρέσκες οι φωνές των παιδιών
κάτω στην αυλή.

Αλλά ποιός θ' ακούσει, φωτερή αθωότητα,
ένα τραγούδι τόσο άγνό,
μά φωνή τόσο υπαλή
στην ταραχή της νύχτας;

Η τυφλή βία της αβύσσου
τραβά απ' αυτό το μαστιγίο
το στυφόν ήχο του πόνου.
Το μαλακό δέρμα του βασανιζόμενου
ιμάσσει στο δριμύ φιλί του σκοινιού.

Αυστρία

ΓΚΟΝΤΕΚ¹

Γκέορκ Τράκλ² (1887-1914)

Μετ. ο Γιώργος Κεντρωτής

[αφιερωμένο στο φίλο Hugo Ramnek]

Καθώς πέφτει το σούρουπο ηχούν τα χινοπωριάτικα δάση
απ' τα όπλα που σκορπάνε το θάνατο· οι χρυσές πεδιάδες·
οι γαλάζιες λίμνες· κι από ψηλά ο ήλιος
που όλο και πιό σκοτεινός κυλάει· η νύχτα αγκαλιάζει
τους πεθαμένους μαχητές, τον άγριο θρήνο
των τσακισμένων-τους στομάτων.
Μα 'κει πάνω απ' τα χωράφια κόκκινα σύννεφα
—μ' ένα θεό αγριεμένο μέσα-τους— μαζεύουν
το σκόρπιο αίμα και του φεγγαριού την ψύχρα.
Όλοι οι όρόμοι βγάζουν σε μαύρα ψοφίμια.
Κάτω απ' τα χρυσά κλωνιά της νύχτας και των άστρων
η σκιά της αδερφής μες στ' αμίλητα τα θάμνα σαλεύει
και χαιρετάει των ηρώων τα φαντάσματα, τα ματωμένα τους κεφάλια·
και πόσο γλυκά ηχούν στις καλαμιές τα σκοτεινά σουραύλια του Σεπτέμβρη.
Ίδι περήφανο πένθος! Κι εσείς βωμοί όλο χαλκό,
τις κωφτές φλόγες του νου τις τρέφει σήμερα ένας παντοδύναμος πόνος:
τ' αγέννητα εγγόνια.

[1914]

1. Μέρος της Αυστρίας, όπου κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο έγινε φοβερή μάχη.

2. Γκέορκ Τράκλ: ο σπουδαιότερος αυστριακός ποιητής των αρχών του αιώνα, κι ένας από τους καλύτερους του παγκόσμιου λογοτεχνικού στερεώματος. Η ποιησή-του προηγήθηκε κατά πολύ της εποχής-του. Τό «Γ' κρόντεκ» είναι το τελευταίο του ποίημα. Πέθανε νεωτατος (λέγεται ότι αυτοκτόνησε· εξάλλου το φάσμα του θανάτου κυνηγούσε όλη τη ζωή και το έργο του).

ΑλβανίαΕκεί μέσα...

Αλέξη Τσιάτση
Μετ. ο Βασίλης Κότσιας

Στο μικρό σπιτάκι, παράμερα του δρόμου
που διάβαιναν ήσυχα πόδια, ανήσυχα,
πόδια που τρέχανε χωρίς να ξέρουν το γιατί,
πόδια που φορούσαν άρβυλα,
πόδια που χτυπούσαν τους φυλακισμένους
γιατί θέλαν να τους αρπάξουνε
τους παλμούς της καρδιάς για την πατρίδα,
για τους φτωχούς και για το μέλλον.
Εκεί μέσα μάθαμε να τραγουδάμε για όλους,
να χτίζουμε για όλους.
Ο άνεμος μας χτύπαγε τα μάτια,
η νύχτα ήτανε για μας, αχώριστη συντρόφισσα.
Εμείς ζήσαμε· μερικοί έπεσαν...
για να 'γραφαν την αληθινή ιστορία του λαού.

Άσπρα λόγιαΣτη γυναίκα μου

Γιατί τρέμεις όταν βλέπεις πως στα μάτια μου
πέφτει σκοτάδι, όταν η φωνούλα μου κομπιάζει;
Το ξέρω πως —στο λέω πάλι— εσύ με μένα ζεις παντού,
και όταν λείπω και όταν ονειροπολώ,
γιατί τα λόγια που μου λες, μοιάζουν εμένα.
Λόγια ψυχής αγνά, λευκά, που πολύ τ' αγαπώ.
Μόνο λόγια λευκά βγάζουν τα χείλη-σου.
Θέλουμε τη φωνή των τριών πουλιών-μας ν' ακούμε,
γι' αυτό θα ζούμε.

ΒουλγαρίαΣτη χώρα-μου

Ατάνας Ντάλτσεφ
(1901-)

Μετ. η Ρίτα Μπούμη-Παπα

Ποτέ μου δε σε διάλεξα πάνω σ' αυτή τη γη,
απλώς εδώ γεννήθηκα μια μέρα του Ιούνη·
και σ' αγαπώ, όχι γιατί το χώμα-σου είναι πλούσιο,
μα μόνο γιατί χώρα δική-μου είσαι, και θά 'σαι.

Βούλγαρος είμαι, όχι γιατί έχεις δόξα, ούτε
για την πολεμική-σου ισχύ, τους άθλους-σου, το βιός,
αλλά γιατί δε μπόρεσα ποτέ να λησμονήσω
τους στρατιώτες του Σαμουήλ που τύφλωσε ο εχθρός.

Άλλοι ζητούν σε σένα γοργές επιτυχίες
και με το ίδιο πάθος τιμές και εξουσίες,
σε σένα εμέ με δένει πιά δυνατά ο πόνος
που κάνει την αγάπη-μου για σε, ισόβια μοίρα.

ΙνδίαΚαντα

Μουκούντ Ρ. Νταβί
Μετ. η Αγνή Σωτηρακοπούλου-Σχαιβί

Γλυκειά κοπέλλα της καρδιάς-μου.
Αφήνω αυτό το δωμάτιο
κι αυτά τα κρεβίτια
όπου χίλια καταρακωμένα κορμιά
θά 'χουν ξεσπάσει
σε κομματιαστά τραγούδια αιμάτινα...
Τι σκέπτεσαι για κείνον
που ήρθε από πουθενά
και σου 'μαθε το άγγιγμα
του τρεμάμενου χεριού-του;
Και τι νομίζεις πως κουβαλάει
στο δρόμο-του από δω προς το θάνατο
τώρα που συνεχίζω ξανά;

Σίγουρα, αυτό είναι μια σκέψη από κάπου.
Κι ένα ποίημα που έμοιαζες και άφησες;
Ένα ποίημα απλό θλιβερό και γλυκό σαν την
αγάπη.

Ένας βικιγκς που προορίζεται για την τροχιά
του κομήτη

Θα εξαφανιστεί μές στο σκοτάδι-του,
θα σβήνει σαν τη βουή του λεωφορείου
πού πήρε από την πολιτεία του λυκόφωτου
των ονείρων...

Η διαμάχη του χρόνου και χώρου,
από λόγια πλεγμένα στο λαρύγγι.
Μιά μέρα θα πάρουν τέλος.

Μα τίποτα δεν θ' αφήσει να φύγει το άγγιγμα
του χεριού-του,
που δίνει στον κOURνιαχτό της αυγής
τη μεγαλοπρέπεια από χίλια αστέρια.

Δημήτρη Χρ. Δάουλα

Οικονομολόγου - Κοινωνιολόγου

Γενική Ιστορία του Σοσιαλισμού και των
κοινωνικών αγώνων

Ένα μνημειώδες έργο σε 6 τόμους για κάθε άν-
θρωπο που διψάει για ολοκληρωμένη μόρφωση
και για ιστορικές και κοινωνικές αλήθειες μέσα
από την πολυτάραχη κι εξελικτική πορεία της
ανθρωπότητας. Μιά επιστημονική έρευνα και
μελέτη σε βάθος αιώνων, δοσμένη από τον τί-
μιο κι ευσυνείδητο συγγραφέα με πλούσια
βιβλιογραφικά στοιχεία, διαφωτιστική κι απα-
ραιτήτητα για κάθε βιβλιοθήκη.

Ελληνική Ποίηση

Δυό ποιήματα του
Γιώργου Θεοφανόπουλου

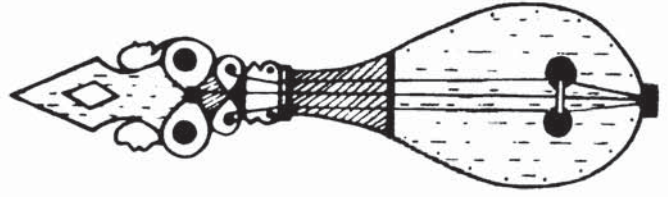
Θεώρηση

Η άρνηση της ύπαρξης
κατάφαση της ανυπαρξίας.
Προσπάθεια ανύψωσης
με τα φτερά των ιδεών.
Μάταιος κόπος!
Το σαρκίο-μας βαρύ, ασήκωτο
και οι αγέρες αχάμνοι κι ενάντιοι.
Στα νύχια των αητών
ξεψυχάνε τα μικροπούλια.
Οι τρυφερές σάρκες βορά
στην ασταμάτητη πείνα των δυνατών.
Κλέφτες της ύπαρξης οι ρουφηχτάδες
κ' οι νυχτοφύλακες των βρυκολάκων.
Τα φιλιά της προδοσίας
δάγκωμα κόμπρας
στην καρδιά, που αιμοροεί.
Κρανίου τόπος!
Με αιμάτινη πασπάλα
από τα ματωμένα χιόνια της αδιαφορίας,
παγωμένη η προσπάθεια ανάστασης της
σκέψης.
Της αγάπης τα καμπαναριά πυρπολημένα
κι οι τελευταίες απο τις καμπάνες-τους
κραυγές
γενήκαν μόρια σκόνης στους αιθέρες.
Η απεραντοσύνη ρούφηξε τις
προσπάθειες
και κυοφορεί την τραγική μορφή
του Αύριο των Ιδεών.

Ο Πολικός Αστéρας ξεστράτισε κατά το
Νότο
και ο Σταυρός του Νότου
χώνεψε την ανάκλαση των Ωκεανών.
Κι ο μπούσουλας έχασε το μαγνητικό-του
πεδίο.

Καραβάνια στην έρημο
με των Σιμούν το θανατερό αγκάλιασμα
τα καράβια της εξερεύνησης.
'Ω Σήμερα!
Γιατί σκοτώνεις το μέλλον της
ανθρωπότητας;

Απρίλης 1980

Ασφυξία

Η φωνή της συνείδησης ήταν
κρυστάλλινη
και καμπάνιζε το σήμα του κινδύνου
σε κάθε παραστράτημα.
Κρίνος αμόλευτος,
στο μετερίζι της γενναιότητας
έστρωνε το τραπέζι της αποκάλυψης.

Η φωνή της συνήδεισης βράχνιασε
και μόλις που σέρνεται αρρωστημένη
στα καλτερίμια
της πολυδαίδαλης σύνθεσής της,
σπάζοντας την τελευταία ικμάδα της
δύναμης
στους τοίχους των αδιέξοδων.

Η φωνή της συνείδησης στόμωσε
μπουκωμένη από τη σκοπιμότητα,
που σώριασε στη ράχη-της
ο μυστικός δείπνος με την αμβροσία
και το μέλανα ζωμό
της υποταγής στα ασυμβίβαστα.

Η φωνή της συνείδησης
έπαθε ασφυξία
από τα καυσαέρια
και τις βρώμικες αναθυμιάσεις
της Αδικίας.

Γενάρης 1980

Φώτη Ευαγγελάτου: «'Απλωσε τ' άσπρα-σου πανιά»

23 φρέσκα κι ωραιότατα παιδικά ποιήματα του εξαιρετου, αδικτημένου κι απρόβλητου ποιητή Φ. Ευαγγελάτου, που χαρίζουν νέες διαστάσεις στην παιδική μας ποίηση. Προσωπικό ύφος, γλυκειά κι ευλύγιστη γλώσσα, αισθηματα αγάπης σε φύση και ζωή, προοδευτικές ιδέες, απλά μα και βαθιά νοήματα ζωής. Αυτά είναι λίγα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τούτης της πηγαίας και μαστορικής ποίησης τ.σ. Φ.Ε. Μιά ποίηση καμωμένη με λεπτή ευαισθησία, απέραντη στοργή για το παιδί, σωστές και ανθρωπιστικές παραινήσεις για την αυριανή ζωή του, στιχουργική ευστροφία, αρμονία και πρωτοτυπία. Μιά παιδική ποίηση με νέα πνοή, που πρέπει να προσεχτεί και ν' αγοραστεί, γιατί διπλάθει τις τρυφερές ψυχούλες ευγενικές, αισιόδοξες, δημιουργικές κι ευτυχισμένες.

ΜονόλογοιΕλπιδοφόρο Μήνυμα

Κώστα Καρά

Είσαι για μένα το ελπιδοφόρο μήνυμα του κόσμου που έρχεται
να φέρει στις καρδιές των ανθρώπων την Άνοιξη.
Είσαι το τραγούδι το χιλιόφωνο, που απλώνεται από γωνιά σε
γωνιά, από χωριό σε χωριό, από πόλη σε πόλη
στους κάμπους και στα βουνά και στην πλατιά γαλάζια θάλασσα
της λατρεμένης τούτης γης-μας.
Είσαι η αγάπη για τον άνθρωπο, το συντροφο
Είσαι το μέλλον ενός ωραίου πανανθρώπινου κόσμου.
Είσαι η πηγή της ελπίδας, της όρσης όταν η δίψα μου κατακαίει τα σωθικά.

Χαμένος στο σκοτάδι της νύχτας στριφογυρίζω μ' ορθάνοιχτα μάτια για λίγο φως. Παραπαίω κι
απλώνω τα χέρια-μου για να στηρίξω το κορμί-μου όρθιο, μη πέσω, και χαθώ, κι αφανιστώ
στην ανυπαρξία της συμβατικότητας. Αποζητώ τα νεανικά-μου χέρια να πιαστώ. Αποζητώ τη
δύναμή-μου για τη συνέχιση του δρόμου που χάραξα σαν ήμουν νιός, δυνατός, ακμαίος σαν και
σένα. Με λαμπερά τα μάτια και την καρδιά γιομάτη φλόγα. Και το μυαλό και την ψυχή καθάρια.
Αποζητώ να παραδώσω στα χέρια σου ότι πιά αγνό, πιά πολύτιμο κι αληθινό ένιωσα στη ζωή-
μου «Έναν κόσμο που να γελάει».

Θεσσαλονίκη

Ο ΚόχραςΘ. Κ. Τρουπή

Ο Γιώργης του Λια-Δάμη ακ' τους Αράπηδες
λαλώντας το κλαρίνο-του όπως πάντα,
κίνησε μ' άλλα παλικάρια απόγεμα
στον πόλεμο να πάνε του Σαράντα.

Το «Έχε για καμμένη κόσμο...» λάλαγε
και τό 'λεγαν οι άλλοι μ' ένα στόμα
κι αντιλαλούσανε βουνά και Ζάλογγα
κι όλο καμάρι, το λαλούν ακόμα.

Σαν πάτησαν οι Ούννοι τ' άγια χώματα
και φύγανε οι τρανοί για την κρυψώνα,
με ψειριασμένη τη γενειάδα έκρυψε
κι ο Κόχρας τ' όπλο-του στον αχυρώνα.

Και στα βουνά, σαν φούντωσε τ' αντάρτικο,
με σάλπιγγα, κλαρίνο και ντουφέκι,
τους Ούννους πολεμώντας ο Κόχρας έπεσε
εκεί που η δόξα τα στεφάνια πλέκει.

Κανείς ποτέ τον Κόχρα δε μνημόνεψε.
Κατατρεγμένη η Κόχραινα πεινάει.
Ν' αντρείψει ο Φώτης καρτερεί παράωρα
μαστοροπαίδι να γενεί να φάει.

Σε μάρμαρο ηρώων δεν τον γράψανε.
Μα η λεφτεριά τους διαλεχτούς-της ξέρει.
Στα βοερά γιορτάσια της ορθώνεται
και τον καλεί να της κρατήσει χέρι.

Κείνος διστάζει· στην ισκιάδα στρώνεται·
με το κλαρίνο-του λαλεί και λέει:

—Όλα χαλάλι, λεφτεριά, για σένανε!
Και κείνη κόβει το χορό και κλαίει...

Η επανάσταση των σκλάβων

Ζαφείρη Στάλιου

Το 1835, η επανάσταση των μαύρων
σκλάβων στην Μπαϊά πνίγηκε μέσα στο αίμα...

(Χρονικό της εποχής)

Τα λόγια των τύραννων μας είπαν φονιάδες,
μεθυσμένους από το αίμα,
πως μέσα στις σάπιες ρίζες-μας ξύπνησε
το μίσος και η μανία,
πως θάψαμε την καρδιά-τους μέσα
στα μπουντρούμια της λύσσας,
πως η οργή-μας βίασε τις παρθένες, τις γυναίκες-τους,
πως σφάζαμε τα παιδιά-τους.
Μας είπαν κολασμένους, σατανάδες, μαύρους της ζούγκλας,
που έπρεπε να μας αφανίσουν χωρίς οίκτο,
χωρίς κανένα δισταγμό στου ολέθρου την απόφαση.
Κι εμείς μέσα στους κύκλους της κόλασης,
στη νύχτα, στους σιδερένιους χαλκάδες,
δε γυρεύαμε παρά τη χαμένη-μας λευτεριά,
αυτή που την έπνιξαν με τις ματωμένες θηλειές-τους
που σπάραζε στα κυρτά νύχια των όρνιων,
αυτή που σαν τη στερνή σπίθα της νέμεσης
δεν έσβησε μέσα στις στάχτες.
Μας είχαν πάρει με τα χέρια της αδικίας
από τα σπλάχνα της ζεστής γης,
από την αυγή της προσδοκίας, από το δάσος,
και την ήρεμη φλόγα της καλύβας.
Μας έδεσαν με τους ζυγούς και τα σίδερα
στην πορεία των γυμνών αγκαθιών.
Μας πούλησαν σαν τα κοπάδια
στη χώρα των δούλων με τους πικρούς κάκτους.
Έβαλαν πάνω στο δέρμα της εξορίας
την κόκκινη στάμπα της τυραννίας-τους,
για να μη ξεχνούμε τους άσπρους θεούς
τους νόμους των σκλάβων,
για να μη ξεχνούμε πως και τα παιδιά-μας
θα βαδίσουν πάνω στα χνάρια-μας
πως θα ζήσουν και θα πεθάνουν σκλάβοι κι αυτά...

(Οι λογισμοί των σκληρών και των βάνουσων
μας είπαν φονιάδες, μα ποιοί είναι οι φονιάδες;
Μας είπαν πως τη δίφα για το αίμα-τους
είναι πάνω στα χείλια-μας.
Μα ποιοί στ' αλήθεια πάνω στα χείλια-τους
έχουν τη δίφα για το αίμα;
Μας είπαν πως τους σκοτώσαμε,
κι αυτοί μας σκοτώνουν σιγά σιγά
κάθε στιγμή, κάθε μέρα, κάθε ώρα...

Να εμείς δε γυρεύουμε παρά, τη χαμένη-μας λευτεριά,
τη μαύρη-μας λευτεριά.

Λάμπρος Μάλαμας

«Η Μάνα του Βορρά»
(Η ΕΣΣΔ χωρίς μύθο)

415 Σελίδες και 215 φωτογραφίες δρχ. 300

ΛΑΜΠΡΟΥ ΜΑΛΑΜΑ

«ΝΑ ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ»

Σου γράφω γράμμα Μάνα-μου μετά από τόσα χρόνια,
όχι γιατί σε ξέχασα δε σου 'γραφα χρυσή-μου
τα γράμματά-μου χάνονταν στους βάλτους και στα χιόνια.
Σου γράφω πάλι μάνα-μου δυό λόγια απ' την ψυχή-μου.

Όπως κάποτε μέτραγες εσύ τον πυρετό-μου,
ακούμπησε τα χείλη-σου μάνα-μου στο χαρτί
και θά 'βρεις μες στο γράμμα-μου το ζωντανό καημό-μου
τα ονειράτα, τον πόνο-μου, το δάκρυ, το φιλί.

Ένιωθα πως με χάιδευες όλα αυτά τα χρόνια,
μες στα όνειρα μ' έλουζες με δάκρυα πικρά,
ένιωθα εγώ τον πόνο-σου, τη μαύρη καταφρόνια,
της αλυσίδας τη σκουριά του χάρου τη χαρά.

Όσο κι αν έφυγα μακριά πικροκαμένη μάνα,
τόσο βαθιά σμιγόσουνα μες στο δικό-μου αίμα,
άκουγα τη φωνούλα-σου σαν την τρανή καμπάνα
κι ένιωθα πως μ' οδηγάγε το θαλπωρό-σου βλέμμα.

Δώσε τα κλαπατάρια-σου μανούλα-μου σε μένα
κι αρμάτωσέ-μου την καρδιά δίνοντας την ευχή-σου,
τότε θέ νά 'ρθω δίπλα-σου μάτια-μου λατρεμένα,
να νιώσεις πως οι ρίζες-μου βρίσκονται στην ψυχή-σου.

Διαβάζοντας το γράμμα-μου πίστεψε μάνα τώρα
στερεύουνε τα βάσανα και κλείνει η κληγή,
πίστεψε θ' ανταμώσουμε, θέ νά 'ρθει αυτή η ώρα
που η μαύρη νύχτα του χαμού θα γίνει χαραυγή.

* Ο Γιώργος Νικολάου, γιός του Γιαννίτη αρχιμουσικού Μαργαρίτη Νικολάου, ζει 30 χρόνια τώρα σαν πολιτικός πρόσφυγας στη Μόσχα. Έλαβε μέρος στον απελευθερωτικό αγώνα του λαού-μας, και στην ΕΣΣΔ που βρέθηκε, σπουδάζει καθηγητής φυσικομαθηματικών, και γρήγορα διέκρινε σε θεωρητικά και παραγωγικά επιτεύγματα και έλαβε διακρίσεις. Η φιλογερή αγάπη στην πατρίδα του και στον κόσμο της, είναι ακράτητη και στάζει με το δάκρυ-του κι από τη λυρικη και δραματική του ποίηση. Σαράκι μέρα - νύχτα στην πονεμένη του ψυχή ο εσθμός του επαναστασιασμού τον βασανίζει. Μα οι αρμόδιοι «νικητές» του αδυσσηπτικού μίσους για τους «νικημένους» τον τιμωρούν σκληρά, (όπως χιλιάδες άλλους) και τον κρατούν μακριά από τη χώρα-μας, που θα μπορούσε με τις καταληχτικές επιστημονικές του ικανότητες να προσφέρει πολλά στην πρόοδο του τόπου-μας. Αλλά γι' αυτές τις απάνθρωπες εκτίσεις που τιμωρούν και νεκρούς ακόμα, όπου «εν ψυχρεί» και με μια μονοκοτυλιά απορρίπτονται όλες τις αιτήσεις αγνών παλιών αγωνιστών, για νά 'ρθουν στην πατρίδα-τους, ας νιώσει βαριά ντροπή βίλος ο πολιτισμένος κόσμος.

Πέθανε ο Θανάσης. Μ' επισημότητα τον θάψαμε σήμερα.

Πάει κι αυτός, είπα, και στην κηδεία-του
έκλαψα πολύ —έτσι για να κλάψω.

Ήταν μαζί-μας ο Θανάσης, τις προάλλες ακόμα,
στην εκδρομή-μας στη Βουλγαρία.

Τώρα, με βαρύ το σώμα-του, θαμμένο στη γη
κάνει εκδρομές —σου λένε— στον αιθέρα.

(Ήταν μια σύμπτωση σίγουρα, που πέθανε αυτός
κι όχι κάποιος ομότεχνος, από εμάς τους άλλους.)

Το κάθε φέρετρο, σιωπηλό καθώς περνάει
κάτι ακριβό μας παίρνει.

Ένα κομμάτι, λες, από τον ίδιο εαυτό-μας.

Το χάος μ' ανοιγμένο το μαύρο στόμα-του
μας περιμένει.

Το μεγάλο ρολόι της σάλας, χτύπησε μεσάνυχτα
κι ο Θανάσης—

μ' απειθάρχητη καρδιά (άλλοτε ανάμεσό-μας)
δρασκελάει αέρινος τώρα την αιωνιότητα,
με βήμα ελεύθερο νεοσύλλεκτου στρατιώτη.

Κρατώντας με δύναμη στα χέρια-του
μιά κόκκινη Σημαία.

Ο Θανάσης

Αντώνη Κυριακόπουλου

Τρία ποιήματα

Του Στέφανου Τηλικίδη

Καημός

Η γυναίκα-μου, χύνει μάβρο δάκρυ,
που το σπλάχνο-μας, -χορτάτο πάντα,-
αρνιέται, -συχνά,- την αμβροσία των
κόρφων-της.

Κι εγώ τότες,
την πεινασμένη μάβρη μάνα, λογιάζω,
-Της κατακαυμένης Αφρικής,-
που στα στέρφα στήθια-της, δεν περισσεύει
ζωή,
για τη ζωή που βασιλεύει στην αγκαλιά-
της.

Ερωτηματικό

Ο γέρο-δάσκαλος με παρατήρησε, πού
δέ μελέτησα καλά την «άλωση της
Τριπολιτσάς».

Διόρθωση

Στο προηγούμενο τεύχος Ν. 38, ο δαίμονας του τυπογραφείου ευνόησε τους εμπόρους του πολέμου, αφού έβγαλε στίχο λαθεμένο στη σελίδα 328 του ποιητή της Ειρήνης Στέφανου Τηλικίδη στο ποίημά-του «Γράμμα στον Αζίζ Νεσίν». Στο στίχο λοιπόν 8, η λέξη πρόπλασμα, έγινε πρόγραμμα. Αποκαθιστούμε το σωστό στίχο:

«το πρόπλασμα της θαυμαστής-σου βεβαιότητας».

-«Δε μ' άφησαν να συγκεντρωθώ, κύριε,
τα κλάματα των μικρών παιδιών».

-«Της πολυκατοικίας σας;»

-«Της Τριπολιτσάς».

Που τα τσαλαπατούσαν, στα καλντερίμια
του Κάστρου,

τα φρουμαγμέν' άτια των πολιορκητών».

-«Δικαιολογίες. Σε μηδενίζω».

Πανοπλία

Τον ψίθυρο,
τον χρειάστηκα, μιά φορά στη ζωή-μου.
-Όταν είπα το πρώτο-μου σ' αγαπώ.
Ευτύς μετά,
στοιχήθηκα στις φάλαγγες της Ειρήνης
κι από τότες, χρειάζομαι
την κραυγή.

- Δύο ποιήματα

του Σπύρου Μουσελίμη

Εικόνες από την εθνική αντίσταση
1941-1945

«Έρμιο ντουφέκι-μου γιατί
κι εσύ μου γίνηκες βαρί
κι ο αγαρινός το ξέρει.»
(Διον. Σολωμός)

Αγωνιστής

-Πατάγωσα και ξύλιασα,
το κρύο περονιάζει
και δεν μπορεί το χέρι-μου
ντουφέκι να χουφτιάξει.

Συναγωνίστρια

-Έλα βάλ'-το στον κόρφο-μου
(Δεν είναι παραμύθια)
κι ανοίγει στον αγωνιστή
τη κοπελιά τα στήθια.

Άδολα κειός σαν αδερφός
στους κόρφους-της τα χώνει,
γλυτώνει το κρουπάγγιμα
και τ' άρματά-του ζώνει.

Αυτή 'ταν τη αντίσταση
κι ο λαϊκός αγώνας
απ' τα μανιάτικα βουνά
ώς τα βουνά τς Λυλώνας.

Παραίνεση

Μάζεψε σπειρολόγια τις ελπίδες
μετά το θέρισμα του χωραφιού
και μ' αυτές τις κοφτερές λεπίδες
χύσου κατά πάνου του οχτρου.

Ξύπνα γιδσλαέ κι αναταράξου
και δεσ'τριγύρω, μάτιαξε καλά,
έβγα 'πό τη λάσπη, ορθός πετάξου...
για το ριζάφτι, κι'όχι πλαγιαστά.

Αναδεμούς αν κάνει, σχόλασέ-το,
μη μείνει λιγοζώντανο το πτώμα,
κοφοκεφάλισέ-το σαν τον πέτο,
θάφτο βαθιά μέσα στο χώμα.

3-8-80

Διδαχή

Μαρίτσας Παρασκευά

Αυτοί οι δρόμοι δεν ήτανε για μας,
ποιές σειρήνες μας γέλασαν;
Ο Δαρειός στη Σαλαμίνα διδάχτηκε
να δυσπιστεί στους σατράπες...

13-3-80

Ο ΚωστιόςΜανώλη Σταγάκη

Τις παγωμένες βραδιές στον αχειρίνα
στη θαλικωρή της ανάσας των ζώων
το καλοκαίρι κάτω απ' τον ουρανό
δίπλα στο ποτάμι μες στα περιβόλια
ο Κωστιός αφουγκράζονταν τον κόσμο.

Τα παιδιά τον αγάπαγαν μα οι μεγάλοι
κούναγαν το κεφάλι σαν τον κοίταγαν
ν' ακουμπά ορθότερνος στο γρό-του κόδι
σχεδιάζοντας τον ουρανό με την κατερίτσα
ο Κωστιός σγκάλιαζε τον κόσμο.

Κι όταν μιά παγωμένη νύχτα του Γενάρη
ξυλιασμένος βρέθηκε μες στα αχιροδέματα
μ' ένα μελάφο χαμόγελο στα κρία χείλια
είπαν πως στο Γράμμο άφησε το κόδι-του
ο Κωστιός αγάπαγε τον κόσμο.

Τέσσερα ποιήματαΤου Κώστα Πηγαδιώτη

Απολυτήριο

Στης εφηβείας το θυμό
σε βρήκε η κατοχή
κι Ηλέκτρα κι Αντιγόνη
με αίμα στο διαγλωσισμό
της λευτεριάς μετάφρασης Φανή.
Κι εσύ η πάντα αδιάβαστη
κι αδύνατη στ' αρχαία
γι' αυτή την ερμηγεία-σου
πύρες τ' απολυτήριο
με άριστα και τόνο
απ' τη ζωή.

Η κάβα

Στον κόνο
τον βλέπω αδιάκοπα
να προκονείται.
Κι όποτε κουραστεί να δροσίζεται
από μιά κάβα με προσδοκίες.

(Ο Βοριάς

Σ' αντικαθώ τυραννική
κι ανάλγητε βοριά
που του θριάμβου ισχύς
το άγριο συνοδεύουν
πέρασμά-σου

Σε χαιρόμαι όμως κι όλας
καθώς το μαύρο, όλο θυμό
που φοβερίζει από φηλά
με δυνατά ρακίσματα
ξεσυννεφιάζεις ουρανό.

Μνήμες

Στη στράτα της νιότης-μου
της κατοχής οι μνήμες
φιδσκοιμάμια.

«Ασκολοούν» ΖυγαριάΒαγγέλη Σουλτάνη

Οι πενήντα όμηροι Αμερικάνοι
βαρύς χρυσός
στην πλάστιγγα του ενδιαφέροντος.
Οι διακόσιες χιλιάδες πρόσφυγες της Κύπρου
φετερά ανάλαφρα
στην πλάστιγγα της αδιαφορίας.
Η φωνή της Αμερικής του Κάρτερ
προμήνυμα ολέθρου!
Η επίκληση της μαρτυρικής Κύπρου
«φωνή βοώντος εν ερήμω».
Οι δύο χιλιάδες Κύπριοι αγνοούμενοι
αμελητέα ποσότης.
Αξία έχουν οι πενήντα Αμερικάνοι όμηροι
που ισοδυναμούν μ' έναν έκπτωτο μονάρχη.
Όμως η ανταλλαγή δεν γίνεται.
Τα μάτια της Δικαιοσύνης τά 'χουνε δεμένα
για να μη βλέπει τι απονέμει.
Η διαμαρτυρία των φτωχών λαών
σα μύγα πιασμένη σε αράχνη
χάνεται στο προπέτασμα του θορύβου των
μεγάλων.

Ήταν λουλούδιαΝίκου Καραβασιλή

Στοχαστηκα, πως ητανε
κατι καλό.
εκεί μου πηγε το μυαλό.
Ήταν... λουλούδια, κάποτε.
Ειχαν πεθάνει από καιρό,
τα βρήκα πεταμένα
κι έσκυψα και τα μαζέψα.
Τα κράτησα στην αγκαλιά
γιατ' είχαν μιά μοσχοβολιά
παράξενη
κι ας ήταν πεθαμένα.
Ήταν λουλούδια κάποτε.

ΌνειροΜιχάλη Μπάκολη

Καθώς στεκόμουν στο μουράγιο
άνοιξη μέρα του Μαγιού,
ξετύλιγα τα όνειρά-μου
σαν το πανί του καταρτιού.

Να ταξιδέψω με νοτιάδες
και με γαλάζιους ουρανοίς,
πυξίδα είχα την ελπίδα
της νιότης τους πικρούς καημούς.

Τι τρομερό μες στο γαλάζιο
στα δύο εσπίστη το πανί
και της καρδιάς μου το δοξάρι
γέμισε πόνο και σιωπή...

Ίσως... άλλοτε...Διονύση Κουλεντιανού

Ο ήλιος τα κορμιά-μας,
Θεέ-μου, τα λιώνει.
Ψαρεύω ξένες θύμησες
μέχρι να φτάσεις δίπλα-μου
να με κεράσεις την ανάσα-σου.

Χαρώ-μου δυό ζευγάρια μάτια!
Δίδυμα πές-τα ή όπως θέλεις.
Που κολυμπάνε στα μελλούμενα.
Που κάνουν όνειρα, που χτίζουν
στους βράχους αητοφωλιές.

Μη μου ζητήσεις έρωτα
στης άγιας σιωπής την ώρα.
Ήβουλος μες στα χέρια-σου
φυλλομετρώ τις αντιφάσεις.
Ίσως... άλλοτε...

Πώς πόθησα...Στεφανίας Καλού

Πώς πόθησα μιά Κυριακή να πλανηθώ
στο «γιουσουρούμι» της Αθήνας
το πλήθος να με σέρνει όπου θέλει
οι γλώσσες της Βαβέλ ολόγυρά-μου
με τον κερδύω Ερμή γελαστό
και τη γλαυκόθωρη Αθηνά συνεφιασμένη
για ώρα που λογιάζεται χαμένη.

Δυό ποιήματαΤης Ελπίδας Καρά - ΑμαράντουΟ δικτάτορας

Το στόμα-του δαιμονική ορχήστρα.
Στραγγαλίζει με τη φωνή τα πλήθη.
(Γι' αυτόν, τι άδεια λέξη, λήθη!)
Ήναρθροι φθόγγοι, σε φριχτά ημιτόνια.
Τα χέρια-του, δρεπάνια στα μπαλκόνια.
Στο νεύμα-του ο θάνατος κινούσε
όλεθρος η σπορά που προτιμούσε.
Την άπλωσε με ζήλο. Του χρωστούσαν χάρη
χάσκανε το μεγάλο μακελάρη
κι ως νά 'ρθει η σειρά-τους
κοιμισμένοι οι λαοί, χειροκροτούσαν...

Πίσω από το παράθυρο

Καθομαι πίσω απ' το παράθυρο και κλαίω.
Θυμάμαι τις παλιές καλές-μας μέρες.
Βροχή ακούραστα χτυπάει τους τσιμεντένιους
τοιχούς
Τσιμέντο, πέμπτο πάτωμα, μπαλκόνια
καθήσανε απάνω στην ψυχή-μου.
Κυλάει η βροχή, άκακη τάχα, ανήμπορη στα τζάμια
όμως μιά θυέλλα από θλίψη ξεσηκώνει.
Πάνω στο διάφανό-μου δέρμα τόσα δάκρυα.
Μοιάζουν βροχή και δάκρυα σάν κάποιον
που έφυγε χωρίς να επιστρέψει.
Μονάχα αργά τα βήματά-του
σαν τις σταγόνες δυνατά χτυπάνε
της απροστάτευτης ψυχής μου τα δρομάκια.
Κάθομαι πίσω απ' το παράθυρο και κλαίω.

Ερωτικό τραγούδιΝίκου Σπάνια

Το χειρόχτι κόκκινο καρφωμένο στον τοίχο.
Απόκαμε ο βασιανιστής;
Ήραγες από τι να βασιανίστηκε το θύμα;
Μπροστά - μπροστά
Μιά σφαίρα πράσινη με μελανές ραφές
Ακινήτει.
Τι σημαίνει; Πώς πάγωσε η ελπίδα;
Δε μπορεί. Δε γίνεται.
Πλάι στο χειρόχτι που μοιάζει να στάζει
Αίμα (έτσι το φαντάζομαι)
Υπάρχει -κι αυτή καρφωμένη στον τοίχο-
Μιά κεφαλή -κλινοχαρής- εξάισιου εφήβου
(Έν' αγόρι που γέρασε μονομιάς με τ' άλλοτε
βροντόλαλό-του στόμα τώρα σαν ψόφια μέλισσα)
Με τα μαλλιά-του σαν ένα δίχτυ κουλουριασμένες
Έχιδνες.
Ποιός νά 'ναι;
Μιά τέλεια προτομή -γαληνεμένη.
Πίνει το σύμπαν και στρογγυλεύει. Δεν υπάρχει
Πλέον ούτε καημός μήτε της μοίρας ο πεσός.
Μα τότε ποιός μας τυραννεί;

ΕπικοινωνίαΔέσπως Καρούσου

I
Κοιτώ τα δελτάρια
μετρώ τη νοσταλγία-σου
μαντεύω λόγια ανείπωτα
μυστικά μηνύματα μαρτύρια.
Σεμνά περπατά η λευτεριά
ο κλοιός παντού παραφυλά
τον ακίνητο νου,
την ευαίσθητη καρδιά.

II

Η γραφή ένα σήμα
πίσω της
του εξορισμένου το άλγος
το θάρρος του αγωνιστή
η πίστη του ιδεολόγου.
Γων λίγων η αντίσταση
το φως των χαλεπών καιρών.
Η γραφή ένα σήμα ναυτικό
Ένα χαμόγελο στο χαρτί
«Ζω, αγαπώ, θα ζήσω
χτυπά ο ήλιος την καρδιά-μου
ο ανεμος τη συντροφειά
ο ουρανός καθρεφτίζει τη σκέψη-μου».

III

Η σκέψη ακουμπάει
στην ανύδρη γη
στην αδένηρη κώχη
στη σκηνή, στο κρύο, στη βροχή,
στην απραξία της μέρας,
στην απηνία της νύχτας,
στην αναμονή της υδροφόρας.
Ο χρόνος χάνεται
φεύγει ασκοπα
Ο άνθρωπος γράφει ιστορία
με την ουσία βαθιά κρυμμένη
Στον κορφο της πέτρας
φωτρωει το λουλούδι
στον ανεμο οι γλάροι
ανεμο του αδηλου χρόνου.

Σαν αυτοκριτικήΔημήτρη Πανουσάκη

Στ' αλλαζονικά θρανία των φροντιστήριων
 άφησα την πρώτη γνωριμία-μου
 με τις άφθονες κονσέρβες της επιτυχίας.
 Τότε φωνάζαμε κρυμμένοι στις γωνίες των τυφλών
 ζεσταίναμε τα χέρια-μας στα φραγκοδίφραγκα των καστανόδων.
 Τότε, αν και οι ελπίδες-μας είτανε αγράμματες,
 άρχισε να διαγράφεται το περίγραμμα
 μιάς ιδρωμένης παλάμης που φωσφόριζε.

Τώρα, έχουμε προσκεφάλι το κόκκινο μεροκάματο ενός Ικτίνου,
 δουλεύουμε στις μηχανές που κλωσάνε
 ζωγραφιστές πέτρες ξασπρισμένα κόκκαλα και βίβλους.
 Κι αν δοκιμαστήκαμε στην αναμονή της αστυνομικής σειρήνας
 χάνοντας τις γλυκές απογοητεύσεις μιάς βάλτας στο Φάληρο
 κι αν ξεπεράσαμε την αντοχή που χρειάζεται μιά σοβαρή απόφαση
 ξεχνώντας κάθε παλιό φίλο, κάθε χτεσινή εξάρτηση.
 Ξέρω, δεν ήταν μιά συνειδητή πράξη
 αλλά η πράξη που έψαχνε τη συνειδήσή της και τη βρήκε.

Νικ. Νικήτα

Μερα - μεσημέρι
 κι εφτασε η χλιάδα
 που την καρτερώ.
 Ντύθηκε η ψυχή-μου
 στο ζεστό το ρούχο
 της καλοκαιριάς.
 χλίανε η πλάση
 με ζεστά τα χέρια,
 θε ν' αγγίξεις χάρδια,
 χάρδια ερωτικά.
 Στις ζεστές ταρατσές
 κατοικώ στο δώμα,
 βλέπω - μεσημέρι -
 θάλασσα πλατιά,
 με γιομίζει ζέστη
 και μου φέρνει πάθη
 κι όταν κοιμηθώ,
 το γαλάζιο χρώμα
 πάλι θα το ιδώ.
 Μύρισε σα χνώτο
 το ζεστό το χώμα
 έσμιξαν τα δέντρα
 σαν μιά αγκαλιά
 κι ήρτε καλοκαίρι
 μέσα στην καρδιά.
 Στα παλιά θα πάμε
 με το πυροφάνι
 στη ζεστή νυχτιά,
 πέρ' από τον κάβο
 θα βρεθούμε μόνοι
 -θάλασσα πλατιά-
 βίρα στο τιμόνι,

ν' αλαργέτω πάλι
 η ψυχή ξανά,
 κι ένα σα δελφίνι
 στου πελάου πέρα
 τα βαθιά νερά.
 Δίχως να το ξέρω
 δίχως να το νιώσω
 μου 'φερε και πάλι
 η καλοκαιριά,
 μέσα στην καρδιά-μου
 μήνυμα αγάπης
 λίγη ζεστασιά.

ΚοσμογονικάΜαρίας Παναγόπουλου

Η φύση
 καθεται σκυφτή και συλλογιέται:
 Πως είχαν έτσι τότε
 η λειτουργία της διαταραχτεί
 που εκοσμία του Απρίλη
 έπεσε μαυρη χειμώνα.
 Και στο Νοέμβρη
 οι παπαρούνες άνθισαν
 και τα τριαντάφυλλα!...
 Μήπως και τ' ονειρευτήκα
 ρωτιέται.
 Μα πάλι,
 έτσι ακοιμητη που μένω μες στο χρόνο
 γίνεται νά 'ταν όνειρο;
 Ξύνει τα νύχια της αμήχανη
 πάνω σε βράχο κοφτερο
 και προσπαθεί
 να το χωρέσει ο νους-της
 πως συνέβηκε...
 Μήπως μπροστά δεν έχει τους αιώνες;

Η Ποίηση

Κωστή Κοκόροβιτς

Η ποίηση
καλοσωρίζει τον άνθρωπο
στον κόσμο,
του λέει την πρώτη καλημέρα
απ' όταν η γεννήτρα-του τον τραγουδάει
και τονε νανουρίζει στα σπλάχνα-της
μόλις το νιώσει μέσα-της
πως έδεσε ο καρπός!
Η ποίηση τον ίδιο άνθρωπο
τον ξεπροβοδίζει, καθώς,
τελειώνει το ταξίδι της ζωής
με το στερνό-της μοιρολόι...
Η ποίηση χαιρετάει τις χαραυγές
στεφανώνει τα ηλιοβασιλέματα
καλημερίζει τον αποσπερίτη,
καληνυχτίζει τον αυγερινό,
φιλεύει το φτωχό,
συντροφεύει τον άρρωστο,
δροσίζει το διψασμένο,
ξεκουράζει τον οδοιπόρο,
ημερεύει το ληστή,
παρηγορεί τον ξενητεμένο
και νεκρό ανασταίνει.
Η ποίηση μάχεται
για την προκοπή τ' ανθρώπου,
αγρυπνεί στην έπαλξη-της
με σπαθί και ντουφέκι
για ειρήνη, ελευθερία κι αρετή.
Της ποίησης το χέρι άλλωτε μεταξωτό
κι άλλωτε τραχύ και ροζιασμένο,
ξέρει να χαϊδεύει,
ξέρει να μαστιγώνει,
βαστάει λουλούδια
λύρα και μπαγκέττα,
μέλι και φαρμάκι
και κάθε γιατρικό.
Η ποίηση εμπνέει, καθοδηγεί,
καθαγιάζει και λυτρώνει
στην ιστορία του σύμπαντος
είπε την πρώτη λέξη
στη συντέλεια των αιώνων
θα πει και τη στερνή!

Προχωρώντας

Γιάνας Κακολύρη

Αγγίσαμε όλα τ' αγάλματα της σκέψης.
Χαιδέψαμε τ' απολιθώματα της αίσθησης.
Κυνηγήσαμε την ακέρια γνώση και
καταχτήσαμε την ψηλή μάθηση.
Φυλακίσαμε τα φαντάσματα της μνήμης και
διώξαμε το φόβο απ' τις σχέσεις-μας.
Ματώσαμε στην καμμένη άσφαλτο
κι αφήσαμε τις σάρκες-μας σημάδια ανεξίτηλα στο
χρόνο.

και κατά καιρούς
παγώσαμε στους βόρειους πόλους της ανθρώπινης
αδιαφορίας.

Και πάντα είμαστε μεις, που τριβάμε μπροστά:
οι κόκκινοι μεροκαματιάρηδες της ζωής,
οι παλαίμαχοι και οι δουλευτάδες,
οι μπροστάρηδες κι η πισωφρουρά,
η αρχή, η μέση και το τέλος.
Τα μάτια κ' η ψυχή της ανθρωπότητας.
Μέσα στα στήθη-μας ανασαίνει
ολάκερο το δικό-της αύριο.
Μέσα στα χέρια-μας σπαρταράει
το κορμί του Μέλλοντος που πλάθεται.
Μέσα στη σκέψη-μας βουίζει η αιώνια προσταγή:
«Εμπρός της γης οι κολασμένοι...»

Να μπορούσαμε τουλάχιστο να ελπίζαμε
τέτοιες στιγμές
και λίγο πάνω από τ' άστρα!...
Να μπορούσαμε να φωνάξουμε λίγο πριν
από τ' αντίο
στον κόσμο τα πέρατα
ένα αιώνιο «σ' αγαπώ»
για να το πάρουν οι αέρες και τα κύματα
και να το κάνουν τραγούδι,
για να το πάρουν τα κοριτσόπουλα
και να πλέξουν στεφάνια,
για να το πάρουν τ' αγόρια
και να το κάνουν φιλιά,
και τα χελιδόνια
γοργό φτερούγισμα στον ψαλιδισμένο αιθέρα
και καθάρια φωνούλα στο μουντό ουρανό.
Να μπορούσαμε τουλάχιστο
να κοιτάμε χωρίς φόβο τους ανθρώπους στα μάτια.

Πρέπει

Άννας Μπουραντζή-Θώδα

Κλείσαμε τα μνήματα
και τα τοπία
ακουμπήσαμε στο κενό
ένα σπασμένο καλάμι
στη συντροφιά
μιά φλογέρα αφημένη στη χλόη
στον κύκλο-της
ο απόηχος ενός τραγουδιού
που κόπηκε στη στροφή,
να το συνεχίσω
ντράπηκα το θάνατο
κι όμως
το δέντρο είχε ριζώσει
στο νιοσκαμένο χώμα
έπρεπε
πρέπει ν' αναστήσω
κάποτε το τραγούδι
να παλαίψω.

Νέοι Ποιητές

Νέοι ποιητές

Η Λευτεριά

Μαίρης Ηλία Τράνακα

Στο φεγγαβόλημα της μέρας
εκεί που η σκέψη-μου
ανάμεσα σε γη και ουρανό
κλανιόταν
ανάκατη απ' όνειρο και πραγματικότητα,
κάτω από την αιματοβαμμένη
τη σκιά του Βίτσι και του Γράμμου,
ανάπνεα τη Λευτεριά.

Ένας απτός,
που ολόρθος άκλωνε τα γκριζα-του φτερά
εκεί ψηλά, που η γη τον ουρανό ανταμώνει
εκεί, που η ύλη ακουμπά το πνεύμα
εκεί, που ο θάνατος συναντά τη ζωή,
μου μίλησε και μου 'πε:

Η Λευτεριά είναι ζωή.
Και είναι η φυγή του λεύτερου αδέσμευτη.
Και είναι το πνεύμα-του καθάριο και λυτό.
Και είναι σε θέση
«να κρατεί εαυτού»
και όχι να σκύβει δουλικά
στους μισητούς δεσπότες
το κεφάλι.

Γιατί,
δειλοί 'ναι οι τύραννοι
που τους φωνάζουν
«Πάθη».
Και η νίκη, καλύ δύσκαλη
όταν γι' αντίκαλο έχεις
τον ίδιο-σου τον εαυτό.

Ετίναξε τα άπιαστα κι αθώριαστα φτερά-του
και πάλι μου ξανάπε:

Η Λευτεριά είναι αγώνας.
Δεν είναι θάνατος, μα ανοίγει πολλούς τάφους.
Δεν είναι δεσμά, μα στου μαρτυρίου το σταυρό
τους ήρωες ανεβάζει.
Δεν είναι σίδερο ή φωτιά,
μα γίνεται μαχαίρι καφτερό
και καίει τις αλυσίδες.
Και πριν πετάξει και χαθεί
ανάμεσα στα σύννεφα,
επρόστεσε με βροντερή φωνή.
Και να θυμάσαι αυτό:

Τη Λευτεριά ο άνθρωπος
τη φέρνει μέσα-του.
Δεν μπαίνει το πνεύμα φυλακή.
Δεν σαπίζουν οι ιδέες στα σίδερα.
Δεν πιάνεται ο απτός στην αιχμαλωσία.
Είναι πάντα λεύτερος.
Έτσι γεννιέται κι έτσι πεθαίνει.

Στους Τούρκους αγωνιστές

Δημήτρη Κατσούλη

Αχμέτ, άκουσα τα λόγια της καρδιάς-σου
γραμμένα μ' ένα κερδί στον ήλιο, τα διάβασα.
Τούτος προβάλλοντα απ' το Αιγαίο
έσφιξε ψηλά τη γροθιά-του,
και τότε με άμβροντία
έσκασε, εβελφέμου, την κοίτη του Έβρου
και δυό περισσότερα
ματωμένα σωριόστησαν
κάτω στα κούνορα των Λαών-μας,
σγαλισμένα μ' ένα κομμάτι καρδιάς
στο κοινό-τους Λαούγγι.

Την ίδια στιγμή Αχμέτ
εδώσας έλασε τις τσιχλές του Ιαμπρι
κι ένας άλλος έδεσε
τον Γιώργη
τό προσφυγιά της Κηρυνας.
Και άλλη άμβροντία
πάνω απ' τα νερά
του Έβρου.

Την ίδια στιγμή που η Ναμνί γέννησε
ένα γλυκό χαλδονόκι στην Ιαμρί
και η Μάρω ένα ξανθό αγόδι στη Λάρσα,
την ίδια ώρα που τα ΜΑΤ χτυπούσαν
τους αγρότες στην Καρότιος
και οι Τούρκοι χωροφυλακές σπύτιωναν
αρστέρους φοιτητές στην Ισταμπούλ,
την ίδια ώρα στο εατηχητιά ο Παπαγιωργής
σπύρινε μίσος για τους απίστους
και ο Ιμάμης Χασάν φωνάει και τσεκούρι
για τους γαιοκυρηδες.

Την ίδια ώρα Αχμέτ, συντροφέ-μου
εγώ και συ
σπύριζόμαστε το σήκιμα του ήλιου
πάνω απ' τα χαμόσπιτα της Δρακετιωνας
και απ' τα Λασπονίρια του Αφιάν Καραχισάρ
Αχμέτ, Λεπίδια και σουγιάδες
έχει ο δρόμος μας
γέρωμα ποθούν το σπύραγμά-μας
όπως ποθούν το κορμί της ειρήνης.

Συντροφε δός-μου το χέρι απ' τον Τσανακάλι
να σμείει τη γροθιά-μου στη Χαλειόδα
φυσήμα αγέρα ίσοτερός
να σμείει τα νερά του Ελλησποντου
με τον Ευρωπο
τον Ιαμπρι με την Ασημνία
το Νικόλα με τη Φατιμέ
την καρδιά, το αίμα, τη γροθιά-μας
για μιά ανθρώπινη
ζωή
συντροφε Αχμέτ.

Επιγραμματικοί στίχοι

Του Λακη Γιαννακόπουλου

Αρχισαμε τη ζωή-μας χωρίς θεους,
γι' αυτο και υπαρχουμε και δημιουργουμε.

Γάρα τα ματια-σου αγαπημενε συντροφε
που κρυβουνε την πικρα των αγωνων...
γιναν αστερια ε' ουρανού
να μας φωτιζουνε τις νυχτες
γινανε λογια παραμυθων
στα χαλη των γιαγαδων.

20.9.80 Σίδνεϋ - Αυστραλία

Γυρισμός

(Εντεύθεν της Πλακιάνας)

Δημήτρη Αλεξίου

Εκεί που τελειώνουν τ' αμπέλια
που βράχια σκιερά υψώνονται
πλαταγιάζοντας των πουλιών την αποδημία
εκεί απλώνονται πυκνές - πυκνές αγριλιές.

Εκεί που σβήνονται οι ρεματιές
που κυπαρίσσια μάχονται τον αγέρα
πτεροκοπώντας στους αφόρητους χρόνους
εκεί η ανώφελη υπομονή ξεχειλίζει.

Εκεί που η μοναξιά αγκαλιάζει τη νύχτα
που χωρισμένα κάκιπα δε σμίγουν
χαϊδεύοντας αδέξια τη χαμηλόκλινη αχλαδιά
εκεί ένα παράθυρο ξάγρυπνο φωτάει.

Εκεί που τραντάζεται τ' άπειρο
που αστραποβολάν οι ουλές των φύλλων
μαστιγώνοντας τη λαύρα του μεσημεριού
εκεί ασέλγουν κήρυκες - κιβδηλοποιοί.

Εκεί που στρατολάτες ανοίγουν δρόμο
που ριπές μυδραλλιοφόρων πλανώνται
αποτυπώνοντας το καθεστώς μιάς παρουσίας
εκεί στην έρημη εστία θα γυρίσω.

Καφενείο στο χωριό

Γιώργη Αγροίκου

Βράδιασε στο καφενείο, αραιώσαν οι παίχτες,
έμειναν οι μονάχοι, σκουπίζει ο βοηθός

απ' το μεσημέρι γεμάτο καπνούς και αδιέξοδα
η μόνη θυρίδα διαφυγής του χωριού
η ελευθερία σε δένει στην καρέκλα του καφενείου
και σου κολλάει στα χέρια την τράπουλα...

προσπάθησες με μανία, αγωνίστηκες να ξεφύγεις
να πάρεις μαζί-σου κι άλλα παιδιά
έφτιαξες συλλογους, σκάκι, βιβλιοθήκες
έγινες φύλακας, δραγάτης, απέτυχες και γύρισες μέσα στην κάρνα...

καφενείο, ζωή του χωριού
αλυσίδα οι πίκρες αραδιάζονται
δεν περισσεύουν οι χαρές για διήγηση
ανάμεσα σ' έναν καφέ κι ένα τάβλι...

τόσες ώρες χαμένες, τόσα χρόνια χαμένα
αν τα μαζευαμε θα χίζαμε χίλιες νέες πατρίδες
με πιά πολύ φως, με πιά πολύ πράσινο
με κόκκινες σημαίες στα μπαλκόνια των διόροφων...

Μαρτίς 1980

Πολυτεχνείο

Νίκου Μπατάγια

(Στα παιδιά π' αρνήθηκαν τη βία
και την καταπίεση)

'Ακουσα τις αγαναχτισμένες φωνές-σας.
'Ακουσα τους χτύπους της σφριγίλης καρδιάς-
σας.
'Ακουσα τους χτύπους της δικής-μου καρδιάς
και χώθηκα ανάμεσά-σας...
'Εζησα μαζί-σας λίγες στιγμές ανάτασης.
'Ενωσα πως έγινα ψηλός, πελώριος

Στίχοι

Γιώργου Πανδή*

Ειρήνη

Αφήστε άνθρωποι τα μίσση
τον πόλεμο και τα δεινά
που το ταλαιπωρό-μας γένος
αιώνες πάντα τυραννά.
Ειρήνη φέρτε στον πλανήτη
την προκοπή και τη χαρά
με κατανόηση και γνώση
να λείτε κάθε όιαφορά.
Καταδικάστε τους ολέθρους,
το γένος μη καταστραφεί
κι αναζητάτε την αγάπη
είν' τόσο όμορφη η ζωή.

Διάστημα

Ο άνθρωπος έφτασε ψηλά
την εποχή ετούτη
και στους αιθέρες τριγυρνά
σαν τον κοινό σπουργίτη.
Ανησυχεί και λαχταράει
να βρει καλύτερα να ζήσει
κι απ' τη δική-του τη γωνιά
σε κάποια άλλη θα πηδήσει.

Τσιγκουνιά

Όποιος λυπάται το καρφί
το πέταλο το χάνει,
για τούτο ας μη σκέφτεται
την τσιγκουνιά να πιάνει.
Αν δεν πληρώσει λογικά
το χρέος που τον πιάνει,
όποιος καρφί θα λυπηθεί
το πέταλο το χάνει.

* Ο Γ. Πανδής είναι ένας φτωχός βιοπαλαιστής,
μεταφορέας - φορτοεκφορτωτής στην οδό Ευριπίδου στην
Αθήνα. Γράφει καθημερινά σατιρικούς και άλλους
κοινωνικούς κι απλοϊκούς στίχους, με ευχέρεια. Είναι ένας
ασπούδαχτος λαϊκιστής στιχουργός. Τυχαία τον γνωρίσαμε
και του φιλοξενούμε με συμπάθεια τα παραπάνω κομμάτια-
του, που έχουν κάποια πλατύτερα κι ωφέλιμα ποιητικά
νοήματα. Πέρα από το κοινότοπο του ύφους, τα διακρίνει
και μια ενότητα παραινευσιακή.

Πάικου Νικολαΐδη

«Τραγωδίες του Ευριπίδη» και
«Ομηρικοί Ύμνοι - Βατραχομομαχία»
(Μεταφράσεις)

Στέφανου Τηλικίδη

«Σταλαχτίτες από Λάκρυν»
(Ποιήματα)

μόνο και μόνο που ήμουνα κοντά-σας.
Οι επιθυμίες-σας ήταν και δικές-μου,
δικά-μου και τα συνθήματά-σας.
Το αίμα-σας τ' άλικο υποθήκη του λαού.
'Ακουσα το πώς σας σκότωσαν...
Κι είπα πως χάθηκε η ανθρωπιά!
Κι αναρωτήθηκα μήπως ζω σε μιά ζούγκλα
μ' άγρια θηρία, δίχως ανθρώπους!

Πεζογραφία

Δοκιμιογραφική μελέτη

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα (Σαράντα τέσσερα χρόνια από τη δολοφονία-του)

Του Στέλιου Φώκου

Πάνε σαράντα τέσσερα χρόνια τώρα από κείνο το χόραμα της 19 Αυγούστου του 1936 που 'μελλε να 'ναι το στερνό για το Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα. Το κορμί του ποιητή κάτω απ' τις φασιστικές σφαίρες κυλιστηκε στο ρέμα του Βιθνάρ. Μα δεν ήταν ο μόνος. Χιλιάδες αγνοί πατριώτες της Ισπανίας βάδισαν τον ίδιο δρόμο κ' έβωσαν με το αίμα-τους τα χαρακώματα του μετώπου ή τις ρεματιές και τα φαράγγια της Ισπανίας. Κι αυτό το ίδιο το ρέμα του Βιθνάρ, γιομάτο κουφάρια, στερνό κοιμητήρι του ποιητή τον ένωσε και πάλι με το λαό-του, το λαό που τόσο αγάπησε.

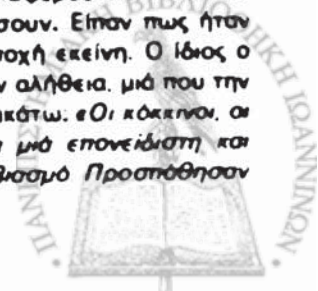
«Ο Λόρκα ανήκει στο λαό» φώναζαν οι φοιτητές πριν από λίγα χρόνια, μες στη δικτατορία του Φράνκο ζητώντας τη λεύτερη διάδοση του έργου-του. Ναι, ο Λόρκα, όπως και κάθε άλλος ποιητής ανήκει πράγματι στο λαό. Και τούτο το σημείωμα έχει αυτόν ακριβώς το σκοπό να φωτίσει, έστω και βιαστικά, το έργο και την προσωπικότητα του ποιητή και να την απαλλάξει από πολλούς μύθους και πλάνες που χρόνια ολόκερα στριφογυρίζουν γύρω από το πρόσωπό-του.

Δε θα μείνουμε στα βιογραφικά στοιχεία. Θα πάρουμε απ' αυτά μονάχα όσα θα μας χρειαστούν στο δρόμο-μας. Και, μιά που σκοπεύουμε να κοιτάξουμε τον ποιητή και σαν άνθρωπο και σαν καλλιτέχνη, θα σταθούμε πολύ στα ίδια τα λόγια-του, στις συνεντεύξεις που έδωσε με διάφορες ευκαιρίες. Αυτός, άλλωστε, θαρούμε πως είναι κι ο καλύτερος κι ο πιο αυθεντικός τρόπος για να δούμε ποιός πραγματικά ήταν ο Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα και τι πίστευε.

Θ αρχίσουμε κάπως ανορθόδοξα. Από το «σκοτεινό» θάνατο του ποιητή. «Σκοτεινό» για πολλούς άλλους βέβαια, μα πολύ καθαρό για μας. Ξέρουμε και ποιοί τον σκότωσαν και γιατί τον σκότωσαν. Σ' αυτό το «γιατί» ακριβώς θα συμφωνήσει κι όλη η συνέχεια. Η ανάλυση αυτού του «γιατί» θα μας οδηγήσει στα «πιστεύω» του ποιητή. Κι όταν δούμε τι πίστευε και γιατί το πίστευε, τότε πιά, ακόμα κι ο πιο δυσπιστος αναγνώστης, θα μπο' εσει να δει καθαρά τους λόγους που οδήγησαν τους φασίστες του Φράνκο στην αισχρή κι αποτρόπαιη εκείνη δολοφονία, όμοια με τόσες άλλες...

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ-ΤΟΥ. Πολλοί ασχολήθηκαν με τις συνθήκες του θανάτου-του. Η φασιστική κυβέρνηση του Φράνκο κράτησε πάντα άγνωστες τις συνθήκες αυτές. Προσπάθησε να ξεγελάσει τον κόσμο, με διάφορους τρόπους, όπως προσπάθησε γενικά να «θάψει» τον ποιητή και το έργο-του. Γι' αυτό το λόγο ισως υπάρχουν ακόμα ορισμένα σκοτεινά σημεία, γύρω απ' τις λεπτομέρειες. Αμφιβολίες όμως δε μπορεί να 'χει πιά κανένας. Οι φασίστες τον εκτέλεσαν εν ψυχρώ, όπως εκτέλεσαν και τόσους άλλους. Μετά όταν άρχισαν πιά να ξεκαθαρίζουν τα πράγματα, οι ίδιοι οι δολοφόνοι-του – παλιά συνήθειά-τους, άλλωστε – προσπάθησαν να ρίξουν το βόρος ο ένας στον άλλο. Οι φαλαγγίτες ρίχνουν τις ευθυνες στους καθολικούς κι οι καθολικοί στους φαλαγγίτες. Κ' έχουν το ίδιο επιχείρημα κ' οι δυο: «Τι οι άνθρωποι-τους ήταν γνωστοί του Λόρκα κ' είχαν σχέσεις μαζί-του (λες κ' οι δολοφόνοι του είδους αυτού σέβονται αυτές τις «σχέσεις», ακόμα κι αν υπάρχουν...)». Σ' αυτό το φουλο κύκλο μπλέχτηκεν, ισως κι όχι αλότελα χωρίς τη θέλησή-τους, κ' οι διάφοροι «μελετητές» του ποιητή. Μα αυτό πιά είναι πολύ άσχημο παιχνίδι, αποπροσανατολισμός κι όχι μονάχα «φιλολογική στενοκεφαλιά». Για μας φαλαγγίτες και καθολικοί ήταν ίδιοι κ' επαιξαν την εποχή εκείνη τον ίδιο ρόλο. Ρήμαξαν, σκότωσαν, δολοφόνησαν χιλιάδες αθώους, χιλιάδες δημοκράτες Ισπανούς, και υποχρέωσαν τον Ισπανικό λαό να σκύψει το κεφάλι και να υποφέρει 40 ολόκερα χρόνια τη στυγνή φασιστική δικτατορία του Φράνκο. Ας μην ψάχνουμε λοιπόν, Αυτό που ξέρουμε είναι υπεραρκετό.

Ένα πιά σπουδαίο θέμα, σχετικά με το θάνατο του Λόρκα, είναι τα αίτιά-του. Κ' εδώ λέχτηκαν πολλά και πολλά αφέθηκαν να εννοηθούν. Ο καθένας σύμφωνα με τη θέση-του, έδωσε και διαφορετική «ερμηνεία». Δε μας ενδιαφέρουν, βέβαια, οι απόψεις των ίδιων των δολοφόνων-του, που έφτασαν να αρνηθούν τη δολοφονία ή να πουν πως την αγνοούν. Αυτές οι δικαιολογίες δε στέκουν και δε μας ενδιαφέρει να τις αντικρούσουμε, μιά και τα πράγματα είναι καθαρά. Άλλοι μας ενδιαφέρουν. Εκείνοι που προσπάθησαν να διαστρεβλώσουν την αλήθεια, να τη νοθέψουν, να την ψευτίσουν. Είπαν πως ήταν παρεξήγηση. Πως οφείλονταν στη «χαώδη» κατάσταση που επικρατούσε την εποχή εκείνη. Ο ίδιος ο Σαλβατόρ Νταλί, γνωστός και φίλος του ποιητή, φρόντισε να «αποκαταστήσει» την αλήθεια, μιά που την ήξερε από κοντά. Γράφει λοιπόν στο άρθρο-του «Requiem για το Λόρκα» τα παρακάτω: «Οι κόκκινοι, οι μισοκόκκινοι, οι ρόδινοι, ακόμα κ' οι ελαφρώς μωβ εκμεταλλεύτηκαν σίγουρα μιά επονειδίστη και δημαγωγική προπαγάνδα γύρω στο θάνατο του Λόρκα, κάνοντας έναν ποταπό εκβιασμό. Προσπάθησαν

και προσπαθούν ακόμα να μεταβάλουν το Λόρκα σε πολιτικό ήρωα. Όμως εγώ που υπήρξα ο καλύτερός-του φίλος θα μπορούσα να βεβαιώσω μπροστά στο Θεό και μπροστά στην Ιστορία πως ο Λόρκα, ποιητής «κατό τοις εκατό αγνός, ήταν κατά τρόπο ομοούσιο το πιά αποστολικό πλάσμα που γνώρισα. Υπήρξε απλώς το εξιλαστήριο θύμα ζητημάτων προσωπικών, υπερπροσωπικών, τοπικών και πριν απ' όλα το αθώο θύμα της παντοδύναμης, σπασμικής και κοσμικής σύγχυσης του εμφύλιου ισπανικού πολέμου».

Ο αναγνώστης μπορεί, νομίζουμε, εύκολα να βγάλει τα συμπεράσματά-του. Τι να παρατηρήσουμε άλλωστε εμείς; Ότι είναι τουλάχιστον αστειό να λέει «ο καλύτερός-του φίλος» πως ο Λόρκα υπήρξε «απλώς το εξιλαστήριο θύμα ζητημάτων προσωπικών» ή «πριν απ' όλα το αθώο θύμα της παντοδύναμης, σπασμικής και κοσμικής σύγχυσης του εμφύλιου ισπανικού πολέμου»; Εκείνο το «απλώς» χτυπάει τόσο ωραία και κάνει το θέμα αυτό τόσο απλό! Έτσι, με τόσο λίγα λόγια, κουκουλώνουμε την αλήθεια και μάλιστα με το στόμα μιάς «αυθεντίας». Ο Λόρκα λοιπόν σκοτώθηκε για «προσωπικά ζητήματα», σαν κι αυτά που διαβάζουμε κάθε μέρα στις εφημερίδες. «Προσωπικά ζητήματα» και το μυαλό-μας πάει σε καυγάδες για ερωτικές ή για χτηματικές διαφορές. Και κείνο το «υπερπροσωπικών» και «τοπικών» τι θέλει να πει; Μήπως *πολιτικών*, και δε θέλει να το πει; Δικαιώμά-του. Κι αυτή η «παντοδύναμη, σπασμική και κοσμική σύγχυση του εμφύλιου ισπανικού πολέμου» με τι ωραίες λέξεις κρύβει την ουσία του αγώνα του ισπανικού λαού ενάντια στη φασιστική εισβολή των στρατιών του Φράνκο και των συμμάχων-του! Ύστερα, πάλι, σίγουρα ήταν «αγνός» ο Λόρκα και «ποιητής εκατό τοις εκατό», μα αυτό δε σημαίνει απαραίτητα πως ήταν αμέτοχος στους αγώνες του λαού-του κι ότι έγραφε για τον εαυτό-του. Ήταν ποιητής του λαού-του και πάλευε για την προκοπή-του, έστω κι όχι σωστά πάντα. Πάντως, το να λες ότι: ο Λόρκα δεν είναι ήρωας πολιτικός, είναι μιά κουβέντα. Το να το δικαιολογήσεις, όμως, είναι λιγάκι δύσκολο, ακόμα κι όταν είσαι ο Νταλί, ακόμα κι όταν είσαι «ο καλύτερός-του φίλος», ακόμα κι όταν μιλάς με τόσο «ωραία» λόγια. Ίσα - ίσα, ένα θεούϊσθ για τον ποιητή θά 'πρεπε να είναι πολύ διαφορετικό. Κι αυτό το θεούϊσθ τό 'γραψε και το γράφει κάθε μέρα όλος ο προοδευτικός κόσμος που μελετάει το έργο-του.

Ο ΛΟΡΚΑ ΚΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ. Ποιός, λοιπόν, ήταν αυτός ο Λόρκα, που τόσο δημαγωγήσαν γύρω απ' το θάνατό-του, κάνοντας μάλιστα «έναν ποταπό εκβιασμό» όλοι οι δημοκράτες του κόσμου;

Ο Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα καταγόταν από πλούσια οικογένεια. Ο πατέρας-του ήταν μεγαλοχτηματίας κ' η μάνα-του δασκάλα. Έτσι ο ποιητής πέρασε ήρεμη κι άνετη παιδική ζωή, σε ζεστό οικογενειακό περιβάλλον. Με τον άλλο κόσμο, τον κόσμο του χωριού όπου γεννήθηκε, ήρθε σ' επαφή από πολύ νωρίς. Από την παραμάνα-του μυείται, σιγά - σιγά, στον κόσμο της λαϊκής ψυχής, τη λαϊκή μουσική και τα λαϊκά παραδοσιακά τραγούδια. Ύστερα, η παρέα με τα παιδιά της παραμάνας. Κ' ύστερα πιά ολάκερο το χωριό, με τους απλούς χωριάτες, τις έγνοιες-του, τις χαρές και τις λύπες-τους. Έτσι σιγά - σιγά διαμορφώνεται ο ψυχικός κόσμος του μικρού Φεντερίκο. Δε μας κάνει εντύπωση που αποφασιστική βοήθεια στα πρώτα μαθητικά-του χρόνια, παίρνει όχι από τη μάνα-του, που ήταν δασκάλα, αλλά από το δάσκαλο του χωριού-του, τον Αντόνιο Ροντρίγκεθ Εσπινόσα. Η μάνα-του ήταν από τη Γρανάδα και μονάχα τα τελευταία χρόνια πριν από το γάμο-της είχε ζήσει, σα δασκάλα, στην ύπαιθρο. Αντίθετα, ο Αντόνιο Εσπινόσα ήταν γνήσιος λαϊκός τύπος, πρώην τσαγκάρης. Είναι σίγουρο, λοιπόν, πως ήταν πιά απλός, πιά καταδεχτικός και καθόλου «γραμματισζούμενος». Αυτό τράβηξε κοντά-του το μικρό Λόρκα που διατήρησε πάντα μεγάλη αγάπη και σεβασμό για το δάσκαλό-του.

Απ' την πρώτη στιγμή το καλλιεργημένο αυτί του ποιητή συγκινείται από τα λαϊκά τραγούδια του τόπου-του. Τούτα τα τραγούδια είναι μαζί ποίηση και μουσική, λαϊκή ποίηση και λαϊκή μουσική. Νά οι πρώτες αγάπες του μικρού Λόρκα. Αρχίζει να ενδιαφέρεται για τη μουσική από πολύ μικρός: και πολλοί πιστεύουν πως θα σταδιοδρομήσει σ' αυτήν. Άλλωστε, κι όταν το θέατρο τον τράβηξε πιά οριστικά, δε θα πάψει ν' ασχολείται με τη μουσική. Γράφει μουσική για τα θεατρικά-του έργα.

Η μουσική τον οδηγεί σύγκαιρα στην ποίηση. Τελειώνοντας το δημοτικό, γράφει το πρώτο-του ποίημα, όπως μας λέει ο ίδιος στην Αυτοβιογραφία-του. Από την ποίηση ως το λυρικό πεζό, είναι μικρή η απόσταση. Γι' αυτό και το πρώτο-του βιβλίο, «Έντυπώσεις και τοπία» (*Impresiones y paisajes*, 1918), είναι πεζό.

Την αίσθηση του θεάτρου την έχει μέσα-του από μικρός. Ξέρουμε πόση εντύπωση του έκανε, στα παιδικά-του χρόνια, μιά λαϊκή παράσταση κουκλοθέατρου από τσιγγάνους στο χωριό-του. Από τότε, από τα 8-του χρόνια, ενδιαφέρεται για το κουκλοθέατρο και οργανώνει παραστάσεις στο σπίτι-του. Δε θα πάψει, και πολύ αργότερα ακόμα, να γράφει έργα για κουκλοθέατρο που έχουν, πέρα από την προσωπική-του συμβολή, όλη τη χάρη, την αφέλεια και τη λαϊκή σοφία των παραδοσιακών λαϊκών παραστάσεων.

Τελειώνοντας το δημοτικό, έρχεται στη Γρανάδα μαζί με την οικογένειά-του. Εδώ θ' αρχίσει, σοβαρά πιά, η απασχόλησή-του με τη μουσική και την ποίηση, εδώ θα γνωρίσει λόγιους, λογοτέχνες, μουσικούς, ζωγράφους και λογής άλλους καλλιτέχνες, εδώ θα γραφτεί στο Πανεπιστήμιο. Η επαφή-του με νέες ιδέες νέους ανθρώπους, και η γνωριμία-του με τη φοιτητική ζωή θα του ανοίξουν καινούριους ορίζοντες. Η παραμονή-του στον Οίκο του Φοιτητή (*Residencia de Estudiantes*) στη Μαδρίτη κ' η λιγόχρονη φοίτησή-του στο Πανεπιστήμιο της πρωτεύουσας τον τροφοδοτούν με καινούριες εμπειρίες. Ο ποιητής αρχίζει να βρίσκει πιά το δρόμο-του. Γράφει και δημοσιεύει ποίηση, θέατρο, κάνει διαλέξεις, ανεβάζει τα πρώτα-του θεατρικά έργα στη σκηνή. Γνωρίζει σιγά - σιγά την επιτυχία στην Ισπανία και τη Λατινική Αμερική. Αυτή η επιτυχία, όμως, δεν τον κάνει να ξεχάσει το δρόμο που χάραξε για την τέχνη-του. Τα

πιστεύω-του τα βροντοφωνάζει συνέχεια, σε ομιλίες και συνεντεύξεις. Κ' εδώ έχουμε την πρώτη νίκη του Λόρκα, που για μας αλλά και για την ίδια την τέχνη-του έχει μεγάλη σημασία.

Ζώντας σ' αυτό το περιβάλλον, συναναστρέφεται με λόγιους και καλλιτέχνες και γνωρίζει τα ξένα πνευματικά ρεύματα. Πολλοί φίλοι-του καλλιτέχνες βρίσκονται στο Παρίσι κι αλλού και τον πληροφορούν για τις νέες κατευθύνσεις της τέχνης, σουρεαλισμό, αφηρημένη τέχνη. Δυό κινδύνους διατρέχει ο ποιητής: ο πρώτος ν' αλλοτριωθεί, να χάσει την επαφή-του με το λαό και την ύπαιθρο, να γίνει «καλλιτέχνης» κι αυτός όπως τόσοι άλλοι, να γίνει λόγιος. Ο δεύτερος, συνέπεια κ' επακόλουθο του πρώτου, να ξεκοπεί από τις ρίζες, να κάνει μία τέχνη για τον εαυτό-του και για την τέχνη, ν' ακολουθήσει τις τεχνοτροπίες των άλλων «Ευρωπαίων», να ριχτεί με τα μούτρα στο σουρεαλισμό και την αφηρημένη τέχνη. Και τους δυό κινδύνους ο Λόρκα θα τους αντιμετωπίσει με τον καλύτερο τρόπο. Τους ξεπερνάει με επιτυχία, έχοντας συνείδηση της αποστολής-του σαν καλλιτέχνη.

Γράφει για τον πρώτο κίνδυνο ο Τάσος Λιγνός (εΟ Λόρκα και οι ρίζες, Αθήνα 1984): «Το μεγάλο ευτύχημα στο ποιητικό έργο του Λόρκα είναι ότι δεν κατόρθωσε ή -ίσως- δεν πρόφτασε να γίνει λόγιος. Αν και αναμίχθηκε και γνωρίστηκε με τα ρεύματα των σχολών και των ιδεών, φυλάχθηκε από το ψυχρό ρεύμα του διανοητισμού. Έμεινε λαϊκός τραγουδιστής, τραγουδοποιός ή ποιητής, έως το σημείο να ανασυνθέσει την πρώτη αυτή "εθνική" πραγματικότητα, σε μία δεύτερη δημιουργία, σε μία γνήσια και προσωπική ποιητική ύπαρξη».

Δε συμφωνούμε καθόλου με τις απόψεις αυτές. Ο Λόρκα δε θέλησε να γίνει λόγιος γι' αυτό και δεν έγινε, κι όχι γιατί δεν «κατόρθωσε» ή «δεν πρόφτασε». Κάτι τέτοιο, άλλωστε, παραδέχεται, αναιρώντας την ίδια-του την άποψη, κι ο ίδιος ο παραπάνω κριτικός στις σειρές που ακολουθούν αμέσως μετά, που τις παραθέσαμε πιο πάνω. «Φυλάχθηκε», λέει, «από το ψυχρό ρεύμα του διανοητισμού», κι αυτή είναι η αλήθεια. Να πούμε πως «δεν κατόρθωσε να γίνει λόγιος» θα ήταν αστείο, μία που η πείρα αποδεικνύει πως είναι πολύ πιο εύκολο να γίνει κανένας «λόγιος» παρά να μείνει τραγουδιστής κ' εκφραστής του λαού-του. Και το «δεν πρόφτασε» πάλι δε στέκει μία και το τελευταίο-του έργο, που παίχτηκε μετά το θάνατό-του, «Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπας», κάθε άλλο παρά μας δείχνει τέτοιες τάσεις του ποιητή.

Για το δεύτερο πάλι κίνδυνο ισχύουν ακριβώς τα ίδια πράγματα. Η ζωή, οι καημοί, οι ελπίδες και τα όνειρα του λαού, που αποτελούν τη θεματογραφία του Λόρκα, δε συμβιβάζονται με την αφηρημένη τέχνη ή το σουρεαλισμό. Όλη η προσπάθειά-του είναι να εμπνευστεί από το λαό, και να γράψει για το λαό. Γι' αυτό και πολεμά τούτες τις τεχνοτροπίες που αλλοιώνουν τη ζωή, ξεστράτιζον τον καλλιτέχνη απ' το σωστό δρόμο και τον οδηγούν σε «άλλους κόσμους», που μπορεί νά 'ναι βέβαια, πιο «καλλιτεχνικοί» ή πιο «υψηλοί», δεν είναι όμως καθόλου αληθινοί και δεν έχουν καμιά σχέση με το λαό και τα προβλήματά-του.

Σ' ένα προλογικό σημείωμα για την παράσταση του έργου-του «Η θαυμαστή μπαλωματού» (La zarzatera prodigiosa) στην εφημερίδα του Μπουένος Άιρες «La Nación» της 30 Νοέμβρη του 1933 ο Λόρκα λέει: «Τ' ανήσυχα γράμματα των φίλων που λάβανα απ' το Παρίσι, σε μία ωραία και πικρή πάλη, με μία τέχνη αφηρημένη, μ' έκαναν να συνθέσω από αντίδραση, αυτό το μυθο, αλόγελο λαϊκό, με την αμεσότητα της ειλικρινείας-του, από τον οποίο ήθελα να κάνω να ξεπηδήσει ένα σόφαρο κυμα ποιήσης όπου η κραυγή του κωμικού κ' η σάτιρα θα υψώνονταν καθαρά και χωρής τεχνάσματα, σε πρώτο πλάνο». Όχι μονάχα αποφυγή του αφηρημένου, λοιπόν, αλλά και πάλεμος εναντίό-του, και καταδίκη-του. Αυτή είναι η θέση-του.

Δε θα φτάσουμε να ισχυριστούμε πως δε δέχτηκε καμιά επίδραση από τούτες τις τεχνοτροπίες της Ευρώπης. Τα σκίτσα-του πότερο αλλά και μερικά έργα-του, όπως το «Σαν περάσουν πέντε χρόνια» (Asi que rasen cinco años) και το ατέλειωτο «Κοινό» (El Público)-του μας δείχνουν πως επηρεάστηκε, όπως ήταν φυσικό, απ' όλα τούτα. Όμως δεν έγινε δέσμιός-τους. Και γι' αυτό μπόρεσε να τα ξεπεράσει γρήγορα. Μιλώντας πιο κάτω για το θέατρό-του, θα πούμε περισσότερα πάνω στους προσανατολισμούς-του. Εδώ μονάχα θά σημειώσουμε ακόμα κάποια λόγια-του που δείχνουν την πορεία που ακολούθησε το θέατρο και τη σωστή κατάληξη αυτής της πορείας: «Το θέατρο περνάει από το ρομαντισμό στο νατουραλισμό και στο μοντερνισμό (μικρό θέατρο εμπειρίας και τέχνης) για να καταλήξει πάντοτε στο ποιητικό θέατρο, το θέατρο της μεγάλης μάζας του Κοινού, το θέατρο - θέατρο, το αληθινό θέατρο... Κάθε θέατρο προχωρεί με το ρυθμό της εποχής-του, συγκεντρώνοντας τις συγκινήσεις, τους πόνους, τους αγώνες, τα δράματα της εποχής-του. Το θέατρο πρέπει να συλλαμβάνει το συνολικό δράμα της σύγχρονης ζωής. Ένα θέατρο παλιό, θρεμένο μόνο με τη φαντασία, δεν είναι θέατρο.» (συνέντευξη στο Nicolas Gonzalez - Deloitte, εφημ. «Escenas» της Μαδρίτης, Μάης του 1935).

Σταθμός σημαντικός στη ζωή και τις δραστηριότητες του Λόρκα είναι η ίδρυση της Μπαρράκας (La Barraca) στα 1932. Η «Μπαρράκα» είναι ένας περιπλανώμενος θίασος που αποτελείται από εθελοντές κι άμισθους ηθοποιούς φοιτητές του Πανεπιστημίου της Μαδρίτης. Έχει διευθυντές το Λόρκα και τον Εντουάρντο Ουγκάρτε. Η ψυχή-του όμως είναι ο Λόρκα. Έχει την άδεια του Υπουργείου της Παιδείας και συνεργάζεται με το Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης. Πριν πούμε ο,τιδήποτε για τη δράση-του, ας δούμε πώς το φαντάστηκε, πριν ακόμα γίνει, ο ποιητής: «Η "Μπαρράκα" θά 'ναι ένα πλανόδιο θέατρο. Ένα θέατρο που θα γυρίζει στις άξενες δημοσπές της Καστίλλιας, στους κατασκονισμένους δρόμους της Ανδαλουσίας, σ' όλους τους δρόμους του ισπανικού κάμπου. Θα μπει σε πόλεις, κωμοπόλεις, χωριά, χωριουδάκια, συνοικισμούς και γειτονιές. Θα στήσει τα σανίδια-του στην κάθε πλατεία. Θα παίζει τζάμπο για τον κοσμάκη». (Τούτα τα λόγια του ποιητή μας τα μεταφέρει ο φίλος-του Κάρλος Μόρλα Λύντς στο βιβλίο-

του «Στην Ισπανία με το Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα»).

Νά ποιός είναι ο σκοπός της Μπαρράκας. Να φέρει, όσο μπορεί πιό κοντά, το θέατρο στον κόσμο, στο λαό. Όχι οποιοδήποτε θέατρο, αλλά το θέατρο που αγκαλιάζει την ισπανική ζωή, την αναλύει και την περιγράφει, στις λύπες και στις χαρές-της, στα τραγικά και τα κωμικά-της στοιχεία.

Χρόνια ολόκληρα θα γυρίζει η Μπαρράκα όλη την Ισπανία, δίνοντας παραστάσεις και στο πιο μικρό μέρος, κάνοντας γνωστά στο πλατύ κοινό τα έργα των Ισπανών λαϊκών δραματουργών Καλντερόν, Λόπε ντε Βέγκα, Τίρσο ντε Μολίνα, Θερβάντες και άλλων. Έτσι οι ηθοποιοί και οι καλλιτέχνες έρχονται σ' επαφή με το λαό, τον πλησιάζουν, τον αγκαλιάζουν, γνωρίζουν τη ζωή και τις ανάγκες-του, σφυγμομετρούν τον παλμό και τις αντιδράσεις-του, εμπνέονται και παίρνουν κουράγιο από την υποδοχή που τους γίνεται σε κάθε μέρος. Τούτη η κίνηση δεν είναι κάτι το πρωτοφανέρωτο. Είναι μιά αναβίωση του παλιού θεάτρου των πλανόδιων ηθοποιών της Ισπανίας, των Juglares, που γύρναγαν όλη τη χώρα, έστηναν τη σκηνή-τους στις πλατείες και στους δρόμους και παρουσίαζαν τα έργα-τους, αντλημένα απευθείας απ' τη λαϊκή ζωή, γεμάτα παραμύθια κ' ιστορίες, λαϊκά τραγούδια, παντομίμες και ακροβασίες.

Η Μπαρράκα απόδειξε ξεκάθαρα κάτι που πολλοί «καλλιτέχνες» εξακολουθούν και τώρα ακόμα να αρνούνται. Απόδειξε πως η αληθινή τέχνη, η τέχνη για το λαό, είναι κατανοητή κι απ' τον πιό απλό άνθρωπο, κι απ' τον πιό «αμόρφωτο» χωριάτη. Απόδειξε πως ο λαός ξέρεi να εκτιμήσει την αληθινή τέχνη και να τη χαρεί.

Σε μιά συνέντευξή-του στην εφημερίδα «La Nación» του Μπουένος Άιρες στις 28 Γενάρη του 1934 ο ποιητής μας μιλάει για τις εκδηλώσεις των θεατών της Μπαρράκας: «Είναι αξιοθαύμαστη η θερμότητα, η ευχαρίστηση κ' η προσοχή που 'δειξαν οι χωρικοί, που διαμαρτύρονταν και στον παραμικρό θόρυβο, για να μη χάσουν έστω και μιά λέξη, και το ενδιαφέρον με το οποίο παρακολουθούσαν τις παραστάσεις-μας και στα πιό απομακρυσμένα μέρη της Ισπανίας».

Ποιό ήταν αυτό το κοινό; Άραγε, όλοι όσοι έβλεπαν τούτη την κίνηση, τη δέχονταν ανεπιφύλακτα και μ' ενθουσιασμό; Σαν τους απλούς ανθρώπους της υπαίθρου;

«Είναι φανερό» —λέει ο Λόρκα— «πως το θέατρό-μας *αρέσει στο κοινό. Στο κοινό που μ' αρέσει και μένα: εργάτες, απλοί χωρικοί, ως κι από τα πιό μικρά χωριουδάκια, οι φοιτητές και οι άνθρωποι που δουλεύουν και σπουδάζουν. Στους νέους των καλών οικογενειών και στους κομψευόμενους που δεν έχουν τίποτα μέσα-τους, δεν τους πολυαρέσει, μα δε μας νοιάζει...* Κι αυτοί είναι οι άνθρωποι που ονομάζουν τους εαυτούς-τους καθολικούς και μοναρχικούς κ' έχουν ήσυχη τη συνείδησή-τους. Εκεί που μ' αρέσει περισσότερο να δουλεύω είναι στα χωριά. Χαίρομαι να βλέπω ένα χωρικό γεμάτο θαυμασμό μπροστά σε μιά "ρομάνθε" του Λόπε, να μη μπορεί να κρατηθεί και να φωνάζει "Τι ωραία που τα λέει!"» (συνέντ. στην εφημ. LUZ της Μαδρίτης της 3 Σεπτ. του 1934).

Δε χρειάζεται σχολιασμό τούτο το κείμενο. Το λέει τόσο ξεκάθαρα και σε ποιούς άρεσε η Μπαρράκα, και σε ποιούς δεν άρεσε. Κάτι μονάχα πρέπει να προσέξει ο αναγνώστης. Την ξεκάθαρη θέση του ποιητή μέσα σ' αυτά τα λόγια, με κείνο το «στό κοινό που μ' αρέσει και μένα» και το «μα δε μας νοιάζει». Δείχνουν ακόμα μιά φορά τους σκοπούς της Μπαρράκας και την αιτία της μεγάλης έπιτυχίας-της.

Δε θα μείνουμε πιότερο στην Μπαρράκα. Θα κάνουμε μονάχα μια πικρή σκέψη, συγκρίνοντας τούτη την προσπάθεια με κάτι ανάλογες δικές-μας, κάτι «Άρματα Θέσπιδος» ας πούμε. Τι τεράστια διαφορά! Είναι εύκολο, θαρρούμε, για τον αναγνώστη να βρει τα αίτια της διαφοράς αυτής, στους σκοπούς και στα μέσα καθεμιάς απ' αυτές τις κινήσεις...

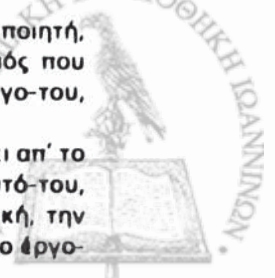
Ένα χρόνο μετά την ίδρυση της Μπαρράκας, στα 1933, ο Λόρκα θα κάνει μιά ακόμα προσπάθεια για τη διάδοση του θεάτρου στο ευρύ κοινό. Μαζί με την Πούρα Ουθελάο ιδρύει τις Μορφωτικές Θεατρικές Λέσχες. Φιλοδοξία-του να διαδοθούν τούτες οι Λέσχες σ' όλη την Ισπανία. Μιά ακόμα προσπάθεια που δείχνει πόσο φρόντιζε για το λαό και τη μόρφωσή-του.

Η ΤΕΧΝΗ. Περιγράψαμε ως τα τώρα τη δραστηριότητα του Λόρκα σαν πνευματικού ανθρώπου. Πριν φτάσουμε στο τέλος της ζωής-του, ας δούμε από πιό κοντά το ίδιο το συγγραφικό έργο-του και τις ιδέες που το διαποτίζουν.

Κανένας βέβαια δεν τόλμησε να αρνηθεί τη λαϊκή προέλευση κ' έμπνευση της τέχνης του Λόρκα και τις λαϊκές της κατευθύνσεις, είτε ποίηση είναι, είτε θέατρο. Μόνο παραπέρα, στη φυσιογνωμία και τη βαθύτερη ουσία-της, ρίχτηκαν πολλές κι αντιφατικές ιδέες. Άλλοι, για να αλλοιώσουν το αληθινό-της περιεχόμενο, μίλησαν για τέχνη προσωπική, λυρική, κάθε άλλο παρά ρεαλιστική, κοινωνική. Άλλοι πάλι, για τον ίδιο σκοπό, χρησιμοποίησαν καινούρια «επιχειρήματα». Γι' αυτούς, η τέχνη του Λόρκα είναι μιά «απλή ηθογραφία», πολύ στενή, προσαρμοσμένη στο χώρο της Ισπανίας, χωρίς καμιά αξία για τους άλλους λαούς, χωρίς πανανθρώπινα μηνύματα, χωρίς ιδέες, χωρίς προεκτάσεις.

Σ' αυτά τα «επιχειρήματα» και τους ισχυρισμούς απαντάει, πρώτα απ' όλα, η ίδια η ζωή του ποιητή, γεμάτη συνέπεια κι ακλόνητη πίστη στις ιδέες-του. Ύστερα, απαντάει ο ίδιος ο ισπανικός λαός που αγάπησε τόσο τον ποιητή και το έργο-του, όπως και όλος ο κόσμος. Τέλος, απαντάει το ίδιο το έργο-του, μα κ' οι συνεντεύξεις κ' οι λόγοι του ποιητή. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή.

Ο Λόρκα αγάπησε κάθε τι το λαϊκό και προσπάθησε να το παρουσιάσει στο έργο-του. Παίρνει απ' το λαό, δημιουργεί και τα δημιουργήματά-του τα δίνει πάλι στο λαό, για να δει μέσα σ' αυτά τον εαυτό-του, τις δυνάμεις και τις αδυναμίες-του, την ιστορία και τους αγώνες-του. Μελετάει τη λαϊκή μουσική, την καταγράφει και κάνει διαλέξεις γι' αυτήν, χρησιμοποιεί λαϊκά μοτίβα, αυτούσια ή παραλλαγμένα στο έργο-

του. Μελετάει τη λαϊκή ποίηση, το λαϊκό θέατρο, το κουκλοθέατρο. Μα πάνω απ' όλα μελετάει τη λαϊκή ζωή, τη ζωή του χωριάτη, του αγρότη, του εργάτη, του φοιτητή. Σ' αυτούς απευθύνεται και γι' αυτούς γράφει. Το έργο του είναι βγαλμένο απ' τις πιο γνήσιες λαϊκές ρίζες, απ' την ποίηση μέχρι το θέατρο, παντού και πάντα, ο λαός είναι εκείνος που τροφοδοτεί το έργο του και περνάει μέσα σ' αυτό. Ξέρει τι του οφείλει και πώς πρέπει να του το ανταποδώσει. Παραδέχεται ανεπιφύλαχτα πως εκεί ακριβώς βρίσκεται και η επιτυχία του έργου του. Στην «Αυτοβιογραφία» του, γράφει για την ποίηση του Romancero Gitano: «Το Romancero Gitano είναι ένα βιβλίο στο οποίο ο ποιητής σημείωσε επιτυχία, επειδή χρησιμοποιεί το ύφος της "Romance" και χειρίζεται ένα θέμα της γενέθλιας γης του. Δε μπορούμε, όμως, ν' αποδώσουμε στον ποιητή φιλοδοξία ευρύτερης από το να είναι ένας τραγουδιστής της φυλής του και τίποτε περισσότερο».

Αυτά γράφει για την πρώτη ποιητική του περίοδο. Σγά - σγά θα βρει τον τρόπο, χωρίς να ξεκόβεται από τη χώρα του και το λαό του, να δημιουργήσει έργα που σκαλίζουν όλο τον κόσμο, όλους τους λαούς που είχαν και έχουν πάντα τα ίδια βασικά προβλήματα και τις ίδιες ανάγκες.

Ο Λόρκα είναι λαϊκός τραγουδιστής. Κι αυτόν το χαρακτηρισμό πρέπει να τον δεχτούμε σ' όλη του τη σημασία, σ' όλο του το πλάτος. Είναι λαϊκός από τη γλώσσα, το ύφος, την τεχνουργία μέχρι τη σκέψη, τα θέματα, τις επιδόσεις, το περιεχόμενο γενικά. Δεν είναι αντιγράφος ή φωτογράφος της λαϊκής ζωής. Ξέρει να τη μεταοικιώνει σε ποίηση, σε δημιουργικό έργο. Κ' εδώ βρίσκεται η δική του ανεκτίμητη συμβολή, πέρα απ' τη μεγαλύτερη, ίσως, προσφορά του: ότι έδωσε σωστό προσανατολισμό στην τέχνη του.

Τα περισσότερα θεατρικά έργα του είναι βασισμένα σε πραγματικά γεγονότα, με πραγματικά πρόσωπα, όπως ο «Ματωμένος γάμος» (Bodas de sangre), η «Γέρμα» (Yerma), «Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπα» (La casa de Bernarda Alba) η «Μαριόνα Πινέντα» (Mariona Pineta). Μα κι όλα τα άλλα, που δεν ξεκινούν από ένα πραγματικό συγκεκριμένο γεγονός, είναι το ίδιο αληθινά, το ίδιο γνήσια, με τους ίδιους γνήσιους ανθρώπινους γνήσιους λαϊκούς χαρακτήρες (Η θαυμαστή μπαλωματού, Δόνα Ροζίτα η γεροντοκόρη ή η γλώσσα των λουλουδιών. Σαν περάσουν πέντε χρόνια κλπ.). Λέει ο ίδιος για το «Ματωμένο γάμο» και τη «Γέρμα» σε μια συνέντευξη: «Τέτοια της πραγματικότητας είναι αυτά τα δυο έργα. Αυστηρά αυθεντικό το θέμα καθενός». Και συνεχίζοντας μας δίνει, με δυο γραμμές, τον τρόπο που δημιουργεί τα έργα του: «Πρώτο σχέδιο, σημειώσεις, παρατηρήσεις παρμένες απ' την ίδια τη ζωή, καμιά φορά απ' τις εφημερίδες. Μετά, λίγη σκέψη γύρω από το θέμα. Σκέψη μακρόχρονη, σταθερή, συγκεντρωτική. Και τέλος, το οριστικό γράφημα. Απ' το μυαλό, στη σκηνή.» (Συνέντευξη στο Nicolás González - Deloitte, εφημ. Εσπερά της Μαδρίτης, Μάης του 1935).

Εδώ, πριν ολοκληρώσουμε για το θέατρο, θά 'πρεπε να δώσουμε, αν δεν έχουν κιάλας δοθεί, δυο απαντήσεις: τη μία σ' αυτούς που βλέπουν το Λόρκα σαν ποιητή λυρικό και προσωπικό μονάχα, που «εξαυλώνει» τους λαϊκούς ήρωες κλπ. Λέει σ' αυτούς ο Φεντέρικο: «Σ' αυτή τη δραματική στιγμή του κόσμου, ο καλλιτέχνης πρέπει να κλαίει και να γελάει με το λαό του... Ο πόνος του ανθρώπου και η σταθερή αδικία που βασίλευει στον κόσμο μ' εμποδίζουν να μεταφέρω το σπίτι μου σ' όστρα.»

Την άλλη απάντηση θα τη δώσει πάλι ο ίδιος σ' αυτούς που βλέπουν το έργο του σε μια ηθογραφία στενά ισπανική, χωρίς προεκτάσεις, χωρίς... χωρίς... (Δε μπορούμε ν' αποφύγουμε τον πειρασμό να θυμίσουμε εκείνη την περιβόητη «κριτική» του Άλκη Θρύλου για το πρώτο ανέβασμα του «Ματωμένου γάμου» στην Ελλάδα. Εκεί γράφονται πολλά τέτοια φαιδρά και τερπνά που κανένας δε θα τολμούσε σήμερα να τα υποστηρίξει). Έτσι, λέει για το έργο του «Η θαυμαστή μπαλωματού»: «Εγώ ο ίδιος θα μπορούσα να τοποθετήσω αυτόν τον πνευματώδη μύθο στη χώρα των Εσπεριών. Ο λόγος κι ο ρυθμός μπορεί νά 'ναι ανδαλουσιάνικα, όχι όμως κ' η ουσία». Και πιο κάτω, για την ηρωίδα: «Φυσικά, η Μπαλωματού δεν είναι μιά γυναίκα ειδικά μα όλες οι γυναίκες... Όλοι οι θεατές έχουν μια μπαλωματού που φτερουγίζει μέσα στην καρδιά τους.» (Συνέντ. στην εφημ. της Μαδρίτης El Sol της 5 Απριλίου του 1933).

Μετά από αυτή την παρένθεση, που τη θεωρήσαμε αναγκαία, θα σταθούμε λίγο ακόμα στον τρόπο που αντιμετωπίζει ο Λόρκα το παλιό και το σύγχρονό του θέατρο, πώς βλέπει το αληθινό θέατρο, ποιο πιστεύει πως είναι οι σκοποί του και ποιές οι δυνατότητές του.

Πιστεύει πως «το θέατρο είναι ένα από τα πιο εκφραστικά και χρήσιμα μέσα, για το χτίσιμο μιάς χώρας: και το βαρόμετρο που δείχνει την ακμή και την παρακμή της. Ένα θέατρο ευαίσθητο και καλά προσανατολισμένο σ' όλα τα είδη του, από την τραγωδία ως το κωμειδύλλιο, μπορεί ν' αλλάξει μέσα σε λίγα χρόνια την ευαισθησία του λαού: κ' ένα θέατρο εξαρθρωμένο, που αντί νά 'χει φτερά, φορδίζει τσόκαρα, μπορεί να εξασθενήσει και ν' αποκοιμίσει ένα ολόκληρο έθνος... Ένας λαός που δε βοηθάει και δεν υποστηρίζει το θεάτρό του, αν δεν είναι νεκρός, είναι ετοιμοθάνατος, όπως και το θέατρο που δεν αποδίδει τον κοινωνικό παλμό, τον ιστορικό παλμό, το δράμα των ανθρώπων και το ειδικό χρώμα της πατρίδας του και του πνεύματός της με το γέλιο ή με το δάκρυ, δεν έχει δικαίωμα να λέγεται θέατρο: πρέπει να λέγεται αίθουσα παιχνιδιών ή τόπος για να συντελεστεί η φριχτή αυτή πράξη που λέγεται "σκοτώνω την ώρα μου".» (Ομιλία στους ηθοποιούς της Μαδρίτης, όταν δόθηκε η ειδική γι' αυτούς παράσταση του έργου του «Γέρμα», στις 18 Μάρτη του 1935).

Σ' αυτό το κομμάτι του λόγου του βλέπουμε πόσο μεγάλη σημασία δίνει ο Λόρκα στο θέατρο. Όχι όμως στο οποιοδήποτε θέατρο αλλά στο «ευαίσθητο» και «καλά προσανατολισμένο». Εδώ, μ' αυτούς τους δυο όρους, προβάλλει φανερά το πιστεύω του. Πιστεύει στη θεατρική αναγέννηση. Κι αυτή η αναγέννηση θα γίνει με δυο τρόπους, σε δυο επίπεδα, αλληλένδετα μεταξύ τους: ευαίσθητο - νέο

περιεχόμενο στη δραματική δημιουργία, περιεχόμενο που θα βασίζεται και θα αντλείται από τη λαϊκή ζωή και τα προβλήματα του λαού· καλά προσανατολισμένο αυτό το λαϊκό θέατρο, το αληθινό θέατρο, το θέατρο - θέατρο, όπως λέει ο ίδιος, δεν απευθύνεται σ' οποιονδήποτε, δεν απευθύνεται στους «νέους των καλών οικογενειών», στους «κομψευόμενους νέους», όπως λέει πάλι ο ίδιος αλλού, αλλά στο λαό, στο πλατύ κοινό των πόλεων και της υπαίθρου. Άρα το δεύτερο σημαίνει: νέος προσανατολισμός στο θέατρο, που θα απευθύνεται στο λαό.

«Τα θέατρα είναι γεμάτα από απατηλές σειρήνες στεφανωμένες με ρόδα θερμοκήπιου και το Κοινό είναι ικανοποιημένο, και χειροκροτεί βλέποντας καρδιές από πριονίδι και διαλόγους που λέγονται με νάζι· όμως ο δραματικός ποιητής δεν πρέπει να ξεχνά, αν δε θέλει να ξεχαστεί, τους αγρούς με τις τριανταφυλλίες, που τις δροσίζει η χαραυγή κι όπου υποφέρουν οι εργάτες.» (από την ίδια ομιλία-του στους ηθοποιούς της Μαδρίτης).

Στη θέση του παλιού θεάτρου ο Λόρκα βάζει το καινούριο, το θέατρο της κοινωνικής δράσης. «Είμαι ένας φλογερός λάτρης του θεάτρου κοινωνικής δράσης», θα πει. Το πιστεύω-του αυτό θα το διαλαλήσει με κάθε ευκαιρία. «Έχω μία προσωπική και κατά κάποιον τρόπο αγωνιστική αντίληψη για το θέατρο... Το θέατρο απαιτεί από τα πρόσωπα που βγαίνουν στη σκηνή, νά 'χουν "ένδυμα ποιητικό" και ταυτόχρονα ν' αφήνουν να φαίνονται τα κόκαλά-τους, το αίμα-τους. Πρέπει νά 'ναι τόσο ανθρώπινα, τόσο φριχτά τραγικά, προσκολλημένα στη ζωή και στο φως της μέρας.» (Από συνέντευξη στο Ferrn Moralas στην εφημ. *Heraldo de Madrid*, 8 Απρίλη του 1936).

Όλη την προσπάθεια και το θεατρικό-του πιστεύω, θα τα διατυπώσει πολύ απλά και πολύ συνοπτικά σε μία συνέντευξη στην εφημερίδα *El Sol* της Μαδρίτης στα 1934. «Ελπίζω για το θέατρο πως θά 'ρθει κάποτε το φως από ψηλά, από τη "γαλαρία". Όταν το Κοινό του τελευταίου εξώστη κατεβεί στην πλατεία, όλα θα βρουν τη λύση-τους».

ΟΙ ΕΛΠΙΔΕΣ. ΤΟ ΠΙΣΤΕΥΩ-ΤΟΥ. ΤΟ ΤΕΛΟΣ. Ο Λόρκα έγινε πιά πασίγνωστος και τα θεατρικά-του έργα, τόνα πίσω από το άλλο, γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία και στην Ισπανία και στη Λατινική Αμερική. Εξακολουθεί να πηγαίνειέρχεται το δρόμο Ισπανία - Λατινική Αμερική, για τις παραστάσεις των έργων-του ή για διαλέξεις. Παράλληλα, οργώνει ολόκληρη την Ισπανία με τη Μπαρράκα. Στον ορίζοντα προβάλλει ο κίνδυνος του φασισμού. Ο Λόρκα θα μεταφέρει τον αγώνα-του από το θέατρο και στους άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής της χώρας-του. Από το 1927 κιόλας, έχει τραγουδήσει τη λευτεριά και τους αγώνες γι' αυτήν, στο πρόσωπο της λαϊκής ηρωίδας Μαρίας Πινέντα. Η ηρωίδα εκφράζει τις επαναστατικές ιδέες που κυριαρχούσαν στο έμπα του 19ου αιώνα κ' είχαν οδηγήσει τους Ισπανούς στην εξέγερση για την εκθρόνιση του βασιλιά Φερδινάνδου Ζ'. Η επανάσταση εκείνη καταπνίγηκε στο αίμα, κ' η Μαρριάννα πιάστηκε αιχμάλωτη κ' εκτελέστηκε χωρίς να προδώσει. Από τότε γίνηκε τραγούδι στα χείλη του ισπανικού λαού, σύμβολο του αγώνα και των ελπίδων-του για μία καλύτερη ζωή, πιά δίκαιη, χωρίς καταπίεση, χωρίς πείνα, φτώχεια κ' εξαθλίωση.

Λέει για τό έργο αυτό ο ποιητής: «Η Μαρριάννα Πινέντα είχε βγει από το νου κι από τα χέρια-μου, από τότε κιόλας ντυμένη με τα διακριτικά του οπλαρχηγού, και σκοτώνοντας με το μακρύ σπαθί-της όλους όσους δε δέχονταν σαν βασική αίσθηση της ζωής την αγάπη της ελευθερίας... Συνωμότες κ' ερωτευμένοι, αέρας λευτεριάς και σιδερένιος κλοιός καταπίεσης και πάνω απ' όλα, αυτή η υπέροχη γυναίκα που με σπασμένο το φτερό της αγάπης-της κρατιέται με το άλλο, της λευτεριάς, για να κερδίσει τον ουρανό και να στεφανωθεί με τη δόξα της αιωνιότητας. Θέλησα η Μαρριάννα Πινέντα, γυναίκα βαθιά Ισπανίδα, να τραγουδάει την αγάπη και τη λευτεριά με την ίδια-της τη ζωή.» (Συνέντ. στην εφημ. του Μπουένος Άιρες *La Nación* τής 29 Δεκέμβρη του 1933).

Στις αρχές του 1936, διαβάζει διακήρυξη των Ισπανών συγγραφέων κατά του φασισμού. Λίγο αργότερα, αμέσως μετά τη νίκη του Λαϊκού Μετώπου στις εκλογές της 18 Φλεβάρη, είναι από τους πρώτους συγγραφείς που υπογράφουν τη διακήρυξη της ισπανικής επιτροπής της «Διεθνούς Ένωσης για την Ειρήνη». Μήπως όλη τούτη η δράση-του είναι κάτι που δεν πολυπιστεύει, που γίνεται για λόγους σκοπιμότητας ή προβολής, για λόγους δηλαδή που είναι αντίθετοι με το πολιτικό του «πιστεύω»; Έτσι λένε πολλοί. Αφήνουμε τον ίδιο τον ποιητή να τους διαψεύσει και πάλι: Στην ομιλία του στους ηθοποιούς

της Μαδρίτης (Μάρτης 1936), που αναφέραμε κιόλας πιά πάνω, δίνει, έστω και αγνά, την πίστη-του στο μέλλον που έρχεται: «Ξέρω πως την αλήθεια δεν την κατέχει αυτός που λέει "σήμερα, μόνο σήμερα" τρώγοντας το ψωμί-του κοντά στο τζάκι, μα κείνος που στο ύπαιθρο κοιτάζει ήρεμα μακριά το πρώτο φως της χαραυγής. Ξέρω πως δεν κατέχει την αλήθεια αυτός που λέει "τώρα, αμέσως τώρα", με το βλέμμα καρφωμένο στο κιγκλίδωμα του ταμείου, μα αυτός που λέει "αύριο, αύριο" και νιώθει νά 'ρχεται η νέα ζωή που πλανιέται πάνω από τον κόσμο».

Νά κάπως πιά καθαρά τούτες οι ελπίδες-του για το μέλλον, ειπωμένες λίγους μήνες πριν το θάνατό-του, στις 8 Απρίλη 1936: «Ο κόσμος έχει ακινητοποιηθεί μπροστά στην πείνα που θερίζει τους λαούς. Όσο καιρό θα υπάρχει η οικονομική αστάθεια, ο κόσμος δε θα μπορεί να σκεφτεί. Το είδα με τα μάτια-μου. Δυό άνθρωποι σεργιανούν στην ακροποταμιά. Ο ένας είναι πλούσιος, ο άλλος είναι φτωχός. Ο ένας έχει γεμάτη την κοιλιά-του. Ο άλλος με τα χνώτα-του μολύνει τον αέρα. Κι ο πλούσιος αναφωνεί: "Ω! τι όμορφα κυλά η βάρκα στο νερό! Κοίταξε το κρίνο που άνθισε στην ακροποταμιά!" Κι ο φτωχός μουρμουρίζει: "Πεινάω, δε βλέπω τίποτα. Πεινάω, πεινάω πολύ!" Είναι φυσικό. Τη μέρα που θα εξαφανιστεί η πείνα, θα γίνει η μεγαλύτερη πνευματική έκρηξη που είδε ποτέ η Ανθρωπότητα. Αδύνατο να φανταστεί κανένας τη χαρά που θα ξεσπάσει τη μέρα της μεγάλης Επανάστασης.» (Συνέντευξη στο Ferrn Moralas στην εφημ. *Heraldo de Madrid*).

Θα τελειώσουμε πάλι μ' ένα κείμενο από συνέντευξη του Λόρκα (εφημ. El Sol της Μαδρίτης, 1934): «Ξέρω τόσο λίγα, σα να μην ξέρω τίποτα —θυμάμαι αυτούς τους στίχους του Πάμπλο Νερούντα, όμως εγώ θά 'μαι πάντα σ' αυτό τόν κόσμο μ' αυτούς που δεν έχουν τίποτα στον κόσμο και που τους αρνούνται ακόμα και τη γαλήνη αυτού του τίποτα. Εμείς —εννοώ τους διανοούμενους που διαμορφώθηκαν μέσα στο περιβάλλον των τάξεων που μπορούμε να ονομάσουμε εύπορες— καλούμαστε να υποστούμε θυσίες. Ας τις δεχτούμε. Στον κόσμο δεν παλεύουν μα ανθρώπινες μα υπερκόσμιες δυνάμεις. Μπροστά·μου βάζουν σε μιά ζυγαριά το αποτέλεσμα αυτής της πάλης: απ' τή μιά μεριά ο πόνος·σου κ' η θυσία·σου, απ' την άλλη η δικαιοσύνη για όλους, ας είναι και με την αγωνία του πέρασματος σ' ένα μέλλον που προσοφθανόμαστε, μα που αγνοούμε: κ' εγώ μ' όλη·μου τη δύναμη, κατεβάζω τη γροθιά·μου σ' αυτό το δεύτερο τάσι της ζυγαριάς.»

Ο ποιητής Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα εχτελέστηκε απ' τους φασίστες τα χαράματα της 19 Αυγούστου του 1936 γι' αυτές ακριβώς τις ιδέες·του, γι' αυτήν ακριβώς τη ζωή και τη δράση·του. Το έργο·του προσπάθησαν να το κρύψουν απ' το λαό·του. Σιγά - σιγά όμως ήρθε στο φως. Και μαζί μ' αυτό ήρθε στο φως κ' η αληθινή αγωνιστική μορφή του προοδευτικού δημιουργού·του. Που περιμένει να δει τη χώρα·του και τον κόσμο ολόκληρο όπως τον φαντάστηκε λίγο πριν πεθάνει. Που περιμένει να πει κ' είναι σίγουρος πως θα το πει κάποτε, κείνο το τραγούδι που λέει κάποιος ήρωάς του στο τέλος του έργου·του «Οι φασουλλήδες του Κασιπάρρα», πανηγυρίζοντας το θάνατο του σκληρού κι άδικου καταπιεστή Δόν Κριστομπά:

*«Ελάτε να θάψουμε
το μεγάλο φασό
το μεθυστάκι
Κριστομπάτε
που πίσω δε γυρνά.»*

Σημείωση 1: Πολίτιμες πληροφορίες άντλησα από το τεύχος - αφιέρωμα στο Λόρκα του περιοδικού «Θέστρο».

Σημείωση 2: Μόλις λίγα χρόνια πριν, σ' ένα άρθρο·του στα ΝΕΑ της 28-8 του '76 ο Βασίλης Βασιλικός γράφοντας για τον «Άλλο Λόρκα» λέει πως ο Λόρκα δεν είχε καμιά εμαρξιστική κατάρτιση κ' ότι άρχισε να γράφει για επλούσιους και φτωχούς μόλις στα 1935, εξαπτίας των καταστάσεων. Δυό πράγματα μπορεί κανένας να πει: πρώτο, ότι πολλοί διανοούμενοί·μας με μπόλικη εμαρξιστική κατάρτιση ούτε καν φτάσαν να δώσουν έργο προοδευτικό ή κάτι έγραψαν σωστό και μετά «συνήψων». Και δεύτερο, σίγουρα ο Λόρκα άργησε να βρει το δρόμο·του. Μα τούτο το δρόμο είχε αρχίσει να τον βρίσκει και μάλιστα σωστά. Μας το δείχνουν τα τελευταία·του λόγια, που παραθέσαμε πιο πάνω. Δεν πρόλαβε να μας δείξει τη συνέχεια, γιατί δεν τον άφησαν. Κ' εμείς, θέλοντας να είμαστε όσο γίνεται αντικειμενικοί, σ' όλο τούτο το γραφτό προσπαθήσαμε να δείξουμε αυτή την πορεία του καλλιτέχνη προς τη συνειδητοποίηση, πορεία δύσκολη και βασανιστική. Ο Λόρκα, στο τέλος, είχε ξεπεράσει τον απλό προοδευτικό άνθρωπο και βόδιζε παραπέρα. Αυτή την πορεία, ίσαμε κει, που πρόλαβε να φτάσει, αλλά και τις προοπτικές που άνοιγε εκτιμούμε και τιμούμε στο πρόσωπό·του και στο έργο·του.

Στέλιος Φωκός

Λούντβιχ Μπόερνε — Ένα υπόμνημα

(απόσπασμα)

Του Χάνριχ Χάννε (1797-1856)

Μετ. ο Ντίνος Κούγκουλο

...Άχ! όταν διαβαίνω μέσω αλόκληρης της γερμανικής ιστορίας, νιώθω ότι οι Γερμανοί κατέχουν λίγο ταλέντο για πολιτική ελευθερία· τουναντίον, τη δουλεία, θεωρητικά όπως και πρακτικά, μαθαίνουν πάντα εύκολα, κι αυτή την πειθαρχία διδάσκουν όχι μόνο στο σπίτι·τους, αλλά με επιτυχία επίσης και στο εξωτερικό. Οι Γερμανοί ήταν πάντα οι καλύτεροι της σκλαβιάς, κι εκεί που πρόκειται η τυφλή υποκοή να παραδέρνει το σώμα ή το πνεύμα, έπαυσε κανείς ένα Γερμανό εκπαιδευτή. Εμείς επίσης έχουμε προετοιμάσει τη σκλαβιά πάνω απ' αλόκληρη την Ευρώπη, και σε μνημεία αυτής της εγκληματικότητας, κάθονται ηγεμόνες γερμανικής καταγωγής σπάνω σ' όλους τους θρόνους της Ευρώπης, όπως κατά τις πανάρχαιες πλημμύρες, που στα ψηλότερα βουνά έμειναν υπολείμματα από απολιθωμένα θαλάσσια τέρατα... Και ακόμα τώρα, μόλις ελευθερωθεί ένας λαός, δένεται στην κλάτη·του ένα γερμανικό ρόπαλο... και μάλιστα στην κερή πατρίδα του Αρμόδιου και Αριστογείτωνα, στην ξανσελευθερωμένη Ελλάδα, θα εγκατασταθεί τώρα δουλεία, κι επάνω στην Ακρόπολη των Αθηνών θα ρέει βαβαρική μπίρα και θα δεσπόζει η βαβαρική ράβδος... Ναι, είναι τρομερό, ο βασιλιάς της Βαβαρίας, αυτός ο μικρός τύραννος και κακός ποιητής, να επιτρέπεται να βάζει το γιό·του στο θρόνο εκείνης της χώρας, που κάποτε άκμαζε η ελευθερία και η τέχνη της ποίησης, εκείνης της χώρας που υπάρχει μιά πεδιάδα η οποία λέγεται Μαραθώνας, και ένα βουνό το οποίο λέγεται Παρνασσός!

Όπως διάβασα στη σημερινή εφημερίδα, τρεκ φοιτητές στο Μόναχο, έπρεπε πάλι να γονατίσουν μπροστά στο πορτραίτο του βασιλιά Λουδοβίκου και να ζητήσουν συγγνώμη. Γονάτισμα μπροστά στο πορτραίτο ενός ανθρώπου, ο οποίος είναι ακόμα κι ένας κακός ποιητής; Εάν τον είχα υπό τας διαταγές·μου αυτόν τον παλιοποιητή, θα έπρεπε να γονατίσει μπροστά στις Μούσες και να ζητήσει συγγνώμη για τους κακούς·του στίχους, ένεκα προσβολής στη μεγαλειότητα της ποίησης!

Μελέτη

Ο αντιφατικός Ελύτης

Του Κώστα Χατζή

«Εκείνος που λειτουργεί κοινωνικά με βάση τη θεωρία περί απολιτικότητας αποτελεί το πνευματικό κατεστημένο και υπηρετεί τις αντιλαϊκές δυνάμεις».

(Αλέξ. Μαγκάκης, από διάλεξή-του για το ρόλο του διανοούμενου)

Η δήλωση του Ελύτη, κατά την απονομή του Νόμπελ «η πολιτικοποίηση της ποίησης είναι καταδικαστέα και πρέπει να αποφεύγεται» δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη και δίχως κριτική αντιμετώπιση.

Με το κείμενό-μας δεν ερχόμαστε αυθαίρετα κι αυτόκλητα, αλλά με την... άδεια του «Εγώ δεν μπορώ να χαρακτηρίσω τον εαυτό-μου. Είναι δουλειά άλλων» («Μακεδονία» 21.10.79). Εκείνο που καταλογίζουμε στον Ελύτη δεν είναι γι' αυτό ή εκείνο που λέει, αλλά για το ότι αντιφάσκει προς εαυτόν και τα πράγματα, και τα ίδια τα λόγια-του είναι μια διάψευση του έργου και της (δήθεν) ηθικοπνευματικής στάσης-του.

1) Στη συνέντευξή-του («Βήμα» 21.10.79) και στο ερώτημα «Σε μία κοινωνία που περνάει μία βαθύτερη κρίση, εσείς τι θέση παίρνετε; η απάντησή-του «...δεν είμαι υπέρ της αναμίξεως, αυτό που κάνουν μερικοί, πολιτική πράξη γράφοντας ποίηση».

Έτσι, ο νομπελοποιημένος Ελύτης απορρίπτει με μιάς και τους Νερούντα και Κουζιμοντο (Νόμπελ) Γκ. Αμάντο, Ν. Κικμέτ μέχρι τους Σικελιανό, Παλαμά, Βάρναλη, κ.ά. Και τον Μπρέχτ —«Κάμε την τέχνη-σου όπλο και προχώρα και μέσο και δίκαιζε και μαστίγωνε με το τραγούδι-σου»...

Σε άλλη ερώτηση —«Το Νόμπελ αυξάνει τις ευθύνες, είστε υποχρεωμένος να παίρνετε θέση για τη ζωή, την ποίηση, την πολιτική» η απάντησή-του «Δεν ανήκω πουθενά. Γιατί καμιά πολιτική παράταξη δεν εκπροσωπεί τις συνειδήσεις μου!»...(τούτο είναι πολύ σόλικο).

Νομίζω πως η χώρα-μας δεν πάσχει από πολιτικές παρατάξεις — πάσχει ο Ελύτης από συνειδήσεις. Που γι' αυτόν είναι άλλες και τις ορίζει ο ίδιος στη συνέντευξή-του —«Είμαι αισθησιακός... συμμετέχω μέσα στη ζωή χωρίς να μου λείπει το φαγητό και η εκδρομή. Ένα μεγάλο μέρος που με αντιπροσωπεύει είναι ακριβώς αυτή η επαφή που έχω και διατηρώ με τους νέους που καταφέρνουν να ξεφύγουν από την αποβλάκωση που τους επιβάλλουν οι καθοδηγήσεις των πολιτικών παρατάξεων».

NO COMMENTS για τον Ελύτη. Για τους νέους, υπάρχει το λαϊκό παροιμίο: «με όποιο δάσκαλο καθήσεις τέτοια γράμματα θα μάθεις».

2) Στην ίδια συνέντευξη, ο Ελύτης —«Και στον πόλεμο και στη χούντα το λιγότερο που είχα να κάνω ήταν στην πρώτη περίπτωση να πολεμήσω, στη δεύτερη να σωπάσω, και αυτό νομίζω είναι το χρέος κάθε ανθρώπου».

Στην πρώτη περίπτωση (1940) στρατευμένος (δε μπορούσε να κάνει διαφορετικά). Στη δεύτερη (χούντα) σώπασε (κυριολεκτικά) και πήρε τον εύκολο και γνωστό-του δρόμο, για το Παρίσι. Και λέμε γνωστό: τόσο στον εμφύλιο όσο και στη χούντα έφυγε στο Παρίσι, δεύτερο «ερμητήριό-του (δική-του φράση) το πρώτο της οδού Σκουφά»...

Και στο Παρίσι —«Ο Ελύτης σεργιάνιζε αμέριμνος στη Μονμάρτη / με την ποίηση κλεισμένη σε μικρά μπουκαλάκια» (στίχοι Ν. Παππά «Το ημερολόγιο ενός βαρβάρου»).

Το επισημαίνει άλλωστε κι ο σοβαρός ελυτολόγος - απολογητής Μάριο Βίττι («Βήμα» 9.12.79) —«Τις δυό φορές που ο Ελύτης δεν άντεξε να αναπνεύσει τον αρρωστημένο αέρα της Αθήνας πήγε να ζήσει στο Παρίσι (αναφέρει, εμφύλιος 1948 - χούντα 1969) μπορούσε έτσι να ζήσει μέσα στον παλμό της Ευρώπης τη στιγμή που η Ελλάδα πάθαινε συμπτώματα βαριάς αρυθμίας».

Έτσι: η φυγή από πανικό, η αποφυγή ανάληψης κοινωνικής ευθύνης και χρέους είναι κατά τον Ελύτη «το χρέος κάθε ανθρώπου» (πιό πάνω).

Και να φανταστεί κανείς πως σύμφωνα με το σκεπτικό της Σουηδικής Ακαδημίας η βράβευσή-του κατά το ένα σκέλος έγινε γιατί —«περιγράφει με αισθητική δύναμη και διανοητική σαφήνεια τον αγώνα του σύγχρονου ανθρώπου για την ελευθερία και την δημιουργικότητα»...

Αυτά στο πρώτο σκέλος της βράβεισής-του, κατά το σκεπτικό της Σουηδικής Ακαδημίας, αφού και στο δεύτερο «Η θάλασσα και τα νησιά, τα απαλά βότσαλα και οι ακρογιαλιές είναι τα στοιχεία που επαναλαμβάνονται συνεχώς στο έργο-του» αποτελούν μία ηλιθιότητα. Εξηγούμεθα. Το λέει ο Ελύτης —«Δεν έκανα φυσιολατρική ποίηση όπως νομίζουν ορισμένοι ηλίθιοι» («Νέα» 10.12.79).

Σε δοκίμιό-του, θεωρεί την ποίηση —«πηγή ανανεώσεως γεμάτη από επαναστατικές δυνάμεις που μπορεί να αλλάξουν τον κόσμο».

Οι λέξεις χάνουν τη βαρύτητά-τους και οι φράσεις (αφίσες) ακούγονται παράξενα. Όπως και ο στίχος-του «Για να γυρίσει ο ήλιος θέλει πολύ δουλειά» πιό παράξενα.

Και ένας άλλος ποιητής μιλούσε —«Ομπρός βοηθάτε να σηκώσουμε τον ήλιο πάνω απ' την Ελλάδα». Αλλά ήταν Σικελιανός αυτός. Και καλά να πάθει (έκανε τον ποιητικό στίχο και έργο-του - όπλο με διαρκώς αγωνιστικό παρόν) που δεν πήρε το Νόμπελ και μήτε Ακαδημαϊκός έγινε...

Μ' άλλα λόγια, η υποκρισία και η απάτη αποτελούν το υπόβαθρο της ποίησης του Ελύτη.

3) Σχετικό με τον «επολιτικισμό» του Ελύτη, υπάρχει το λαϊκό παροιμίο: «κατά το κεφάλι και η σκούφια», που ταιριάζει και: κατά τον ποιητή και η κριτική —στον Αλ. Αργυρίου. Πού γράφει (στο «Βήμα») —«Αναγνώστες της ποίησης περιμένουν απ' αυτήν να επιτελεί χρέη που δεν της ταιριάζουν: να υπηρετούν το λαό. Ποιό λαό?».

Πιστεύω, αν μία ποίηση που δεν υπηρετεί το λαό, αντίθετα τον αποπροσανατολίζει, τον

υπονομεύει αισθητικά, θολώνει τα οράματά-του, είναι του Ελύτη. Των κάθε είδους Ελύτηδων, και των κριτικών σαν τον κ. Αργυρίου.

Ο απολογητής (ελεεινής μορφής) του Νόμπελ και εξιδανικευτής της ποίησης του Ελύτη (εΒήμα 21.10.79).

Στη συνέντευξή-του (εΒήμα 24.12.78) ο Ελύτης εκφράζεται —εξε μένα η πίστη στον ελλητισμό είναι κάτι άλλο. Συνυφασμένο με την παράδοση. Αλλά και εδρακωμένο στο παρόν».

Και αντιγράφουμε απ' τον Γκώργο Θεοδοκό (εΒήμα 31.10.85) για τον Ελύτη —«Κινείται απ' αρχής τελειώς έξω απ' την ελληνική ποίηση και χωράς κανένα δεσμό με τις ποιητικές-μας παραδόσεις».

Αναφορικά με το σημείο «Αλλά και εδρακωμένο στο παρόν».

Ο Π. Σπανδωνίδης στα «κριτικά δοκίμια», γράφει για τον Ελύτη —«Ενώ σημαίνουν οι ώρες

για την ανακάλυψη του νέου προορισμού της Τέχνης γυρνάει πάλι στην αγωνία της μορφής... σε μία εποχή τραγική σαν την κατοχή και τους μετέπειτα χρόνους και ζητάει αυτή τη μορφή σε μια γραφική λογοραπτία, απεγνωσμένου φόρτου».

Ο Μηνάς Δημάκης («Ποιητική Τέχνη» τ. 18) γιά το βαρύγδουπο ποίημα του «Ανθυπολοχαγού της Αλβανίας» —«...είναι από τα αδύνατα ποιήματα του Ελύτη, απέχει από του να θεωρηθεί το αντιπροσωπευτικό ποίημα του αλβανικού έπους... η μεγάλη κραυγή για την αιώνια μοίρα του ελλητισμού δεν ακούστηκε».

Συνοψίζοντας: αγωνία της μορφής και μορφοθηρία (Σπανδωνίδης), κανένα δεσμό με την παράδοση (Θεοδοκό), εφωπραγματικός, απροβλημάτιστος (Δημάκης - Σπανδωνίδης).

Δεν θα συναντήσουμε την ελληνικότητα στην ποίηση του Ελύτη. Και λέγοντας έτσι, μιλάμε για πλαίσια προβληματισμού και αναζήτησης από στοιχεία της παράδοσής-μας που αντιστοιχούν και αποκρίνονται σε σημερινούς τρόπους και καταστάσεις κοινωνικής και εθνικής ζωής και συνείδησης της εποχής.

Αναφορικά με τη μορφή. Αντιγράφουμε, από «Τα χαμένα όνειρα» του Μπαλζάκ —«Και τι είναι τέχνη; Τίποτα περισσότερο από συμπυκνωμένη φύση. Αλλά αυτή η συμπύκνωση δεν είναι ποτέ μορφική. Αντίθετα είναι η όσο μεγαλύτερη εντατικοποίηση του περιεχομένου, της κοινωνικής και ανθρώπινης ουσίας μιάς κατάστασης».

Στη διαθήκη - καταστατικό του Νόμπελ αναφέρεται σαν κριτήριο απονομής: για τη σημαντική πνευματική προσφορά στην ανθρωπότητα, η επίδραση των έργων ή ενός έργου του υποψήφιου στην εποχή-τους.

Από την άποψη αυτή, ο Ελύτης (και μερικοί ξένοι που το πήραν) δεν είναι η έκφραση συνείδησης της εποχής σαν έργο και δημιουργός. Προέκταση του εαυτού το έργο-τους. Ζωή αντίξια του έργου και δικαίωσή-του, επίδραση στην εποχή». Όπως του Σικελιανού, Βάρναλη κ.ά.

4) Στη συνέντευξή-του (εΒήμα 21.10.79) ο Ελύτης δήλωσε —«Όχι δεν πρόκειται να αλλάξει ο Ελύτης που ξέρατε με το Νόμπελ που πήρε».

Σύμφωνοι, ακριβώς γι' αυτό το πήρε. Και

ακριβώς επειδή δεν άλλαξαν δεν το πήραν οι πρό πάνω ποιητές-μας που βρίσκονται διαμετρικά αντίθετοι με τον Ελύτη.

Που στάθηκαν δίπλα στο λαό, στις δοκιμασίες-του. Τον πόνεσαν και τον τραγουδούσαν γι' αυτό τους αγάπησε και τους διατηρεί στη μνήμη-του σαν πνευματικές και κοινωνικές αξίες αγωνιστικά σύμβολα κοινωνικού κι αντιστασιακού αγώνα.

Η ποίηση του Ελύτη και η αντίληψή-του για τον αληθινό προορισμό-της βρίσκεται έξω, ξένη και μακριά απ' το λαό και τους κοινωνικούς αγώνες του. Απ' τα αισθήματα, τις ανάγκες και το ενδιαφέροντά-του.

Απ' αυτό που γράφει ο Μπρέχτ —«Ο συγγραφέας ενσαρκώνει στα γραφτά-του την ψυχή του λαού. Μάχεται για την ελευθερία του λαού, το μέλλον-του, την ανύψωσή-τους».

Και όπως γράφει ο Ε. Π. Παπανούτσος (εΒήμα 8.7.79) —«Επισημαίνει τις αθλιότητες προαναγγέλλει τους κοινωνικούς σεισμούς, υψώνει τον επαναστατικό πυρετό... είναι παρών ο λειτουργός της Τέχνης, ο βάρδος, ο μάστορας, ο τραγουδιστής».

Αντίθετα ο Ελύτης όπως γράφει ο Μάριο Βίττι (εΒήμα 9.12.79, εοι στόχοι του ποιητή) —«...Ευαγγελιζόμενος την ιδιωτική ηθική της ηδονής και καταλογίζοντας στα μαζικά κινήματα μία δεοντολογία και μία αρχή υπελεμότητας με στόχους υλικούς που τελικά δεν θέτουν στη διάθεση του ατόμου κανένα ουσιαστικό όφελος».

Η υπογραμμισμένη φράση «ευαγγελιζόμενος την ιδιωτική ηθική της ηδονής» μας θυμίζει τη φράση του Μ. Αυγέρη για τον Αντρέ Ζιντ (Βραβείο Νόμπελ) —«ο ηθικολόγος της ανηθικότητας, ο κήρυκας της πνευματικής και ηθικής αστάθειας» (το έχουν φαίνεται μερικά Νόμπελ...).

Ένας αριθμός απ' αυτούς που ασκούν το λειτουργήμα της κριτικής παίζουν το φαινόμενο του φεγγαριού. Δείχνουν τη φωτεινή και κρύβουν τη σκοτεινή όψη έργου και δημιουργού. Η κριτική αυτή πάσχει από έλλειψη υπευθυνότητας και κριτηρίου, της λείπει ο θαρραλέος έλεγχος κ' η αποκάλυψη η εντιμότητα πνεύματος. Τελικά καταντάει φλύαρη μέχρι υβριστική (εΠοιά λαό;). Γίνεται δειλή και μπαίνει στους κανόνες του παιχνιδιού (σκοπιμότητα, ιδιοτέλεια, δουλική υμνολογία).

Συνοψίζοντας. Όταν μιλάει ο Ελύτης για απολιτικοποίηση της ποίησης αντιφάσκει προς εαυτόν όταν εκφράζεται —«δεν ανήκω πουθενά... καμιά πολιτική παράταξη δεν με εκπροσωπεί... δεν είμαι αυτό που κάνουν πολιτική πράξη γράφοντας ποίηση... η αποβλάκωση των νέων απ' την πολιτική καθοδήγηση... η αποχή απ' τους κοινωνικούς αγώνες "το χρέος κάθε ανθρώπου"» όχι μόνο δεν κάνει πολιτική αλλά επεμβαίνει στην πολιτική έμμεσα και υποκριτικά.

Ο Μάξ Φρίς στο «Ημερολόγιό-του (εΠροσέωση Τέχνης» Σεπτ. 1962) γράφει κατηγορηματικά —«Όποιος κρατάει πολιτική ουδετερότητα έχει κάνει την εκλογή-του που τόσο πεισματικά θέλει να αποφύγει: εξυπηρετεί το κόμμα που κυβερνά».

β) Ένα σημείο στη συνέντευξη του Ελύτη («Βήμα» 24.12.78) είναι χαρακτηριστικό — «Μας ζηλεύουν οι γείτονές-μας ή μας φοβούνται και δεν εννοούν να μας αφήσουν να σηκώσουμε κεφάλι απαξάπαντες οι Δυτικοί» (απορία-μας — στους «απαξάπαντες δυτικούς» κ' οι υπερατλαντικοί;...).

Περιμένουμε να μας πει γιατί μας φοβούνται, γιατί και σε τι μας ζηλεύουν οι γείτονές-μας (για τους δυτικούς, τα ξέρουμε καλύτερα απ' αυτόν...).

Από καλούς γείτονες, με σχέσεις ειλικρινούς φιλίας, αμοιβαίας κατανόησης και ισότιμης συνεργασίας δεν έχεις να φοβηθείς μήτε σαν λαός, μήτε σαν έθνος. Μιλάμε για τις γειτονικές σοσιαλιστικές χώρες.

Όμως, πού στηρίζεται ο χρησμός του Ελύτη —ότι μας ζηλεύουν. Μήπως για την εφιαλτική μόλυνση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος; Τα ναρκωτικά που σαν καρκίνος απλώνεται η χρήση-τους στη νεολαία-μας; Τα τροχαία δυστυχήματά-μας που μόνο στα δυό χρόνια 1977 - 1978 οι νεκροί φτάσαν τους 2.357; (Ε.Ρ.Τ. 31.7.80). Μήπως για το εύκολο και γρήγορο κέρδος από κλοπές και διαρρήξεις που ο τύπος καθημερινά μας πληροφορεί; (η «Μακεδονία» 30.7.80 —από τέσσερες κλοπές και διαρρήξεις σε χρυσαφικά και γούνες και χρήματα σύνολο 2.220.000. Στις 31.7.80, σύνολο 731.500, από 8 διαρρήξεις και κλοπές). Άσε και τα παρεπόμενα προϊόντα του αμερικάνικου τρόπου ζωής... Τι άλλο μένει να «μας ζηλεύουν»; Τους εμπρησμούς δασικών εκτάσεων για οικοπεδοποίηση; Την αρχαιοκαπηλεία;

β) Σύμφωνα όμως με την αντίληψη του Ελύτη, περί ωφελισμού (πραγματισμός) ό,τι το κριτήριο της πράξης, της αλήθειας καθορίζεται απ' το όφελος ή το κέρδος που αποφέρει, και σε σχέση με τη δήλωσή-του για τους γείτονές-μας τα πράγματα αλλάζουν. Αντιγράφουμε τα λόγια του («Βήμα» 21.10.79) — «Με ειδοποίησαν πως στη Ρουμανία γίνεται καλή δουλειά, στην Πολωνία και στη Βουλγαρία... ετοιμάζουν στις ανατολικές χώρες να μεταφράσουν τα έργα-μου» (αυτά δηλώνει και καμαρώνει).

Ένα Νόμπελ φέρνει πολλά! Και ο Ελύτης — «Ανέκαθεν ήμουν αντίθετος με τη βράβευση των ποιητών... για το Νόμπελ κινδυνεύω να φανώ ασυνεπής» («Νέα» 21.10.79).

Εδώ μας θυμίζει, έναν άλλο νομπελοποιημένο. Τον Σαούλ Μπέλλου (Νόμπελ 1978) όταν δήλωνε — «Δεν κάνει καλό το Νόμπελ σ' εμάς τους Αμερικανούς».

Όταν ένα χρόνο αργότερα, το πήρε (191 χιλιάδες δολάρια) διαπίστωσε πως το Νόμπελ κάνει καλό και φάνηκε κι αυτός... ασυνεπής.

7) Και νομπελοποιημένος πιά ο Ελύτης συμβουλεύει — «Ας νοιώσουν οι νέοι πως κάνοντας σωστά και σεμνά τη δουλειά-τους θα αναγνωριστούν» («Μακεδονία» 19.10.79).

Και προσπαθεί να πείσει (μαζί και τον εαυτό-του) για τη μη σκοπιμότητα της απονομής του Νόμπελ — «είδου όμως όλα αυτά είναι μύθος... γιατί δίνει σημασία στην ποιότητα» («Μακεδονία» 20.10.79).

Αυτά (και πάλι) μας θυμίζουν το βιβλίο με τίτλο

«Το βραβείο», του αμερικάνου Ίρβινγκ Ουάλλας, που δημοσίευσε η «Καθημερινή» 1964-65, σε συνέχειες. Ένα ρεζιλέμα του Νόμπελ και χαριστική βολή στις αυταπάτες, «ότι δίνει σημασία στην ποιότητα» (ο Ελύτης).

Γράφει για τον ήρωά-του, Άντριου Κραϊγκ, που το πήρε:

«Γιατί θαρρείς πως πήρες το Νόμπελ-σου... γιατί είσαι σπουδαίος... γιατί είσαι ο καλύτερος... γιατί είσαι ο κορυφαίος; Τίποτε δεν είσαι κι αυτό το ξέρουν στο Νόμπελ κι όλοι στη Σουηδία. Θέλησαν να σε χρησιμοποιήσουν αυτό είναι όλο, αυτή είναι η αλήθεια... Τράβα λοιπόν στο σπιτάκι-σου με τα λεφτά και τον τίτλο και μη καλοτυχίζεις τον εαυτό-σου!»...

Η φράση του Ι. Ουάλλας «θέλησαν να σε χρησιμοποιήσουν αυτό είναι όλο» δικαιώνεται και επαληθεύεται. Το «Ελεύθερο Πνεύμα» (τ. 35, Γεν. - Φλεβ. - Μάρτη 1980) δημοσιεύει γράμμα του μετανάστη Χ. Μπέτζελου, για την υπογραφή του Ελύτη, με άλλα 9 Νόμπελ, σε επιστολή-τους στον Μπρέζνιεφ, για τη χορήγηση άδειας στο Ρωσσοεβραίο Λοζάνσκι, να πάει στο Ισραήλ.

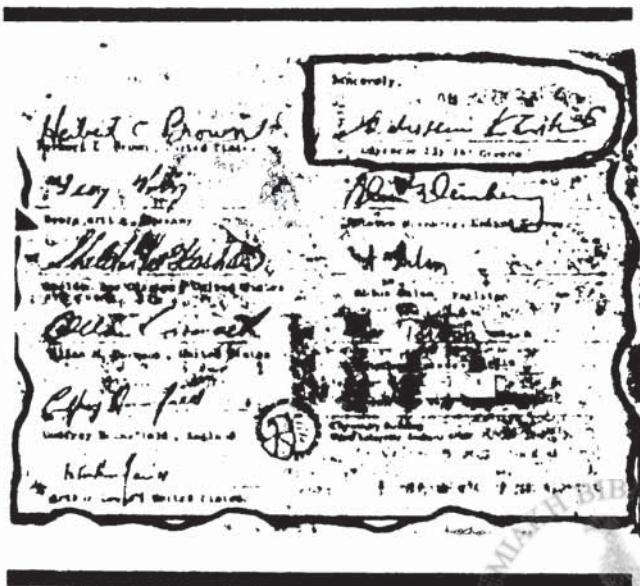
Τελικά η άδεια δόθηκε κι αυτός έφυγε στις ΗΠΑ, εγκαταλείποντας τη γυναίκα και την κόρη-του στη Σοβιετική Ένωση!...

Ουδέτερος και απολιτικός λοιπόν ο νομπελοποιημένος Ελύτης στις 21.10.79 («Βήμα») και στις 14.12.79 βάζει την νομπελική υπογραφή-του στην επιστολή, που έγινε λόγος, και δημοσίευσε η συντηρητική σουηδική εφημερίδα «ΕΞΠΡΕΣΣΕΝ» (Δες και «Ελευθεροτυπία» 18.1.80).

Κι ας πάει να λείει — «διαμαρτύρομαι για την τακτική που ζητάει να με εμπλέξει σε τομείς ξένους προς τα ενδιαφέροντά-μου» («Βήμα» 4.1.80).

Πολύ προφητικός αυτός ο Ίρβινγκ Ουάλλας!

Θεσ/νίκη 31-7-80

Η υπογραφή του Ελύτη σε αντισοβιετική επιστολή στη Στοκχόλμη τις 14/12/79 7η κατά σειρά με τους άλλους νομπελίστες κλεισμένη στον κύκλο.

Τεχνοτροπίες και εξέλιξη στη ζωγραφική μετά την Αναγέννηση

Του ζωγράφου Μηνά Χ. Στράτη

Καθώς παρακολουθούμε τον τροχό της Ιστορίας της Τέχνης να γυρίζει και τη διαδοχή των τεχνοτροπιών, παρατηρούμε σημαντικές διαφορές αλλά και ομοιότητες.

Η ζωγραφική της Αναγέννησης, στηρέχτηκε στη μεσαιωνική μικρογραφία, στα βιβρώ, την παλαιοχριστιανική και βυζαντινή ζωγραφική. Αλλά, ενώ η μεσαιωνική τέχνη ήταν θρησκευτική και διακοσμητική, με την Αναγέννηση η ζωγραφική πήρε ένα κοσμικό και ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα. Ο ζωγράφος άρχισε να βλέπει και να αποδίδει τις μορφές πλαστικά, ζωντανά και φυσικά. Τον ενδιέφερε η ομορφιά, η αρμονία, η έκφραση, ο ρεαλισμός, η προοπτική, η διαβάθμιση των χρωμάτων και η φωτιστικότητα.

Η ζωγραφική της Αναγέννησης αν και ασχολήθηκε πολύ με θρησκευτικά θέματα, δεν ήταν αποκλειστικά θρησκευτική. Μεγάλη θέση πήραν οι ιστορικές και οι κοσμικές συνθέσεις. Επίσης το πορτραίτο που ο ζωγράφος προσπαθεί να ζωγραφίσει όχι μόνο τα χαρακτηριστικά του προσώπου, αλλά την ίδια την ψυχή και το χαρακτήρα.

Στην Αναγέννηση δεσπόζουν οι φουσιογναμίες των Μεγάλων Καλλιτεχνών Λεονάρδο Ντά Βίντσι, Μιχαήλ Άγγελου, Ραφαήλ, Τισιανού, Ντιέρερ, κ.ά.

Την Αναγέννηση, τη διαδέχτηκε η περίοδος που γνωρίζουμε ως Μπαρόκ και που σε γενικές γραμμές, περιλαμβάνει τον 17ο και 18ο αιώνα. Στην ευρωπαϊκή τέχνη, μπορεί να πει κανείς ότι είναι ένα «ενδιάμεσο» μεταξύ Αναγέννησης και νεώτερων χρόνων. Θα μπορούσαμε να πούμε πως ήταν η Αναγέννηση «ξεναλαγμένη» από την αρχή, σαν μιά παραπέρα φάση όσων είχαν σιμψει προηγουμένα, σαν μιά ανανέωση της δημιουργικής δραστηριότητας πάνω στις γραμμές που είχαν προηγηθεί σαν μιά δεύτερη περιστροφή του τροχού.

Οι καλλιτέχνες της Αναγέννησης και του Μπαρόκ αντιμετώπιζαν τα ίδια είδη εργασιών. Ξεδιανικειμένες συνθέσεις ανθρώπινων μορφών, που αναπαράστανται σκηνές από τη Βίβλο την κλασική ιστορία και τη μυθολογία.

Στην περίοδο του Μπαρόκ δεν συναντούμε συχνά εκείνη τη λιμική εκλέπτυνση που χαρακτηρίζει την Αναγέννηση. Ο τόνος είναι πιο ανθοστόλιστος και πλουσιότερος σε χρώμα, η υφή και η δομή είναι κι αυτές πλουσιότερες, υπάρχει περισσότερη διακόσμηση, περισσότερο φως και σκιά και λιγότερος έλεγχος. Από την περίοδο της Αναγέννησης ως τα μισά της περιόδου του Μπαρόκ, καλλιτεχνική πρωτεύουσα ήταν η Ρώμη. Αλλά, από την εποχή αυτή και μετά, το Παρίσι πήρε τη θέση της σαν καλλιτεχνική πρωτεύουσα της Ευρώπης. Την εξάπλωση της Τέχνης τη βλέπουμε στην αναπτυξη ή την αναβίωση των εθνικών σχολών στη Γαλλία, Ισπανία, Ολλανδία, Αγγλία, Γερμανία και στην Κεντρική Ευρώπη. Οι χώρες αυτές συνέβαλαν στο Μπαρόκ, πολύ περισσότερο απ' όσο είχαν συμβάλει στην Αναγέννηση, που δέσποζε η ιταλική τέχνη, αν και η προέλευση του Μπαρόκ ήταν επίσης ιταλική.

Στην περίοδο του Μπαρόκ, ξεχωρίζουν οι φουσιογναμίες των Μεγάλων Καλλιτεχνών Πουσσέ, Μπερνίνι, Ρουμπενς, Ρέμπραντ, Βιλάσκεθ, Τιέπολο και Ελ Γκρέκο παρόλο που το στυλ του τοποθετείται στον μανιερισμό, τα τελευταία του έργα από πολλές απόψεις είναι Μπαρόκ στο αίσθημα. Ήταν από τους πρώτους καλλιτέχνες που συνέβαλαν στην εξέλιξη της χαρακτηριστικής του Μπαρόκ ανοδικής κίνησης και που μετέδωσαν συγκίνηση, με το παιχνίδι των πτυχώσεων και με τις εκστατικές εκφράσεις και χειρονομίες.

Παράλληλα προς το Μπαρόκ και εν μέρει σαν αντίθεση προς αυτό, αναπτύχθηκε και ένα κλασικό κίνημα κυρίως στη Γαλλία. Υπήρχε επίσης και μιά τρίτη τεχνοτροπία, ο Ρεαλισμός που συνδέθηκε με καλλιτέχνες όπως ο Καραβάτζο και πολλοί Ολλανδοί ζωγράφοι.

Ο Κλασικισμός του 17ου αιώνα ερχόταν κατά πολλούς τρόπους αντίθετος προς το Μπαρόκ αλλά οι δύο τεχνοτροπίες χαρακτηρίζονταν από την ίδια φροντίδα για την ιδανική μορφή, από τον ίδιο πλιθουρισμό στην έκφραση και στην κίνηση.

Οι κλασικοί καλλιτέχνες αφομοίωσαν κάτι από τις αρετές του Μπαρόκ που αναφέρονταν στη γιοτεινότητα, στο κορεσμένο χρώμα και στον ψυχολογικό ρεαλισμό. Ωστόσο οι κλασικοί καλλιτέχνες, ήταν περισσότερο αφοσιωμένοι στο σεβασμό τους προς την παράδοση. Φρόντιζαν ώστε τα ολοκληρωμένα έργα τους να είναι σύμφωνα προς τις αρχές εκείνες που προέρχονταν από την αρχαία τέχνη, καθώς και την τέχνη της ακμής της Αναγέννησης. Και οι τρεις αυτές τεχνοτροπίες

συνεχίστηκαν με τροποποιήσεις κατά το 18ο αιώνα. Αλλά στις αρχές του 18ου αιώνα, δημιουργήθηκε μία νέα τεχνοτροπία του Ροκοκό, που η σχέση-του προς το Μπαρόκ είχε κάποιες αναλογίες με τη σχέση του μανιερισμού προς την Αναγέννηση.

Το Ροκοκό ήταν ένα εκκεντρικό διακοσμητικό σύστημα, που επινοήθηκε στη Γαλλία γύρω στα 1700 για τον εξωραϊσμό των εσωτερικών χώρων. Γύρω στο 1760, ο Κλασικισμός είχε συγχωνευθεί με το Νεοκλασικισμό και αποτελούσε το χαρακτηριστικό ρυθμό της εποχής, ο οποίος έυπασε την κυριαρχία του Μπαρόκ και δημιούργησε ένα δεσμό με τη νεώτερη εποχή. Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι το δεύτερο ήμισυ του 18ου αιώνα άρχισαν να απορρίπτονται το Μπαρόκ και το Ροκοκό και να εμφανίζεται μία νέα τεχνοτροπία ο Νεοκλασικισμός που στηριζόταν στην αυστηρή μίμηση ελληνικών προτύπων. Αυτή η επιστροφή στις πρώτες αρχές αποτελεί ίσως το βιωματικό χαρακτηριστικό του Νεοκλασικισμού.

Η υπεροχή της αρχαίας Ελληνικής Τέχνης σε σύγκριση με την τέχνη άλλων Εθνών και εποχών, είχε γίνει παραδεκτή από πολλούς καλλιτέχνες και κριτικούς, παρά το γεγονός ότι η γνώση της ελληνικής τέχνης κατά την εποχή εκείνη ήταν ακόμα περιορισμένη και συγκεχυμένη. Με λίγα λόγια, η απλότητα της μορφής και η καθαρότητα του περιγράμματος έγιναν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Νεοκλασικής ζωγραφικής και γλυπτικής και αργότερα της αρχιτεκτονικής.

Από την τάση αυτή προήλθαν πολλά έργα της εποχής εκείνης, όπως ενδεικτικά θα αναφέρουμε τις «αγνές» προκλητικές κοπέλλες στους πίνακες του Βιέν που έχουν τίτλους, όπως: «Ελληνίδα Αρχόντισσα στο λουτρό» και οι ντροπαλές νύμφες και Βακχίδες του Φαλκονέ και του Λλοντιόν, όπως και στον πίνακα του Νταβίντ «οι γυναίκες των Σαββίνων», που ο ίδιος ο καλλιτέχνης χαρακτήρισε «ελληνικό».

Η Νεοκλασική περίοδος παρά τη φροντίδα-της για την αρχαιότητα ήταν η πρώτη ύστερα από το Μεσαίωνα που διατύπωσε αισθητικές θεωρίες οι οποίες απελευθέρωσαν την τέχνη από την κλασική παράδοση. Αυτή τη φορά η αποδέσμευση είχε ένα χαρακτήρα σχεδόν μόνιμο, διότι οι μετέπειτα κλασικές αναβιώσεις όπως στις αρχές του 20ού αιώνα ήταν μεμονωμένες και πρόσκαιρες μέσα σ' ένα αντικλασικό ρεύμα.

Το 1865, εκτέθηκε στο «Σαλόν» των Παρισίων ο πίνακας του Μανέ «Ολυμπία» που ο ίδιος θεωρούσε το αριστούργημά-του. Ένα γυμνό σε στάση ανακλίσεως. Κι όμως η «Ολυμπία» κατακρίθηκε με φανατισμό και την αποκάλεσαν αισχρή, επειδή δέν ερέθιζε τις αισθήσεις με «παινιγμούς λαχταριστής σάρκας. Την αποκάλεσαν άσχημη, γιατί της έλειπαν οι κολακευτικές διαβαθμίσεις των τόνων. Η κατακραυγή που προκάλεσε αυτός ο πίνακας, οδήγησε σε ένα νέο ψυχρότερο σημείο τις σχέσεις του κοινού με τους ζωγράφους.

Για τον Μανέ, που επιθυμούσε έντονα την επίσημη αναγνώριση και το δημόσιο σεβασμό, η δοκιμασία ήταν καταθλιπτική και απογοητευτική, αλλά είχε όμως το αποτέλεσμα να θεωρηθεί επαναστάτης και να σχηματιστεί γύρω-του ένας κύκλος από νεότερους ζωγράφους που τον έβλεπαν σαν έναν τολμηρό ήρωα. Αυτός ο κύκλος αποτελέστηκε από τους ζωγράφους Ρενουάρ, Μονέ, Πισσαφό και Σισλέ.

Εκτός από τις διαφορές που προέκυπταν από την ιδιοσυγκρασία του καθενός, κοινή επιδίωξη-τους ήταν, να παρουσιάζουν τον οπτικό χαρακτήρα των τοπίων και των άλλων θεμάτων που ζωγράφιζαν αποκλείοντας κάθε άλλη πλευρά της πραγματικότητας. Ο Μονέ είτε κάποτε, πως ήθελε να γεννηθεί τυφλός και ν' αποκτούσε βαθμιαία την όρασή-του ώστε να άρχιζε να ζωγραφίζει χωρίς να ξέρει τι ήταν τα αντικείμενα που ζωγραφίζει.

Οι μπρεσσιονιστές έφεραν στη ζωγραφική μία λατρεία προς το φως και μία ακατανίκητη απουτροπή προς το μαύρο, δίνοντας έτσι στα έργα-τους τέτοια λαμπρότητα που την εποχή εκείνη, φαινόταν ανυπόφορη.

Στις εκθέσεις των μπρεσσιονιστών μετείχε και ο Ζώρζ Σερά, που ανέπτυξε μία επιστημονικά ελεγχόμενη παραλλαγή του Ιμπρεσσιονισμού, γιατί είχε μελετήσει βιβλία για το χρώμα, την οπτική και για τις ψευδαισθητικές ιδιότητες των στοιχείων της ζωγραφικής. Ενώ οι μπρεσσιονιστές διάλεγαν υλικά που μπορούσαν να μοιάζουν με τα χρώματα που είχαν μπροστά-τους (Ο Σερά ανέλυε κάθε χρωματικό φαινόμενο στα συστατικά-του χρώματα και τα παρίθιτε το ένα πλάι στο άλλο σε στίγματα απο πρωτεύοντα και δευτερεύοντα, ώστε να συγχέονται στο μάτι. Τη διαδικασία αυτή, την αποκαλούσε: «οπτική ανάμιξη», που σχημάτιζε έτσι μία ιδιαίτερα ζωηρή αναπαράσταση του πρωτότυπου χρωματικού συμπλέγματος. Η μέθοδος αυτή έγινε γνωστή με το όνομα «Ντιβίζιονισμός» (κατακερματισμός) και αργότερα «πουναντιλισμός».

Η ομάδα αυτή που σχηματίστηκε γύρω από τον Σερά (κυρίως οι Σινιάκ, Κρός και Λιζ) ονομάστηκαν νεοίμπρεσσιονιστές. Σαν νεοίμπρεσσιονιστές, χαρακτηρίζονται συνήθως και οι: Σεζάν, Γκωγκέν, Σερά και Βάν - Γκόγκ.

Στις αρχές του 19ου αιώνα το πρώτο επαναστατικό κίνημα που εμφανίστηκε ήταν ο

«Φωβισμός». Ο Ανρὺ Μαιτίς και μιά ομάδα φίλων που περιλάμβανε τους: Ντεραίν, Βλαμιέγκ και Ρουκό, έλαβαν μέρος στην παρισινή έκθεση του 1905 με μιά σειρά πινάκων που χαρακτηρίστηκαν «βάρβαρες και απλοϊκές μοντέρνες, ενός παιδιού που παίζει μ' ένα κοντίμπογιές». Τα ζωγρά και αφίσκα χρώματα ήταν ένα από τὰ χαρακτηριστικά του Φωβισμού, που άπλωνε τις ριζες-του στον Λιρακό Ντιφιζιονισμό του Σινιάκ και τον Γκρός, τη διακοσμητική χρήση, επιπέδων επιφανειών από ανεικονικά χρώματα του Γκωγκέν και στην αδρή, παράφορη χρησιμοποίηση του χρωματικού υλικού που συνδέεται με τον Βάν-Γκόγκ.

Σχεδόν σύγχρονοι με τους νεοιμπρεσιονιστές είναι η ομάδα των «Λαμπιέ». Γύρω από τον Εμίλ Μπερνάρ και τον Σεριζιέ διαμορφώνεται μιά ομάδα που αποτελείται από τον Μωρίς Ντενί, τον Βυγιάρ, τον Ρουσσέλ, τον Μονάρ και τον Βαλοτόν. Οι ζωγράφοι αυτοί παίρνουν από τον Γκωγκέν τις επίπεδες φόρμες-του που τις περικλείνει μιά μελανή γραμμή και τα θαμπά-του χρώματα. Αυτονομάστηκαν «Ναμπιέ» από την εβρέικη λέξη που σημαίνει προφήτης, για να δείξουν πως ήθελαν να ανανεώσουν τη ζωγραφική, καθώς οι προφήτες την πίστη του Ισραήλ.

Από τους Λαμπιέ και ύστερα η παραδοσιακή προοπτική, αυτή που δίδασκαν παντού από τον καιρό της Αναγέννησης, εγκαταλείπεται οριστικά και οι «Ναμπιέ» διατύπωσαν τον ορισμό του ζωγραφικού πίνακα, έναν ορισμό που ισχύει για όλη τη μοντέρνα τέχνη: «Να θυμάσαι πως —προτού να είναι μιά γυμνή γυναίκα, ένα πολεμικό άλογο ή ένα οποιοδήποτε επεισόδιον— ένας πίνακας είναι κατ' ουσία μιά επίπεδη επιφάνεια, σκεπασμένη με χρώματα συνταιριασμένα με κάποια τάξη».

Ο Ισπανός ζωγράφος Πάμπλο Πικάσο που εγκαταστάθηκε στο Παρίσι το 1904 ανάπτυξε μιά προσωπική τεχνοτροπία με συνθέσεις σχεδόν μονόχρωμες που χαρακτηρίζουν δύο περιόδους της τέχνης-του, τη «Γαλάζια» και τη «Ρόδινη». Αναζητώντας φόρμες πιά σχηματοποιημένες, και επηρεασμένος από τον Σεζάν και τη νέγκρη τέχνη, που μόλις την είχαν ανακάλυψει, προσανατολίζεται μαζί με τον φίλο-του τον Μπράκ σε μιά τέχνη πιά στοχαστική που ονομάστηκε Λυβισμός. Αγνόησαν τα προαίτημα του χρώματος, κάνοντας συνθέσεις σχεδόν μονόχρωμες και έστρεψαν την έρευνά-τους στη φόρμα και το μελετημένο χιτίσμο, καταργώντας το προοπτικό βάθος, σπαζόντας τα περιγράμματα των αντικειμένων και τα ίδια αντικείμενα σε επίπεδα και απλές φόρμες υποτάσσοντάς-τα στη γεωμετρία. Τα πιά άσημα θέματα, μιά νεκρή φύση, ένας άνθρωπος, γίνονται το πρόσχημα για πίνακες όπου ο καλλιτέχνης αναλύει, αποσυνθέτει και ανασυνθέτει τις φόρμες, τα περιγράμματα, τους όγκους μέσα σε μερικές γραμμές και μερικά τμήματα κύκλου. Άάποτε προσθέτουν στα έργα-τους απροσδόκητα υλικά με τη μέθοδο του κολλάζ: Λομμάτια από χαρτιά τοίχου (ταπετσαριές) από εφημερίδες, από φωτογραφίες και από χαρτόνι.

Στην Ιταλία εμφανίστηκε ένα συγγενικό κίνημα, που διαφώνιζαν τις χαρές του Φουτουρισμού. Με τον όρο αυτό εννοούσαν την ενθουσιώδη παραδοχή της τεχνολογίας. Το Μανιφέστο των φουτουριστών ζωγράφων, αποκέρυττε το παρελθόν και υποστήριζε την πρωτοτυπία και την τόλμη και δέχτηκαν την πραγματικότητα της κίνησης σαν κάτι που έρχεται σε αντίθεση, με την τεχνητή κατάσταση της ηρεμίας κι έτσι δέχονταν την αλληλεπίδραση ή την αμοιβαία διεύθυνση, όλων των πραγμάτων που μας περιβάλλουν.

«Οι ζωγράφοι μας έδεχναν πάντα πράγματα ή πρόσωπα που βρίσκονται απέναντι-μας. Εμείς θα τοποθετήσουμε το θεατή στο κέντρο της εικόνας». Την καθοδήγηση τη δανείστηκαν από τον Ντιφιζιονισμό και τον Λυβισμό που ήταν πιά κατάλληλος για την απόδοση της αλληλοδιεύθυνσης των πραγμάτων, την κίνηση του αντικειμένου, του καλλιτέχνη και του θεατή. Οι σημαντικότεροι καλλιτέχνες του κινήματος ήταν: Οι Μποτοζόνι, Σερερίνι, Καρά και Μπάλα.

Στις αρχές επίσης του 20ού αιώνα ξέσπασε ένα άλλο κίνημα στη Γερμανία που έγινε γνωστό με τον όρο Έξπρεσιονισμός που αντιπροσώπευε την αναβίωση του άγχους και της απαισιοδοξίας του Βορρά, που επέτειναν, την εποχή εκείνη οι ταραγμένες συνθήκες της γερμανικής κοινωνίας. Ο Έξπρεσιονισμός, προσπάθησε να μεταφέρει την τέχνη από τον κόσμο της πραγματικότητας στον κόσμο του πνεύματος. Στο Μόναχο ταυτόχρονα σχηματιζόταν μιά άλλη, ομάδα από το Ρύσοο Καντίνσκι που τόνιζε ότι ο εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου αποτελεί την αληθινή πηγή της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Από αυτό το κίνημα με πρωταγωνιστή τον Καντίνσκι ήλθε η πραγματική απελευθέρωση που απ' αυτή γεννήθηκε η ανεικονική τέχνη.

Ένα διαφορετικό τρόπο επιστροφής στον ορατό κόσμο προσέφεραν τα τελευταία χρόνια οι οπαδοί της «Πόπ Άρτ» καλλιτεχνικού κινήματος που είναι γνωστό σαν νέος Ρεαλισμός ή και με άλλα ονόματα και ο τροχός της Ιστορίας ασταμάτητα γυρίζει. Σήμερα ο καλλιτέχνης είναι υποχρεωμένος να βρει το δρόμο-του μέσα στην καλειδοσκοπική ζούγκλα της σύγχρονης τέχνης.

Η συμβατικότητα της εποχής-μας είναι να φαίνονται οι καλλιτέχνες μοντέρνοι. Είκολοότερο

Διήγημα

Ένας καινούριος κόσμος

Του Ζαφείρη Στάλιου

(Κάπου στην Ασία)

-- Ένα τσιγάρο;
 - Ναι.
 Έβγαλε από την πάνω τσέπη της στρατιωτικής του μπλούζας ένα ζουλιγμένο κουτί, το άνοιξε μπροστά του. Είναι το μόνο που μου έμεινε, είπε. Η τελευταία μοιρασιά έγινε πριν μία εβδομάδα.
 Ο άλλος κούνησε τους ώμους του. Τα δικά μου τέλειωσαν από προχθές, έκανε.
 -- Σου πονά το χέρι;
 Κατέβασε το κεφάλι του.
 - Αρκετά... Και φοβούμαι μήπως κακοφορμίσει. Έχει αρχίσει να πρίζεται...
 - Πότι 'ες ν' ανοίξει ο δρόμος; Είναι τώρα πέντε μέρες που μας έχουν κόψει. Τίποτα δεν έχει περάσει...
 - Όσα ξέρεις τόσα ξέρω... Σήμερα το πρωί στο τηλέφωνο, όταν εσύ είχες πάει για να φέρεις νερό, ο λοχίας μου έλεγε από τη βάση πως όπου και να είναι οι δικοί μας θα σπάσουν τον κλοιό, θα μπορέσουν να περάσουν...
 - Του είπες για ενισχύσεις;
 - Ναι.
 - Του είπες πως έχουμε μείνει μονάχα δυό;
 - Του το είπα.
 - Και τι σου απάντησε;
 - Πως μόλις μπορέσει θει μας στείλει κι άλλους.
 - Και τ' αεροπλάνα;
 - Έχουν να φωνουν κάμποσες μέρες.
 Ψηλά κατά το βοριά ακούστηκε μία κανονιά.
 Ένας υπόκωφος κρότος. Ύστερα πιά κοντά, δεξιά τους ένα πολυβόλο άρχισε να χτυπά.
 - Λες να μας ριχτούν πάλι;
 -- Από την τελευταία τους επίθεση δεν ξαναφαινηκαν. Νομίζω πως τραβήχτηκαν πέρα από την κορυφογραμμή. Τώρα και συρταντισοχτώ ώρες ουτε μία περιπόλο δεν έχουν βγάλει.
 Τι γίνονται οι τραυματίες τους,
 Ο τελευταίος, αυτός που είναι πιά κοντα μας, στα πόδια του λίκου, φαίνεται πως πέκινε χθες το βράδυ. Πριν βγει το φεγγαρι τον άκουσα που βόγγαγι για τελευταία φορά
 -- Και ο δικός μας,
 - Από την ώρα που χτυπήθηκε ουτε κουνιέται, ουτε μιλά. Πριν που κατέβηκα στο αμπρι ήταν κίτρινος σαν πεθιμένος. Σχεδόν δεν είχε σφυγμό. Από στιγμή σε στιγμή μπορεί να πεθάνει.
 Λώπασαν, στήριξαν την πλάτη τους στο χαρακώμα. Τράβηξαν δυό τρεις γρήγορες ρουφηξιές. Το βλέμμα τους αδιάφορο ακούμπησε τριγύρω

τους. Κοίταξαν το δάσος, καμιά διακοσαριά μέτρα πίσω-τους, τα χοντρά κλαδιά των δέντρων, τα φρεσκοβαμμένα φυλλώματά τους. Ένα όρνιο μ' απλωμένες τις φτερούγες του ζυγιάζονταν ψηλά. Στα χείλη της τρύπας τους φύτρωναν λίγα λουλουδία... Μερικά πουλιά τιτίβιζαν χαρούμενα...

- Είναι άνοιξη, είπε.
 - Ναι, είναι άνοιξη!
 - Καλύτερα να μ'ην ήταν.
 - Γιατί το λες;
 - Είναι κρίμα να πεθαίνει κανείς αυτή την εποχή!

Μιά παύλα. Κοιτάχτηκαν για λίγο.

- Είχες γράμμα από τους δικούς σου; ράτησε.
 - Ναι πήρα προχθές.
 - Τι σου γράφουν;
 - Έχουν δυσκολίες. Ο γέρος αρρώστησε. Είναι πωμένος για καλά. Τώρα που έφυγα δεν έχουν δουλειά. Η μάνα μου, με κόπο τα βγάξει πέρα μοναχή της. Λιγόστεψαν πολύ στο σπίτι τα λεφτά... Μ' αυτή την κατάσταση άλλοι βγάσουν εκατομμύρια κι άλλοι κοντεύουν να χάσουν κι αυτό το ίδιο τους το ψωμί!...

Ο άλλος κούνησε το κεφάλι του.

- Και στο δικό μου σπίτι έτσι είναι, είπε. Και σ' άλλους πολλούς μέσα στο λόχο. Όλοι μας έχουμε δυσκολίες, όλοι παραπονιούνται, όλοι διαμαρτύρονται...

- Και τι μπορούν να κάνουν;

- Δεν ξέρω τίποτα. Μα είναι άσχημο πράγμα ο πόλεμος, πολύ άσχημο. Είναι σαν μία σαπίλα, σαν μία πληγή που μάζεψε πύο. Κάτι πρέπει ν' αλλάξει σ' αυτόν τον κόσμο... Δεν πρέπει να γίνονται πιά πόλεμοι...

Μιά πτυχή χαράχτηκε στην άκρη των χειλιών του. Μιά ανεπαίσθητη περιφρόνηση.

- Κάπως δύσκολο είναι... Δε γυρεύεις πολλά πράγματα... Θα περάσουν πολλά χρόνια για να φτάσουμε εκεί...

- Τι σημασία έχουν τα χρόνια. Είτε είναι πολλά, είτε λίγα. Πρέπει μιά μέρα να μη σκοτωνόμαστε πιά. Να μη σφαζόμαστε σαν κανίβαλοι. Αν δεν μπορούμε για μας πρέπει να κάνουμε κάτι για τα παιδιά μας, για την άλλη γενιά.

Τον κοίταξε ειρωνικά.

- Δεν ήξερα πως είσαι ιδεολόγος... Βλέπω πως νιάζεσαι τώρα και για το μέλλον.

- Κορόιδευε εσύ... Κι όμως κάτι πρέπει να γίνει, κάτι πρέπει ν' αλλάξει. Νομίζω πως είναι μιά ανάγκη, μιά πραγματική ανάγκη. Σκέφτομαι μερικές φορές πως πρέπει να γίνει μιά επανάσταση, μιά παγκόσμια επανάσταση, που δεν θα είναι σαν κι αυτές που έγιναν μέχρι σήμερα. Κάτι πιά μεγάλο, πιά γενικό, πιά αληθινό, πιά σίγουρο. Κάτι που θ' αγγίξει τις πιά βαθιές ρίζες μας, που θα μας αγκαλιάζει ολόκληρους, και που θα νιάζεται για τον καθένα μας, όποιος κι αν αυτός είναι πραγματικά...

όμως είναι να σε ονομάσουν μοντέρνο, παρ'α καλόν.

Εκείνο που μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα είναι το εξής: Πως, ένα έργο τέχνης, διν γίνεται τυχαία. Θέλει αγάπη, θέληση, γνώση και μαστοριά. Θέλει να συνιργάζονται ταυτόχρονα σωστά και καλοζυγισμένα, μάτι, χέρι, μυαλό και αίσθημα. Ένα έργο τέχνης πρέπει να είναι ένας ύμνος προς την αλήθεια, το δίκιο, τη φύση και τον άνθρωπο.

Αισθάνομαι μερικές φορές πως θέλω να ελευθερωθώ, να φύγω, να σπάσω ό,τι με δένει με τον κόσμο-μας, με τις κοινωνίες-του, να κόψω τις γέφυρες, να ξεχάσω ότι έχω ζήσει, να πετάξω ό,τι έχω μέσα-μου, σαν το φίδι που πετά το κουκάμισό-του και μαζί μ' αυτό ό,τι άλλο είναι απάνω-του. Αισθάνομαι πως υπάρχει μιιά λύτρωση, μιιά λευτεριά, πολύ διαφορετική απ' αυτήν που λένε σήμερα λευτεριά, και που γρήγορα θα κερδηθεί. Αν δεν θέλουμε, ολόκληρος ο κόσμος να βουλιάξει.

- Και ποιος θα τα κάνει όλα αυτά.
- Εγώ, εσύ, εμείς, με όλους τους άλλους.
- Και πως θα γίνουν; Δεν είναι ευκολα

πραγματα αυτά. Μια επανάσταση και μαάλιστα μια τέτοια επανάσταση χρειάζεται προετοιμασία, οργάνωση... Και ύστερα σύμφωνα μ' αυτά που λες, μ' αυτά που καταλαβαίνω, απ' αυτά που λες, αυτοί που θα τολμήσουν, αυτοί που θα ξεκινήσουν δεν πρέπει να είναι αυτοί, δεν πρέπει να είμαστε εμείς. Γιατί αν είμαστε, αν είσαι, δεν θα μπορέσεις ποτέ να γλιτώσεις από τον εαυτό-σου. Δεν θα μπορέσεις ποτέ να φτασεις εκεί που θέλεις. - Ναι... ίσως έτσι να είναι... Μα ίσως και να μην είναι. Νομίζουμε πως όλα τα ξέρουμε, όλα τα νιώθουμε, όλα τα ζούμε. Μα υπάρχουν πολλά που δεν τα ξέρουμε. Πανω στην επιφάνεια, στο δέρμα, σ' αυτό που βλέπουμε, είναι μονάχα ένα μικρό κομμάτι απ' αυτό που υπάρχει. Μα στις ρίζες-μας, στα καταβάθα, στο υποσυνείδητο, υπάρχουν χιλιάδες πλοκάμια που σαλεύουν, που μάχονται, που δεν τα ξέρουμε, που είναι εμείς, πού πολύ, απ' ό,τι είμαστε «εμείς», που γυρεύουν να ρθούν στο φως...

Στο μονοπάτι που έρχονταν από το δάσος ακουστήκαν λίγα βήματα. Πλησίασαν, ύστερα λίγες κουβέντες. Η φωνή του λοχία ξεχώρισε μέσα στη σιωπή...

- 'Ε, παιδιά, εδώ είμαστε;...

Φόρεσαν τις κάσκες-τους, σηκώθηκαν με προποχή, κοιτάξαν έξω από το χαρακώμα.

Ένας ψηλός αντρας με γένια πρόβαλε μπροστά-τους. Πίσω-του έρχονταν ένας στρατιώτης. Κουβαλούσε μερικά παπούτσια, ένα δέμα, δυο σακίδια. Προχωρούσαν με γρήγορο διασκελισμό. Πήδησαν ελαφρά στο χαρακώμα.

- Πώς τα πάτε; ρώτησε. Έχετε νεότερα;
- Τίποτα, για την ώρα ησυχία.
- Κανένας δικός-τους, καμια περίκολος;
- Κανένας. Φαίνεται πως τραβήχτηκαν από τον τομέα-μας. Δεν έχουμε καμια επαφή μαζί-τους.
- Πού είναι ο τραυματίας-σας, πώς είναι;
- Κάτω στο αμπρί. Χτυπήθηκε βαριά προχτές στην τελευταία τους επίθεση. Είναι πού πολύ πεθαμένος, παρά ζωντανός. Ίσως να έχει τελειώσει τώρα.

Κατέβηκε δυό-δυό τα χωμάτινα σκαλιά. Έσκυψε στο άνοιγμα. Μπήκε μέσα. Ο ένας τον ακολούθησε. Ύστερα από λίγα λεπτά ανέβηκαν ξανά.

- Δε γίνεται τίποτα, είπε. Στην κατάσταση που βρίσκεται, είναι αδύνατο να τον μεταφέρουμε. Αφίστε-τον να ξεψυχίσει εκεί που είναι.

Μιά παύση. Κανένας δε μιλούσε.

- Σας έφερα τροφή για μιιά βδομάδα. Φυσίγγια έχετε αρκετά. Κάτι ανταλλαχτικά για το πολυβόλο. Σ' αυτό το κουτάκι έχω μιάν αλοιφή για το χέρι-σου.

- Ευχαριστώ.

Κάθισαν όλοι πάνω σε σάκους γεμάτους άμμο.

- Θέλω ένα τσιγάρο, λέει ο λοχίας. Κερνάω εγώ. Έχω ακόμα μερικά λεφτά. Πριν πέσει ο ήλιος πρέπει να είμαστε πίσω.

- Έχετε νέα από τη μεραρχία;

- Όχι, οι δικό-μας δεν φάνηκαν ακόμα. Ο ασυρματός-μας έχει χαλάσει από χτες. Δεν ξέρουμε τίποτα απ' ό,τι γίνεται παραέξω. Οι περικολλίες-μας στο νοτιό έκσαν απάνω-τους. Φαίνεται πως μας έχουν ζώσει απ' όλες τις μεριές.

- Θα μας στείλετε ενισχύσεις; Από εφτά που είμασταν όταν ήρθαμε εδώ, έχουμε μείνει μονάχα δυο.

- Για την ώρα δεν είναι και πολύ ευκολο. Τις τελευταίες μέρες, είχαμε μεγάλες απώλειες... Ίσως αργότερα.

- Εμείς θα μείνουμε εδώ;

- Ναι.

- Αν μας επιτεθούν;

- Όπως είναι οι διαταγές-σας. Θα πολεμήσετε μέχρι το τελευταίο φυσίγγι.

Στα δάχτυλά-του είχε μείνει το αποτοίγαρο. Το πέταξε, το πάτησε με το παπούτσι-του, σηκώθηκε.

- Τώρα φεύγουμε, σας αφήνω γαά. Αν είμαστε ζωντανοί θα ξανάρθω σε λίγες μέρες.

Βγήκαν από το χαρακώμα. Τα βήματά-τους αντήχησαν πάλι στις πέτρες του μονοπατιού. Τους έκρυψαν μιιά τουφα από θάμνοι. Κάθισαν μέσα στο δάσος.

Έμειναν οι δυό-τους. Κάθισαν πάλι.

- Μέχρι το τελευταίο φυσίγγι. Άκουσες τι είπε ο λοχίας;

- Το άκουσα.

- Και ξέρεις τι σημαίνει αυτό;

- Λες να μην το ξέρω;

- Πως το κεφάλι-μας είναι κάτω από το μαχαίρι της γυλιότινας. Και περιμένουμε κάποιον για να το κατεβάσει.

- Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε; Αν παραδοθούμε θα μας σκοτώσουν. Αυτοί δεν κρατούν αιχμαλώτους. Αν μείνουμε εδώ, θα πεθάνουμε όταν σε λίγο θα μας ριχτούν. Αν γυρίσουμε πίσω στο λόχο-μας θα μας περάσουν στρατοδικείο, θα μας τουφεκίσουν για εγκατάληψη θέσης. Διάλεξε απ' όλους αυτούς τους θανάτους ποιόν προτιμάς.

- Είμαι πού πολύ νέος για να πεθάνω.

- Αυτοί που σε έστειλαν εδώ, δεν σε ρώτησαν.

- Εγώ όμως δε μπορώ να το δεχτώ έτσι, δε μπορώ να σταυρώσω τα χέρια-μου, δεν θέλω να ψοφήσω σαν ένα σκυλί μέσα σ' αυτό το χαντάκι.

- Τι θα κάνεις; Τι μπορείς να 'άνεις; Μήπως θα σωθεις λέγοντας πως θέλεις ν' αλλάξεις τον κόσμο; Να κάνεις μιιά επανάσταση, πως θέλεις να γίνεις άλλος άνθρωπος, να πετάξεις το δέρμα-σου και να ζήσεις μιάν άλλη ζωή;

- Ναι, γιατί όχι. Ζητώ μιιά ελευθεριά. Μιά καινούρια ελευθεριά, που κανένας δεν τη γνώρισε ακόμα. Ζητώ την απόλυτη ελευθεριά.

- Και τι θα την κάνεις;

- Θα τη δείξω στους άλλους, θα τους ζητήσω να ρθούν μαζί-μου, θα τους πείνω να πιστέψουν σ' αυτήν. Θα φύγω, δεν μπορώ να μείνω πιά άλλο εδώ, θα κατέβω κάτω στο λόχο, θα πάω στη μεραρχία, θα

μιλήσω, θα φωνάξω, θα ζητήσω να ρθουν όλοι μαζί-μου, θα τους γυρέψουμε να σταματήσουν αυτόν τον πόλεμο.

— Είσαι τρελός;

— Μπορεί να είμαι. Μα αν υπήρχαν πολλοί τρελοί σαν και μένα δεν θα βρισκόμασταν εδώ. Δεν θα περιμέναμε, εμείς οι δυό, νέοι άνθρωποι, που η ζωή-μας τώρα αρχίζει, το θάνατο, το τέλος, την εκμηδένισή-μας, σαν τη μόνη λογική λύση που υπάρχει.

Δεν του απάντησε. Ο ήλιος είχε γείρει. Πλησίαζε στη δύση. Οι σκιές των δέντρων μεγάλωναν πάνω στη γη. Τα λουλούδια έκλειναν τα πέταλά-τους. Τα τιτιβίσματα των πουλιών έγιναν πió δυνατά.

Πήρε την κάσκα-του, τη φόρεσε. Έριξε μιά ματιά στο πολυβόλο.

— Θα φυλάξω εγώ μέχρι τα μεσάνυχτα, έκανε. Ύστερα θα πιάσεις εσύ. Κοιμήσου τώρα, θα σε ξυπνήσω όταν έρθει η ώρα-σου...

• • •

Μέσα στη νύχτα σηκώθηκε ένας άνεμος. Τα φύλλα του δάσους θρόισαν. Κάποιο νυχτοπούλι φώναξε. Ένα άλλο του απάντησε από μακριά.

Σήκωσε το κεφάλι του, τέντωσε τ' αυτιά-του. Σαν ν' άκουσε κάποιο θόρυβο παράξενο, ένα ψιθύρισμα, ένα σύρσιμο μέσα στους θάμνους...

Πάλι τσίριξε το νυχτοπούλι. Ο αγέρας έγινε πió δυνατός. Αριστερά-του, κάτω απ' τη γραμμή των λόφων, του φάνηκε πως ξεχώρισε κάποια κίνηση. Τον έσπρωξε με το πόδι-του.

— Ξύπνα, έκανε. Μου φαίνεται πως έρχονται.

Σηκώθηκε, στάθηκε δίπλα-του. Κοίταγαν και οι δυό. Τα βλέμματά-τους προσπαθούσαν να τρυπήσουν το σκοτάδι. Τα κορμιά-τους ήταν σαν ένα τεντωμένο δοξάρι.

— Εκεί, πίσω από τους βράχους...

Περίμεναν, τα βήματα σα να ξεχώριζαν, έπιασαν το πολυβόλο. Απέναντί-τους, σε καμιά τρακοσαριά μέτρα μιά διαταγή ακούστηκε, μερικοί πυροβολισμοί έπεσαν αριστερά, δυό τρεις σφαίρες πέρασαν από κοντά-τους.

Άρχισαν να ρίχνουν με το πολυβόλο. Η βοή-του σκέπασε κάθε άλλο θόρυβο. Σα ραπτομηχανή γάζωνε τη νύχτα.

Από την άλλη μεριά σώπασαν για λίγο. Ύστερα δυό αυτόματα άρχισαν να χτυπούν. Προχωρούν από τη μεριά της χαράδρας.

Πρόσεξέ-τους, κράτησέ-τους σε απόσταση.

Οι πυροβολισμοί έγιναν πió πυκνοί, τ' αυτόματα δε σταματούσαν. Οι σφαίρες με την περιέργη βοή-τους περνούσαν από κοντά-τους. Ο ιδρώτας έτρεχε από το μέτωπό-τους. Τα χέρια-τους ήταν βρώμικα. Ξαφνικά ένωσε έναν πόνο στον ώμο-του. Ένα υγρό άρχισε να μουσκεύει το μανίκι του.

Με χτύπησαν, είπε, μπορείς να συνεχίσεις;

Όχι για πολύ.

— Λώσε-μου το πολυβόλο.

Άρχισε να ρίχνει.

— Δεν πρέπει να τους αφήσουμε να πλησιάσουν. Αν έρθουν κοντά είμαστε χαμένοι.

Στην ανατολή φάνηκε ένα γαλακτερό πανί. Λίγες ασπρουλιάρικες ραφές έραβαν το σκοτάδι. Ο ουρανός άρχισε ν' ανοίγει. Ξεχώρισαν τα πρώτα

μηνύματα της μέρας.

— Η αυγή, ψιθύρισε, η καινούρια αυγή! Ο καινούριος κόσμος-σου.

Η μάχη έγινε πió πυκνή, πió δυνατή. Οι σφαίρες σφύριζαν γύρω-τους, πάνω από το κεφάλι-τους, σα μελίσινα βούιζαν στ' αυτιά-τους.

— Πόσο θα βαστάξουμε ακόμα;

— Έχουμε αρκετά πολεμοφόδια, σταμάτησαν, δεν προχωρούνε πιά.

— Μα είναι πολλοί. Από πουθενά δεν περιμένουμε βοήθεια.

Σήκωσε το βλέμμα-του στον ουρανό. Ένα απαλό φως έδινε κάποιες γαλάζιες αποχρώσεις. Ένα σύννεφο έβαφε τις ούγιες-του χρυσές. Τα φύλλα του δάσους ήταν μια φωτεινή αυλαία. Μπροστά-τους τ' αγριολούλουδα σάλευαν τα κεφάλια-τους, άνοιγαν τα βλέφαρά-τους.

Έσκυψε πάλι, άρχισε να πολυβολεί. Από την άλλη μεριά οι πολυβολισμοί είχαν αραιώσει. Ίσως να τους κρατήσουμε, σκέφτηκε, ίσως να φύγουν. Πήρε μιά βαθιά αναπνοή. Μιά ελπίδα φούντωνε μέσα-του, μεγάλωνε, απλώνονταν τριγύρω, ριζωνε στην καρδιά-του... Εκείνη τη στιγμή κάτι τράνταξε το στήθος-του. Σαν να τον χτύπησε ένα καμτσίκι σιδερένιο. Αιστάνθηκε τα πόδια-του να λυγίζουν, ένα θαμπό κύμα γέμισε τό κεφάλι-του, η καρδιά-του άρχισε ν' αδειάζει. Ανάσαινε με δυσκολία, ύστερα όλα άρχισαν να γέρνουν, όλα ήταν δεμένα σε μιά ρόδα που γύριζε γρήγορα, όλο και πió γρήγορα. Ένα αυλάκι αίμα ξεχύθηκε από το λαρύγγι-του, του γέμισε το στόμα. Ένωσε πάνω στη γλώσσα-του την υγρή-του ζεστασιά. Ήταν το τελευταίο συναίσθημα που είχε. Ύστερα έπεσε βαρύς πάνω στο πολυβόλο.

Ο άλλος τον παραμέρισε. Ο ώμος-του τον πονούσε δυνατά. Σαν να του έβαζαν σφήνες μέσα στη σάρκα. Ξανάπιασε το ζεστό σίδερο. Έριξε μερικές ριπές, ο πόνος τον ξέσκιζε, δε μπορούσε άλλο...

Από απέναντι άρχισαν πάλι να προχωρούν, πλησίαζαν, τους έβλεπε σαν διάβολους να πηδούν μέσα στους θάμβους. Έκανε μιά τελευταία προσπάθεια. Ακόμα μιά ριπή... Ύστερα σταμάτησε μ' ένα βαθύ βογγητό κι έπεσε στο πλάι. Τη στιγμή εκείνη, μέσα στον θόρυβο της μάχης κάποια ασυήθιστη κίνηση τράβηξε την προσοχή-του. Γύρισε το κεφάλι-του. Από το βάθος, από τα σκαλιά, ο πληγωμένος ανέβαινε από το αμπρί με δυσκολία. Το πρόσωπό-του ήταν γεμάτο ξεραμένα αίματα, λάσπες, βρωμιές. Η στολή-του ήταν κουρελιασμένη, το σκισμένο χιτώνιό-του άφινε να φαίνεται το μπράτσο-του γυμνό. Τον πλησίασε. Για λίγο στάθηκε δίπλα-του. Με κινήσεις μονοκόμματος έσκυψε πάνω στο πολυβόλο. Τα δάχτυλά-του σαν αρπάγες γαντζώθηκαν απάνω-του. Έριξε μιά ριπή, ακόμα μιά, γύρισε, το βλέμμα-του καρφώθηκε απάνω-του, για μιά στιγμή τρίκλισε, τα χείλια-του μισάνοιξαν.

— Ο καινούριος κόσμος! ψιθύρισε. Ο καινούριος κόσμος! Εγώ είμαι ο καινούριος κόσμος... και γκρεμίστηκε μέσα στο χαράκωμα σα δέντρο ξεριζωμένο...

Η Ηλιόφωτη

Του Μιχάλη Μπάκολη

Θυμάμαι ένα πρωινό, που μόλις αγάλιαζε ο ήλιος του τρελού τη ραχη, περιμένες το λευφορείο να περαιοει, να πας για τη δουλειά-σου... Εκει που υπαίνουν τ' αορατο δίχτυ κι αιχμαλωτίζουν τα πουλιά της Μπανανίας... Ήσουν κι εσύ μια περισσότερα, που με το ειρηνικό-σου ραμφοοο κι αθελά-σου δούλευες να κάνουν οι κτηφηνες του κολλέμου, το γάλα του λαού μας σφαίρες.

Ήσουν ηλιόφωτη, σαν περισσότερα!...

Για να ιδώ τα ψυχικά-σου κάλλη, διαβηκα ακ' τους μεσημεριατικούς ήλιους των ματιών-σου. Από κει αντίκρυσσα τα λευκά φτερά της όρθιας ψυχής-σου. Ήταν τέτοιο το θάμπος της θεωρίας-σου, που παραμέρισα το χρώμα της αρετής, αφού στράτεψα όλο το κουράγιο της νεανικής τόλμης. Στάθηκα μπροστά-σου και σου αια: -Τι ώρα έχετε, δεο-κοινίς;

Τα βαθυγάλαζα έξυπνα μάτια-σου έπαιξαν γρήγορα και ερευνητικά, εξετάζοντάς με ακ' την κορφή ως τα νύχια. Αμέσως σήκωσες το χέρι της καρδιάς, είδες το χρονογράφο και κοιτώντας με στα μάτια, πίσω ακ' τους κρυστάλλινους φακούς, αιας:

- Εφτά παρά δέκα.

- Ευχαριστώ, ευχαριστώ πολύ, δεοκοινίς... Δεν θέλω να γίνω ενοχλητικός, μα... μα είστε τόσο ωραία, σαν αγέλισσα και σαν θα... σου αια μ' ένα αισθημα ακράτητο κι αλικρινό. Ένα ζάφνασμα μάντεψα στο φωτανό-σου πρόσωπο, που σβηνοντας, έγινε χαμόγελο αθασου καρδιού...

- Ευχαριστώ, ευχαριστώ για το κοπλιμένο, είπες κάπως σαγαγμένη...

Επειτα, ένα άλλο βράδυ, σμιζαμε στο 'Άλσοο... Η καρδιά-μου πέταξε σαν μου 'δωσες το χέρι.

- Για χαρά-σου ηλιόφωτη...

- Καλησπέρα Μίλτο...

Δε μπορείς να καταλάβεις πόση συγκίνηση και τρυφεράδα ένιωσα ακείνη την ώρα στην καρδιά-μου, γιατί κατάφερα να σε συγκινήσω το καθωοο βρέθηκες πάλι κοντά-μου, χαρίζοντας στη μοναξιά-μου λίγες στιγμές ευτυχίας...

Η ηλιόφωτη γέλασε και χαμογέλουσε γλυκά και ντροπαλά, σα να φωτίζαν μύριοι ήλιοι τον κόσμο της αγάπης και της ειρήνης, όση ώρα παρουσίαζα τον κόσμο των αισθημάτων-μου...

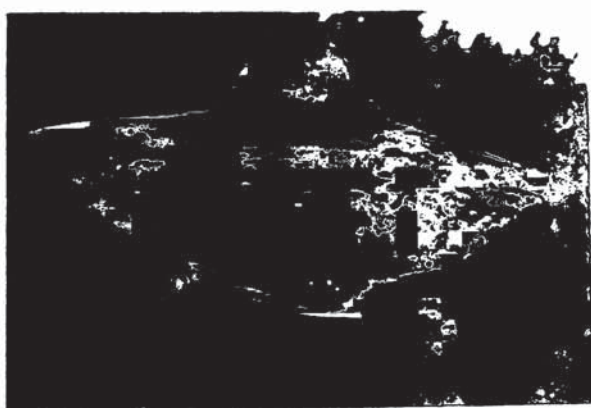
- Σίγουρα, το δίχως άλλο, είσαι ποιητής...

- Ναι, είμαι ποιητής... γιατί μ' έκανες εσύ τούτη την ώρα. Ναι, τώρα νιώθω να κυλά ακ' την καρδιά-μου στις φλέβες και στο νου-μου, ένα καταρράκτης αισθηματικής βουρλησίας που άνοιξε από τη δική-σου παρουσία. Ενώ πρώτα κοιμόταν, ναι κοιμόταν. Μη με γελάσεις. Έλα να ενώσουμε τα χέρια-μας, τις τύχες-μας και τις καρδιές-μας.

Κι έπεσε η ηλιόφωτη σαν τη δρόσο της αυγής, στη φρίγανη από αισθημα ψυχή-μου.

Κυκλοφορεί

Ο διευθυντής του περιοδικού-μας θέτει στ κυκλοφορία σύντομο το νέο και πλούσιο ταξιδιωτικό-του έργο «Αλβανία - η νύφη των λητών» Ένα βιβλίο αποκαλυπτικό, ενημερωτικό, διαφωτιστικό για τη μικρή και συγγενική γειτονοπούλα χώρα. Όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την Αλβανία από την Ιλλυρική κατογωγή-της μέχρι σήμερα. Οι αρχαίες ελληνικές πάλες. Η Αντίσταση του λαού στο φασισμό. Ένας λαός που προχωρεί αργά και σταθερά από την πισωδρόμηση στην υποδομική προκοπή. Από την οικονομική δουλειά και σβλιότητα στο όρδο του νοικοκυριού και της προόδου. Από το σκοτόδι στο φως Η θρησκεία της πειθαρχίας και της παλαικής εργασίας. Από την αγραμμοτοσύνη στη γενική παιδεία, και η ανεξίθρησκεία των Αλβανών. Ένας ανεξάρτητος και γνήσιος Σοσιαλισμός και η Ελληνική-μας μειονότητα. Η Βιομηχανία, η Γεωργία και η Κουλοτούρα. Ένα έργο εμπειρικό οδοιπορικό και λογοτεχνικό, πρωτότυπο και διδάχτικό, αποκαλυπτικό κι ευχάριστο Ένα βιβλίο που έλειπε από τα βιβλιοπωλεία της πατρίδας-μας, για κάθε καλλιεργημένο και πολιτισμένο άνθρωπο, για κάθε καλόπιστο και απροκατάληπτο Έλληνα, για κάθε περιεργο και μεγαλόψυχο σύγχρονο πολίτη που κοιτάζει μπροστά κι επιθυμεί ν' ανοίγονται όρδοι φιλίας, συνεργασίας, αδελφοσύνης και ειρήνης. Για κάθε βιβλιόφιλο που επιθυμεί να μάθει και να χαρεί ιστορία και τέχνη ενός μικρού έθνους ποιητικά γραμμένα και με πολλές φωτογραφικές εικόνες στολισμένη Αλβανία, η νύφη των αητών από την πέννα υπεύθυνης έρευνας και μελέτης του Λαμπρου Μαλαμα

Οι Παρκάναοι 1944. Έργο του Αλβανού γλύπτη Περικλή Τσούλη.

Δημοσθένη Γ. Νασούλη

Μικρά ταξίδια στις Βόρειες Σποράδες. Σκόπελος - Σκιάθος - Αλόνησος. Ένα σπάνιο έργο ταξιδιωτικό και λογογραφικό κι ίσως μοναδικό

για τα 3 νησιά-μας του γλαφυρού και τοπαλό-τρη συγγραφέα με 224 σελίδες και πολλές εικόνες σε πολυτελή έκδοση από τις εκδόσεις «Δίπτυχο», Χρυσοσπηλιώτισσας 9, Αθήνα.

Ελληνοβαλκανικές Συνεργασίες

Επιτεύγματα της βουλγάρικης κουλτούρας

Του Γ. Γκαγκούλια

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στην πόλη Γκάμπροβο, γνωστό αναπτυγμένο και φημισμένο επαγγελματιο-βιομηχανικό κέντρο κι έξω από τα σύνορα της Βουλγαρίας, με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των κατοίκων-του (οικονομολόγοι και τσιγκούνηδες, πνευματώδεις, ιφθιμικοί και με αίσθημα και χιούμορ), πριν 10 χρόνια αποφασίστηκε η ίδρυση ειδικού Οίκου Χιούμορ και Σάτιρας, όπου οργανώνει κάθε χρόνο ειδικές γιορτές. Ο Οίκος αυτός προκαλεί το ενδιαφέρον χιλιάδων επισκεπτών από τη Βουλγαρία και το εξωτερικό. Στην πορεία-του συγκεντρώνει πολλά κωμικά στοιχεία (παλιά και νέα) δημιουργημένα από το λαό, σε όλα σχεδόν τα είδη της τέχνης: γελοιογραφικά, ζωγραφικά, πλαστικά, λογοτεχνικά, εθνογραφικά, φολκλορικά, θεατρικά, μουσικά, φωτογραφικά κλπ. Ο Οίκος αυτός που φέρει την επιγραφή: «Ο κόσμος επέζησε, διότι γελούσε», συγκεντρώνει την τελευταία δεκαετία περισσότερες από 30.000 δωρεές 5.200 προοδευτικών δημιουργών απ' όλο τον κόσμο.

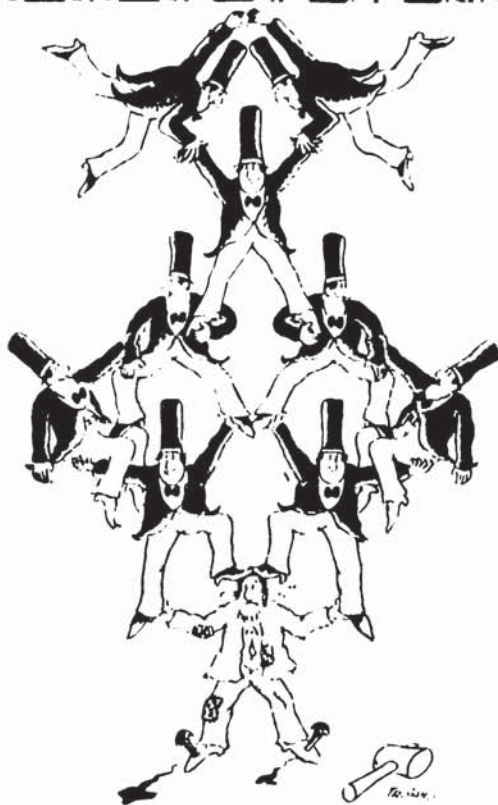
Έτσι λοιπόν, εφέτος, για τα δεκάχρονα από την ίδρυση του πρωτότυπου αυτού Οίκου, παράλληλα με τις άλλες εκδηλώσεις, οργανώθηκε και μ.α πολύ αξιόλογη σε ποσότητα και ποιότητα έκθεση, στη Σόφια. Σ' αυτή παίρνουν μέρος, ύστερα από επιλογή, έργα 106 σύγχρονων γελοιογράφων από 33 χώρες. Η έκθεση αυτή, που σε συνέχεια θα εμφανιστεί στη Βαρσοβία, Πράγα, Βιέννη, και σε μιά σειρά άλλες πρωτεύουσες, έχει σαν σκοπό-της να δείξει τις δημιουργικές επιτεύξεις των Βουλγάρων γελοιογράφων, όπως και έργα των καλύτερων γελοιογράφων του κόσμου.

Το γέλιο, το μεταδοτικό γέλιο, που αναβλύζει από τα βάθη της ανθρώπινης ψυχής, χλευάζει τις αδυναμίες, με αμείλιχτη αδιαλλαξία μαστιγώνει την ανέχεια και την αθλιότητα, τον πόλεμο και τους λυκίστους νόμους του «ελεύθερου κόσμου». Το γέλιο που κατακυριεύει τον φιλισταϊσμό και τον καμπαρισμό. Μ' αυτό το γέλιο (είτε εκφράζεται στο πρόσωπο, είτε ενόσμουχα), βγαίνουν οι θεατές από την πραγματική πολύ πρωτότυπη κι ενδιαφέρουσα έκθεση, ενθουσιασμένοι.

Η έκθεση έχει ακόμα σαν σκοπό, να δείξει τη σύγχρονη κατάσταση της γελοιογραφίας ανά τον κόσμο, τις βασικές-της τάσεις κι εκδηλώσεις.

Η τέχνη της γελοιογραφίας συμπεριλαμβάνει ποικιλόμορφα θέματα και προβλήματα, χαρακτηριστικά για τους διάφορους λαούς και ιδιόμορφα για τον κάθε λαό (ευαισθησία, χιούμορ, παραδόσεις, συνήθειες, καλλιτεχνική κληρονομιά κλπ.).

Η σύγχρονη γελοιογραφία χαρακτηρίζεται ακόμα κι από το πνεύμα της επιστημονικο-τεχνικής επανάστασης, από τις επιτυχίες για την κατάκτηση του σύμπαντος, από τις τεράστιες επιτυχίες των τηλεπικοινωνιακών μέσων και των μεταφορών, όπως και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Πρώτη θέση κατέχουν τα θέματα της ειρήνης, της προστασίας του περιβάλλοντος. Κι αυτό γιατί οι γελοιογράφοι, συνειδητοποιώντας την απειλή τους, και τον κίνδυνο που διατρέχει ο πλανήτης μας από μιά θερμοπυρηνική καταστροφή. Για την εξιφάνιση δηλαδή της ζωής, βρρίσκουν τρόπο και μέσα να εκφράσουν τους πόθους των λαών για ειρήνη, φιλία και συνεργασία στα πλαίσια του ανθρωπιστικού πολιτισμού.

Σκίτσο του Λούιτζο Τροϊάνο (Ιταλία).

Η διεθνής ασαμβλέα «Σημαία της ειρήνης»

Πέρσι, τον Αύγουστο, στη Σόφια, πραγματοποιήθηκε η πρώτη στο είδος-της ασαμβλέα «Σημαία της ειρήνης» μεγάλη γιορτή των παιδιών. Είχαν συγκεντρωθεί παιδιά-ταλέντα, απ' όλο τον κόσμο για να γιορτάσουν και να εκδηλώσουν τις ικανότητές-τους σε μιά σειρά καλλιτεχνικών τομέων, κάτω από το σύνθημα: «Ενότητα, δημιουργία, ομορφιά». Ο χρόνος που πέρασε επιβεβαίωσε το μεγάλο ρόλο της συνάντησης αυτής σαν παράγοντα προσέγγισης των ανθρώπων και της διάδοσης των ιδανικών της φιλίας. Πολλά από τα παιδιά εκείνα, από διάφορες χώρες, συνεχίζουν ν' αλληλογραφούν, να στέλνουν τις ζωγραφιές-τους και να ενδιαφέρονται για τη ζωή και την πρόοδο των συνομηλικών-τους.

Φέτος, η οργανωτική επιτροπή, που σχηματίστηκε για τις εκδηλώσεις της πρώτης αυτής επετείου, προσβλέπει εκδηλώσεις εθνικού, αλλά και διεθνικού χαρακτήρα-μερικές θα είναι συνδεδεμένες με σοβαρά γεγονότα, όπως είναι η της συνεδρίασης του Παγκοσμίου Κοινοβουλίου των λαών για την Ειρήνη. Η Τρίτη διεθνής συνάντηση των συγγραφέων και η επικείμενη εθνική συνδιάσκεψη της κουλτούρας (Νοέμβρης).

Στις εκδηλώσεις της επετείου, θα γίνει και απολογισμός της εκπλήρωσης των αποφάσεων από το Διεθνές έτος του Παιδιού. Θα οργανωθούν επιθεωρήσεις παιδικής λογοτεχνίας, μουσικής τέχνης, εκθέσεις ζωγραφικής κλπ. Όπως κατά το Έτος του Παιδιού, έτσι και φέτος, θα κυκλοφορήσει στη χώρα «αμαξοστοιχία τραγουδιών της φιλίας» και στη Σόφια τράμ των παραμυθιών. Στην τοποθεσία «Καμπάνες» θα οργανωθούν διάφορες πανηγυρικές εκδηλώσεις. Από κει θ' αρχίσει η δημιουργία του μεγάλου πάρκου της Ειρήνης και της Φιλίας.

Όλα τα προγράμματα θα μεταδίνονται από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Θα τα παρακολουθήσουν εξιχνώντας παράγοντες της κουλτούρας από τη Βουλγαρία και το εξωτερικό, παιδιά δημιουργοί και πολλοί ηθοποιοί φίλοι των παιδιών.

Β. Γκαφούρωφ - Δ. Τσιμπουκίδης,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΤΟΛΗ

(Μια νέα διαρεύνηση)

Ένα κριτικό σημείωμα
της Ιωάννας Ηριούτσκινας

Η μακροπρόθεσμη ιστορία του Ελληνισμού γίνεται συχνά ένα μεγάλο «κέρσο» για να θυμίσει στους λαούς του κόσμου το λαμπρό παρελθόν του. Αυτός ο χαρακτηρισμός αντανακλώνεται κληρώς στο περιεχόμενο του αυτοτελούς έργου που κυκλοφορεί πρόσφατα στη Μόσχα με τον τίτλο «Αλέξανδρος ο Μακεδών και η Ανατολή». Συγγραφείς του είναι ο

διακερκής σοβιετικός ακαδημαϊκός Β. Γκαφούρωφ και ο καθηγητής ιστορίας Ακαδημίας Επιστημών της Ε.Σ.Σ.Δ Δ. Τσιμπουκίδης.

Η ογκώδης μονογραφία αναφέρεται στα βασικά προβλήματα της Ελληνιστικής περιόδου και χρονολογικά συμπίπτουν με τη ζωή και δράση του Μακεδόνα στρατηλάτη. Σ' ένα ευρύτατο ιστορικό πλαίσιο αναλύονται οι φεττριακές βάσεις και αιτίες κοινωνικο-οικονομικού χαρακτήρα που καθόρισαν τους Ελληνομακεδόνες να εξορμήσουν στην Ανατολή. Η μελέτη του θέματος έχει δικλή ιστορική σημασία: πρώτο, γενική, γιατί αφορά τα προβλήματα διαμόρφωσης του Ελληνιστικού πολιτισμού και, δεύτερο, ειδική, γιατί ερευνά την ιστορία των χωρών της Ανατολής.

Χαρκός πολύχρονος συλλογικής προσπάθειας το έργο αυτό δεν περιορίζεται μόνο στην πολιτικο-στρατιωτική ιστορία, αλλά συνθέτει όλα τα κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα της περιόδου.

και μια νέα διαρεύνηση του θέματος. Υπογραμμίζοντας ότι η ιδέα του οικουμενικού κράτους εμφανίστηκε στον Αλέξανδρο όχι πριν ή χμέρος με την έναρξη της εκστρατείας, αλλά διαμορφώθηκε σταδιακά. Η βαθμιαία διεύθυνσή του στην Ανατολή, εκφέρει αλλαγές στα σχέδιά του. Διαφαίνεται μια συγκεκριμένη νομοταξία, χάρση, η δυσχερής ταυτόχρονη διαφύλαξη των συμφερόντων της Μακεδονίας, της Ελλάδας και της Ανατολής. Και το δίλημμα αυτό έκανε τον Αλέξανδρο να στραφεί στην Ανατολή, χωρίς να θυσιάζει τις ελληνομακεδονικές παραδόσεις.

Στο βιβλίο βρίσκει έκφραση, η προβλεπτική, τη εποχή ανάληψη της εκστρατείας στην Ελλάδα και Μακεδονία, καθώς εντομίζα της κολλεδικής μορφής του Αλέξανδρου στα διάφορα στάδια της εκστρατείας: αναζήτηση κοινωνικού ερεισματος στην αρχαία τάξη των χωρών της Ανατολής, θεοποίηση, αντίσταση, των υποδουλωμένων λαών, εκδοχή, πολιτικών ήθων, πτωμοσιες, ιδρυση, νέων κόλλων. Αυτή τη διαδικασία από την ιδεολογική, κρατομοσιση και εκαρχή, της εκστρατείας ως το έτος της εκστρατείας παρακολουθεί το έργο αυτό. (Αλοκλάφρυνεται με τη διάσπαση του κράτους του Αλέξανδρου και το σχηματισμό των ελληνοιστικών μοναρχιών.

Για πρώτη φορά στη σοβιετική ιστοριογραφία βλέπει το φως της δημοσιότητας με τόσο καθολική ερευνα, στηριγμένη στις γρακτικές πηγές, στις εκτενείς της αρχαιολογίας, εθνογραφίας, επιγραφικής νομισματολογίας. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η εκδοχή του έργου αυτού καλλίπει ένα αξιοπρότιμο και στη διεθνή ερευνα, γιατί οι συγγραφείς του στρέφονται κυρίως την προσοχή τους στις χώρες της Ανατολής, στις διαδικασίες και ανακαταστάσεις που συντελέστηκαν κατά τη διάρκεια της ζωής και δράσης του μεγάλου στρατηλάτη της αρχαιότητας.

(Η συγγραφική μελετοή και αναλύουν, σε κάθε διαδοχική φάση, της έρευνάς τους, τις πηγές αξιοποιώντας ταυτόχρονα τα ιστορικά έργα των Σοβιετικών, Ελλήνων και Δυτικοευρωπαϊκών επιστηθόνων, που έχουν σχέση με την Ελληνιστική περίοδο και τον ιστορικό ρόλο του Ελληνισμού.

Η σοβιετική κριτική χαρακτηρίζει το έργο αυτό σαν νέο επίτευγμα της εποχής των Ελληνοιστικών χρόνων. Είναι η εποχή που μετά την «εσωτερική άνηση» (χρυσός αιώνας) αρχίζει μία νέα φάση, της ελληνοιστικής ιστορίας, η οποία σημαδεύει την «εξωτερική άνηση» της Ελλάδας.

• Εκδόθηκε από τον Εκδοτικό Οίκο «ΝΑΟΥΚΑ», με 460 σελ. μεγάλου σχήματος και τιμή 25.000.

Οι Συγγραφείς και τα βιβλία

Μικρές αξιολογήσεις, γνώμες, παρουσιάσεις και κρίσεις

Από το Λάμπρο Μάλαμα

Κάνω κριτική δημιουργώντας
και όχι φαχνοντας να θρώ λάθη

Μιχαήλ Άγγελος

Γιώργου Θεοφανόπουλου: «Η Μπουρού»

Είκοσι «ηθοπλαστικά διηγήματα» όπως τ' αποκαλεί και ο συγγραφέας σε υπότιτλό-του. Μιά επιμελημένη έκδοση του «Gutenberg» με 142 σελίδες και σχέδιο της Λίλιαν Χρονοπούλου, Αθήνα '80.

Είναι το τρίτο βιβλίο του συνεργάτη-μας ποιητή κ. Γ. Θεοφανόπουλου.

Μια καινούργια αίσθηση και με πολύ νόστιμες ουσίες, χορταστική γεύση, χαρίζει και η διηγηματογραφική τέχνη του άξιου λειτουργού της Δικαιοσύνης λογοτέχνη με τα 21 διηγήματα της συλλογής-του.

Ζωντανή, δυνατή κι αδροκрасάτη όπως η ποίηση και και η πεζογραφία-του. Ρεαλιστής, ψυχολόγος και ηθοπλάστης πηγαίος και γνήσιος δημιουργός ο Γ. Θ. προσφέρει μία λογοτεχνία κοινωνική και λυτρωτική, γεμάτη ιδανικά! Τη νιώθεις, τη χαίρεσαι, τη θαυμάζεις. Σε αναφερώνει ηθικά· βρίσκεις εμπιστοσύνη στον άνθρωπο. Σε προβληματίζει για την αλλαγή του κόσμου.

Οι προβλέψεις και οι αποτιμήσεις-μας στην πρώτη κριτική για την ποίησή-του, όχι μόνο επιβεβαιώνονται, αλλά και προκαλούν ενθουσιασμό, γιατί με το νέο έργο-του ο κ. Θ. καταχτάει άλματα προόδου και ανόδου στο λογοτεχνικό στερέωμα σαν μεγαλόπνοος και τέλειος τεχνίτης στο δύσκολο είδος του διηγήματος, και με μία ζηλευτή γλωσσοαισθητική τελειότητα.

Κοινωνικά, ψυχολογικά και πολύ διδαχτικά είναι τα διηγήματά-του. Παραστατικές οι εικόνες-του. Ορισμένοι ήρωές-του θαλασσινοί, με την ιδέα της ανθρωπιάς και το αίσθημα της αλληλεγγύης, παλεύουν με τα στοιχεία της φύσης και νικάνε. Μιά τέχνη γεμάτη φαντασία και ζωή, μαστοριά εκρηχτική και ανατομική ψυχολογία. Ο Γ.Θ. είναι ένας υπέροχος πραγματιστής λογοτέχνης και ποιητής με πλούσιο λεξιλόγιο, στρωτό και ρωμαλέο ύφος. Από τα χείλη του δάσκαλου Αντρίκου θα εκτονώσει την πίκρα, τον πόνο, τη συμπονια και την οργή-του, για τις κοινωνικές αδι-

κίες και την προοδευτική και καθάρια φιλοσοφία, για το καλύτερο μέλλον των λαών. Μεγάλες αρετές του έργου-του η πειθώ, η ανάλυση και η υποβλητική έκφραση ατομικών και κοινωνικών καταστάσεων. Η συγκινησιακή μέθεξη του αναγνώστη, σαν αποτέλεσμα της αληθινής και ωφελιμιστικής τέχνης, πάει σε κάθε διήγημα κρεσέντο. Χαίρεσαι την ηθική παραίνεση και τη φλογερή ιδέα του αδιακοπού αγώνα για τη νίκη, για τον τελικό θρίαμβο του ανθρώπου ν' αλλάξει και να φτιάσει τη μοίρα μόνος-του, να εκμηδενίσει το θάνατο και να φωνάξει στα πέρατα: Ζήτω η ζωή, η ανθρωπιά κ' η ευτυχία. «Η Μπουρού» είναι ένα έργο με έντονες και βαθιές ψυχολογικές αποχρωσεις και προεκτάσεις, που πρέπει να διαβαστεί πλατιά, γιατί περιέχει πολλά σωτήρια μηνύματα, με κορωνίδα το μέγα δίδαγμα: Ο άνθρωπος στον άνθρωπο αδερφός.

Αλέκου Λιδωρίκη:

«Οι Ξεριζωμένοι»

Είναι το περίφημο θεατρικό έργο του γνωστού συγγραφέα που παίχτηκε από το Κρατικό Θέατρο Κύπρου και το Κ.Θ.Β.Ε. τυπωμένο από τη «Δωδώνη» σε 3η έκδοση. Το δράμα είναι σύγχρονο, ρεαλιστικό και ψυχολογικό, που θρυμματίζει τον πάγο από το ψυχρό κλίμα του ατομικισμού και της μόνωσης, μέσα στην τόσο σκληρή, διεφθαρμένη νευρασθενική, παράλογη και αντιφατική ζωή των ΗΠΑ, όπου ο σ. έζησε 15 ολόκερα χρόνια. Τα πρόσωπα σμίγουν και συγκρούονται σε 3 πράξεις και 6 εικόνες. Διαλογίζονται τους καημούς και τα ενδιαφέροντά-τους σ' ένα εξοχικό αρχοντόσπιτο σε προάστιο του Λος Άντζελες. Ο Α.Λ. βίωσε και συμπόνεσε όλες τις λαχτάρες, τα πάθη και τους νόστους των «ξεριζωμένων» από τα πατρία χώματά-τους ηρώων. Τους βάζει και διασκεδάζουν, σμίγουν σε πάρτυ, πίνουν, ερωτεύονται, αλλά κι αγωνίζονται κι αντιδρούν με τον τρόπο-τους όσο μπορούν στην ισοπέδωση και το συγχρωτισμό, ζώντας ο καθένας νοερά και ψυχικά με στοιχεία και τάσεις ηθών καταγωγής, αλλά και με εμβόλιμα κι επικίνδυνα της αμερικανικής ζωής. Δεν ξεχνούν όμως και τα όνειρα και τα ιδεώδη της αγάπης, στις πρώτες πατρίδες, μέσα στην αλλοπρόσβαλη και βαβυλωνιακή κοινωνία της επιμιξίας και της αλλοτριώσεως που ζούνε, προσπαθώντας να μείνουν κι αναπαλλοτριωτοί, χωρίς και να το κατορθώνουνε πολλοί. Το έργο καλλιεργεί και την ιδέα της κατάργησης και της εξάλειψης των φυλετικών διακρίσεων, και το πνεύμα του κοσμοπολιτισμού και της προσαρμογής των εκπαιρισμένων στο νέο περιβάλλον. Έχει ανθρωπιστικά μηνύματα και μαστιγώνει τον πόλεμο και το φασισμό σαν εκείνον του φύ-

ρερ και του ντούτσε που κατόστρεψαν ιδανικά και σύντριψαν τα όνειρα νέων γενεών. Ο διακεκριμένος συγγραφέας πετυχαίνει άριστα το σκοπό του μ' έναν πολύχρωμο πίνακα τυπών αληθινής ψυχολογίας και δίνει μήνυμα για μία ειρηνική ευσυνειδήτη κι αδέρφωμενη ανθρωπότητα.

Πέτρου Σπεντζή: «Ιστορία πάντα μεσάνυχτα»

Είναι το 7ο ποιητικό βιβλίο του γνωστού ποιητή. Ο Σπ. με τούτο το έργο πετυχαίνει άλματα στη δημιουργική-του πορεία. Η ποιήσή-του είναι υποβλητική και επιβλητική σε μορφή και περιεχόμενο, με άρπες πλατιών διαστάσεων και οραματιστικές οιστρηλατήσεις. Ο Π.Σ. έχει δώσει κοινωνική και ρεαλιστική λυρικοδραματική ποίηση και με νεοβιβλικό ύφος. Δεν είναι μορφοζήτης. Έχει υψηλές και αβίαστες εμπνεύσεις. Νιώθει μέσα-του ανησυχίες για το πνεύμα, την τέχνη, τη ζωή και τον κόσμο. Είναι ποιητής υψηλών τόνων. Πλόθει με το βασικό ιδεώδες της ανθρωπιάς πάνω στο έδαφος της ιστορικής και της κοινωνικής αλήθειας τα σύγχρονα ιδανικά. Κάνει τέχνη με δραματικό ύφος και γερά φόντα ηθικής αντοχής που μετράει τη νίκη, τη δύναμη, αλλά και την ήττα του σύγχρονου ανθρώπου, σε κάθε είδους αλλοτρίωση και χαλασμό. Προχωρεί στις ρίζες της ζωής. Το νέο έργο-του, το χωρίζει σε 3 μέρη: το πρώτο με το φερώνυμο γενικό τίτλο: το δεύτερο: «Εμβτήριο της παλιάς πόλης», και το τρίτο: «Εσπερινός για τη μικρή θαλασσίνη». Μα και με τα τρία που έχουν κάποιες αισθητές διαφορές μεταξύ-τους, στερώνει τη συλλογή-του σ' έναν τύπο λογικής και άμεσα συγκινητικής (στο πρώτο μέρος) τέχνης και στο δεύτερο και τρίτο δίνει κάποιες υπερρεαλιστικές και νέες συγγενικές διαστάσεις με κείνες του Εγγονόπουλου και του Εμπειρικού. Πάντως με αδρό κι εντυπωσιακά πληθωρικό ύφος, ο τρόπος-του είναι πειστικός για τη δύναμη του ταλέντου και την ανοδική πορεία-του. Πολλοί-του στίχοι είναι για τους μνημένους. Και στο πρώτο μέρος έχει τρομερές και τραγικές εικόνες με σπαραχτικές φωνές από φόνους πολέμων και καταστροφές. «Το αίμα-μου άνθρωπε αλυχτά τρομαγμένο / αφού ανοιχτή αφήκα κεράτορτα / μολεμένοι φονιάδες ν' αλέθουν τα λείψανα...» Ο Σπεντζής πρωτοτυπεί, και με τη φτερωτή φαντασία του λογιισμού-του και με τους μακρύλεχτους τίτλους. Σμίγει έναν πλατύ συμβολισμό με τον υπερρεαλισμό και κάπου κάπου μιάν υπερβατική σύζευξη. Όπου κι αν δοκιμάζει τα φτερά του Πήγασου ο Π. Σπεντζής είναι άξιος και είναι ποιητής με καθολικά νοήματα, που μας δίνει μία ποίηση πολύφωνη, πολυπράγμονη, προσωπική και ανανεωτική σε μορφή και περιεχόμενο, που επικαλείται την αγάπη της ζωής, τη χαρά, την ομορφιά, την παλικοροσύνη. Κορυφαίου του ποίημα «Ο θάνατος του παλικαριού».

Αντώνη Πέτσιου: «Μεταπλαση»

Είναι η πρώτη ποιητική συλλογή ενός νέου λαρισάου και βαθιά συναισθηματικού ποιητή, με φυσικό ταλέντο, λεπτή και πονεμένη ιδιοσυγκρασία και δικό-του εκφραστικό τόνο, μελαγχολικής ευαισθησίας, που απορρέει από τις ηθικές

του αρχές. Μία ποιητική φλέβα που θερμαίνεται από τις επιδόσεις του πονεμένου κι αδιετήμένου κοινωνικού του περιγύρου. Μετουσιώνει έναν κόσμο που αδιεξάγει και υποφέρει. Οι στίχοι του εντυπωσιάζουν και συγκινούν αναλόγως τον καλλιέργημένο αναγνώστη. Τον Α.Π. τον διακρίνει μία έντονη αλλά και ήραμη ευπάθεια κι ένας υποκειμενισμός. Υπέροχο λυρικό και δραματικό το πρώτο ποίημα του «Ο πατέρας». Στα άλλα: όπου κερφαίνονται κοινωνικές ιδέες και αθέττα προβλήματα με αισθητική αφαιρεση, βαρύνει πιο πολύ η αξία-τους. Όπου μιλά απευθείας στην καρδιά του αναγνώστη, συγκινεί άμεσα και πετυχαίνει ο σκοπός της ποίησης. Όσα όμως ποιήματα έχει γυροφαλικά ερμητικά, με πιοτερο πνεύμα και λιγότερο αισθημα, τότε μαώνει το αποτέλεσμα του είδους της τέχνης και το κοινωνικό σφέλος. Η τέχνη είναι ψυχή και γλώσσα, και «συμπνευμένη φύση» όπως λέει κι ο Μπαλζάκ. Ένα κομμάτι τέχνης όταν του λείπει η ιδέα και το αισθημα, είναι ισχνό και κοκαλιάρικο, σαν ένα σωμα δίχως αίμα, σάρκα και πνοή. Ο Α. Πέτσιος έχει γερά φαντασία και τάθος, κι έτσι, με καιρο και με κόπο όπως ορίζει κι ο Σολωμός μας, θα υποταχθεί σίγουρα και πιο ελαττώ τις ποιητικές του εμπνεύσεις στο νόημα της Τέχνης. Το πηγάδι και προσωπικό-του πνεύμα, κρούσσεται κρούσο στο δημιουργικό του δρόμο.

Σπύρου Πάντζα: «Η Ιστορία-μας Συνεχίζεται...»

(Ένα γνήσιο κατοχικό αφήγημα ποιητικό, τραγικό και κωμικό). Είναι το 7ο βιβλίο με 92 σελ. και αναμνήσεις, προσωπικά βιώματα και μαρτυρίες του αγωνιστή συγγραφέα και ανθρωπιστή ποιητή Σπύρου Πάντζα, από το 1941 - '45. Το έργο τούτο συγκινεί βαθιά γιατί εξυμνεί τον πατριωτισμό των κολλών Ελλήνων και σπυματίζει την προδοσία των ολίγων πουλημένων Μπουραντάδων και Ράλληδων, στους γερμανοϊταλούς κατακτητές. Συνοπτικά, εκφράζει την τραγωδία του λαού της Αθήνας, αλλά και τη δική-του περιπέτεια και τον τραυματισμό-του στον αντιστασιακό αγώνα, από Ιταλό φασίστα, τα βασανιστήρια στη φυλακή από ανθέλληγες δήμιους κλπ. Τα κείμενα του Π. είναι συνταραχτικά, γιατί αποκαλύπτουν πολλά στοιχεία και ονόματα από τη δράση των αγωνιστών και των προδοτών. Το περιεχόμενο είναι μεστό από ουσιαστικά γεγονότα και η καλλιτεχνική μορφή είναι εξεδιάλυτα δεμένη με τη λαϊκή υφή. Ο Π. αφηγείται αυθόρμητα με κοφτό ρεαλισμό, λιτά και καθαρά χωρίς υπερβολές και στολίδια στο λόγο-του. Οι μαρτυρίες-του αυτές, αποτελούν ταυτόχρονα και μία αμείλιχτη κριτική της εποχής εκείνης. Ο σ. αγαπάει την ιστορική αλήθεια και την τέχνη και δίνει μέσα από τα ίδια τα πρόσωπα και τα πράγματα τη λαχτάρα και την αγωνία, τον ηρωισμό και την αυτοθυσία του λαού, για τη λευτεριά και την ανεξαρτησία-του. Μέσα στη σκληρή διαπάλη της Κατοχής στην πρωτεύουσα εξυμνεί τα ηθικά και ανυπόταχτα αναστήματα και μυχιρίζει, ταπεινώνοντας τους νάνους και τα ερπετά των κουσίολιγκ, σε μία εναγώνια και γοργά εναλλασσόμενη δράση στην ατμόσφαιρα της Κατοχής.

Θεατροπαιχτικές κακοδαιμονίες

Ένα αμαρτωλό καθεστώς

Μινωτής ο Μινώταυρος και τα σκοτεινά λαγούμια του Εθνικού Θεάτρου

Ερευνητικές διαπιστώσεις, κρίσεις κι ερωτήσεις του Λάμπρου Μάλαμα

Δεν υπάρχει ίσως πιά ανόητη ταχτική, από γνωστή μονόπλευρη, μονόχρωμη, μονοκόκκαλη και διχτατορική πολιτική, που ασκούν οι υπεύθυνοι γιρονδίνιοι απόλες σχεδόν τις μεταπολεμικές κυβερνήσεις σύγ-καιρα και σύνδρομα με τους άλλους τομείς και στο Εθνικό-μας Θέατρο. Θα μπορούσαν να συλλάβουν τις κοινωνικές ανάγκες των καιρών και των εξελίξεων. Να αγκαλιάσουν τις θετικές και παραγωγικές αντιθέσεις του καλλιτεχνικού και θεατρογραφικού κόσμου. Να παραχωρήσουν ορισμένα ανοίγματα και θέσεις στην πρόοδο και τη δικαιοσύνη, για ποικιλομορφία παραστάσεων και για μια σχετική παράταση του πολιτικού-τους βίου. Έπρεπε να είχαν κάνει διαλλαχτικές προσαρμογές ανάλογα με τις απαιτήσεις των πολλών. Είναι πικρή όμως η αλήθεια ότι: από αυταρχικά πρόσωπα και καθεστώτα, δεν περιμένει κανείς αντικειμενική θεώρηση και γενική ικανοποίηση αιτημάτων, ιδεών και αισθημάτων του λαού. Γι' αυτό, στάθηκε έξω κι από τα όνειρα των θεατρόφιλων μιά δίκαιη και άψογη διαχείριση ρεπερτοριακών και οικονομικών καταστάσεων του Εθνικού Θεάτρου.

Οι εγωισμοί, οι εμπάθειες, οι ατομικισμοί, οι κακεντρέχειες και άλλες αδυσώπητες και συμφεροντολογικές μανίες, δημιούργησαν τα τελευταία χρόνια μιάν αφόρητη κατάσταση στο χρηματοδοτούμενο από το μόχθο του λαού πρώτο Θέατρο της χώρας, τέτοια, που θα τρίζουν τα κόκκαλα, ή θ' αναταράζεται η σπονδή από αυτά των Αισχύλων και των Σοφοκλήδων που ίδρυσαν το Θέατρο της διδασχίας και της ψυχαγωγίας για όλο τον πολιτισμένο κόσμο.

Ο Α. Μινωτής δεν είναι μόνο ο γαλαντομημένος από τη δικτατορία ευνοιοκράτης ηθοποιός και θιασάρχης, είναι και απαράδεχτα (σ' αυτή την ηλικία) ο πολυθεσίτης με τους σκανδαλώδικους λουφέδες. Έπαιρνε ως προχτές δηλαδή, μισθό Γενικού Διευθυντή, μισθό σκηνοθέτη, μισθό «σούπερ» πρωταγωνιστή, μισθό ηθοποιού και αμέτρητα άλλα ποσοστά που ο ίδιος κανονίζει και σκαρώνει στο καθένα απ' αυτά, κάποια μικροδιόρθωση, ή κάποιαν αλλαγή, και σ' ένα ή δυο χρόνια, ξανασκηνοθετεί τις παλιές παραστάσεις που είχε δασκαλέψει ο ίδιος, επιφέρει μικρές, έντεχνες και σκόπιμες διαφοροποιήσεις, αποκλειστικά για τα ποσοστά-του, και κανείς δεν τον ελέγχει. Μόνο στο «πόθεν έσχες» πέρυσι, δήλωσε ετήσιο εισόδημα στο φορολογικό δελτίο-του 2.000.000 δρχ. περίπου. Αναρωτιέται εύλογα κανείς: Τι τα κάνει αλήθεια τόσα χρήματα ο ογδοηντάρης κενόδοξος βιρτουόζος της σκηνής; Ή έχασε ολότελα το νόημα της ζωής; Σήμερα, πάνω απ' αυτόν το Δαλάι - Λάμα στο Εθνικό, δεν υπάρχουν άλλοι. Γι' αυτό παρατράβηξαν χρόνια τώρα στη διοίκησή-του οι αυθαιρεσίες, οι εύνοιες, οι διακρίσεις και οι κατάφωρες αδικίες. Έσπασαν οι ολετήρες, μύρισε η ατμόσφαιρα, ξεσκεπάστηκαν τα παρασκήνια, άρχισαν οι αθρώες παραιτήσεις της διοίκησης, βούιξε ο θεατρικός κόσμος.

Υπήρξε κατά καιρούς και καφ' υψηλού» και ο κ. Τσιρόπουλος, ένας άλλος επόπτης και αστυνόμος στα ρεπερτοριακά κι εθνοπατερικά θεατρικά-μας πράγματα: φυλακάτορας της ναφθαλίνης, μεταφυσικός και τροχοπεδικός στα προοδευτικά-μας γράμματα, όπως ήτανε παλιότερα ο ανεκδιήγητος Μπαστιάς. Αυτοί εμπόδιζαν συστηματικά, να μη περάσει όνομα νέου διαλεχτικού συγγραφέα κι έργο που δεν συνέφερε στην πολιτική «γιρόνδη» του Εθνικού. Όμως, έχει παραιτηθεί κι εκείνος. (Πώς τό 'παθε και γιατί!). Άρα κάτι τρέχει πολύ σοβαρό. Κάποια βαριά ίσως να ξανοίξε καταπαχτή και βγάζει δυσωδία. Όση αντίδραση κι αν έδινε τ' αλάτι στη σαπίλα, φαίνεται πως δεν άντεξε από τη διάβρωση και την αποσύνθεση. «Όπου καπνός... και φωτιά». Τέτοια παραίτηση ζημιάνει λάκκο η φάβα. Αυτό άλλωστε το μαρτυρεί και το εκθέτει και η παραίτηση = καταγγελία του κριτικού κ. Γεωργοσόπουλου, που λέει ανάμεσα σ' άλλα:

«Η δίμηνη παραμονή-μου —στο Εθνικό— μ' έπεισε ότι δεν είχα κάνει λάθος στις εκτιμήσεις-μου. Θεσμοί, δομές, φορείς και πλαίσια, έχουν δημιουργήσει ένα τόσο ολισθηρό πλέγμα, τέτοιες διασυνδέσεις και τέτοιες συμφύσεις, ώστε κανένα άτομο δεν είναι δυνατόν να αποφύγει τους συμβιβασμούς και την αποτελμάτωση».

Βέβαια για τ' άλλα μέλη της Καλλιτεχνικής Επιτροπής τι να πούμε; Αυτοί γίνονται απλώς νεροκουβαλητές για ν' ακούγεται τ' όνομά-τους, σαν τους κισσούς που ακουμπάνε στα δέντρα κι αναρριχούνται για να ψηλώσουν, να φανούν. Όμως τον ατάραχο κέρβερο του Εθνικού Μινω-αληπασά, μήπως τονε στηρίζουνε άλλα σκοτεινά κυκλώματα εσωτερικού και εξωτερικού; Ό,τι και να υποθέσει κανείς, όλα γίνονται στις μέρες-μας. Πάντως ο «υπερογδοηκοντούτης» κ. Μινωτής συνεχίζει να δημιουργεί σαν δερβέναγας «ευνοικά συμβόλαια» με ημέτερους ηθοποιούς, για νά 'χει κι αυτός τους πιστούς λακέδες της αυλής-του. Νά 'χει τους Κούρδους και ταματζήδες των δικών-του βίτσιων και πράξεων, μ' όσους τονε βοηθούνε και δημιουργεί το φιλικό και δορυφορικό περιβάλλον που χρειάζεται. Σ' όλες αυτές τις θέσεις και τους μισθούς βρίσκεται πέρα για πέρα παράνομα. Ο νόμος 993 (Εφημ. Κυβ. αρ. φυλ. 281, 21-12-79) ορίζει ρητά και κατηγορηματικά το άρθρο 43:

«Απολύεται αυτοδικαίως της υπηρεσίας άμα τη συμπλήρωσει του 65 έτους της ηλικίας-του».

Αλλ' ας θέσουμε και μερικές άλλες ερωτήσεις για το βίο και την πολιτεία του κ. Μινωτή στο Εθνικό.

Αποκαλυπτικά ερωτήματα

- 1) Πώς εξαιμίζονται τα χρηματικά κεφάλαια που παίρνει κάθε χρόνο το Εθνικό Θέατρο από τον κρατικό προϋπολογισμό; Έγινε ποτέ έλεγχος; Αποδόθηκε ποτέ λογαριασμός;
- 2) Πού πηγαίνουν τα λεφτά που προσφέρει ο ΕΟΤ στο Εθν. Θέατρο;
- 3) Τι έγινε η προκαταβολή των 20 εκατ. δρχ. για την κατασκευή του νέου Εθνικού Θεάτρου στο χώρο του πάρκου ανάμεσα από τη Μενάνδρου, Σατωβριάνδου και Κουμουνοπούλου;
- 4) Γιατί ο κ. Μινωτής ενώ δικαιούνταν για οδοντιατρική περίθαλψη (βγάλσιμο δοντιού) 700 δρχ. περίπου, από το Ταμείο Υγείας του Εθνικού, πειθανάγκασε το Συμβούλιο του ίδιου ταμείου που ήταν και πρόεδρος-του, και του χορήγησε χριστιανά πενταπλάσια αμοιβή;¹
- 5) Πώς δικαιολογείται η σπατάλη για βαρύτιμα κοστούμια σε έργα όπως π.χ. ο «Καζανόβος» ο «Βασιλιάς Ληρ» κ.ά. αφού δεν υπήρχαν ανάγκες και ουσιαστικοί λόγοι; Γιατί να ξοδεύεται περισσότερο το δημόσιο χρήμα για τους εγχειρισμούς και τις επιδεικτικές τάσεις των ενδυματολόγων, σκηνογράφων, τη στιγμή που υπάρχουν τα αριστουργηματικά κοστούμια του μεγάλου μας ενδυματολόγου Αντώνη Φωκά (όπως στο Ληρ και σε πάμπολλα άλλα έργα που ανέβασε το Εθνικό) και που ποτέ δεν διανοήθηκε να του κάνει μια τμητική γιορτή; Ίδιου όμως κι ένα συγκριτικό παράδειγμα: Το Θέατρο της ΕΣΣΔ «Βαχτάνγκωφ» ανεβάζει την «Τουραντώ» με την ίδια σκηνοθεσία, τα ίδια σκηνικά και τα ίδια κοστούμια, όπως ακριβώς είχε ανεβαστεί εδώ και 50 και περισσότερα χρόνια, από τον ιδρυτή του Θεάτρου. Αλλά οι ξένοι σέβονται την παράδοση. Ενώ ο κ. Μινωτής έχει την αυταπάτη να πιστεύει ότι η παράδοση αρχίζει και τελειώνει μ' αυτόν.
- 6) Έγινε ποτέ έλεγχος στις μεγάλες δαπάνες για τα σκηνικά στην Επίδουρο και αλλού, αφού χρησιμοποιούνται σχεδόν πάντα τα ίδια με ελαφρές και ασήμαντες διαφοροποιήσεις και προσθήκες;
- 7) Που σπηρίζουν την πολυτέλεια στην πρόσληψη κάθε φορά και νέου σκηνογράφου, σκηνοθέτη, ενδυματολόγου, αφού οι αμοιβές-τους είναι υπέρογκες και μάλιστα για μερικούς φανταστικές, όταν έχουν μόνιμο σκηνογράφο και παχυλότατα αμοιβόμενο τον κ. Κ. Κλώνη;
- 8) Γιατί αντικαταστάθηκε η μέρα της πρεμιέρας που ήταν η Πέμπτη με την Παρασκευή και χάνονται τα έσοδα μιάς παράστασης;
- 9) Σε ποιούς προσφέρονται «τιμητικά» τα εισιτήρια της πρεμιέρας και ζημιώνεται το Εθνικό τα έσοδα από μιά παράσταση; Αν αυτό ήταν σωστό, δεν θα το έκαναν και οι θίασοι του Ελευθερού Θεάτρου; Πού πάνε λοιπόν και τα εισιτήρια των πρώτων σειρών άλλων των παραστάσεων;
- 10) Γιατί στο πάρκιγκ βρίσκονταν ξένα αυτοκίνητα, άσχετα με το καλλιτεχνικό και διοικητικό προσωπικό του Θεάτρου;²
- 11) Για ποιά συμφέροντα εξαπατήθηκαν οι ηθοποιοί πρόπερου και υπογράψαν με την ΕΡΤ σύμβαση δωρεάν συμμετοχής στον «Οιδίποδα επί Κολωνών» ενώ το έργο πουλήθηκε στην πολωνική τηλεόραση καθώς και σε άλλες χώρες;³
- 12) Με ποιά κριτήρια και ποιά εύνοια αγοράστηκε από το Εθνικό το άχρηστο ηλεκτρολογικό κλπ. υλικό του ελεύθερου θιάσου που είχε η σχωρεμένη Κ. Παβνίου με τον Α. Μινωτή το 1974 αντί 300.000 δρχ. (Δ/ντές τότε Β. Φράγκος - Β. Παβνός) αφού δε χρειάστηκαν ποτέ και σε τίποτα; Μήπως κι αυτό δεν ήταν στοιχείο συνεργασίας του Α. Μινωτή καθώς και το μεγάλο χρηματικό βραβείο που του σπένειμαν;
- 13) Πώς αιτιολογείται η επιδότηση στον κ. Κ. Κλώνη ενός άλλου γερου χρηματικού ποσού που παίρνει σε κάθε σκηνικό άλλων σκηνογράφων, για δήθεν έλεγχο και μιά υπογραφή; Μήπως οι άλλοι σκηνογράφοι είναι μαθητευόμενοι ή διαβλητοί;
- 14) Έγινε ποτέ έλεγχος στα υλικά που αγοράζονται για τα διάφορα σκηνικά.

Έκτροπα και παραστράτηματα

¹) Σ' ένα ταξίδι του Εθνικού στην Αμερική το 1976, ο κ. Μινωτής είχε μιά αναξίοπρητη συγκρούση με τον υποβολέα κ. Λ. Στριφτό. Συνέβηκε στη Βοστώνη. Τότε οι ηθοποιοί έπρεπε να παίρνουν σαν αποζημίωση «εκτός έδρας» ένα α' χρηματικό ποσό. Το μισό αυτού του ποσού, υπολογιζότανε σαν αμοιβή του ξενοδοχείου και το άλλο μισό σαν αμοιβή του ηθοποιού. Οι καλλιτέχνες της σειράς του Γρ. Βαφιά, έπαιρναν 85 δολάρια την ημέρα, κι επειδή είχαν πετύχει ένα γερό σκόντο στα ξενοδοχεία, ζήτησαν το υπόλοιπο της διαφοράς. Τότε ο αλλάχ και πατισάχ του Εθνικού κ. Μινωτής, το αρνήθηκε κατηγορηματικά. Τα πράγματα είχαν έτσι. Αλλά σε μιά δεξίωση που πρόσφεραν στους καλλιτέχνες οι εκεί ομογενείς που παρευρίσκονταν ο πρόξενος κι ένας αξιωματικός κληρικός οξύνθηκαν, γιατί ο κ. Μ. εκτράπηκε σε ύβρεις. Στην πρότασή-τους να παραμείνει το κλιμάκιο της τραγωδίας για 2-3 μήνες περισσότερο, να επισκεφτεί ορισμένα κέντρα των ΗΠΑ, για ν' απολαύσουν χιλιάδες Έλληνες τις παραστάσεις, ο κ. Μ. δε συμφώνησε με την πρόταση απαντώντας με τη φράση: «Με ποιούς να συνεχίσω την τουρνέ; Μ' αυτά τα παράσιτα που ζητάνε λεφτά;». Λες κι ο χρηματοδότης και αντιφατικός αυτός τύπος μαζί και οι Αμερικάνοι-του, δεν έχουν σα μόνο θεό το δολάριο (!) Από τους παρευρισκόμενους στο γεύμα, έφτασαν τα λόγια-του στ' αυτιά των ηθοποιών και ο Γ. Βαφιάς του ζήτησε αντρίκια ν' ανακαλέσει. Ομως εκείνος αρνήθηκε ότι εκστόμισε τα παραπάνω προσβλητικά λόγια. Τότε οι καλλιτέχνες επικαλέστηκαν τη μαρτυρία του κ. Στριφτού, που πράγματι ομολόγησε σαν ο πιο κοντινός αυτόπτης και φιλαλήθης μάρτυρας. Μα ο κ. Μινωτής θυμωσε βαριά και οργισμένος φώναξε έξαλλα και δυνατά: «Στριφτέ είσαι π... και παλιοκερατάς...». Αυτό ήταν το επίπεδο «πολιτισμένης» συμπεριφοράς του Δ/ντή του Εθνικού στην υπερατλαντική χώρα. Έτσι έδεξε το... ανάστημά-του, (φυσικό και ψυχικό).

2) Στο ταξίδι του Εθνικού στην ΕΣΣΔ τον ίδιο χρόνο, είχε άλλη σύγκρουση ο κ. Μ. με τον ηθοποιό κ. Αλ. Αντωνόπουλο (έγγονο της Παζινού), στη ρεσεψιόν του «Οκράινα» HOTEL. Ο κ. δ/ντής, εκεί βρέθηκε να ξετυλίξει τις κληρονομικές διαφορές με τον έγγονο και βαφτισιμιό-του. Εκεί λοιπόν που συζητούσε με τον σκηνογράφο κ. Κλώνη, μπήκε αμέριμνος ο κ. Αντωνόπουλος με το συνάδελφό-του κ. Τσούτση. Τότε ο κ. Μ. χωρίς κανένα λόγο ξαφνικά παραστήσε τον εκνευρισμένο κι έξαλλο, και μπροστά στον κόσμο άρχισε να εξευτελίζει τον κ. Αντωνόπουλο με χυδαίες και ακατανόμαστες βρισιές και προσβολές...

3) Ο κ. Μινωτής φαίνεται πως παρατράβηξε τα γεροντικά-του «νταιλίκια» με τους εμπαιγμούς και τις αδικίες σε βάρος των καλλιτεχνών. Σύναψε συμβόλαια, με την υποχρέωση της απλής εμφάνισης, που τα σχολίασε και ο Τύπος σε βάρος-του, σαν απαράδεχτες ενέργειες.

4) Υπόγραψε επίσης και εξάμηνα συμβόλαια, από τον Απρίλη του 1979 ως τον Σεπτέμβρη του ίδιου χρόνου με τους καλλιτέχνες: Αλ. Διαμαντοπούλου, Κ. Ρέππα, Αιμ. Υψηλάντη κ.ά. και ο Τύπος είχε τα ίδια δυσμενή σχόλια.

5) Κατάργησε από τη δραματική σχολή του Εθνικού (παρά τον κανονισμό-της) το μάθημα της ορθοφωνίας της αγωγής του λόγου.

6) Έχουν λάβει απόφαση: το Δ/κό Συμβούλιο να θεωρεί απαρτεία για τις συνελεύσεις 3 ως 4 μέλη «συμφωνημένο κόλπο» από τους κ.κ. Ι. Θεοδωρακόπουλο, Α. Μινωτή, Κ. Τσιρόπουλο και Ν. Καρύδη, να παίρνουν προκαταβολικά ομόφωνες αποφάσεις, κι ας είναι αυθαίρετες.⁵

7) Έτσι απόλυσε παλιότερα τους γνωστούς ηθοποιούς Σ. Ολύμπιο, Α. Βλαχόπουλο, Α. Μαλλιαγρό, Β. Πρωτοπαπά, Θ. Ανδριακόπουλο, Β. Παπανίκα και τους αντικατάστησε με ηθοποιούς του πρώην θιάσου που είχε με την Παζινού, όπως π.χ. Γ. Τσιτσόπουλο, Κ. Καστανά, Ν. Παγώνη κ.ά.

8) Με το έργο του «Καλλιγούλα» προσέλαβε έναν νέο κι ολότελο αρχάριο σκηνοθέτη (ανεψιό-του) τον κ. Γ. Χριστοδουλάκη.

9) Ανάθεσε ρόλο πρωταγωνιστή στον νεοσδό ηθοποιό Γ. Βούρο (στρατιώτη) που μόλις βγήκε απ' τη σχολή, χωρίς καμιά αρίστευση. Έγραψε τ' όνομά-του στη διανομή των ρόλων στο έργο «Μάτς» που τελικά δεν πήρε μέρος.

10) Αρνήθηκε να δώσει στοιχεία στον ηθοποιό και καθηγητή της σχολής του Εθνικού Ν. Παπακωσταντίνου που ζήτησε για τη Δίκη-του με το Εθνικό στην 1-10-78, και που τελικά το δικαστήριο δικαίωσε τον ηθοποιό.

11) Η εύνοια του βοηθού σκηνοθέτη και ιδιαίτερου του κ. Μινωτή κ. Γ. Μεσσάλα, έχει παραγίνει στην «καυλή-του» με διάφορα βίτσια και τραβολογήματα...

12) Το 1975-76 απέλυσε την έγκυο ηθοποιό κ. Αλ. Διαμαντοπούλου. Έδωσε στον Ν. Τζόγια 3 μισθούς ως πρωταγωνιστή, καθηγητή και δ/ντή... της σχολής.

13) Απαγόρευσε την αντικατάσταση ρόλου στο έργο «Φλοκκότη» ηθοποιού από προσωπική αντιπάθεια με κίνδυνο τη ματαιώση της παράστασης, σε περίπτωση ασθένειας του ηθοποιού Θ. Μορίδη, παρά τον προγραμματισμό-της.

Όλα λοιπόν τα παραπάνω, είναι ελάχιστα από το βίο και την πολιτεία του Α. Μινωτή στο Εθνικό. Τα παραθέσαμε χωρίς καμιά προσωπική αντιδικία με κανένα, αλλά, με το νυστέρι της αμείλιχης κι επικοδομητικής κριτικής για να φτάσουν στ' αυτιά των αρμόδιων, που είναι πιά καιρός να κάνουν την εξυγίανση για να μπει το Εθνικό-μας Θέατρο σ' ένα δρόμο καινούργιο και σωστό, σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις του λαού σ' ένα δρόμο αναδημιουργικής δουλειάς και προόδου, για την επιτέλεση του εθνικού-του προορισμού.

Η νέα εκλογή του κ. Μινωτή στη θέση-του τώρα, ως προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου, σε τι θα ωφελήσει την εξυγίανση του Εθνικού Θεάτρου, καθότι θα παραμένει και ως πρώτος σκηνοθέτης του Ιδρύματος, αφού οι κ.κ. Βόκοβιτς και Κ. Παναγκώτου (εξαιρετοι πρωταγωνιστές και μέλη του τωρινού Δ/κού Συμ/λίου θα εξαρτιούνται από τον κ. Μινωτή); Αλλά, θα πρέπει να εφαρμοστεί ο νόμος 993 που αφορά παρήλικες ηθοποιούς και καθηγητές όπως οι κ.κ. Α. Μινωτής, Θ. Μορίδης, Τ. Γαρμπή, Μ. Αρώνη, Β. Μανωλίδου, Σ. Βόκοβιτς, Ε. Χαλκούση κ.ά. διότι το «γήρας ουκ έρχεται μόνον...».

Έτσι μόνο θ' ανοιχτούνε δρόμοι για εργασία και ανάδειξη σε νέες ζωντανές καλλιτεχνικές δυνάμεις. Για να βρει και το Εθνικό-μας Θέατρο ένα «στάδιο δόξης λαμπρό».

Α. Μάλαμας

1 Διαπιστώθηκε από έκθεση αρμόδιου υπάλληλου του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών (Βλ. «Ελευθεροτυπία» Ιούλ. 1979).

2 Υπήρξε σκάνδαλο από το 1974 ως το 1978

3 Το θέμα κατέχουν οι κ. Δ. Τσούτσης και Α. Γιανουλής, ηθοποιοί του Εθνικού. Εκείνος που πήρε την υπογραφή των καλλιτεχνών είναι ο συμβούλος κ. Καρύδης

4 «Καθημερινή» 12.9.78 και «Ελευθεροτυπία» 11.9.78. Αυτά τα συμβόλαια αφορούν τους ηθοποιούς: Γ. Κώστα, Φ. Κωσταπούλου, Μ. Κωσταντίνου, Μ. Πεφόνη, Α. Κουκούλη, Μ. Φλωρά και Γ. Κοκαρελίδου.

5. Από εξομολόγηση του Α. Μινωτή σε συνάντησή-του με μέλη της διοίκησης Σ.Κ.Ε.Θ. στο γραφείο-του παρουσία των ηθοποιών Γ. Βαφιά, Α. Γιαννούλη, Ν. Παπακωσταντίνου, το Μάη του 1978

Διαδώστε το

Ελεύθερο Πνεύμα
Έρευνα — Στοχασμός — Τέχνη — Κριτική

Τα Μαστοροχώρια

του Τάσου Παπασταύρου

αρχιτέκτονα

Τραγούδια

α' Μοιρολόγια 90 «Του Νικολάκη»

Ένα υπέροχο δραματικό μοιρολόι της Κωνσταντήνας Χρηστού, πριν από 200 περίπου χρόνια για το πνιγμένο παιδί της, το Νικολάκη, στο χωμάρο «Ντέρτη». Η Κωνσταντήνα το τραγουδούσε μόνη της και το 'λεγε πυχνα, ριχνοντας βασιλικούς και μήλα στον παραπόταμο του Λαρανταπόρου για να πεν στο Νικολάκη της. Λησώθηκε σαν οικογενειακό μοιρολόι.

Δε στόερα Νικολάκη μου κι εσύ Γραμματικέ-μου;
Στην ποταμιά μην κατεβείς και μέσα μην περάσεις.
Τι το ποτάμ' είναι θολό καλυ αγριεμένο.
Να περιμένεις να σταθεί η καταχνιά η μεγάλη.
Κι εσύ βαρεις τες μούλες-σου με ψωνια φορτωμένες.
Κι οι μούλες κοντοστάθηκαν σε τηράξαν στα μάτια εμπρός
εμπρός βρε μούλες-μου πάμε για το χωριό-μας.
Την Κυριακή ν' έχω χαρά, στεφάνια για να βάλω.
Κι οι μούλες επροχώρησαν βαθιά μες στο ποτάμι
Βγήκαν οι μούλες αδειανές χωρίς το Νικολάκη.
Ανάθεμα-σε ποταμιά και συ βρε παλιο Ντέρτη.
Πήρες το Νικολάκη-μου, έχασα το καμαρί.
Που 'ταν καμάρι στο χωριό λεβέντης στο Λισκάτσι.
Κι ο Κωνσταντής επροβαλε από το παραθύρι.
Βλέπει τις μούλες αδειανές χωρίς το Νικολάκη.
Που πάτε μωρέ μούλες μου, χωρίς το Νικολάκη.
Την Κυριακή θα 'χα χαρά στεφάνια να του βάλω.
Δεν σε θάρρουσα ποταμια νερό να κατεβασας
Και τώρα πως κατέβασες κατεβασα μεγάλη
Σέρνεις λιθάρια ριζίμια δέντρα ξεριζωμένα
Σέρνεις το Νικολάκη-μου μες στα ριχτα κλωναρια.
Σέρνεις και μια γλυκομηλία στα μήλα φορτωμένη.
Σέρνεις το Νικολάκη-μου στα κλώνια και στα μήλα
Ανάθεμα-σε ποταμια και συ βρε παλιο Ντέρτη!
Μου πήρες το λεβέντη-μου, το πρώτο το παιδί-μου
Πο κατω στην Πυρσογιαννη στο φοβερό ποτάμι
έχασα το λεβέντη-μου έχασα το καμάρι!
Ανάθεμα-σε ποταμια και συ βρε παλιο Ντέρτη.
Πήρες το Νικολάκη-μου το πρώτο το παιδί-μου.

Παραγγελιά

—Κει που θα πιάς καρδούλα-μου, στη σκάλα που θ' ανεβείς
θα βγουν οι νιοί θα βγουν οι νιές, θα βγουν τα παλικάρια.
Να σε δεχτούν και να σε ιδούν, να πιάκουν τ' αλογό-σου
Κι ο μαύρος καμαρώνοντας θα πιέται θα λυγίεται.
Κι αν σε ρωτήσουν γιοκα-μου κι αν θη σου ειπουν παιδί-μου

Σαν τι μαντάτα ηφες απ' τον απανω κόσμο;
Πες τους οι μανές θλιβόνται για τα καυοπαίδα τους
που τα 'φανεν η μαυρη γης και τ' αρυχο το χωμα.

Ξεπροβόδισμα

'Όρα καλή λεβέντη-μου ώρα καλή ακριβέ-μου.
Αυτή τη στράτα που κερνάς στο δρόμο νόπου κίανεις.
σάδια να βρίσκεις ομπροστά σιαδάκια και λιβάδια.
Χεριές - χεριές βασιλικό να βρίσκεις ομπροστά-σου.
Να κόφτεις να μυρίζεσαι να στρώνεις να κοιμάσαι.
Κι εκεί στην πόρτα που θα μπεις στη σκάλα που θ' ανέβεις
πάρε κερι στα χέρια-σου φανάρι στην κοδιά-σου
να ιδείς τους νιούς, να ιδείς τες νιές να ιδείς τα παλικάρια
να ιδείς και τα μικρά παιδιά τα παρακονεμένα,
που παίζουν το χρυσόμηλο κι αλημονούν τες μάνες.

Του χαμού

Ποιά μάνα χάνει το παιδί, χάνει και την καρδιά-της.
'Όσοια χάνει την αδερφή χάνει γλυκειά κουβέντα.
Κι όσοια χάνει τον άντρα-της χάνει και την τιμή-της.

Γ' ορφανού

Ενυχτώσε και βράδιασε, πάει και τούτ' η μέρα...
Παν τα πουλάκια στις φωλιές και τα παιδιά στις μάνες.
Κι εγώ το μαύρο τ' ορφανό, που θαλά μείνω βράδυ
Μη βαργωμάς καρδούλα-μου, μη βαργωμάς παιδί-μου
Αυτού θα βγαί ο πατέρας-σου για να σε καίτερέσει
θα σου βαστάξει τ' άλογο και θα σε ξεπεζέψει
θαλά σου στρώσει στρώματα διαλά προσκεφαλάδια
θαλά σου πάρει το γιατρό για να σε ξεγιατρέψει.

β' Τραγουδάκια

Νανουρισμάτε

Νάνι νάνι το παιδί 'Όσο ν' αποκοιμηθεί
'Ελα ύπνε ύπνωσέ-το,
Και γλυκά 'ποκοίμισέ-το.
Σύρτο κέρα στα χωράφια
Να ξυπνάει με τ' αλόφια.
Σύρ' το κέρα στα μαντράκια
Να κοιμάται με τ' αρνάκια
Να κοιμάται με τ' αρνάκια
Να ξυπνάει με τα πουλάκια.

Τα παιδιά του μαχαλά
'Όλα κάλπικα φλωριά,
Το δικό-μας το παιδί
Σε βενέτικο φλωρί.
'Εχομε ν'εμείς παιδί
'Εχ' ο βασιλιάς τσιουπί
Μας μηνάει μας ξεμηνάει
Να συμπεθεριάσουμε
Να συμπεθεριάσουμε
Και να κοιμαριάσουμε.

Το παιδί-μας τ' άσπρο τ' άσπρο
Θέλει νύφη από το κάστρο
Μπράτιμον απ' το Ζαγόρι
Και νουνόν από την πόλη

Έχω γιόν, έχω χαρά,
Και θα γίνω πεθερά
Ταρνανά και πωπωπώ
Παντρεμένον να τον 'δώ.
Με τη νύφη στο πλευρό
Έχω τσιούπες έχω πίκρα
Και θα γνέθω μέρα νύχτα.

Του παιδιού-μου εγώ το γάμο
Καλοκαίρι θα τον κάμω.
Να είναι τα νερά κρασιά
Τα μερμήγκια πρόβατα,
Και τα χώματα ψωμιά
Να καλέσω το ντουριά
Τα μισά τα Γιάννινα.

Καθιστά ή του χορού

Κελεπούρι μ' τ' άρματά-σου
δεν μας κάνουν για καυγά
μόνο κάνουν για γυναίκες
και για τα μικρά παιδιά.
Πολύς στρατός πλακώνει
στο σπίτι του Σακκά
κι από τα παραθύρια
τσακίζονται γιαλιά.
Μπράϊμ αγάς τους κρένει:
—Εβγάτε βρε παιδιά.
—Φοβούμαστε ν' αφέντη

μη μας σκοτώσετε.
Βαρύν όρκο τους κάνει
—Δεν σας σκοτώνουμε
στην Κόντσι θα σας πάμε
μαζί με τα βιολιά
και στον μπιπιάσ' αφέντη
να κάντε τεμενά.

—Τι κάντε βρε παιδιά-μου;
—Πώς είστε βρε παιδιά;
—Σε προσκυνούμε αφέντη
σαν τα ψηλά βουνά.

Της ξενητιάς

Βολιούμαι μιά βολιούμαι δυό
βολιούμαι τρεις και πέντε
βολιούμαι να ξενητευτώ
στα ξένα να πηγαίνω.
Ν' η ξενητιά με πλάνεψε
το γέρμο Βουκουρέστι
και κάνω ξένες αδελφές
και ξένες παραμάνες
για να μου πλέν' τα ρούχα-μου
τα γέρμα τα σκουτιά-μου.
Τα πλένουν μιά τα πλένουν δυό
τα πλένουν τρεις και πέντε
κι από τις πέντε κ' ύστερα
τα ρίχνουν στο σοκάκι.
—Πάρε ξένη μ' τα ρούχα σου
πάρε και τα σκουτιά-σου.

Της χήρας

Παραμικρός ορφάνεψα
'πο μάνα 'πο πατέρα
ν' επήγα και ρογιάστηκα
σε μιά χήρα γυναίκα.

Δώδεκα χρόνους έκανα
στα μάτια δεν την είδα.
Μιά Κυριακίτσα το πρωί
και μιά καλήν ημέρα
αυτή έβγαине απ' το λουτρό
κι εγώ 'πό το μπαρμπέρη.
—Δός'-μου κυρά τη ρόγα-μου
δός'-μου τη δούλεψη-μου
μου μήνυσε η μανούλα-μου
να πάω να με παντρέψει.
Τρία κορίτσια νέχω γω
και όποιον θέλεις πάρε.
Θέλεις τη ρούσαν έπαρε,
θέλεις τη μαυρομάτα
θέλεις την καταγάλανη
πούν' άσπρη σαν το γάλα.
—Χήρα πήρε ο πατέρας-μου
χήρα κι εγώ θα πάρω.

Λαμπάδα-μου γραμμένη

Τι σου είπα και μου κάκιωσες
λαμπάδα-μου γραμμένη
εγώ κινώ για ξενητιά
λαμπάδα - λαμπάδα
με την καρδιά σφιγμένη
λαμπάδα-μου γραμμένη.

Να γίνω γης να με πατείς
γεφύρι να περάσεις
λαμπάδα-μου γραμμένη.
Να γίνω κι ασημόκουπα
για να κερνώ κρασάκι
λαμπάδα - λαμπάδα.
Εγώ να πίνω το κρασί
κι εσύ να λάμπεις μέσα
λαμπάδα-μου γραμμένη.

Φολκλορικές ομορφιές.

Σε τούτ' την τάβλα

Σε τούτ' την τάβλα που είμαστε σε τούτο το τραπέζι
Τρεις μαυρομάτες μας κερνάν τρεις
αρραβωνιασμένες.
Η μιά κερνάει με το γιαλί κι η γιάλλη με την κούπα.
Κι η τρίτην η μικρότερη με μαστραπά στο χέρι...
Κι απ' το πολύ το κέρασμα κι απ' τα φιλά τραγούδια
Εσιάστησε το χέρι-της κι έπεσε σαν κρουστάλλι.
Κι ουδέ σε πέτρα νέπεσε ουδέ σ' άσπρο λιθάρι,
μονέ στ' αφέντη την ποδιά ν' έπεσε κι εραγίστη.

(Συνεχίζεται)

Λαογραφικά ΚομποτίουΣτο αλώνι

Λάμπρου Απ. Τατσιόπουλου

Ρούφηξε άλλη μιά ρουφηξιά καφί ο Γιώργος του Βαγγέλη, λοξοκοίταζε το Γρηγόρη του Λέτσιου, που έβρινε αλύγιστος το κρασάκι-του πλάι (καπούληδες και οι δυό-τους τώρα), σκέφτηκε λίγο σκυφτός, γύρισε, τον κοίταζε κατάματα και άρχισε, όπως συνήθιζε τα βραδάκια στο καφενείο του χωριού.

— Θυμάσαι, Γρηγόρι; όλα τα καλλιεργούμενα τα χωρίζαμε τότε σε πλασιές: μίνια καλαμπόκια, μίνια σιτάρια. Δεν κάναμε χωρίς αλώνι. Αφήναμε σε στραγγερό χωράφι κάπου ένα στρέμμα: στ' Αγγούρια, στ' Αμπέλια, στο Ξηρόβατο, στο Κρύο Νερό, όπου ήταν κοντά και καμιά βρυσούλα ή κάνα πηγαδάκι για νερό. Κοντά τ' αλώνια το ένα με τ' άλλο· δεν έλειπαν οι κλέφτες, αλλά και για τις σίναξες, να λακτριζούμε τα βράδια. Χέρσο έμεινε το αλώνι. Ξύναμε τα χορτάρια-του με το σιδερένιο ξυστήρι τ' αλωνιού, γύρα στα τέλη του Μάη. Αρχές Θεοτή, στο καθαρό αλώνι, απλώναμε τις σκλίβες της βρίζας, λιάζονταν και τις ξεληνίζαμε, άλλοι στη σβάρνα, άλλοι στο σαμάρι, άλλοι στην πλάκα. Χτυπούσαμε της σκλίβας τα στάχυα με ορμή και με τη λούρα τινάζαμε όσα απόμειναν σπυριά. Ήταν οι μέρες που σώνονταν το καλαμποκόσιο, άσε το σιταρίσιο, δεν το ξέραμε αυτό το φωμί! Τα βρίζινα πλασάκια μας πρόκαγαν! Καημένη βρίζα!... Μας έδινε το σπόρο του χωραφιού, αλεύρι για τις μπουμπότες, αλεύρι για ζυμάρι, να πιάκωμε το νερό στα μαστέλλια και να σφραγίζουμε την τέντζερη με το στυφάδο! Στο καίκι λίγη κααίναμε· δεν περίσσευε! Με τη σιτή-της στεγάζονταν καλύβια και κοπέτσια. Αράδα οι δομοί φάνταζαν ολόχρυσοι στις στέγες, όπως τα γαλλικά, σήμερα, τα κεραμίδια! Ολόρθο στο αλώνι, δεμάτια, στήνονταν το λινάρι. Απλώναμε τα κουκιά, τις φακές και τα φασούλια. Πέρα απ' τη σφεντόνα τ' αλωνιού φάνταζαν οι θημωνιές, όμορφες, όμορφες, σαν χρυσά σπιτάκια με στέγες απ' ολόχρυσα στάχυα σιταριού και βρώμη! Όλα αυτά το Θεοτή το μήνα. Τον Αλωνάρη αλωνίζαμε. Από το βράδυ το κανονίζαμε το αλώνισμα, νά 'χωμε και κάνα καλό φαι: καμιά πίττα —ας ήταν και κολοκυθόπιττα— ή κάνα ποτοπούλι! Το αλώνισμα ήταν βαριά δουλειά· ήθελε κόσμο πόλυ και καλό φαι! Ταίζαμε καλά και τ' άλογα. Ανάντιλη μέρα τη φυλάγαμε, δεν αλωνίζαμε. Φυλάγαμε όλες τις γιορτές, Τετράδες και Παρασκευές. Θυμάσαι τι έπαθαν τα ξαδέφφια-σου, ο μακαρίτης ο Χρήστος με το Γιώργο;...

— Γιορτή αύριο, είπε ο ένας, τ' 'Αι Κηρύα!

— Σώπα, ωρέ! Τού 'πε ο άλλος, ένα κήρκο έχομε σ' όλο το χωριό κι αυτός κουτσός!... Τι γιορτή να φυλάξωμε;... Ποιός έβανε στο νου-του, πως θά 'σκαε τ' άλογό-του;

— Καλύτερα να μας έσκαε ένα παιδί, να γλυτώσουν τ' άλλα, παρά τ' άλογο να τα χάσωμε όλα!... Έλεγαν φαρμακωμένοι από το χάλι-τους. Που λες, συνέχισε, κοιμώμαν στ' αλώνι· οι άλλοι έρχονταν στο χωριό, στο σπίτι. Πρωί πρωί σηκώνομαν και ξέταζα τον καιρό. Άρμεγα τη μανάρα (γυδοπρόβατα και γελαδικά δεν είχαμε· είμασταν μοναξιά και αυτά ήθελαν κόσμο), έβραζα το γάλα, κολάτσιζα λίγο, τάζα καλά τ' άλογα, τα πότιζα και στέριαζα το σιτάρι ή τη βρώμη. Έστηνα ορθά τα χερόβολα, κύκλους, κύκλους, από το στήρο ως όξω στη σφεντόνα τ' αλωνιού. Έδενα στο στήρο την αλωνισταριά, κανόνιζα το μάκρος-της με θηλειές, συγκέριαζα τ' άλογα και τη θήλειαζα με τον κόμπο-της στο συγκέρι. Έτσι, έμπαιναν τ' άλογα στ' αλώνι. Έκανα το σταυρό-μου, άρπαζα το βουρδούλι και τα ξεκίναγα. Άκουγαν το «γιά, γιά, γιά!... όπ, όπ!... γιά, γιά, γιά!...πούν' τα γιά, γιά, γιά!... άει, άει, άει!...» και πάλαι στα χερόβολα καπνός ο τρόκος. Με το μάξιμα της τριχιάς έρχονταν στο στήρο σιμά. Με το άπλωμα, ως όξω στη σφεντόνα, ξανοίγονταν το τσαλαπάτημα. Πέταλα των αλόγων στον ήλιο άστραφταν και πάλι ξαναβούταγαν στη χρυσή καλαμιά. Δέματα ανακατώνονταν σαν χρυσοστέφανα, κομμάτια ανασηκώνονταν η καλαμιά, χρυσό σύννεφο στ' 'Αι Λιά το κάρο και έσβηναν στον αλογόδρομο και εξαφανίζονταν τα στάχυα! Ο ήλιος δεν πρόφτανε ούτε βουκέντρα ν' ανεβεί και απ' το χωριό κατάφταναν στ' αλώνι με το φωμί, με το νερό, με τα παιδούρια τα μικρά, το σκύλο, τη μανάρα, ξυπόλητες οι νοικοκυρές, δουλειά αλωνιού να πιάσουν. Στο τσιαρδάκι κρέμαγαν το φωμί και το νερό. Στο τσιαρδάκι έκαναν τη φραγκοκούνια του μωρού, γιατί κλαράκι απ' το δρόμο και απάν', κάπου κάπου, και στις ακροποταμιές απαντούσες. Ο βλάχος, με τα πρόβατα, είχε εντολή του τσιφλικά —τ' αφέντη Καραπάνου— να χαντζιαριάζει τα κλαριά για το χορτάρι· αυτός το πούλαε για δικό-του κάθε χρόνο! Τό 1928 έφυγε από μέσα ο τσιφλικάς. Από τότε τα χωράφια έγιναν περιβόλια και λιοτόπια εδώ στο Κομποτί! Τίποτα πρώτα δεν ωρίζαμε! Τα χρυσώσαμε, να γίνουν δικά-μας! Με χρυσή λίρα πληρώσαμε το σπίτι-μας, το χωράφι, το νερό, και το γιαλό, και το γκρεμό, και το κοτρόνι!... Ασταμάτητα, ως το γιόμα, πότ' ο ένας και πότ' ο άλλος, καλπασμό τα γυρίζαμε τ' άλογα στ' αλώνι. Γιοματίζαμε. Έρχονταν ο ήλιος καντήλι στο κουρκοκέφαλό-μας. Ο ήσκιος χάνονταν κάτω στα ποδάρια-μας· μεσημέρι. Η μέρα τσάκιζε και τ'

άλογα αλώνιζαν ακόμα. Τότε η ώρα έρχονταν για το πρώτο με τα δικριάνια γύρισμα: το έξω γύρισμα. Ποτίζονταν και αμέσως τα ντροκάκιζαν τ' άλογα για το νερό. Γινόταν με τα δικριάνια μέσα γύρισμα, και άλλο έξω, και μέσα δεύτερο, και τότε με τα δικριάνια το πρώτο έβγαине άχυρο και ακολουθούσε πεταχτό δεύτερο χέρι. Κάλπαζαν πάλι τ' άλογα και, έτοιμοι εμείς όλοι, γύρισμα μέσα κάναμε με καρπολόδι και με φκιάρι τ' αλωνιού. Πατιώταν και το ντύμα κι έβγαине. Έβγαίναν τ' άλογα, τσιολιάζονταν σαμαρωμένα και χει στ' απόγνο, δεμένα πίσω απ' τη θημωνιά ξαπόσταιναν. Αργά, αποβραδís, με άχυρο τα τρίβαμε, κυλιόνταν, έτρωγαν, έπιναν νερό κι έμειναν λύτερα τη νύχτα να περάσουν. Εμείς, στα πεταχτά δειλινίζαμε μιά μπουκιά και αρπάζαμε τα δικριάνια πρώτα, να ξανεμίσωμε το άχυρο. Έστερα με τα καρπολόγια και τα φκυάρια τ' αλωνιού τα ξύλινα τ' αγάνι ξανεμίζαμε. Με τις ρεικίσιες σκούπες οι γυναίκες σκούπιζαν απ' τη σφεντόνα μέσα τον καρπό και ο σωρός μεγάλωνε όλο καθαροσπόρι. Κότσες σταχυών και ντύμα βιαστικά οι γυναίκες στούμπιζαν με το ραβδί, γρήγορα να το φκιάσουν στο σιταραργέλογο δικό-τους, μαντήλια ν' αγοράσουνε κεφαλομάντηλα. Ξένοιαστες από παπούτσια: Χριστούγεννα, Λαμπρή φορούσαν και στο θανάτο-τους! Θυμάσαι!... με το «Καλησπέρα!», «να μη σας αβασκαίνωνται!», «κι τ' χρόν' πλειότερα!», κοντοζυγώνανε στο σωρό του σιταριού ή της βρώμης ο πραγματογνώμονας του τσιφλικιά. Στρογγύλευε και σήκωνε το σωρό. Ίσιαζε την κορυφή-του μ' ένα φτυαροχτύπημα. Έμπηγε το φτυαρόξυλο ως τη βάση. Το έβγαζε. Έβγαζε από το ύψος πιθαμή και γρόθο και μέτραε με το μεγάλο δάχτυλο τα ξαία και τα πινάκια, αν κάτι έμεινε ακίμα. Είχε το κάθε ξαί πινάκια τέσσερα. Σιτάρι οκάδες δεκαοχτώ το πινάκι ζύγιζε, βρώμη δώδεκα, φασόλια δεκαοχτώ, ρόκα δεκαπέντε. Με τούτα κάναν τη συναλλαγή. Δε στο λέω: ήξερε ο πραγματογνώμονας τη σοδειά-μας από τα φορτώματα, που ξεφορτώναμε στο αλώνι για το αλώνισμα. Λογάριαζε τα χειρόβολα ή τα κουντούρια (τρία χειρόβολα μαζί). Η αγκαλιά τρία ή τέσσερα, αν μικρά, χειρόβολα είχε. Οχτώ αγκαλιές το κάθε φόρτωμα. Έβλεπε το φωμωμένο και το αφώμωτο. Κοίταζες το σωρό και χόρταινε το μάτι-σου. Το έλεγες δικό-σου το σπόρημα και ας μην ήταν... Ένωιθες άρχοντα, και απο πόνου έλεγες: «άει!... στ' αλών' τούβρες: πάρε και συ!...» και έπαιρναν: σακάτηδες, φτωχοί, διακονιαραίοι, γύφτοι, καλούεροι: σ' ολουούς δίναμε. Έτρωγαν τα μυρμηγκία. Έτρωγαν τα πλιά. Άρπαζαν τα ζάπια! Περίσσευε και για τα βερεσέδια του Μαγαζιού. Πααίναμε και στο καίκι της Κόπραϊνας για καμιά δεκάρα. Ο Αφέντης ήθελε την ξαγορά των χωραφιών. Το κουβέρνο κι ο δήμαρχος τα δικά-τους. Σε ποιόν δεν έδινες; Στον αγροφύλακα, στον παπά ή στη Ροβελιστα: Ο σπόρος μας έμεινε!... Κομπόδιαζαν οι νοικοκυρές το αλεύρι στη σακκούλα για τα χριστοφώμα, για τις λειτουργίες, για μουσαφιραίους. Τη «διάρα» της Άρτας την είχαμε για προσφάι. Ας πάει στον κόρακα... χαιρόμασταν κι εμείς μιά βραδιά το βιό-μας σωριασμένο στ' αλώνι... Έστρωνα τα σακκιά κοντά στο σωρό. Έβανα σκλίδα στέη προσκέφαλο. Έπαιρνα το κασάρι δίπλα και λαγοκοιμώμουν: έρχονταν νύχτα εκείνοι, που ο νους-σουδέν τους έβανε... Πλημμύριζε ο τόπος απ' του φεγγαριού τ' ολόχρυσο το φως και ο σωρός του αλωνιού σωρός από τους θησαυρούς του Κροίσου φάνταζε και οι θημωνιές χρυσά παλάτια μοιάζαν εκείνη τη νυχτιά. Χάθησαν οι σκοτούρες της ζωής από το κεφάλι-μου. Δεν ένωιθα κεντήματα από αγάνια και από ντύματα της μάλλινης φανέλας-μου εκείες τις ώρες... Ένωιθα άρχοντας, να ζει από το βιό-μου κόσμος - ντουϊάς... «Όνειρα θερινής νυχτός!» μας τα έλεγε στο σχολειό ο δάσκαλος τα τέτοια. Πρόστεσε ο Γρηγόρης, καταπίνοντας μιά ρουφηξιά από το κρασάκι-του. Και αν αγωνίστηκες τότε, τι;... «χέσκει η φοράδα στ' αλών'!»... Ας μη γέμιζεν ο τόπος ανθρωποκοκχαλιές και θα πίναμε ένα κρασί ή έναν καφέ από τον Ο.Γ.Α. Τότε με το βιόςμας αγόραζε ο Καραπάνος μπακαλάρο, τον έβανε στα σακκιά, τον μοίραζαν οι εδώ «φίλοι»-του σε μας τους νηστικούς και τον ψηφίζαμε βουλευτή-μας. Ένα πετσό μπακαλάρο και ένα ψήφο (!) Έτσι φτωχοί από έχος, φτωχοί από μυαλό, τον είχαμε αφέντη, να μας παίρνει το τρίτο της παραγωγής-μας! Ο πόλεμος μας άνοιξε τα μάτια. Τα γράμματα θα σώσουν τους λαούς... Τ' αγρίμια σκιάζονται το φως!».

(Οι γύρω-τους έπαιζαν τα χαρτιά: δεν τ' άκουσαν αυτά. Εγώ τ' άκουσα έτσι όπως τα γράφω.

Ευτράπελοι μύθοι

Του Δημήτρη Χ. Σέττα

Ο βαρελάς

Ήταν ένας βαρελάς κι ήταν καλός τεχνίτης. Πάαινε από χωριό σε χωριό και «δούλεβεγε». Στο δρόμο-του, μακριά, πάν' στα βουνά που πέρναε κι σ' ένα μικρό χωριουδάκι κοντά, συνάντησε έναν τσοπάνο, που βοσκούσε το κοπάδι-του.

Ο τσοπάνος είχε μεγάλο κοπάδι, ως δυό χιλιάδες γίδια, ίσως και περισσότερα.

Ρώτησε ο τσοπάνος το βαρελά.

— Δε μου λες, τι είσαι συ; Τι δουιλιά κάνεις;

— Είμαι μάστορας και φκιάνω βαρέλια.

— Μωρέ και γω ήθελα να γίνω μάστορας.

Πώς να γίνω;

— Δεν κάνουμε μιά δ'λιά;

— Τι να κάνουμε;

— Νά, τι να κάνουμε. Να σ' δώσω σένα

- Μία σ' έναν αιώνα, οι Αμερικανοί πολεμοκράτες, με τη CIA και τις άλλες σκοτεινές τους δυνάμεις οργάνωσαν και εκτέλεσαν 1.000 πραξικοπήματα στη Λατινική Αμερική, για να μη τρεβήξουν οι λαοί στο δρόμο του λυτρωμού-τους, να μη λυτρωθούν και χάσουν οι αρένες τα μεγάλα-τους οικονομικά συμφέροντα.
- Οι Ελληνίδες που είναι ακόμα αγράμματες ανέρχονται στις 818.000.
- Οι άνεργοι στις χώρες της ΕΟΚ ανέρχονται σύμφωνα με πρόσφατο υπολογισμό σε 6.700.000.
- Κοριτσόπουλα κι αγόρια στην Ταϊλάνδη, πουλιούνται στους Αμερικάνους (ανάλογα με την υγεία και την ομορφιά) από 7,5 έως 50 δολάρια το καθένα.
- Περίπου 200 δισεκατομμύρια δρχ. διαφεύγουν ετησίως από τους φοροφυγάδες της ολιγαρχίας του πλούτου στη χώρα-μας.
- Ο νέος τόκος τραπεζών 22% δεν είναι τίποτ' άλλο, παρά, ένα ελευστικό δέλεαρ, για να μαζέψουν τα λεφτά στο τους μικροκαταθέτες.
- Οι αιτήσεις 700.000 Ελλήνων για τηλεφωνική εγκατάσταση, στον ΟΤΕ καλυπώμενοι 7 χρόνια τώρα, και προβλέπεται πως στο 1981 θα καλυφτεί από τις 700.000 μόνο το 15%.
- Αύξηση 132% σημαίωσαν 100 από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις στη χώρα-μας σε καθαρά ετήσια κέρδη, και σε 850% ανήλθαν τα κέρδη των μονοπωλιαίων πετρελίου στην Ελλάδα.
- Τα κέρδη των Ελλήνων εφοκλιστών στο πρώτο εξάμηνο του 1980, ανέρχονται σε 1 δισεκ. δολάρια.
- Η εφοκλιστική Εταιρία Διαμαντής και Σία (καθηρός του κ. Αχ. Καρφαμένη) έχει δυναμώσει τον εμπορικό της στόλο σε 54 καρέβια, όπως μας βεβαιώνει γνώστης ναυτικός συμβούλος. Τα 14 απ' αυτά είναι αλιευτικά του βακαλάου στις βορινές θάλασσες, για να υπέρχει — όπως γράφτηκε — η μονοπωλιακή εισαγωγή του βακαλάου στην Ελλάδα, που τους προσπορίζει κέρδη γύρω στα 300 εκατ. το χρόνο. Τώρα, όσο για το κομμάτι άλλοι μπορεί να είναι μέσα: — Μεντέψτε-τα.

τα γίδια να γίνεις τσοπάνος. Και γω να γίνω βαρελάς. Νάμ' δώσεις όμως ούλα τα εργαλεία, όσα έχεις μέσα στο κασόνι-σου.

Είχε ο βαρελάς ένα κασόνι γεμάτο εργαλεία.

Τα συμφωνήσανε.

Πήρε ο μάστορας τα γίδια κι ο τσοπάνος τα εργαλεία. Ένα όμως από τα απαραίτητα και βασικά εργαλεία έλειπε. Το είχε ξεχάσει ο βαρελάς στον τόπο, που «δούλεβγε»!

Το εργαλείο αυτό το λένε «λύκος». Έχει κι άλλο όνομα και το λένε και «τούμπλα». Δηλαδή έχει δυό ονόματα: λύκος και τούμπλα. Χωρίς αυτό δεν μπορεί να κάνει τη δουλιά-του ο μάστορας.

Ο βαρελάς είπε θα κοιτάξω να σου φέρω και το λύκο. Τώρα κάνε τη δουλιά-σου μ' αυτά, όπως όπως.

Ο τσοπάνος ρώτησε και πάλι το μάστορα. Τον συμβουλευτήκε.

— Και πώς να λέω ορέ, τώρα που θα κάνω το βαρελά; Που θα παίνω από χωριό σε χωριό;

— Θα φωνάζεις και θα λες για να σ' ακούνε: «Εδώ βαρελάς. Φκιάνω βαρέλια, σιάζω βαρέλια. Επισκευάζω παλιά, φκιάνω και καινούργια. Εδώ ο βαρελάς».

Έτσι έφτασε σ' ένα χωριό και φώναζε:

— Εδώ ο βαρελάς. Φκιάχνουμε βαρέλια. Παλιά και καινούργια βαρέλια.

Ένας νοικοκύρης του έδωσε ένα μεγάλο

βαρέλι, ένα πεντακοσάρικο των πεντακοσίων οκάδων, (οκάδες είχαν τότε). Να το επισκευάσει.

Ήθελε να του αλλάξει μερικές σάπιες δούγες. Να βάλει καινούργιες με γερό ξύλο.

Κι αυτός αντί να σιάξει το βαρέλι, το χάλωσε. Αφού δεν ήξερε, έκοβε άλλο αντ' άλλο.

Αί, του λέει τότε ο νοικοκύρης που στεκόταν στο πλάι, όλος περιέργεια και αγωνία. Και κοίταζε τι έφκιαχνε ο νέος τεχνίτης.

Του φώναζε:

— Τι κάνεις; Το φκιάχνεις ή το χαλάς;

— Μου λείπει ένα εργαλείο, θα πάω να το φέρω.

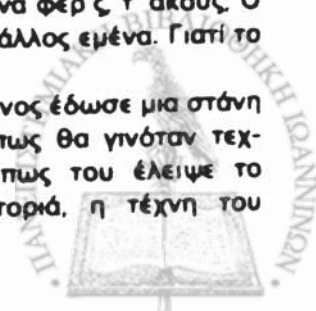
— Ποιό εργαλείο; Πώς το λένε;

— Το εργαλείο το λένε «λύκος» γιατί χωρίς αυτό δεν μπορώ να το τελειώσω.

Τότε θυμωμένος κι αγανακτισμένος ο νοικοκύρης του είπε:

— Να πας να φέρ'ς δυό λύκους, κι όχι ένανε. Ναι, δυό λύκους να φέρ'ς τ' ακούς; Ο ένας να φάει εμένα κι ο άλλος εμένα. Γιατί το χάλασες το βαρέλι;

Ο καημένος ο τσοπάνος έδωσε μια σπάνη γίδια και φαντάστηκε, πως θα γινόταν τεχνίτης βαρελάς. Έλεγε πως του έλειψε το εργαλείο. Όχι, η μαστοριά, η τέχνη του έλειψε.

Με το σφυρι στα καμώματα

Αλλότρια συναφή και παρίταυρα
του Άλκη Φωτεινού

Η Αρχαιοελληνική Λογοτεχνία και τέχνη

Κάθε πολιτισμένος λαός της Ευρώπης, όσο κι αν διαδέχτηκε τα πρωτεία στο πνεύμα και στην τέχνη όσο κι αν σε μιά ορισμένη εξελικτική και μακροχρόνια περίοδο κυριάρχησε στη Λογοτεχνία η επέβαλε με καίριες επιδράσεις την εθνική ιδιομορφία της τέχνης-του, από τον Δάντη, την παρακμή του Βυζαντίου και την Αναγέννηση, ίσαμε τις αρχές του 20ου αιώνα και δώθε... η πρώτη και καλύτερη, η πιά λυτρωτική κι ευεργετική τέχνη των λαών, η κορωνίδα κ η βασιλίτσα των πολιτισμών, απαρασάλευτη και παγκόσμια πηγή και δόξα στους αιώνες, σε όλες τις διεθνικές επιδράσεις, στάθηκε η Αρχαιοελληνική Λογοτεχνία και τέχνη. Αυτή απαλλοτρίωσαν και εθνικοποίησαν όλοι οι λαοί. Απ' αυτή θα λάμπει αναιώνια το μεγαλείο της υπεροχής και της σοφίας του ανθρωπίνου πνεύματος. Απ' αυτή την ατέλειωτη θησαυροπηγή της αλήθειας, της συμμετρικής αρμονίας και της αισθητικής ομορφιάς, θα νιώθουν περηφανότεροι οι λαοί για το μπόι της Αρχαίας Ελλάδας που εκπολίτισε την ανθρωπότητα.

Ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας κ' η Ποίηση

Ενώ ο Σωκράτης ήθελε την τέχνη σαν μέσο γνώσης και αλήθειας, ο Πλάτωνας ζητώντας την απόλυτη ηθικοποίησή-της, την ήθελε αποκλειστικά μ' ένα σκοπό. Μα η ποίηση και γενικά η τέχνη έχει πολυσήμαντους και ποικίλους σκοπούς.

ο Πλάτωνας έδιωχνε τους ποιητές από την ουτοπική «Ιδανική-του Πολιτεία» γιατί, ζητούσε απ' αυτούς να διδάσκουν μόνο την ενάρετη και εξιδανικευμένη όψη και ύπαρξη του κόσμου. Όμως, οι ποιητές που απεικόνιζαν ρεαλιστικά κι εξελικτικά τη φυσική και ζωντανή πραγματικότητα της ζωής εκθέτοντας και σατιρίζοντας και τα τρωτά και τις ασκήμιες των ανθρώπων, έκαναν τον Πλάτωνα να τους φθονεί και να τους αποφεύγει. Έτσι, ευνοούχιζε την πρόοδο και τον πολιτισμό, από την κεντρικότερη κοινωνική αξία της ζωής την Τέχνη. Ο πατριάρχης του ιδεαλισμού, πετούσε σε σφαίρες ουτοπίας, ονείρων, νοσηρού, φανταστικού, υπεραισθητού κι απραγματοποιήτου κόσμου. Ήθελε την «Ιδανική-του Πολιτεία» σαν εκείνη την κοινωνία των αγέλων και της «ουτοπίας» που συνέλαβε ο Τόμας Μώρ στο Μεσαίωνα κι εχτελέστηκε με τον πέλεκυ της δυναστείας του Ερρίκου Η' και σαν το παραδεισένιο νησί που εμπνεύστηκε ο Σαίξπηρ στην «Τρικυμία»-του λίγο αργότερα. Έτσι τον Πλάτωνα τον διέψευσε η ίδια η ζωή και η διαλεκτική πορεία των λαών και των αιώνων' ενώ οι ποιητές με την αξία, αληθινή και θεμελιακή για τη λύτρωση και την ευτυχία των ανθρώπων κοινωνική-τους Τέχνη - απολυτότερη αξία της ζωής (Ιμπο-

κράτης) αφύπνισαν, φώτισαν, επαναστατικοποίησαν συνειδήσεις, σπηρούνιασαν τις κοιμισμένες μάζες, απελευθέρωσαν, ηθικοποίησαν λαούς και τους οδήγησαν από το σκοτάδι στο φως, από το βαβυλωνιακό χάος και μένος των συγκρούσεων και της αδικίας, στη λογική, στην επιστήμη, στη δικαιοσύνη και σε λιμάνια ατομικής κι ομαδικής εθνικής τιμής και περηφάνιας, ειρήνης, προκοπής και ευημερίας.

Οι σκοποί της ποίησης κι ο Ερατοσθένης

Δεν είναι σωστή η διαπίστωση που κάνει ο Ερατοσθένης στα «Γεωγραφικά»-του ότι: «Ποιητής πας στοχάζεται ψυχαγωγίας, ου διδασκαλίας». Στρέφεται δηλαδή κι ενάντια στο Στράβωνα και στους φρονιμότατους Στωικούς, που αποκαλούν την ποίηση: «πρώτη φιλοσοφία». Ο Ερατοσθένης φαίνεται πως είχε, όχι απλώς λαθεμένη αντίληψη για την ποίηση, τους σκοπούς και τ' αποτελέσματά-της... αλλά αντιδραστική, σκόπιμα διαστρεβλωτική και πάγια ολιγαρχική. Αυτή η άποψη και το γενικό ποιόν-του βγαίνει και από τον καταπέλτη του Λυσία «Κατά Ερατοσθένους». Μα εμείς θα του λέγαμε απλούστατα: Αφού «κάθε ποιητής στοχάζεται την ψυχαγωγία... από την ίδια την ψυχαγωγία δε βγαίνει και κάποια διδασκαλία;» Δεν απορρέει απ' αυτή και μιά Α ή Β ηθική διδαχή, αφού για την ψυχαγωγία κυρίως χρησιμοποιείται και χτυπιέται και μάλιστα τσουχτερά πολλές φορές το υλικό των ανθρώπινων αδυναμιών κι ελαττωμάτων; Και πώς ο Ερατοσθένης προσβάλει τόσο τη νοημοσύνη-του, αρνούμενος ακόμα και την ηθική διδαχτικότητα του Όμηρου, όταν η «Οδύσσεια» και η «Ιλιάδα» είναι έργα επικά, ηρωικά που εξυμνούν την ηθική θέληση, την ακατάβλητη και νικηφόρα δύναμη, τις αρετές και την ολύμπια αντοχή τ' ανθρώπου;

Την αντίληψη πως η ποίηση «διδάσκει τέρπουσα» όπως υποστηρίζει ο Βάρναλης κ.ά. τη συναντάμε όχι μονάχα στους Στωικούς, παρά και στους Πυθαγόρειους, και στον Αριστοφάνη, στον Πλούταρχο, στον Οράτιο, στο Λουκρήτιο' ακόμα και στον Πλάτωνα και σε μυστικιστές όπως ο Πλωτίνος, ο Τολστόης κλπ.

Παπανούτσος, αντιφάσεις και βιβλία

Ο συγκαταβατικός, πρᾶος και μειλίχιος μεταφυσικός φιλόσοφος κ. Ε. Παπανούτσος, είχε ένα άρθρο στο «Βήμα» τις 20/7/80 με θέμα: «Πραχτική Φιλοσοφία» (ο καλός και έντιμος λόγος). Σ' αυτό εξέταζε τη χρησιμότητα των βιβλίων και την ωφελιμότητα των φιλόσοφων (πραχτικών και θεωρητικών). Ο ίδιος όμως, αφού πέφτει σε ακατάσχετη ομφαλοσκοπία του θέματος, πελαγοδρομεί και αντιφάσκει με τις ίδιες απόψεις και θέσεις του. Ενώ αχρηστεύει από το ένα μέρος τη γνωσιολογι-

κή και την ηθική φιλοσοφία από το άλλο επικαλείται σαν σωτήρα ενός δυστυχου ανθρώπου την πρακτική ηθική φιλοσοφία. *Αρα, αντίφαση πρώτη*

«Πουθενά - γράφει (οι θεωρητικοί φιλόσοφοι) δεν εξηγούν τη συμφορά του δυστυχου ανθρώπου που οι συνθήκες της ζωής τον αναγκάζουν να "φεύγει" από τον εαυτό-του, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Τι μπορούν λοιπόν να μου πουν; Αυτοί δεν μπορούν, δεν θέλουν ή δεν καταδέχονται (άρα) και στις δύο περιπτώσεις μου είναι άχρηστοι». *Αντίφαση δεύτερη*

Πού ζει τελοσπάντων ο κ. Παπανούτσος ο άλλον πλανήτη. Δεν μελετάει και δεν βλέπει ότι οι Μαρξ - Ενγκελς - Λενιν και όλοι οι διαλεκτικο-ματεριαλιστές και ρεαλιστές φιλόσοφοι και κοινω-νιστάνοι από τους αρχαίους δικούς-μας υλιστές ισχυρίστηκαν τους λυτρωτικούς των χρόνων-μας εξηγούν και πνύλουν τις συμφορές των δυστυχων ανθρω-πων και τις συνθήκες της ζωής που τους αναγκάζουν να ξεπέφτουν και να βρίσκονται εκτός εαυ-τού. Αυτό ασφαλώς θα το ξέρει, μα δεν έχει το θάρρος ο κορυφαίος δάσκαλος να το ομολογήσει.

Η το κάνει από πίστη και πρόθεση για τις θαλού-ρες του υπεραισθητού κόσμου. Ρίχνει δηλαδή κι αυτός μιά πετριά για να θαλώνει τα ξεκάθαρα νερά της συγχρονής σκέψης του επιστημονικού Σοσιαλι-σμού. Έτσι πέφτει σε εκούσια ή ακούσια άγνοια, παράλειψη ή και αντίφαση με την ίδια τη ζωντανή και εξελικτική πραγματικότητα. *Τρίτη αντίφαση* Πάει κόντρα με τον εαυτό-του, γιατί, επικρίνει και απορρίπτει τους «από καθέδρας» όπως λέει, θεωρητικούς φιλόσοφους (σ' αυτούς ας μην εξαιρεί και τον εαυτό-του) διότι, πρακτική φιλοσοφία στην κοινωνία και στον καινούργιο κόσμο (έστω του «γίγνεσθαι») εφαρμόζει μόνο η φιλοσοφία του επιστημονικού υλισμού, και όχι η ιδεαλιστική φιλοσοφία του κ. Ε. Π. *Αντίφαση τέταρτη*: Γιατί ο κ. Π. δεν ξεχωρίζει τα καλά και τις αδυναμίες και των δύο κοινωνικών συστημάτων, για να ιδεί πως «το ανθρώπινο τοπίο» κατά κανόνα, αλλάζει σιγά - σιγά στις νέες μαρξιστικές κοινωνίες ενώ στις παλιές αστικές όπου «ο άνθρωπος στον άνθρωπο είναι λύκος» (Τζων Λοκ) και ο ένας τρώει τον άλλον με το σύνθημα: «ο θάνατός-σου η ζωή-μου» και το αρρωστημένο πάθος της άπληστης ατομικής ιδιοκτησίας. Έτσι, η ζωή τ' ανθρώπου και ο ανώτερος προορισμός-του καταστρέφεται ή χαρμίζεται, μονάχα για τον άχαρο ρόλο της εξεύρεσης των μέ-σων της ύπαρξής-του. Αντιφάσκει λοιπόν και είναι εκτός πραγματικότητας όταν λέει ο κ. Π. ότι: «ο πολιτισμένος άνθρωπος δεν χειροδικεί, δεν το ρί-χνει στο ποτό και στην ερημιά κτλ. κτλ. γενικά σ' όλο τον κόσμο». Οφείλει να πει κάποτε (κι ας γέρα-σε στα ίδια μωτίβια) την αλήθεια, ότι: στις νέες κοι-νωνίες ο άνθρωπος αγωνίζεται για ν' αλλάξει σιγά - σιγά και προοδευτικά αλλάζει κατά κανόνα, πέρα από τις όποιες εξαιρέσεις. Ενώ στις παλιές κοινο-νίες και χειροδικούν και ρεμπελιάζουν και ανισορροπούν και χασίσι πίνουν, και αυτοκτονούν και αλληλοσκοτώνονται, και όλα τα κοινωνικά κακά τα εκτρέφουν. Άρα, αυτές οι αδυναμίες κ' οι αρρώ-στιες, σε ορισμένα καθεστώτα (ΗΠΑ, Δυτ. Γερμα-νία, Αγγλία, Ιταλία, Γαλλία, αποικίες και προτεκτο-ράτα) γίνονται κανόνες και μόνο οι εξαιρέσεις διά-

γουν φρόνιμο, τίμιο και πολιτισμένο βίο.

Αντίφαση πέμπτη: Γράφει ο κ. Π. ότι: «κατά βάθος μόνο ο "άνθρωπος" μπορεί να σώσει τον άνθρωπο και όχι το βιβλίο». Ποιό; το βιβλίο που αφύπνισε, φώτισε, κι έθρεψε και λύτρωσε εκατομ-μύρια ψυχές στον πλανήτη! «Το βιβλίο, αυτό το μεγαλύτερο και πολυπλοκότερο θαύμα που δημιούργησε ο άνθρωπος για τον πολιτισμό και την ευτυχία-του» όπως το εξυμνεί και ο Γκόρκυ, αυτό το απορρίπτει ο αντιφατικός εγκέφαλος του σεβαστού δασκάλου, για να επικαλεστεί στο ίδιο άρθρο παρακάτω τη χρησιμη συμβολή-του: «Ζητώ εδώ - λέει - την άδεια να επαναλάβω μια μικρή περικοπή από ένα βιβλίο-μου που δεν είδε ακόμα το φως: ... Ένας καλός λόγος (και από το βιβλίο φυσικά πώς αλλιώς θα μορφωθεί ο άνθρωπος) αν είναι τίμιος και θαρραλέος πάντα μπορεί να ωφε-λήσει εκείνους που αισθάνονται την ανάγκη βοή-θειας από κάποιον που τον δίδαξε παλλά η ζωή με τις εμπειρίες και τις δοκιμασίες-της». Ας ιδεί λοι-πόν ο κ. Π. κι ας ξεχωρίσει κάποτε τις απλές και χειροπαστές αλήθειες βγαίνοντας από το μεταφυσικό-του-καβούκι κι από το χρυσελεφάντι-νο πυργό του αντιφατικού ιδεαλισμού-του, ταξί-δεύοντας και στους δύο κόσμους για τη συγκριτική του «πάλο αργά παρά ποτέ» και πως ο γέρο διδά-χος ξέχασε κάτι όταν καταφρόνησε την αξία του βιβλίου, ότι 1) ο ίδιος στήριξε ελπίδα κάποιος ασθασίας-του στη δουλειά των βιβλίων-του, και 2) ότι ο προφορικός λόγος «από τόνα αυτί μπαίνει κι από τ' άλλο βγαίνει» ή «τα λόγια πετούν και τα γραφτά μένουν» «Scripta manent». Χωρίς το βιβλίο, δεν θα περισώζονταν κανένας πολιτισμός, μήτε αρετές και κατορθώματα ανθρώπων και λαών. «Η ανθρωπότητα χωρίς τα βιβλία θα ήταν μιά απέραν-τη ζούγκλα θηρών» (Βησσαρίων).

Για τα «μεγαλίκια»

Εξηγώντας πιά καθαρά τα «μεγαλίκια» που τό-σο εύκολα προσπορίζουν κάποιοι επιτήδειοι κλικα-δόδοι, ή και αφελείς ουτοπιστές, προχειρολόγοι και ατομικιστές σε ορισμένα πρόσωπα στις τέχνες και στα γράμματα, οφείλουμε κάποτε επιτέλους να ξεκαθαρίσουμε τις έννοιες των λέξεων και να κρί-νουμε αυστηρά την προσφορά και την αξία των έρ-γων· καθώς θα πρέπει πάντα κάθε «μεγαλίκια» να το δικαιολογούμε στο «γιατί» και στο «εδιότι» της λογικής με όσο γίνεται αντικειμενική θεώρηση, σε πρόσωπα και πράγματα. Όταν π.χ. λέμε: ένας ποιητής είναι μεγάλος... να ξέσουμε γιατί είναι μεγάλος· και τι θα πει μεγάλος, και αν αξίζει να εί-ναι από τα έργα-του και από το ήθος-του. Είναι άραγε μεγάλος με την πάλα-του; Ή διαφημίζεται κατά κόρο από ορισμένα πρόσωπα, ή έντυπα, επει-δή είναι σ' αυτούς συμπαθής ή γιατί οργανώνει το σύστημα της προβολής-του. Ή γιατί το «μεγαλίκια»-του ωφελεί μια κατάσταση, ή στέκει τυχερός σαν δημιούργημα περιστάσεων; Στη χώρα-μας τα τελευταία χρόνια, υπάρχουν πρόσωπα κουλτούρας που παραπροβάλλονται· κι από περιοδικά κι εφη-μερίδες ειδωλοποιούνται. Αυτοί που δίνονται σαν «μεγάλοι» (είναι 5-10) και δυστυχώς για τις φατρίες, δεν υπάρχουν άλλοι! Για αλλότριες ανάγ-

κες τα σκοινιά παρατεντώνονται έξω από δυνατότητες. Ο προοδευτικός κόσμος των γραμμάτων, θά 'πρεπε να δρα και να προβάλλεται συλλογικά. Εδώ, οι διακρίσεις έγιναν αφόρητες. Αυτοί που έχουν «τα γένια και τα χτένια» στην προβολή, δημιουργήσαν «μεγαλίκια» σε πρόσωπα ταμπού. Οι νέοι ταλentuχοι-μας και οι παλιοί αδικημένοι, είναι καταπικραμένοι. Δε βρίσκουν πουθενά στοργή και συμπάρασταση, φιλοξενία και προβολή. Έχουμε αναφερθεί κατά καιρούς σε ονόματα που χρησιμοποιήσαν «άνωθεν» τόσο «μεγάλοι», ώστε δεν περισσεύει χώρος για κανέναν άλλον. Κρίμα που φράζουνε τους δρόμους των άλλων. Κρίμα που θέλουν να στερέψουν τις μήτρες του λαού από γένεση κι ανάδειξη νέων ταλέντων για παραπέρα καινούργιο κι εθνικό πνευματικό πολιτισμό. Πού είσαι μεγάλεμας Γκόρκυ, που αξίωνες ν' ανοίγονται λεωφόρες κι έλεγες στους παλιούς συγγραφείς: «**Να μη λυπάστε όταν βγαίνει ένας νέος λογοτέχνης που θα μπολιάσει τη νύχτα με φως. Δεν θα σας πάρει ούτε το χρήμα, ούτε τη δόξα. Η ΕΣΣΔ έχει ανάγκη από όλους τους ανθρώπους. Δώστε τα χέρια στους νέους κι ανοίξτε τους δρόμους, να βοηθήσουν κι αυτοί το λαό...**». Μα εδώ είναι σουλτάνοι σε εφημερίδες και περιοδικά και άλλα διαφημιστικά μέσα που δίνουν χρησμούς και σιγήλια σε 2-3 ζωντανούς «μεγάλους»... και που γι' αυτούς δεν υπάρχουν άλλοι. Έτσι πότισαν τη νεολαία με τα ινδάλματά-τους. Κι άντε να την πείσεις εύκολα πως ο τάχα «μεγάλος» δεν είναι ελέφας, αλλά είναι ποντικός. Μα το σοβαρό και το σπουδαίο είναι: όχι απλώς να πιστεύει κανείς πως ο τάδε είναι «μεγάλος», αλλά να ξέρει γιατί είναι μεγάλος... Κι αν το τάλαντό-του είναι έμφυτο, αν η τέχνη-του είναι πηγαία κι ατόφια, προσωπική σε ύφος και αγωνιστική υφή, τότε ας θέτουν στις κεφαλές-τους τον της δικαιοσύνης στέφανο. Π.χ. είναι μεγάλος ο Αισχύλος διότι το έργο-του επέζησε 2.500 χρόνια, αλλά, πολέμησε στο Μαραθώνα και στη Σαλαμίνα και για τη λευτεριά της πατρίδας. Είναι μεγάλος ο Ρήγας διότι με το έργο-του φώτισε και ξεσήκωσε το γένος. Είναι μεγάλος ο Καίρης διότι αφύπνισε με το αληθινό-του πνεύμα λαό στο 1821, αλλά και πολέμησε με το ντουφέκι τους Τούρκους και τους κοτσαμπάσηδες και παπαδοκράτες του καιρού-του. Είναι μεγάλοι οι Κάλβος, Σολωμός, Παλαμάς, Βάρναλης, Βαλαωρίτης κ.ά. διότι στάθηκαν και επαναστάτες ποιητές, τυραννοχτόνοι βάρδοι του λαού-μας, κι άφησαν έργο προσωπικό κι αθάνατο. Το να μην ακούονται και να μην υπολογίζονται άλλες γνώμες, ονόματα και μορφές αυτό είναι δόγμα κακό και καταστροφικό. Και τα λάθη και τα παθήματα από το παρελθόν... ακόμα δυστυχώς δε γίνονται μαθήματα! «**Ενός ανθρώπου ο θάνατος μπορεί ν' αλλάξει πλάση**».

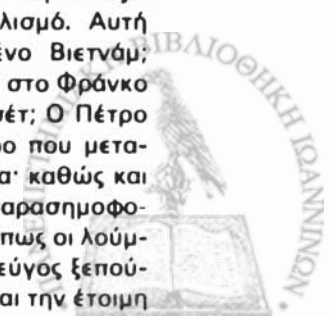
Παρομοιώσεις λογοκλόπων και λογάδων

Υπάρχουν πολλοί επιτήδειοι λογοκλόποι και λογάδες σε κάθε εποχή, που αντί από τις μελέτες ν' αφομιώσουν κάποια στοιχεία χρήσιμα για δικούς τους βιωματικά δημιουργήματα, (εφόσον βέβαια έχουν άξιο ταλέντο) καταγίνονται με τη ζαρζαβατική μαγειρική μετουσίωση των λέξεων, μεταγλωττί-

ζοντας τα ύδατα σε νερά, τα ία σε λουλούδια, τα πολύχρωμα ερίφια σε παρδαλά κατσίκια' και άλλα παρόμοια που μοιάζουν με πλεχτά σειρήτια σε παλιά γυναικεία φουστάνια. Ενθουσιασμένοι λοιπόν από τα βρε-κεκέ-κουάξ και τα κρα-κρά των κορακιών, οι κυπροκουδουνάτοι κόλακες, σαν σιγονταδόροι και κανονάρχες ψάλτες, αυτοστεφανωμένοι και με «χρυσά» λογοτεχνικά στεφάνια, όπως εκείνοι (αν θυμάστε) οι τσαρλατάνοι κι απατεώνες δήθεν «ιταλικών και γαλλικών ακαδημιών» τύπου Τζιόρτζιο Κρότσε, παρουσιάζονται στα ελληνικά και ξένα γράμματα, κλασαυχενίζονται κι αυτοεπιδείχνονται σα σπουδαίοι και τρανοί. Μα «**οι αλεπές που δε φτάνουν τα σταφύλια, τα κάνουν κρεμαστάρια**». Τα ψευτοκατασκευάσματά-τους, μοιάζουν σαν άδεια παγούρια' ιστοί αράχνης που έτσι και κατακάθεται ο κOURνιαχτός της συστηματικής αυτοδιαφήμισης, οι λογάδες αυτοί λογοκλόποι παθαίνουν ότι και οι ξυλοκότες, όταν χειμώνα καιρό με την τσιβούρα χώνουν τη μύτη-τους στο χύμα, να μη κρυώσουν, και μένουν καρφωμένες από τον πάγο ως το πρωί που περνούν οι κυνηγοί και τις πιάνουν. Έτσι, μοιάζουν και το γάιδάρο του Αίσωπου, που φόρεσε τη λεοντή για να επιδείξει ανύπαρχτες δυνάμεις. Κι όταν τον αποκάλυψαν, τονε πετσόκοψαν στο ξύλο κι έγινε και ρεζίλι (!) Οι τέτοιοι καταφερτζήδες πρώτης, αλλά με πρόσκαιρα και γελοία τεντώματα, είν' όμοιοι με ψευτοπαπάδες που φοράν «τζιλβέδες και καμώματα» όπως θά 'λεγε κι ο Βάρναλης, και είναι λίγα τα ψωμιά των επιδείξεών-τους.

Συνοπαρξιακές αντινομίες

Σ' αυτόν τον κόσμο δεν υπάρχει μέτρο λογικής και δίκαιης αποτίμησης των αξιών. Παραχαράζονται οι αλήθειες. Διευρύνονται ή συρρικνώνονται κι αδικούνται οι πραγματικές διαστάσεις έργων και μορφών. Στην ιστορικοκοινωνική και διαλεκτική πορεία των εξελίξεων παρεισφρύουνε νοθείες και κομφούζια. Υπερτιμούνται πρόσωπα. Γίνονται συνοπαρξιακές αντινομίες αφόρητες. Και πάνω απόλα μετράει «**το του κρείττωνος συμφέρον**». Θ' αναφέρουμε λίγα παραδείγματα, για να μη μας ξενίζουν και μας παραξενεύουν οι έλξεις και οι ενώσεις ετερόκλητων στοιχείων στην πάλη των αντιθέσεων. Αφορμή παίρνουμε από το γεγονός που η Ακαδημία του Βουκουρεστίου έκανε μέλος-της τον κ. Κ. Τσάτσο... Αλλά, μήπως και η Πράγα δεν είχε ανακηρύξει τον Σάχη Παχλεβή λίγους μήνες πριν την κατάλυση της δυναστείας-του επίτιμο διδάκτορα του Πανεπιστημίου-της; Η ξεστρατισμένη ηγεσία της Κίνας δικάζει τώρα τη γυναίκα του Μάο και τους άλλους ηγέτες, και αγκαλιάζει σφιχτότερα τον αμερικάνικο καπιταλισμό. Αυτή δεν ήταν που χτύπησε το ρημαγμένο Βιετνάμ; Αυτή δεν ήταν που κατάθεσε στεφάνο στο Φράνκο και συνεργάζεται στενά με τον Πινοσέτ; Ο Πέτρο Χάρης κι ο Αβέρωφ είναι το λιγότερο που μεταφράζονται και παίζονται στη Ρουμανία' καθώς και ο Δικταίος και άλλοι ποετιάστροι που παρασημοφορούνται στη Βουλγαρία. Μην ξεχνάτε πως οι λούμπεν ηγέτες Σιάντος - Ιωαννίδης και Ζεύγος ξεπούλησαν το μεγαλείο του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και την έτοιμη

εξουσία στους Άγγλους ιμπεριαλιστές σαν δώρο και πεσκέσι κι ανάγκασαν σε αυτοκτονία τον Άρη Βελουχιώτη. φέροντας την Ελλάδα-μας 50 χρόνια πίσω! Το μεγαλοαστικό συγκρότημα Τύπου Λαμπράκη δεν παραπρόβαλε και μεγαλοποίησε πρώτο τον ποιητή Ρίτσο μέσω Σαββίδη... κι ύστερα τον παρέλαβαν οι άλλοι για το βραβείο Λένιν κτλ. Η Ε. Αλεξίου δεν εξύμνησε στο «Ρίζο» σαν το πιο αξιομπέστ-σέλερ του περασμένου χρόνου το υβριστικό για τον ΕΛΑΣ ψευτομυθιστόρημα του Π. Χάρη «Μέρες του Δεκέμβρη»; Οι φεστιβαλικοί νέοι δε γιόρτασαν πρόσφατα κι επίσημα τους αντιλαϊκούς κι αντιδραστικούς ποιητές Ελύτη και Σεφέρη; Σήμερα μπροστά στα όργανα της τούρκικης δικτατορίας που σκάρωσε το ΝΑΤΟ κι οι Αμερικάνοι με τους εγκάθετους στρατηγούς-τους δεν σιωπούν ή βοηθούν, ή εκφράζουν επιφυλάξεις και αναμονές... οι δορυφόροι χώρες της Δυτ. Ευρώπης και Αμερικής που ως χτες κόβονταν γι' ανθρώπινα τάχα δικαιώματα. Και μη μου πείτε: τι μας τα λέτε όλα αυτά, και τι σχέση έχουν μεταξύ-τους. Ίσως όση ο φάντης με το ρεταινόλαδο Έχουν και παραέχουν, γιατί ο κόσμος τούτος παραγέμισε υποκρισίες, συνυπαρξιακές αντινομίες, κατάφωρες αδικίες και αθεράπευτες τρέλες. Και κάλιο «θου Κυριε» κι ως μη άλλο προχωρήσω για να μη τους αδικημένους αδελφους πιότερο στενοχωρήσω...

Σολωμικές απορίες

Μελετώντας το έργο, το βίο και τη συμπεριφορά του εθνικού-μας ποιητή Διον Σολωμού, όπως την παρουσιάζουν ο Πολυλάς ο Καιροφύλας και ο Ξενόπουλος κι όπως τη σχολιάζει ο Βάρναλης ο Λίνος Παλιτής κ.ά., διαπιστώσαμε κάποιες παράξενες και απαράδεχτες αντιφάσεις, προπάντων στην ψυχρή στάση του ποιητή απέναντι στη μάνα-του. Εκείνη, διαμαρτύρεται σ' ένα γράμμα-της ότι: «Ο Διονυσιος δε θέλει ν' ακουσει ούτε τ' όνομά μου· δεν μου το είπανε, μα το καταλαβαίνω Διατί ο Μιμης (αδερφός-του) του είπε να μου δίνει και εκείός τίποτες· κι εκείός δεν του αποκρίθηκε...» «Η μάνα, όταν πέθανε, άφησε τα μισά υπάρχοντά της στο Δημήτρη, που τη βοηθούσε και στο Διονυσιο που δεν της έδινε τίποτε». Πώς λοιπόν δικαιολογεί ο Βάρναλης αυτές τις αντιθέσεις του ποιητή που τον αποκαλεί «μεγάλη καλλιτεχνική φύση», «μεγάλο νου» και «μεγάλη ψυχή» Σ' αυτούς βέβαια τους χαρακτηρισμούς ο αείμνηστος μπαρμπα Κώστας μας βρiscει σύμφωνους. Όμως το «μεγάλη ψυχή» πώς συμβιβαζότανε με την ψυχρή στάση απέναντι στη μάνα-του; Μήπως από αφορμή το δικαστήριο που έγινε το 1833; Άλλωστε, μία μεγάλη ποιητική ψυχή, όσο επαναστατική και εκδίκητική και αν είναι, τη μάνα (το προσφιλέστερο πρόσωπο της ζωής) τη συγχωρεί. Κι ένα άλλο: Γιατί δεν έβαλε σε απορία τους σολωμιστές το γεγονός ότι: Αφού ο ποιητής έκανε μοσέμικη και φιλότιμη ζωή, χαλούσε λεφτά, κι έπινε και μοίραζε, κι αγαπούσε τα παιδάκια, κι ήταν βαθιά αισθαντικός και συχνά τον έπιανε το κλάμα, κι αφού έδινε ταχτικά χρήματα και συνέδραμε και τον φανατικό, εγλωιστή κι αυτάρεσκο Ροϊδή... τότε, γιατί δε θά'δινε στη μάνα-του αγάπη και λεφτά, που ίσως άδικα παραπονιέται η ίδια; Προκύπτουνε θαρρώ κάποιες

αντιφάσεις απαράδεχτες που προκαλούνε δυσπιστία για την προσωπικότητα του ποιητή, όταν ο Φώσκολος γράφει στην ίδια εποχή: «Ο θάνατος της Φτωχής μου μητέρας, άνοιξε μέσα στην καρδιά μου νέα πηγή ακώνιας μελαγχολίας και ελέγχου της συνείδησης». Ας μας δώσει λοιπόν ο αρμοδιότερος και καλύτερος πανεπιστημιακός δάσκαλος και ένθερμος σολωμιστής Λίνος Παλιτής μιά απάντηση και ας φωτίσει περισσότερο αυτή την πλευρά της ζωής του ποιητή.

Τα βιβλία και η αθλιότητα του κέρδους

Το βιβλίο στην Ελλάδα, έχει κατά πολύ ξεπέσει. Από χρόνια τώρα δέχνεται και χτυπιέται σε κακό κι ελεεινά χέρια. Υπάρχει μεγάλη κατηγορία μαφιόζων εκδότων και πωλητών, (που δεν έχουν καμιά σχέση με το πνεύμα και την τέχνη) κι εξαπατούν συστηματικά το λαό. Αλιμονο στα ελληνικά γράμματα και στους γελασμένους κι αφελείς αγο-

ραστές, που γέμισαν τα σπίτια-τους με κούφια, σπατηλά, βρώμικα και ψυχοφθόρα έντυπα. Αυτά βέβαια, συμφέρουν στην Πολιτεία, που φοβάται να μη γαλουχηθεί η νεολαία-μας με γνήσια εθνικά και προοδευτικά ιδανικά. Οι κατεστημένοι τη θέλουνε αποπροσανατολισμένη και διεφθαρμένη, έτοιμη και επίδεχτική για το φανατικό κι αρρωστημένο ποδόσφαιρο, ακόμα και για τα... χασίσι. Καθώς «η πενία τέχνης κατεργάζεται» και σε τέχνες τεμπέλικες και κοροιδίστικες οι τυχοδιώκτες κι σπαταιώνες εκδότες πολλαπλασιάζονται. Ο τομέας του βιβλίου είναι τόσο ανεξέλεγκτος που επιπλέει κάθε αυθαιρεσία και ασυδοσία, με κίνητρο την πόπρστυχη κερδοσκοπία, ακόμα και στα πιο ξεπερασμένα εδώ και 15 χρόνια παρνό της Δυτικής Ευρώπης. Είναι πολλοί αυτοί που πουλάνε ελευστικά και πολυχρώμα εξώφυλλα. Βιβλία «έξω κούπλες και μέσα πανούκλες». Κι ο περισσότερος κόσμος, ατό την τυφλα-του παρασύρεται κι αγοράζει. Είναι ζήτημα αν ένα 15 με 20% από τους Έλληνες είναι σε θέση να επιλέξουν το καλό κι ωφέλιμο βιβλίο. Μεγάλη μερίδα έφηβων πέφτουν σαν τα τυφλά ψαράκια στα δίχτυα (και χωρίς τη σεξουαλική αγωγή των σχολείων) βλέποντας τολμηρούς και πορνογραφικούς τίτλους όπως π.χ. τη «Μπέτυ» της λεωφόρου Συγγρού, την «Τσόντα», «Το μπουρδέλο», τη «Χαρά του σεξ», «Τα καλιαρντά» κ.ά. Έντυπα να πιάνεις τη μύτη-σου... και μήτε ζητάνε να διαβάσουν Κάλβο, Σολωμό, Παλαμά, Σικελιανό, Βάρναλη, Βαλαωρίτη, Θεοτόκη, Παρορίτη κλπ. κορυφαιούς της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της πρώτης πεντηκονταετίας του αιώνα-μας. Τελευταία παρακολουθήσαμε αγορές βιβλίων και στις επαρχίες της χώρας... και οι εντυπώσεις, τα συμπεράσματα γι' αυτά τα ευγενέστερα προϊόντα που τρέφουν τις ψυχές και τα μυαλά των ανθρώπων, είναι θλιβερά. Το βιβλίο, στη χώρα-μας που την αξιάτου εκθειάζουν όλοι οι φιλόσοφοι του κόσμου, ξεπέφτει όλο και χειρότερα (πού είσαι καμήνε Παλαμά) «στου κακού τη σκάλα» που άλλο σκαλί δεν είναι παρακάτω!

Πολιτικοκοινωνικά Κεντρίσματα

Λόγια που καίνε

του Στέλιου Κεντηρή

Ο Συγγραφέας έχει χρέος να γράφει την αλήθεια. Δηλαδή, δεν πρέπει να την αρνείται, ούτε να την παραλείπει, κι ούτε να τη μασκαρεύει. Η αλήθεια είναι χρήσιμη, όταν μετατρέπεται σε ενέργεια.

ΜΠ. ΜΠΡΕΧΤ

Η Εθνική-μας υπόσταση...

Την εθνική συνείδηση των Ελλήνων στα τέλη του 18ου αιώνα, την ξύπνησε και τη σφυριλάτησε, της έδωσε έξαρση, φλόγα και φτερά στον αγώνα για τη λευτεριά κι εθνική ανεξαρτησία, το πνεύμα και η τέχνη. Τα βιώματα της βαριάς δουλείας κι ο αβάσταχτος πόνος που μετουσιώνονταν σε τραγούδια, ακριτικά και κλέφτικα (αντάρτικα). Η Κλεφτουριά, ο Γεροδήμος, ο Κατσαντώνης, ο Πατροκοσμάς, ο Νικοτσάρας, ο Ρήγας, ο Κοραής, ο Νικολίδης, ο Ψαλίδας, ο Βηλαράς, οι Σουλιώτες, η ανοχή του Αλή σε προοδευτικά ανοίγματα (σχολεία, δρόμοι, εμπόριο) οι επιδράσεις της Γαλλικής Επανάστασης, και προπάντων ο ζωντανός κι αδούλωτος στην ψυχή λαός-μας. Αυτή η αναιώνια ρωμείκη ψυχή και λεβεντιά στάθηκαν κάστρα και προπύργια ενάντια σε κάθε επιδρομέα. Η ολύμπια δύναμη και αντοχή της φυλής, πέρα από τους γενιταρισμούς και τις αλλοτριώσεις, ξεσήκωσε το μάρτυρα λαό, τον διαπότισε με το πνεύμα της αυτοθυσίας και της εθνικής συνείδησης, και τον ηρωοποίησαν αργότερα ο Μάρκος, ο Καραϊσκάκης, ο Αντρουτσος, ο Γερομωριάς, ο Μακρυγιάννης, ο Οικονόμου, ο Καίρης και τόσο άλλοι. Έτσι τονε προέκτισαν, τον «καλό κι αγαπημένο μα πάντα προδομένο» λαό-μας με τη βαθιά, ακλό-

νητη κι αχτινοβόλα εθνική υπόσταση του γένους, και πήρε μιά κάποια θέση (εκτός από την αρχαία Ελλάδα-μας) ανάμεσα στα πολιτισμένα έθνη του κόσμου. Όμως, αν οι παραπάνω ήρωες και το πνεύμα της Γαλλικής Επανάστασης αγωνίστηκαν για τη λευτεριά την εθνική, την κοινωνική και την οικονομική του λαού-μας, από το δεύτερο κιόλας χρόνο της Επανάστασης του 1821 ανέλαβαν δυστυχώς οι ξένοι, οι ανθέλληνες κι οι πουλημένοι, να τηνε κυβερνάνε ολιγαρχικά με δικτατορικά τερτίπια και μετερνίχικα δόγματα, τύπου Μαυροκορδάτου, Καποδίστρια, Κωλέτη, Όθωνα, Γεώργιου, Δηλιγιάννη, Κωσταντίνου, Μεταξά, Παπαδόπουλου κ.ά.

Ερωτήματα πάνω σε ρητό του Ηράκλειτου

Αναρωτήθηκε άραγε κανείς από τους θεωρητικούς και τους φιλόσοφους του πολέμου, για τον Ηράκλειτο (6 π.Χ. αι.) σαν πατέρα της διαλεκτικής, τι ακριβώς εννοούσε με τη φράση «πόλεμος πατήρ πάντων»; Και γιατί να εννοούσε τον κάθε μορφής θερμό κι εξοντωτικό πόλεμο, και όχι τον κάθε μορφής αγώνα για την επιβίωση του ανθρώπου σαν άτομο μέσα στο κοινωνικό σύνολο, γιατί όχι την ταξική πάλη και την αδιάκοπη πάλη των αντιθέσεων αρνητικών και θετικών, σαν προϋποθετικές συγκρούσεις (για κάθε ανάπτυξη και πρόδοό-του) ανταγωνιστικές και ειρηνικές; Μήπως έβλεπε τον αιώνιο

Παρατράγουδα βραβείου

Ανεκδιήγητο έγινε κι εφέτος (δεύτερο χρόνο) απονομή-του, του λουντέμιο βραβείου που καθιέρωσε ο εκδοτικός οίκος του ομώνυμου συγγραφέα «Δωρικός» με τις 50.000 δρχ. που χορηγεί. Η επιτροπή της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών το τριχοτόμησε όπως και πέρυσι. Αναστάτωσε γνωστός βραβειοκυνηγός λοιπόν με τα γνωστά μέσα και τις φιλοπροσωπίε-του, τη συνείδηση των γνήσιων και τίμων λογοτεχνών με τα κίβδηλα νομίματά-του. Έτσι προκάλεσε σκάνδαλο, κλέβοντας κείμενα ξένου βιβλίου, που ξεπέρασε και το Μελά το Δεδόπουλο και το Μυριβήλη. Και δεν υπάρχει λογοτεχνικό σωματείο (φτύστε-τα όλα μη βασκαθούνε) που να μην εισήλασε με τα κόλπα-του και να μη ξεγέλασε τους άμοιρους «κριτικούς» που δεν έχει ύφος να τον γνωρίσουν, αλλά που δεν έχουν υπόφει-τους κι εκείνοι το ύφος των άλλων.

Εδώ και πάλι ο «λαδωμένος» αυτός ποντικός, μας θυμίζει τα λόγια του Μπαλζάκ στο έργο-του «Τα Χαμένα Όνειρα» που λέει ο ήρωάς-του Λουστώ στο νέο δημοσιογράφο Λουσιέν ντε Ρουμπαμπρέ: «Νά 'χεις υπόφει-σου παιδί-μου, πως στη Λογοτεχνία το μυστικό της επιτυχίας δεν είναι το έργο· αλλά, η εκμετάλλευση του έργου που φκιάχνουν οι άλλοι. Οι ιδιοχτήτες των εφημερίδων είναι οι εργολάβοι οικοδομών, κι εμείς είμαστε οι απλοί χτίστες. Όσο πιό μέτριος είναι ένας άνθρωπος, τόσο πιό γρήγορα θα φτάσει στο σκοπό-του. Γιατί, στην ανάγκη θα είναι πρόθυμος να καταπιεί ακόμα κι ένα βάτραχο (τύποι φευτοακαδημαϊκών Πετροχάρος, Γ'αργάλατας κλπ.) ή να κάνει ο,τιδήποτε άλλο, για να κολακί-φει τα πάθη των μικρών σουλτάνων της Λογοτεχνίας...». Τα βραβεία καλά κι απαραίτητα είναι και μακραίωνη παράδοση έχουν από την Αρχαία-μας Ελλάδα, μα χρειάζονται ικανούς και βαριούς κριτικούς για ν' απονέμονται σωστά και δίκαια.

πόλεμο των φτωχών κατά των πλουσίων (Μαρξ - Ένγκελς); Μήπως προσιώμιζε του Πλάτωνα την «δια γαρ των χρημάτων κτήσων πάντες οι πόλεμοι γίνονται» («Φαίδων»);

Ο Κλάουζεβιτς, ο Λένιν και όλοι οι κατοπινοί φιλόσοφοι, γιατί να μη στήριζαν τη διαπίστωση ότι «ο πόλεμος είναι συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα» και σε κάθε είδους ανταγωνιστικό πόλεμο; Κι αφού, αφότου υπάρχει ο κόσμος υπάρχει κι εξέλιξη σεται κι ο ερηνικός οικονομικός πόλεμος; Έτσι, για ποιά ανάγκη να υπάρχει ο αιματηρός κι ακάνθρωπος που κηρύττουν οι πολεμοκαπηλικοί εγκέφαλοι, επικαλούμενοι με σκόπιμα παραποιημένη έννοια κλάυες και προκατάληψες τη γνωστή ρήση του Ηράκλειτου; Άλλωστε γιατί οι πολεμοκρήνες για το αλόγευτο συμφέρο-τους να μη στρεβλώνουν εσκεμμένα και το νόημά-του, αφού αμοίβονται γενναία και ισόβια από τ' αφεντικά-τους;

Υπάρχουν οι δίκαιοι και οι άδικοι πόλεμοι, οι επιθετικοί και οι αμυντικοί, οι επαναστατικοί και οι απελευθερωτικοί.

Γι' αυτό, και μόνο όταν οι λαοί φτάσουν σε ανώτερα επίπεδα αταξικών κοινωνιών, θ' αλαφρώσει και ο ερηνικός και παραγωγικός πόλεμος (αγένας) των αντιθέσεων.

Ο μύθος των αστικών ιδανικών

Πέντε κορυφαίοι κλασικοί Ευρωπαίοι συγγραφείς με τα μυθιστορήματά-τους 1) Ο Ντιντερό με το έργο-του «Ο Αντιγόης του Ραμώ», 2) ο Σταντάλ με το «Κόκκινο και το Μαύρο», 3) ο Θεοβάλντες με τον «Δον Κιχώτη», 4) ο Μυσέ με τις «Εξομολογήσεις ενός παιδιού του αιώνα» και ο Μπαλζάκ με «Τα Χαμένα Όνειρα», διέλυσαν ολότελα τις αυταπάτες των αστικών ιδανικών. Και οι ουτοπικές κι ονειρικές επιδιώξεις κι ελπίδες των ηρώων-τους, αποδείχτηκαν φουμαρα, ανήστες περιπέτειες και ασογητεύσεις. Διότι, η ίδια η αστική κοινωνία, από τα πρώτα στάδια της ανάπτυξής-της, αποδείξε ότι: μέσα στους κόλπους-της, ο ένας άνθρωπος τρώει τον άλλον, και βασιλεύουν μέσα στην οξεία ταξική διαπάλη, οι ανισότητες, οι αδικίες, η ψευτιά, η υποκρισία κι η απάτη.

Πόλεμοι και τυραννίες

Ο δαιμόνιος Καπιταλισμός που αλλάζει κάθε τόσο μορφές για να επιζήσει από την ιστορική-του καταδίκη, έστω και με πληθωριστικές καταστάσεις σε τόσο υψηλό με δεκανίκια τιμάριθμο, δε ζει και δίχως τοπικούς πολέμους. Οι αβυσώπητοι κερδοσκόποι και πολεμοκάπηλοι χρυσοκάνθαροι, μετά τις καταχτητικές εκστρατείες και ήττες-τους, στην Άπω Ανατολή... έβαλαν νέο στόχο-τους τώρα τη Μέση Ανατολή. Πετρέλαια Περσίας - Κουβέιτ - Ιράκ - Σαουδαραβίας. Άναψαν επικίνδυνη κατάσταση και σκοτώνουν κάθε μέρα τους λαούς. Όμως, «πίσω έχει η αγλάδα την ουρά». Οι Εβρένηδες και όλοι οι βρυκολακισμένοι δικτάτορες και στρατοκράτες, ας μη λησμονούν μήτε τον Βαγιαζήτ που είπε στον Ταμερλάνο: «Με νίκησες. Μα ο καιρός έρχεται γύρω και αλλάζει, κι ο κόσμος πάει μία πάνω, μία κάτω». Αλλά και μητε τους Μεντερέδες και το «Νησί των Σκύλων»... «Όσον σκληρότερα είναι μία τυραννία... τοσοούτον ταχύτερα ανοίγονται σωτήρια θύρα»

«Αγγελοπροστασίες»

Τι έχετε πάλι και βλασκαινετε αυτά τα αλυσιπύουτα πριζικοπηματα των «φίλων» και «συμμαχων» της υπερατλαντίας προστατιάς του συμπαντος κόσμου (!) Φαρμακι να πιούνε οι κακες οι γλωσσες που λενε ότι η «λαοκωτηρια» Cia και το Πενταγωνο του ΗΠΑ αναιψαν πάλι τον πολεμο στο Ιρακ - Ιραν, η κατασκευασαν τη δικτατορια του Εβρέν και του Σαλτικ στην Τουρκια (!) Ξεχνάτε κυριοι, ότι αυτές οι επιδρομές στην Κυπρο, στην Ελλάδα, στο Βιετναμ, στην Κορέα, στην Καμποτζη, στην Ταυλανθή, με τα πιτσουνια και τα μανουλομάνουλα στο δουλοπυρκεμποριο στην Περσια, την Παλαισπηνη (μέσω Εβραιων), στη Σαουδαραβια, στο Αφγανιστάν (μέσω Ζια) στην Ινδοκίνα, στις Φιλιππινες, στη Ροδεσπη, στη Μπιαφρα, στη Σομαλία, στη Χιλή, στη Νικαργουα, στο Σαλβατόρ, στη Βολιβια και τραβα κορδονι... δεν είναι επιδρομοιυλες κι εκεμβασεις, παρα είναι αγγελοπροστασίες των διεθνών χωροφυλάκων, για να γλυτωσουν οι λαοι από την «κόκκινη αρκουδα» και την εξαπλωση του «κόκκινου πυρετού»: Όχι, δεν είναι καταχθόνιες και σατανικές επιβουλες, είναι επισκέψεις «φιλικές» για να ζσταινωονται όλοι αυτοι οι «πένητες» λαοι με το «φιλικόν οξύ» των «νταλαρς» (!) Αυτές οι «αγγελοπροστασίες» είναι ευεργεσίες κύριοι... και σφαίτε να μη κακολογάτε στο εξής την αρχι... αγγελισσα προστατιά σουρανων τε και γης γιατί σας σκοτώνει και «προστευχεται» για να σας λυτρώει... και σας υποδουλώνει... για να σας ψαμοδέει (!) Φωνάζτε όλοι λοιπόν: Χαίρε ω χαίρε πλατυτέρα Cia - Σιων, με τις αγγελοπροστασίες των λαων (!)

Ο αμύθητος πλούτος και το «χομεινιτικο»

Ο Σάχης Παχλεβή (ελαφρό το χόμα του «φωχούλη») αφησε -είκανε- στην πίσω-του αργόσχολη πιά δυναστεία, 23 δισεκατομμύρια δολάρια περιουσία, εκενδυμένη σε μετοχές, ακίνητα και καταθέσεις σε τράπεζες των ΗΠΑ και της Ελβετίας. Ο Σάχης είχε 15 πολυτελέστατα παλάτια σε 3 Ηκειρους. Μετοχές σε 27 τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρίες, 25 μεταλλουργικές επιχειρήσεις, 8 εταιρίες μεταλλευμάτων, 45 επιχειρήσεις υλικών οικοδομών, 43 εταιρίες τροφίμων, 26 άλλες εμπορικές επιχειρήσεις, και το 70% του ξενοδοχειακού δυναμικού στο «ένδοξο» βασίλειό-του. Όλος ο μυθικός αυτός πλούτος, έγινε από τα ποσοστά που εισέπραττε από τα περσικά πετρέλαια και τις επικερδέστατες επιχειρήσεις του «Ιδρύματος Παχλεβή», που είχε και το πρόσημα του «φιλανθρωπικού ιδρύματος» (γράφει καμουφλάζ, όπως οι τύποι των ιδρυμάτων «Φόρντ», «Ροκφέλλερ», «Μποδοσάκη» και δε συμμαζεύονται τα κόπια των μεγιστάνων (!) Έχουνε -βλέπετε- και καταστατικά, με ταμπέλες ελεημοσύνης (!) Για να 'ναι και φοροφυγάδες, κι ευεργέτες στους ενόεις και πειναλέους! Στις ΗΠΑ ο Σάχης, που τώρα το «Ίδρυμά»-του είναι στεγασμένο στη Ν. Υόρκη σε μέγαρο με 36 ορόφους, έχει ενεργητικό στην αμερικανική οικονομία 23 δισεκατομμύρια δολάρια. Το μέγαρο έχει 14 εκατ. δολάρια αξία. Και άλλοι και άλλοι πακτωλοί αμέτρη-

τοι... Από τους πιό τρανούς ο Σάχης Κροίσους και μαχαραγιάδες του πλανήτη. Μπορεί πλουσιότερος κι από πολλούς μεγιστάνες των ΗΠΑ, κι από άλλους αγα-χάνηδες. Κι ύστερα σου λένε: γιατί έγινε «χομείνιτικο» στο Ιράν. Χίλιες φορές πελέκημα· και βασιλομοναρχικό ποδάρι να μη μείνει. Πώς να μη τον προστάτευαν έπειτα οι Αμερικάνοι; Και με το ισλαμικό κόλπο του Κοράνιου, τονε σκάρωσαν για νοσηλεία και θάνατο, στον γελοίο διχτάτορα Σαντάτ (όπου η αθλιότητα του λαού-του έφτασε στο απόγειο της δυστυχίας). Είχε συνάξει λοιπόν ο Πέρσης αυτοκράτορας τον πλούτο και το μόχθο του στερημένου ιρανικού λαού και τονε φυγάδεψε, φανταζόμενος πως θα ζούσε χίλια χρόνια και μιά νύχτα σαν η Χαλιμά. Είχε ξεχάσει, ή δεν έμαθε ποτέ πως και γι' αυτούς υπάρχει θάνατος και άδοξο τέλος. Φορούσε στο βασιλικό μαντύα-του 4.000 διαμάντια. Θάμπωναν εκτυφλωτικά οι περιβολές και τα στέμματά-του· και στα καπέλα-του φορούσε και λευκά φτερά, από τα πουλιά της ειρήνης και της αγάπης, τους ερωδιούς. (Όλα τα μασκαρεύονται οι καραγκιόζηδες κι οι απατεώνες). Και οι κακομοιρηδες οι Πέρσες έζωναν τα λουριά σφιχτά, για να μην ακούγεται το τίρι-τίρι από των άδειων εντέρων το χορό! Όμως, μιάν ώρα... όλα τ' άδικα εδώ πληρώνονται. Τι λέτε; Πώς να μη γινότανε «χομείνιτικο»; Μασαλά και μπιραλά!...

Ο Μπούς της συντέλειας

Υποψήφιος για τις εκλογές της προεδρίας από μερους των ρεμπουμπλικάνων (το ίδιο είναι και οι «δημοκρατικοί» άσπροι σκύλοι, μαύροι σκύλοι) είναι και ο γνωστός και περιβόητος μισάνθρωπος και σφοδρός πολεμοκάπηλος πρωην αρχηγός της CIA Μπους, που στις δηλώσεις του είπε: «ένας ατομικός πόλεμος είναι δυνατός και κερδίζεται». Καμαρώστε πολιτική και ξέφρενο ηγέτη του κατεστημένου των ΗΠΑ (!) Έρμε και απολιτικέ ταλαίπωρε αμερικανικέ λαέ... τι θανατηφόρος βίαις και κροταλίας σε περισφίγγει! Ας εντεινουν από δω και πέρα την επαγρύπνηση τους οι ειρηνόφιλοι ηγέτες και λαοί του κόσμου. Και όχι μονάχα για τους εκτροχιασμούς του Μπούς ή του Ρήγκαν, του Κάρτερ κι όλων των γερακιών, αλλά, και για τα τραγελαφικά λάθη... των παρά λίγο να πατιότανε (πέρυσι και πριν από μηνες) ατομικά κουμπιά, με τα φορτία της συντέλειας!... Ας φυλάξουν όσο μπορούν την πολυτιμη και ομορφη ζωή που είναι «ιερή και μία» καθώς λέει και ο Κ. Παλαμάς.

Πολωνικά κλπ.

Η Πολωνία είχε το 1940 28 εκατ. πληθυσμό. Το 1945 ο πόλεμος τους αφάνισε 6 εκατ. ζωές. Από τότε όμως, και μέχρι σήμερα είχε ραγδαία αύξηση 16 εκατ. κι έφτασε τα 38. Γεννάνε βλέπετε οι Πολωνίδες σαν κουνέλες· και τώρα με την περιβόητη (στο Δυτ. κόσμο) απεργία-τους, ζητάνε οι κανακάρες να παιδοκομάνε και να κάθονται (!) Βασικό αίτημα της απεργίας του Ντάντσιχ ήταν κι αυτό: 3 χρόνια μετά τον τοκετό να έχουν τον καθησιό τους και πλήρεις αποδοχές, ώσπου να γεννάν και να ξαναγεννάνε για να περάσει η ζωή τους γεννοβολώντας και με την παιδοκόμια μοναχά, τεμπέλικη, γλυκύτατη κι ωραία (!)

Ποιός όμως θα δουλέψει στην παραγωγή; Ποιός θα τρέφει τον νεογέννητο πληθυσμό και τα 12 μεταπολεμικά εκατομμύρια. Πήραν λέει παράδειγμα από την Ουγγαρία. Προνόμιο του Σοσιαλισμού βλέπετε κι αυτό! Οι Ούγγροι καλοπήραν τις Ουγγαρέζες και το εφάρμοσαν. (Αυτοί μπορεί να επιδιώκουν αύξηση γεννητικότητας). Μα αν ήμουν κυβερνήτης σ' ένα όχι αμιγές σοσιαλιστικό καθεστώς, σαν την Πολωνία, δεν θα το παραχωρούσα.

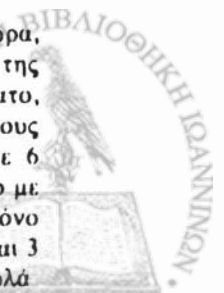
★

Την Πολωνία την κυβερνάνε 3 κόμματα: Το Δημοκρατικό φιλελεύθερο, το Καθολικό (εκκλησιαστικό) και το Ενιαίο Εργατικό, που συγχωνεύει και τους κομμουνιστές κι αποτελεί μόνο το 45%. Όλα αυτά τα χρόνια, που στάθηκαν και τα 3 σύμφωνα στην οικοδόμηση του Σοσιαλισμού, και επιτέλεσαν θαύματα... έφτασαν με μιά ραγδαία ανάπτυξη, σε υψηλά επίπεδα παραγωγής κι ευημερίας. Σ' ένα

εργοστάσιο αυτοκινήτων το «Ζέρι» στη Βαρσοβία, δουλεύουν 400.000 εργάτες. Και η Κρακοβία εξασφάλισε τη θέρμανσή της μονάχα μ' έναν υπόγειο αγωγό 12 χιλιομέτρων. Κι αν ιδεί κανείς τη Νέα Βαρσοβία και τη βαριά βιομηχανία σ' όλη τη χώρα, θα μείνει κατάπληχτος. Αν λοιπόν όλ' αυτά δεν είναι τρομαχτική πρόοδος... τότε τι είναι πρόοδος; Μα θα μου πείτε γιατί κάνουν απεργία; Γιατί, έμαθαν με τα πολλά κι απλούστατα, είναι νοικοκυραίοι στον τόπο-τους και ξέρουν ότι θα δικαιωθούν έστω και με υπερβολικά και παράλογα αιτήματα. Αποδείχτηκε ότι, η εργατική απεργία εκεί έχει πέραση, γκρεμίζει κυβερνήσεις και φέρει τα προσδοκούμενα αποτελέσματα. Εδώ όμως, ας κάνουν όσες απεργίες θέλουν, όλες τις εκφυλίζει το αστικό καθεστώς με τα δρακόντεια μέτρα-του και τις υποκριτικές και απατηλές υποσχέσεις και διαπραγματεύσεις· και πολλοί εργάτες πετιούνται κι από τις δουλειές-τους στην ανεργία και στην πείνα. Στην Αμερική, αν τολμήσεις και μιλήσεις για συνδικαλισμό και απεργία, σε εξαφάνισαν σε 24 ώρες. Από τα 90 εκατ. εργάτες στις ΗΠΑ, τα 72 εκατ. είναι ανασφάλιστα. Στην Πολωνία που ήταν γης-μαδιάμ το 1950, στα 30 χρόνια της ακάθεχτης πορείας-τους σε αναπτυξιακά στάδια ζηλευτής ανόδου του βιωτικού επιπέδου του λαού, δεν ήταν κανένας δρόμος στρωμένος με τριαντάφυλλα· αλλά, προόδεψαν έπειτα από βαρύ μόχθο δουλειάς, θυσίες και στερήσεις. Παράλληλα βέβαια με τις επιτυχίες, διαπράχθηκαν και λάθη, ίσως και ασυγχώρητα στη δημιουργική πορεία της γενικής μέριμνας. Υπήρξαν και ατυχίες. Όπως π.χ. πέρυσι με τις πλημμύρες που κατάστρεψαν την αγροτική παραγωγή. Οι Πολωνοί εργάτες έπρεπε να δείξουν κατανόηση, σύνεση, αυτοσυνείδηση και πειθαρχία.

★

Είχαμε ταξιδέψει το 1977 και σ' αυτή τη χώρα, και είδαμε και διαπιστώσαμε τα υψηλά επίπεδα της πολωνικής κοινωνίας. Δεν έβλεπες αδύνατο, καχεχτικό κι αμόρφωτο πολίτη. Τα μάγουλά-τους ήταν, ροδάκινα. Έτρωγες μπιφτέκι μπόλικο με 6 δρχ. μονάχα, γνήσια μπύρα και παγωτό υπέροχο με μιάμιση και δυό. Οι Πολωνοί έχουν συνηθίσει μόνο το κρέας να ονομάζουν φαγητό, και να το γεύονται 3 φορές την ημέρα. Δεν ξέρουν αυτοί από φασουλάδες, μήτε λογαριάζουν για φαγητά τα λαχανικά και τα ζυμαρικά.

Πριν λίγα χρόνια, είχαν εκδηλωθεί στις ίδιες πόλεις της Βαλτικής Γκντάνσκι και Γδύνια, με τα μεγάλα εμπορικά λιμάνια και τότε απεργίες εργατών, όπως και οι πρόσφατες. Οι απεργίες σ' όλες τις σοσιαλιστικές κοινωνίες επιτρέπονται. Δεν υπάρχει κανένας νόμος να τις απαγορεύει. Και αφού χαιρούν οι εργάτες αυτού του δικαιώματος, κάνουν και καμία φορά την απεργία-τους, ανάλογα με τα προβλήματα που τους παρουσιάζονται. Το φινάλε όμως είναι ότι: υπολογίζονται και δικαιώνονται, χωρίς «λοκ άουτ» εργοδοτών, γιατί, τα εργοστάσια είναι του εργαζόμενου πολωνικού λαού. Δεν εμπαιζονται και δεν καταπνίγονται τα αιτήματά-τους. Είχε αποκαλυφθεί τότε ότι: προπαγανδιστικοί δάχτυλοι με χρήμα κι άλλα μέσα, επηρέασαν ένα μικρό ποσοστό εργατών. Και το μικρό στη Δύση... από τα κατορθωτά πραχτορεία της γκεμπελιστικής προπαγάνδας, έγινε μεγάλο γεγονός, που το ανήγαγαν σχεδόν σε «επανάσταση». Το ίδιο βέβαια όργιο διαβολής και συκοφαντίας έκαναν και σήμερα. Και γιατί να μη το έκαναν; Τέτοιες αφορμές ζητάνε οι καπιταλιστές. Κι όταν δεν τις προσφέρουν οι σοσιαλιστές, τις δημιουργούνε μόνοι-τους. Άλλωστε, πόλεμος γίνεται, με κάθε μορφή και κάθε μέσο. Κι ο Καπιταλισμός καθώς είναι ακόμα δυνατός, μεταχειρίζεται όλα τα μέσα για να επιβιώσει όσο μπορείται.

Το φετινό Αύγουστο που ξέσπασε η νέα απεργία σ' αυτά τα λιμάνια και δικαιώνεται ανάλογα με τις κρατικές και παραγωγικές δυνατότητες, οι εργάτες είχαν για βασικά αιτήματα 1) το 40% αύξησης ημερομισθίων και 2) τα 3 χρόνια μετά τον τοκετό, να πληρώνονται οι Πολωνίδες χωρίς να δουλεύουν. Και το πρώτο αίτημα υπερβολικό και το δεύτερο παράλογο. Ο δικός-μας ο Δημόκριτος έλεγε: «Αν δεν επιθυμείς πολλά, και τα λίγα θα σου φείνεται πολλά».

Δηλητήριο έχυσε περί τα πολωνικά και ο αναζητών ιδεώδες και σ' άλλους πλανήτες μοντέλο ουτοπικού Σοσιαλισμού κ. Πλωρίτης στο «Βήμα» τις 24.8.80 με ακατάσχετη, ανεργάπιστη, κι αστήριχτη ελεγειακή και ιερεμιάδεια πολωνολογία. Αγνόησε μάλιστα ο συντονιάδιος αρθρογράφος ότι, η Πολωνία δεν είχε ποτέ αμιγές, ατόφιο και γνήσιο μαρξιστικό Σοσιαλισμό, και πως καθοδηγείται κι από τον Καθολικισμό (ανάδειξαν και κοτζάμ κοντίφηκα και τις απεργίες τις έκαναν με εικόνες και θυμιατήρια, σταυρούς και μετάνοιες, γελάτε εωσφόροι) και σημείωσαν και πισωδρομήσεις. Δεν ήξερε πως ανέρχεται σε 80% η μικρή ατομική ιδιοκτησία και σε 20% η κοινωνική. Η Πολωνία είναι η μόνη χώρα της ΚΟΜΕΚΟΝ με το μεγαλύτερο ποσοστό ατομικής ιδιοκτησίας. Και ότι, στις διευθυνόμενες ή τις μικτές οικονομίες που περνάν από διάφορες φάσεις παραγωγικής ανάπτυξης, οι εργάτες κι όλοι οι πολίτες είναι υποχρεωμένοι για ορισμένο χρονικό διάστημα, να περιορίζουν και σε μιά βασικά αναγκαία (για το καλό του συνόλου) κατανάλωση των αγαθών-τους. Να ξεπερνάνε δηλαδή αγόγγυστα, ορισμένα στάδια οικονομικών περιορισμών, και σύμφωνα με τους προγραμματισμούς μιάς έμπιστης και ικανής ηγεσίας. Αγνόησε ακόμα ο κ. Πλωρίτης και το «λευκό

περιστέρι» που λέγεται Βατικανό, με τους παχυλούς κουρβανάδες και τις εκμεταλλευτικές θρησκοληψίες-του. Αλλά, γιατί αλέθει τόσα σκυβάλα στο μύλο του Καπιταλισμού, για να νοθεύει τον υπαρκτό Σοσιαλισμό; Αυτός είναι. Έτσι εφαρμόστηκε, κι έτσι εξελίχτηκε με όλα τα καλά-του, αλλά και με τα λάθη, τα τρωτά και τις αδυναμίες-του. Αυτές όμως οι αδυναμίες είναι λιγότερες από εκείνες του Καπιταλισμού. Οι λαοί που ξεφεύγουν, ή θέλουν να ξεφύγουν από τα νυχια και τα πλοκάμια-του, οραματιζόμενοι, εφαρμόζουν ανάλογα με τις δυνατότητές-τους μιας κακοκας μορφής Σοσιαλισμό με την καταργήση της ατομικής ιδιοκτησίας και την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Άρα ο κ. Πλ. δε συγχωρείται να έχει συγχυση και ουτοπία στα πολωνικά και στα αγγλικά. Ας είναι πιά ρεαλιστής και φίλος των λαών. «Η μεθ' υμών, ή καθ' ημών» λέει κ' η Γραφή. Ο ιδανικός τυπος Σοσιαλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο, μπορεί να έρθει στο μέλλον. Μα όσο κι αν οι αναζητήσεις και οι αντιλήψεις των ουτοπιστών σοσιαλιστών είναι ξεπερασμένες και ματαιες για ανακάλυψη και διαμορφωση πρότυπης σοσιαλιστικής κοινωνίας... οι λαοί είναι σοφοί πραγματιστές και θα προχωρήσουν.

Πρωητεία δεσπότη

Κάποτε, γύρω στα 1950, όταν ο πολυπαθός λαός μας είχε βγει αποδεδειγμένος κι απορρατισμένος από τον εμφύλιο... και δεν είχε καμία διάθεση ν' ανεχτεί τη θρησκοληψία και τη δυσαισθησία σαν τραγική ειρωνία στα καθήματά-του, μήτε την κοροϊδία και την εκμετάλλευση της αμαρτωλής φεουδίστικης δεσποτοκρατίας. Έτσι, από συχαμάρα κι απηδία απόφευγε να πάει και στην εκκλησία... και θυμόταν κανείς τους στίχους του Τακη Σιωμόπουλου από το 1924:

«Άδειος ακομαίν' ο ναός, η πιστή δε φερώνα,
δε δίνει νιατα και ζωή, δύναμη και χαρά.

Μια σκεπή τώρα μας κρατεί το νου και τον σκλαβώνει για το ψαμί και τη δουλειά...»

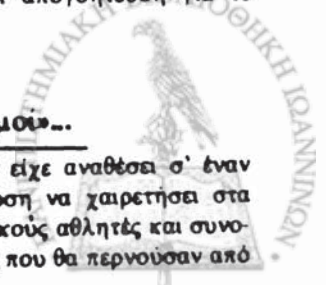
Από αυτή την κατάσταση... «οι τον μαμωναν απεργαζόμενοι» ταγιά και φορείς του δόγματος, ανησυχούσαν τότε πολύ. Και σε σχετική έκφραση δυσανεξίας (για τους αδειούς ναούς) στο δεσπότη των Γιαννικών Σκυριδών Βλαχο, οι ρασοφοροί-του πήραν την παρακάτω προφητική απάντηση, (από τον υστερα από λίγο αρχιεπισκόπο, που οποία πέτρα να σήκωνες τον έβρισκες από κάτω):

«Μη χολιάζετε μπρε που δεν έρχονται οι ζύπνιοι άντρες στις εκκλησίες. Σας βεβαιώνω πως όσο υπάρχουν γυναίκες σ' αυτόν τον τόπο, εμείς θα τις έχουμε ανοιχτές, και... οι δουλειές-μας θα πάνε καλά».

Έτσι ο πονηρός κι εφυστάτος δεσποτής καθησύχασε και παρηγόρησε το υφιστάμενο ποιμνιό-του που ένιωθε περιφρόνηση κι απογοήτευση για το «λειτούργημά»-του.

«Χαιρετισμοί»...

Ο Δήμος των Μεγάρων είχε αναθέσει σ' έναν υπάλληλό-του Αν. Παπανούση να χαιρετίσει στα μέσα του Ιουλίου τους Σοβιετικούς αθλητές και συνοδούς της ολυμπιακής φλόγας που θα περνούσαν από

την ιστορική πόλη του Θέογνι και του εξορισμένου εκεί από τους «τριάνοντα τυράννους» φιλόσοφου Λυσία. Μα ο θρασύτατος υπάλληλος, για να πάρει παράσημα από τους εθελουφλούντες και απωλέσαντες την αίσθηση του γελούου αντισοβιετιστές και σοβιετολόγους (τύπου Γιωργαλά) αντί χαιρετισμού, τους έδωσε ευχή (γράφε κατάρα) για «καλή ελευθερία». Πρόσφερε δηλαδή ως φαίνεται ο αμερικανόδουλος υπάλληλος στους μόνους εφέτος που ήταν σε θέση οικονομικά και κοινωνικά να σηκώσουν το βάρος των εξόδων της 22ης Ολυμπιάδας Ρώσους, «να λευτερωθούν» και νά 'ρθουνε στη Δύση για... ανεργία, πείνα, πορνό και φόνο και χασίσι (!) 'Η και για να ενισχύσουν το τέξας των συμπολιτών-του μεγαρέων στο άρπαγμα της γης-τους, από τον άπληστο μεγαίστα Ανδρεάδη και να κάτσουν στην Αθήνα, να ζήσουν και να ζαίχουν από τις χαβούζες και τα επικίνδυνα και μολυσμένα νέφη, «σαν οι στραβοί στον άδη». Τέτοιος δημοτικός υπάλληλος να σου τύχει (!) 'Αμ δεν τονε λούζουμε όλες οι κότες των Μεγάρων, με κάθε χοντρή και νερουλή κουτσουλιά για χάδι, και κάθε κλούβιο αυγό πάνω-του τυλιγάδι (!) Και ο Λυσίας, αντί «Κατά Ερατοσθένους» αν ζούσε σήμερα, θά 'λεγε «κατά Παπανούση» σε παραλλαγή: 'Ω αθλιότητα αθλιότητων. 'Ωστε, υποδεχτήκατε δια να χαιρετήσετε και ευχηθήκατε δια να εξευτελίσετε τον Δήμον και τον εαυτόν-σας...

Ορυκτά πλούτη, αναχρονιστικό κουβέρνο και Σοσιαλισμός

Τριανταπέντε ολάκερα χρόνια πέρασαν μετά τον Β' Π. Πόλεμο, και καμιά κυβέρνηση, κανένας υπουργός δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ για τον πασιδήλα διαπιστωμένο ορυκτό πλούτο της Ηπείρου. Οι έξοχοι μεταλλειολόγοι - γεωλόγοι Νικολέσκου, Μακοβέι και Μπράζικ (Ρουμάνοι πανευρωπαϊκής φήμης) με τους Έλληνες καθηγητές της Ορυκτολογίας Κτενά και Σαπουνά, σε έκθεσή-τους το 1919, έπειτα από εμπειριστατωμένες και συστηματικές έρευνες, γρύφουν ανάμεσα σ' άλλα:

«Το έδαφος της Ηπείρου, παρουσιάζει ιδιαίτερες εμφανίσεις πλουσίων πετρελαιοφόρων στρωμάτων. Εις την περιφέρειαν Δραγοψάς και Γρατσανών ιδίως γεωλογικώς τα στρώματα είναι ανάλογα προς τα πετρελαιοφόρα στρώματα της Γαλλίας, της Ρουμανίας και των Δαλματικών ακτών της Αδριατικής. Η πιθανότης επεκτάσεως των πετρελαιοφόρων στρωμάτων, ενισχύεται και εκ της βεβαιωθείσης υπάρξεως ορυκτού άλατος καθώς και γύψου, επί του ηπειρωτικού εδάφους παρά τας όχθας του Αράχθου και Σμολίτσας και ιδιαιτέρως εις τα χωρία Πογδόρα και Σπήλιο. Είναι δε πρακτικώς και επιστημονικώς αποδεδειγμένον ότι, τα πετρέλαια, το ορυκτόν άλας και ο γύψος συνυπάρχουν και η βεβαίωσις τούτων, θεωρείται μέγα γεγονός διό της 'Ηπείρου...»

Όμως το ηπειρωτικό υπέδαφος το κατάδικασε το αναχρονιστικό κοινωνικό-μας σύστημα που ξέρει να υποθάλπει μόνο τα σκοτάδια, να φκιάχνει εκκλησίες και φυλακές και να εκπατρίζει το καλύτερο δυναμικό του λαού στη μετανάστευση και στην αναγκαστική προσφυγιά... Γιατί, οι πιό φωτισμένοι και δυναμικοί Έλληνες θέλουν τον Σοσιαλισμό

που βγάζει στην επιφάνεια όλα τ' αγαθά του ορυκτού πλούτου της Ελλάδας, να τα χαρεί ο κόσμος, να πλουτίσει η πατρίδα, ενώ οι «εκάστοτε» κυβερνήτες ως τώρα, έδειξαν προθυμία μόνο να τα ξεπουλάνε σε ξένες εταιρίες και να εισπράττουν τις δωροδοκίες-τους ή να τα θάφτουν για όποιες άλλες πολιτικές και οικονομικές σκοπιμότητες. Έτσι, αν δεν επικρατήσει κάποτε και στην Ελλάδα ο Σοσιαλισμός, δεν πρόκειται ν' αξιοποιηθούν για το κοινό καλό οι άφθονες πλουτοπαραγωγικές πηγές και της Ηπείρου (όπως είναι τα πετρέλαια Δραγοψάς και Ολύτσικας, τα ορυκτά άλατα και οι γύψοι του Σπήλιου και του Μονολιθίου, το χρυσάφι της Γότισσας και του Περιστεριού, οι φωσφορίτες του Δελβινακιού, τα πολύτιμα μέταλλα του Σμόλικα στο Παλιοσέλι, Πάδες και Άρματα και τα παρόμοια στην κοιλάδα του Λούρου κλπ. κλπ.) αλλά και οι πηγές όλης της Ελλάδας. Μόνο ο Σοσιαλισμός αξιοποιεί συλλογικά όλα τ' αγαθά μιάς χώρας. Κι όπως έγραφε στην «Ευθύνη» του Θ. Τζίφα ο Ν. Αθηναίος «μόνο αυτός υπόσχεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Και —κυρίως— καταργεί το «δος ημίν σήμερον». Δεν προσεύχεται στον Κύριο και δεν παρακαλεί τους "κυρίους" κάθε μέρα, για το καθημερινό ψωμί. Το σοσιαλιστικό κράτος είναι υποχρεωμένο να προσφέρει τον "επιούσιον άρτον", σε κάθε πολίτη, για όλη τη ζωή, χωρίς παρακάλια. Κι αυτό είναι σοσιαλισμός».

Λάμπρου Μάλαμα

«Οι Παλαίμαχοι»

Μιά σειρά αντιστασιακά ρεαλιστικά διηγήματα βγαλμένα από την δραματική περίοδο της δεκαετίας 1940-50 των απελευθερωτικών αγώνων του λαού μας με προλογικά Κ. Βάρναλη και Γ.Μ. Παναγιωτόπουλου.

Εκδόθηκαν και κυκλοφορούν από τη «Σύγχρονη Έποχή»

- Η αξία ενός μεγάλου ποιητή, δε μετριέται συνήθως όσον αυτός ακόμα ζει. Τα έργα του γίνονται πολύ αργότερα επιθυμητά, και απολαμβάνουν άλλοι τα οικονομικά αγαθά.

Μηνύματα στο «Ελεύθερο Πνεύμα»

Αγαπητέ κ. Μάλαμα

Το «Ελεύθερο Πνεύμα» Σας, μόχθος πολύτιμος για την πνευματική καλλιέργεια των ταπεινών και για τη διαφώτισή τους. Θαβμάζω την αφοσίωσή Σας και την ενεργητικότητα που διαθέτετε. Πολύ χάρηκα με την απόφασή Σας να υιοθετήσετε το μονοτονικό. Αληθινός πνευματικός αγνωστής καθώς είσαστε, δεν ήταν δυνατό, παρά να ακολουθήσετε το σωστό δρόμο της λύτρωσης από τούτα τα δεσμά. Σας στέλνω σημείωμα που δημοσίεψα στη στήλη μου «Πνευματικό ημερολόγιο» στην Κύπρο. Μικρό σημάδι ευγνωμοσύνης...

Αντώνης Μυστακιάης
(Μεσεμβρίου)
Καθηγητής Πανεπιστημίου
Μάλμο Σουηδίας 25/7/80

«...Το "Ελεύθερο Πνεύμα" είναι πραγματικά αγνωστικό έντυπο, όπου ο διευθυντής του Λάμπρος Μάλα μας καυτηριάζει το ψέμα και την αδικία σπουδαιότε κι αν τη συναντήσει. Συνεργάτες του είναι όλοι οι Έλληνες συγγραφείς, που με πρωτότυπα ή μεταφρασμένα έργα τους στολίζουν σελίδες αξιοθαύμαστες. Η παγκόσμια ποιήση δίπλα στη νεοελληνική και οι νέοι ποιητές δίπλα στους καθιερωμένους. Η πεζογραφία ελληνική και ξένη πάντοτε διαλεγμένη. Αρθρογραφία που αγγίζει όλα τα ενδιαφέροντα του αναγνώστη. Η ιστοριογραφία και η λαογραφία παράλληλες επιστήμες ζουν αδελφωμένες στις σελίδες του περιοδικού. Με το γενικό τίτλο "Με το σφυρί στα καμύματα" παρακολουθούνται και στηλιτεύονται ό,τι άσχημο έχει να επιδείξει η πνευματική μας ζωή, το ίδιο και με τον γενικό τίτλο "Πολιτικοκοινωνικά Κεντρίσματα"... Ο Α. Μάλαμας κρίνει τα βιβλία με πνεύμα επιεικειας και κατανοησης. Πρόκειται για περιοδικό που και όταν δεν συμφωνείς με τις απόψεις του, το διαβάζεις με μεγάλη ευχαρίστηση, θαυμάζοντας πολλές φορές τον εκδότη του...».

Γιώργος Πολιτάρχης
Περ. «Σταθμοί»
Λογοτέχνης και κριτικός Αθήνα

«Αγαπητέ Λάμπρο

Σου στέλνω το διήγημά μου 'Διαβαίνει ο Χάροντας' όχι για να το δημοσιεύσεις στο αξιόλογο περιοδικό σου, αλλά για να το διαβάσεις, εάν σου περισσεύει χρόνος, και να μου γράψεις τις εντυπώσεις σου. Δίνω μεγάλη σημασία στη γνώμη σου, που θα βαρύνει πάνω στην απόφασή μου να το συμπεριλάβω σε μια συλλογή διηγημάτων που ετοιμάζω για έκδοση. Θα τις περιμένω με πολύ ενδιαφέρον κι εκτίμηση είτε είναι ευνοϊκές είτε όχι... (Αυτοί είναι αξιέπαινοι συγγραφείς που ζητάνε γνώμες για να δημοσιεύουν προκομμένα έργα!).

Από τα σημειώματα "Με το σφυρί στα καμύματα" που διάβασα στο "Ελεύθερο Πνεύμα" τ. 36, μ' άρεσε πολύ το "Φόστες και αλήθειες" γιατί, μ' ένα μαχητικό τρόπο αξιοπρόσεχτο, ζσκατάζει το φαινόμενο "Νικηφόρος Βρεττάκος" και χρωματίζει τον κοιμητή όπας του πρέπει. Καυτές αλήθειες που και στη δική μου σκέψη έχουν από καιρό κυριαρχήσει... Σε συγχαίρω. Σε άλλη ευκαιρία θα σου γράψω και για τ' άλλα σημειώματά σου».

Για χαρά
Νίκος Παπαδάκης
Ποιητής και πεζογράφος
Αθήνα 19.7.80

«...Αληθινά μαχητικό περιοδικό το "Ελεύθερο Πνεύμα". Σχολιάζει ελεύθερα και χωρίς καμιά προκατάληψη όλα τα στραβά και τ' ανάποδα της πνευματικής και κοινωνικοπολιτικής μας ζωής, ιδιαίτερα τα "Κεντρίσματα" που δε χαρίζουν κάρτα σε κανένα...».

Θ. Τριανταφύλλου
Συγγραφέας και δημοσιογράφος
18.9.80 «Πρωινό Λόγος» Τρίκαλα

«Αγαπητέ μου Λάμπρο

Από χρόνια διαβάζω όλη τη συγγραφική σου δουλειά καθώς και το περιοδικό σου "Ελεύθερο Πνεύμα". Μέσα από τις γραμμές των βιβλίων σου και του Περιοδικού, ζωντανεύουν οι αγώνες και οι αγωνίες του κατακροδομένου και ληστευόμενου λαού μας. Ο υπέροχος και λαμπρός Αντιστασιακός Αγώνας βρρίσκει στις σελίδες σου την ανταπόκριση που ζητούσε χρόνια και χρόνια. Συνέχισε Λάμπρο μας τον Αγώνα σου με την πένα τούρα, όπως και τότε με τον ΕΛΑΣ μας και να είσαι βέβαιος για την ευγνωμοσύνη του λαού μας, γιατί έτσι θα αναγαλιάζει και η Ψυχή του Αγνωστή του '21 Μακρυγιάννη που έγραφε "Όσα σημειώνω, τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρω να βλέπω το άδικο, να πνίγει το δίκαιο"».

Με όλη μου την αγάπη
Κώστας Παππάς
Γιατρός και λόγος
5/7/80

«Κύριε Μάλαμα

διαβάζω το θαυμάσιο περιοδικό σας και από καιρό ήθελα να σας γράψω και να σας συγχαρώ. Διαβάζοντάς το, κανείς, βρίσκεται συνέχεια σ' ερηγορη, ζυγκνάει μέσα του ο καλύτερος εαυτός του, η ανθρωπιά, η ευαισθησία του, η ανάγκη ν' αγνωρίζεται για το δίκιο, τ' αληθινό, το ωραίο! Εύχομαι να συνεχίζετε πάντα με την ίδια επιτυχία το ωραίο και δύσκολο

Πνευματικά και καλλιτεχνικά γεγονότα

Το κουβέρνο και οι Δήμοι

Έχουμε ξαναγράψει και είναι γνωστή η καταδίκη των Δήμων στην χώρα μας. Ήσθε τα μεταπολεμικά κυβερνητικά κατεστημένα. Και δεν είναι μόνο η οικονομική εγκατάλειψη, κ' οι φραγμοί, οι περιορισμοί από τους νομάρχες, κομματάρχες και άλλους ευνοιοκράτες, τοπαρχες, που δεν αφήνουν ελεύθερες τις αυτοδιοικήσεις να νομοθετούν όπως μπορούν· παρά έχουν και τους ίδιους δρακόντιους κι ακατάλυτους νόμους από το 1948, που συνεχίζουν υστερα από 33 ολόκληρα χρόνια, να έχουν σφηνώσει τα λουριά και τα δεσμά στους Δήμους και τις κοινότητες της πατρίδας. Δεν τους συμφέρει βέβαια η γενική κρούση· φοβούνται και τιμωρούν τόσο μικρόψυχα το λαό, γιατί, ενώ κερδίζουν τις βουλευτικές εκλογές (πάντα με τα διαφορά ασφαλή τρίτησια) χάνουν όμως ταχτικά την ελευθερία των Δήμων, καθώς ο λαός, σ' όλες σχεδόν τις δημοτικές εκλογές πραγματοποιεί κερήφανα νίκες και αναδειχνά δημοκρατικά και προοδευτικά στελέχη, αγέννητα στο αρτηριοσκληρωμένο, συντηρητικό και μόνιμο «γερόντιο» κουβέρνο.

Ένας υποδειγματικός δήμαρχος

Μα πέρα από' αυτά, ένας Δήμος πάει μπροστά· χάρη στο πνεύμα, τη θέληση και τη δραστηριότητα του δήμαρχου και του Δημοτικού-του Συμβουλίου.

Ο τρικαλινός λαός είναι ευτυχής για τον υπεράξιο δήμαρχό-του κ. Κ. Παπαστεργίου. Η πόλη των Τρικάλων με τον γραφικό και όμορφο Ληθαίο ποταμό-της τους κήπους τις πλατείες, τα πάρκα, τη νέα οικοδομική-της εμφάνιση κ.ά. στολίδια, έχει για δεύτερη τετραετία τον φωτισμένο, εργατικό κι ακούραστο λαοφιλή-της δήμαρχο. Με εξαιρετική συνεργασία και σύμπνοια με τους Συμβούλους-του, προσφέρει το δημιουργικό-του πνεύμα σε μιά σειρά από ποικίλα έργα ζηλευτά. Η πόλη ακτινοβολεί από νοικοκυριό και τάξη. Το ποτάμι που τη διασχίζει έγινε αγνώριστο. Η γενέτειρα του Ασκληπιού σιγά σιγά αλλάζει πρόσωπο. Παίρνει όψη ευρωπαϊκή. Οι γύρω - γύρω 17 ακραίοι συνοικισμοί, έχουνε πιά την ύδρευσή-τους. Νέοι δρόμοι, εξωραϊσμοί, παιδικές χαρές, Μουσεία, Πινακοθήκες, Ωδεία, γέφυρες, βιβλιοθήκες, κολυμβητήρια, συντριβάνια κ.ά. Κύριο μέλημα του Δήμου η καθαριότητα, η υγεία των κατοίκων. Αλλά και η κουλτούρα, η μόρφωση, η ψυχαγωγία. Ταχτικά προγράμματα πολιτιστικών εκδηλώσεων και σε ανώτερα επίπεδα. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη ένα έργο

σπουδαίο, με πλατιά αποτελεσματική επίδοση. Μελίσσια σε κυψέλη οι αναγνώστες. Κάθε χρόνο 23 παιδιά σπουδάζουν δωρεάν ξένες γλώσσες. Ο δήμαρχος σοφίζεται και βρίσκει πηγές βοθημάτων κι ευεργετήματα, τρόπους κι ανθρώπους, πόρους και μέθοδες. Σε 200 εκατ. ανέρχεται η περιουσία του βιομήχανου Γιαννιώτη Ματσόπουλου που κληρονόμησε πρόσφατα ο Δήμος Τρικάλων. Ο κ. Παπαστεργίου με υπομονή, επιμονή και πίστη στην πρόοδο του λαού, αποδειχνει πως ό,τι δεν κάνει το κράτος για τους Δήμους, τα φτιάχνουν πρωτοβουλίες δημοτικών αρχόντων, ικανοί και άξιοι δήμαρχοι, ο ίδιος ο λαός ενωμένος· φτάνει εν' αστράφτει φως», όπως λέει ο Σολωμός-μας για να γνωρίζει τον εαυτό-του, και να 'χει συναίσθηση κι επίγνωση των δυνάμεών-του. Οι τρικαλινοί πολίτες και οι ξένοι επισκέπτες τώρα, θα χαιρόνται και το νέο ζωολογικό κήπο πάνω στο πευκόφυτο του Προφήτη Ηλία. Έργο κι αυτό της δημαρχίας. Αδιάκοπο αγώνα κάνει ο κ. Κ. Παπαστεργίου και για την αποπεράτωση της συγκοινωνιακής αρτηρίας Άρτας - Τρικάλων, καθώς και για 88 στρέμματα του Δήμου που κατέχει και κατακρατεί το υπουργείο Αμύνης και ο προϊστάμενος υπουργός-του αντιτίθεται χρόνια και στα δύο τούτα σημαντικά αιτήματα, να πάρουν τη λογική και δίκαιη κοινωφελή-τους λύση. Ο κ. Π. ξεχωρίζει απ' όλους τους δήμαρχους των επαρχιών, και αγωνίζεται με φλόγερη αγάπη για την πόλη-του και το λαό-της. Ας αποτελέσει παράδειγμα για μίμηση σε κάθε αυτοδιοίκηση.

Διάλεξη Α. Μάλαμα

Ο διευθυντής του Περιοδικού-μας κ. Α. Μάλαμας έδωσε στις 15 Αυγούστου σε πυκνό ακροατήριο στο κινηματοθέατρο της Πρέβεζας διάλεξη με θέμα τον «Λαϊκό-μας πολιτισμό» προσκεκλημένος από την «Κινηματογραφική Λέσχη» της πόλης.

Ο Αλέκος Λιδωρίκης

Ο διαπρεπής συγγραφέας και δημοσιογράφος κ. Αλέκος Λιδωρίκης, αντιπροσώπευσε επάξια στο Παρίσι την Εταιρία Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων σε Συνδιάσκεψη της CONFEDERATION INTERNATIONALE DES SOCIETES D' AUTEURS ET COMPOSITEURS. Στις συνεδριάσεις της Διεθνούς Συνομ/νδίας Εταιριών Συγγραφέων και Συνθετών ο διακεκριμένος συγγραφέας μίλησε για το σύγχρονο θέατρο στην Ελλάδα, για τις παραστάσεις έργων από τους ελεύθερους και τους κρατικούς θιασούς, και για όλα τα προβλήματα που αφορούν την ελληνική και διεθνή θεατρική ζωή. Η Εταιρία των Γάλλων Θεατρικών Συγγραφέων πρόσφερε στον Αλέκο Λιδωρίκη και στην κυρία-του ξεχωριστές τιμές και δεξιώσεις.

Αλβανικό Συγκρότημα

Στα Γιάννινα έδωσε στις 18 Αυγούστου παράσταση με μουσική, τραγούδια και χορούς το φολκλορικό Συγκρότημα του Σαραντιού «Μπουτρίντι» με 80 ερασιτέχνες τραγουδιστές και χορευτές. Ήταν η αρχή μιάς περιόδου-του σε 15 πόλεις της χώρας. Το καλλιτεχνικό αυτό γεγονός, αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα του καλοκαιριού στα Γιάννινα. Χιλιάδες λαού καταχειροκρότησαν τους Αλβανούς λαϊκούς καλλιτέχνες. Πλούσιο το πρόγραμμά-τους, με ποικίλες κι ωραίες φορεσιές, ελληνικά κι αλβανικά τραγούδια, γλυκές και μετάλλινες φωνές σαν τα γνήσια μέταλλα της αλβανικής γης και χοροί ζωηροί, λεβέντικοι κι αεράτοι που με τις αρμονικές και φιγουράτες κινήσεις και μιά εξαιρετη ρυθμική και ηχητική αισθητική, εκφράζουν τη νέα δημιουργική ζωή και τέχνη με καινούριες και ιδιότυπες διαστάσεις τα ζωντανά ιδανικά της προόδου του αλβανικού λαού. Με σχετικές εντυπώσεις για την υπέροχη αυτή βραδιά, μίλησαν στην αλβανική τηλεόραση, ο δ/ντής του περιοδικού-μας και ο γνωστός ζωγράφος Μηνάς Στράτης.

Χορευτικά στιγμιότυπα Αλβανών ερασιτεχνών καλλιτεχνών του Σαραντιού στην ηπειρωτική πρωτεύουσα.

«Προμηθέας Δεσμώτης»

Στη Δαδώνη τις 16 Αυγούστου κλιμάκιο του Εθνικού με πρωταγωνιστή τον Α. Μινωτή έδωσε παράσταση στο υπαίθριο θέατρο υπό την αιγίδα της ΕΗΜ και 10.000 περίπου θεατές απόλαυσαν τον «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου.

«Ζακυνθινή Σερενάτα»

Το Άρμα Θεσπιδός παρουσίασε και στα Γιάννινα τον Αύγουστο την ηθογραφική μελοδραματική και βουλεβάρτικη κωμωδία του Δ. Ρώμα «Ζακυνθινή Σερενάτα». Το έργο ήταν επιφανειακά ψυχαγωγικό, χωρίς βέβαια σύγχρονες ρεαλιστικές ταυτίσεις και βαθύτερες κοινωνικές και διδαχτικές απαιτήσεις, αλλά μ' έναν μιμητικό και νοσηρό ρωμαντισμό περασμένων εποχών. Όμως, η πλατιά διαστατική κι ωραία σκηνοθεσία και το παίξιμο του πρωταγωνιστή Ηλία Λογοθέτη κατάχτησε παντού τους θεατές. Ο Λογοθέτης με ιδιόρρυθμες θαυμάσιες και καταπληχτικές ευκινήσεις και παραλλαγές ήταν σχεδόν αμίμητος. Όλοι οι ηθοποιοί ανταποκρίθηκαν σε ύφος, λόγο, κίνηση και χρώμα. Και η Μαυρομάτη ερμήνευσε με φυσικότητα και άνεση το ρόλο-της. Ταιριαστή η μουσική και τα κοστούμια. Ο σκηνοθέτης Κωστόπουλος έδωσε πάλι μέτρα άριστα στη δουλειά-του.

«Καπετάν Μιχάλης»

Ο ίδιος θιασος με σκηνοθεσία Μουζενιδή έδωσε το καλοκαίρι και παραστάσεις με τον «Καπετάν Μιχάλη» του Καζαντζάκη. Ο πρωταγωνιστής Κάσδαγλης βέβαια στάθηκε πειθαρχημένος, πειστικός και επιβλητικός. Καλό και πικάντικο ρόλο υποδύθηκε και ο Ντίνος Ξένος κ' οι άλλοι καλλιτέχνες, αλλά, στα ενδιάμεσα, το έργο, από τα πολλά κλισιά, τ' απίθανα, φανταστικοκοπικά κι αφύσικα επεισόδια του συγγραφέα, είχε σκηνές αποτυχίας, που άγγιζαν το σολκισμό και τη θυμηδία.

Η «Πνευματική Ρούμελη»

Ο γνωστός αγωνιστής ποιητής και πεζογράφος στη Λαμία Κώστας Δ. Αβραάμ προσφέρει τον τελευταίο καιρό ένα αξιο λογοτεχνικό και πνευματικό περιοδικό άθλημα με τίτλο «Πνευματική Ρούμελη». Είναι μιά επιθεώρηση ποικίλου προβληματισμού όσομένη με σοβαρή κριτική εποπτεία στα ρουμελιώτικα γράμματα, άξιους συνεργάτες και ζωντανά, περιεχτικά, πνευματώδη και διδαχτικά σχόλια, που γράφει με συναισθήση ευθύνης και πλουσία πειρι κατασταλαιγμένης σφικίας και ζωής ο ίδιος ο Αβραάμ, που είναι και η ψυχή του περιοδικού. Το «Ελ. Πνεύμα» συγχαίρει και εύχεται επιτυχίες στους σκοπούς του.

Μονοδέντρι και Μελετζής

Ο Συλλογος Μονοδεντριτών και φίλων του Βίκου, οργάνωσε στα μέσα του Αυγούστου βδομάδα πολιτιστικών εκδηλώσεων με ποικίλους στόχους. Στην επιτυχία αυτή συνίβαζαν πολλοί παριγοντες του ξεκουσμένου γραφικού χωριου. η Ρίζαριος Σχολη και ο διαπρεπης φωτογραφος της Αντιστασης Σπυρος Μελετζης, που τιμηθηκε ξεχωριστα με ειδικη πλακετα.

Συναυλία Α. Χαλκιά

Στα Κούρεντα το ξακουστό κι ωραίο μεγαλοχώρι, το άλλοτε επαρχιακό κέντρο της περιφέρειας Γιαννίνων, η Αδελφότητα Κουρεντιωτών Αθήνας, με επικεφαλής τον αξιο και φωτισμένο πρόεδρό-της κ. Αντώνη Νούσια οργάνωσε παράλληλα με το καθιερωμένο χρονιάτικο πανηγύρι μιά μεγάλη λαϊκή Συναυλία με τον περίφημο και στην Ευρώπη συμπατριώτη και φίλο Λάκη Χαλκιά, που παρακολούθησαν πάνω από 2.000 άνθρωποι

Ένα σπουδαίο έργο

Ο εκλεκτός κι αγωνιστής συγγραφέας Ανδρέας Νενεβάκης εξέδωσε με δική του έξοδα και ιδιαίτερη φροντίδα κι επιμέλεια ένα «μνημείο του ελληνικού λόγου», όπως το χαρακτηρίσαν οι κριτικοί. Πρόκειται για το αντιπολεμικό έργο με τους 12.000 στίχους, του Μαρину Τζανε - Μπουναλή με τον τίτλο «Κριτικός Πόλεμος». Ο ποιητής περιγράφει σ' αυτό την καταχτηση της Κρήτης από τους Τούρκους το 1645 - 1669. Ο Νενεβάκης σήκωσε βαρος αυθιγής με 1η έκδοσή στην Ελλάδα κι αναλυει σε ελατά εισαγωγή τα προποντα του μνημειακού αυτού έργου, που τοπο αξίμα να τιμηθεί.

Ερμ. Λευκαδίτη

Η γνωστή καλλιτέχνη της μουσικής και της ζωγραφικής κ. Ερμινια Π. Λευκαδίτη τραγουδούσε στα Γιαννινα τέλη Ιουλίου «Κοσμο Αιτωλο» του Βενερού κ.ά.

Έκθεση Λαζαριδής κ.ά.

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ασπραγγέλων Ζαγορίου, παρουσιάζει στις 10 με 17 Αυγούστου πρωτοτυπη έκθεση στο χωριο του με εκατοντάδες βιβλία και φωτοαντιγραφα από σπάνιες εκδόσεις καλιων συγγραφέων από τα 44 χωρια του Ζαγορίου της Ηπειρου. Μαζί με αυτη προβάλλει και μια ξεχωριστή και ιδιότυπη έκθεση χλωρίδας του παλαιμαχου δασκαλου, ιστοριοδίφη, λαογραφου και συγγραφεα Κωστω Λαζαριδής, που χρόνια και χρόνια μόχθησε να περιπλέξει από σπλημές και φαράγγια του Ζαγορίου και του Βικου.

Ο Κ. Μρατσής

Ο ακουραστος δασκαλος των δημοτικων χωριων της Ηπειρου μας Κωστω Μρατσής που με τισή αγάχη και ζήλο καλλιέργει και διαβίδει με τον Όμιλο του το ρυθμό, την αρμονια, τη χαρά και τη ρομεική λεβεντια στους χωρους και στα δημοτικα μας τραγουδια, εξέδωσε τελευταία και την άπείλιδη αφημερίδα του τα «Ηπειρωτικα Νεα» στην Αθηνα με εξαιρετική εμφάνιση και ωλικο ευρισ από τις πολιτιστικές κινήσεις και εκδήλώσεις των ανανταχου Τζουμερωτων. Τον συνοδεύουν οι ευχές και τα συγχαρητήρια μας.

Αφορισμοί

- Δεν πρέπει να ζυχνούμα, ότι το δικαιο έχει ακριβώς το ίδιο μιά δική του ιστορία, όπως η θρησκεία.
- Ποιά είναι η σφραγίδα της αμικτής ελευθερίας; - Να μη ντρέπεται πλέον επ' τον ίδιο εαυτό-σου
- Διαφάνιση είναι η έξοδος του ανθρώπου επ' την αυτοενοχητική ενφλιπότητα.

Νίνα Μελανιδή

Στις 20-8-80 έσβησε ξαφνικά κι απροσδόκητα μέσα στο αεροπλάνο μιά μάνα των δημοκρατικων αγώνων της πάλης των Γιαννιτων και της περιφέρειας η πολυσταπημένη δασκάλα και λογία Νίνα Μελανιδή. Είχε γεννηθεί το 1917 και τελειώνοντας τη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία παντρεύτηκε το δολιανίτη γιατρό Γιώργο Μελανιδή, που του συμπαραστάθηκε σαν άξια συντρόφισσα και φωτισμένη αγωνίστρια σ' όλη τη δημιουργική και αγωνιστική τους πορεία. Ηθικός και ακέραιος χαρακτήρας, και με πολυπλευρη μόρφωση, πάντα με την ψυχόρμητη και γερή πνευματική της αρμοτιωσιά έστεικε πρωτοπόρα και στις επάλλες των λαϊκών και απελευθερωτικων αγώνων, από το 1940 ίσαμε την ώρα που ταξιδεύοντας κόπηκε η πνοή της στους αιθέρες. Η Νίνα αν και έχασε το 1964 τον αγωνιστή συντροφό της πάνω στον όρκο της ανάληψης των δημαρχιακών του καθηκόντων (ένα βαρύτατο πλήγμα που κατότρωγε κρυφά το σωθηκά της) δεν έπαψε ποτέ ως την τελευταία ώρα της να ζει με το όραμα της κοινωνικής δικαιοσύνης και ν' αγωνίζεται κατά δυναμη για την πραγμάτωσή του. Ήταν αρχοντική και μεγάλη ψυχή. Η κοινωνία της πάλης και των γύρω χωριων την εκτιμούσε απεριόριστα. Δεν ήταν μόνο η στυλοβάτισσα της οικογένειας του ακάματου ανθρωπιστή γιατρού, βουλευτή και δημαρχου Μελανιδή, ούτε απλά η συμπαραστάτρια των αγώνων του, η Νίνα έπαρνε πρωτοβουλίες και μάχονταν με τον τρόπο της και διαφώτιζε από σπήτι σε σπήτι τα δημοκρατικά ιδεώδη. Με το ξεκίνημά της από το ΕΑΜ, ροφέρωσε όλη τη ζωή της με ανώτερο ήθος και συνέπεια στο προοδευτικό Κίνημα του λαού μας. Όλα τα χρόνια ενσάρκωνε αυτό το γυναικείο Κίνημα στα Γιάννινα ως την ώρα που αναπαύτηκε. Έτσι σύνδεσε το τίμιο όνομά της με την αγωνιστική ιστορία της μικρής της πατρίδας και των ευγενέστερων ιδανικων της λαϊκής σωτηρίας. Συμπονούσε πάντα βαθιά αυτόν τον Προμηθέα - δεσμώτη λαό, που εμπάζεται ακόμα εδώ πέρα συστηματικά από τους ψεύτικους Ερμήςδες και Διες θεούς. Δεν επαναπαύονταν να νικήσει και να χτυπάει λεύτερη και χορτάτη μόνο η μεγάλη καρδιά της, παρά και οι καρδιές όλων των φτωχών και των αδικημένων. Μιά τέτοια ακριβή αγωνίστρια και φίλη του λαού τη συνοδεύει πάντα ο θαυμασμός των ζωντανών και η ακώνια μνήμη.

Λ. Μάλαμας

→ «...Ένα βιβλίο που δίνει ζωντανή την εικόνα της σημερινής Αμερικής».

«Τα Νέα» 21-4-79

«...Έργο ντοκουμέντο. Ο συγγραφέας με τον αυθόρμητο κι αδρό του λόγο δίνει με προσωπικές εμπειρίες και μαρτυρίες το αληθινό πρόσωπο της σύγχρονης Αμερικής. Καταγράφει με διεισδυτικό αισθητήριο την ατμόσφαιρα, τον τρόπο διαβίωσης, το χώρο, τους ανθρώπους σ' ένα εντυπωσιακό κι αποκαλυπτικό πανόραμα...»

«Ελευθεροτυπία» 4-1-79

«...Ένα έργο αληθινό, που δε χωράει κριτική, αφού τα πράγματα μιλούνε με τη γλώσσα των αριθμών και ντοκουμέντων. Είναι απο το Λ. Μάλαμα με τη σκληρή ρεαλιστική γλώσσα της πραγματικότητας που τον διακρίνει...»

«Ριζοσπάστης» 8-8-79

«...Βιβλίο έρευνα και μελέτη, με συνταρακτικές περιγραφές και το νυστέρι του οξύτατου νου. Ο συγγραφέας καταγράφει με ακρίβεια τις μεγάλες αντιθέσεις που αποτελούν τη σύγχρονη αμερικανική κοινωνία...»

«Π.Ο. Έρευνα»

T. 47 (170) Μαρτ. '79

Ηλίας Παπαχρήστου

ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

«Καστέλλο»

Δημ. Ράλλη 26 και Καφτατζόγλου
Πατήσια

Διαθέτει αίθουσα για 600 άτομα
και προσφέρει ειδικές και χαμηλές
τιμές για τις ηπερωτικές Αδελφότητες
και τους Συλλόγους

Τηλέφωνο 2236.600

ΑΦΟΙ ΤΣΑΛΙΚΗ

Βιοτεχνία

Ηλεκτρικών Μεταλλικών Πινάκων

Ποιότητα Εγγυημένη

Χρυσοστόμου Σμύρνης 43

Πατήσια

Αφοί Τσαλίκη

Τηλέφωνα 201.3108 - 201.3796

Λάμπρου Μάλαμα «Να ποιά είν' η Αμερική»

Κυκλοφορεί

Με μεγάλη επιτυχία το νέο αποκαλυπτικό έργο του Λάμπρου Μάλαμα «**Να ποιά είν' η Αμερική**»

Ένα βιβλίο υπεύθυνο και ντοκουμενταρισμένο, με πολλά βιβλιογραφικά στοιχεία για το πως βρίσκεται και που βαδίζει η αμερικανική κοινωνία σήμερα. Όλα τα καιρία σημεία που αφορούν την υπόσταση της μεγάλης αυτής χώρας. Κατά βάση περιήγηση (τουρισμός) αλλά, και έρευνα και μελέτη σε βάθος: Ανθρωπογεωγραφία, κοινωνιολογία, ψυχολογία, ιστορικά, λαογραφικά και άλλα στοιχεία. Εντυπώσεις με κρίσεις παραλληλισμούς και συγκρίσεις. Σαράντα εφτά κεφάλαια και ογδόντα τρατογραφίες. Σελίδες 320. Πωλείται στα κεντρικά βιβλιοπωλεία.

**ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΗΛΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Φιλολογίας — Νομικής**

ΑΒΕΡΩΦ 1 (Κ. Πλατεία) - Γιάννινα

Στα Φροντιστήριά μας θα βρείτε:

- 1) Τὸν **κ α θ η γ η τ ἦ** πὸ ἡ δεκαετῆς φροντιστηριακῆς πείρας τοῦ ἡμῶν σᾶς ὀδηγήσει σὺ σ τ ᾶ σ τ ῆς **Ἐετᾶσεις**.
- 2) Τὸν **ἄ ν θ ρ ω π ο** πὸ σ τ ῆν πράξι δίνει περισσότερα ἀπὸ ὅσα ὑπόσχεται.
- 3) Τὸν **φ ἰ λ ο** πὸ ἀπὸ κοντὰ ἡμῶν παρακολουθεῖ τὴν πρόδὸ σᾶς.

Τηλ. 33.223

Αναγγελίες βιβλίων

ΠΟΙΗΣΗ

- Ντίνου Κουγκουλου: «Γερμανοελληνικές Λογοτεχνικές Σχέσεις»
 Θωμά Λαλαπάνου: «Φιλικές Σάτιρες»
 Απόστολου Μαγγανάρη: «Υφή και στυλ»
 Ζαφείρη Στάλιου: «Βραζιλάνικη γη»
 Θάλειας Ρώτα: «Πάνω στο γασσεμί πέφτει χιόνι»
 Ελπίδας Καρά - Αμαράντου: «Ποιήματα»
 Κώστα Καραγιάννη: «Αντιπολίτευση, Εγένετο φως»
 Δημήτρη Αλεξίου: «Τριλογία του Εμφύλιου (46-49)»
 Στέφανου Κωλέττα: «Αισθήματα και Αισθήσεις»
 Νίκου Βασιλάκη: «Δημοτικό Τραγούδι Χαλκιδικής»
 Ανθολογία ποιημάτων Μεγαρέων ποιητών (1960-80)
 Στέλιου Ντόμαλη: «Ανθρωποκεντρισμός»
 Βαγγέλη Παπακωνσταντίνου: «Άχε»
 Διαμαντή Κορέα: «Ποίηση 1»
 Βασίλη Χασάνη: «Το τρυπικό ταξίδι του τρελού»
 Δέσπικς Καρούσου: «Τα μικρά ποιήματα του έρωτα και της ζωής»
 Δημήτρη Φαφουτή: «Ανατολική της καρδιάς»
 Πάνου Φυλλή: «Μεγαλυνάρια»
 Πάνου Καλογριόδη: «Αντιστίξεις»

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Μιχάλη Σταφυλά: «Κώστας Καλεντζής» ο ποιητής της φωτιάς και της αλήθειας
 Κώστα Δ. Αβραάμ: «Η φυλή και το ποτάμι»
 Νίκου Παπακωνσταντίνου: «Αγωγή του Λόγου (ορθοφωνία)»
 Στέφανου Χατζημικελάκη: «Είπα κωμωδίες» (Διηγήματα)
 Ζαφείρη Στάλιου: «Βραζιλάνικο Ιντερμέτζο»
 Ζαφείρη Στάλιου: «Ο Βυθός»
 Στέφανου Κωλέττα: «Αρχαία Μυθολογία Κεφαλονιάς και Ιθάκης»
 Στέφανου Κωλέττα: «Λαϊκή επιμόρφωση και αναλφαριθμητισμός στην Ελλάδα»
 Αυγής Παπάκου: «Γιορτινά Διηγήματα»
 Αυγής Παπάκου: «Μια ηλιαχτίδα διηγείται»
 Αυγής Παπάκου: «Πού βρίσκεται το Καστανόδασο»
 Αυγής Παπάκου: «Η Νεραϊδογέννητη και άλλα παραμύθια»
 Αυγής Παπάκου: «Οι θαυμάσιες ηλιαχτίδες»
 Αυγής Παπάκου: «Ο Μικρός Αρχιμουσικός»
 Αυγής Παπάκου: «Σαν παραμύθι»
 Αυγής Παπάκου: «Το μυστικό του πατέρα»
 Σταυρου Βλοντάκη: «Η οχυρά θέσις Κρήτης»
 Μάγιοις Μαρίας Ρούσου: «ALLENDE MEXICO»
 Κων. Γερ. Γιαννόπουλου: «Το Ίνταγμα»
 Λάμπρου Απ. Τατσιόπουλου: «Νηπάλσος Σκουφός»
 Χρήστου Κ. Ικανόδη: «Τα καθυστερημένα άτομα στην Ελληνική Κοινωνία»
 Βασίλη Τερτίπη: «Προμηθέας Μαχόμενος»
 Βασίλη Τερτίπη: «Χρονικό της Πέτρας»
 Αθανασίου Νασίκα - Σαρμανιώτη: «Η Θυσία»
 Στάθη Η. Παρασκευόπουλου: «Αναφορά» (Στον Τ. Δόξα και στην Κυπριασσία)
 Στράτου Χατζηγιάννη: «Η σταβία του συμπτώματος»
 Πάνου Δ. Τζόβα: «Γερβάσιος Ωρολόγος»
 Στρατή Ευστρατιόδη: «Οι ανησυχίες αγρυπνούν»
 Παντελή Απέργη: «Τρία Πρόσωπα» (Βάρναλης, Ροϊδής, Καβάφη)
 Νηπ. Παπαγεωργίου: «Ο Ικορπός»
 Πηνελόπης Μαξίμου: «Ιστορίες γύρω από την Ακρόπολη» Β' έκδοση, «Δρούγκας»
 Π. Νόσοφ: «Ο Βήτας» (Εκδόσεις Δρούγκας)
 Έλεν Κέλερ: «Η ιστορία της ζωής μου»
 Δημοτικής Βιβλιοθήκης Τρικάλων: «Τρικαλινό Ημερολόγιο 1980»

